

Duo Tractatus

Moneta, Giampietro

Marburg, 1628

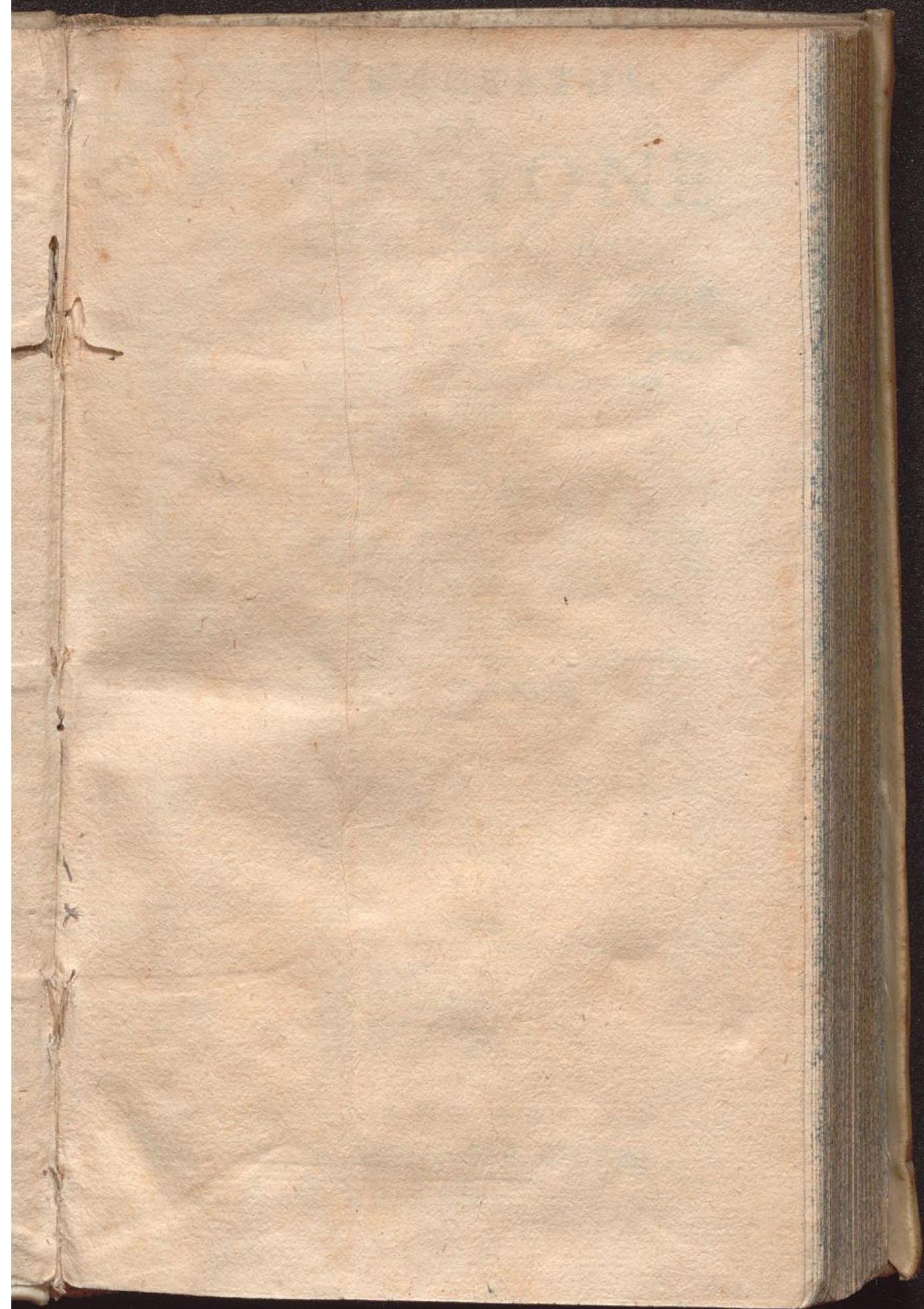

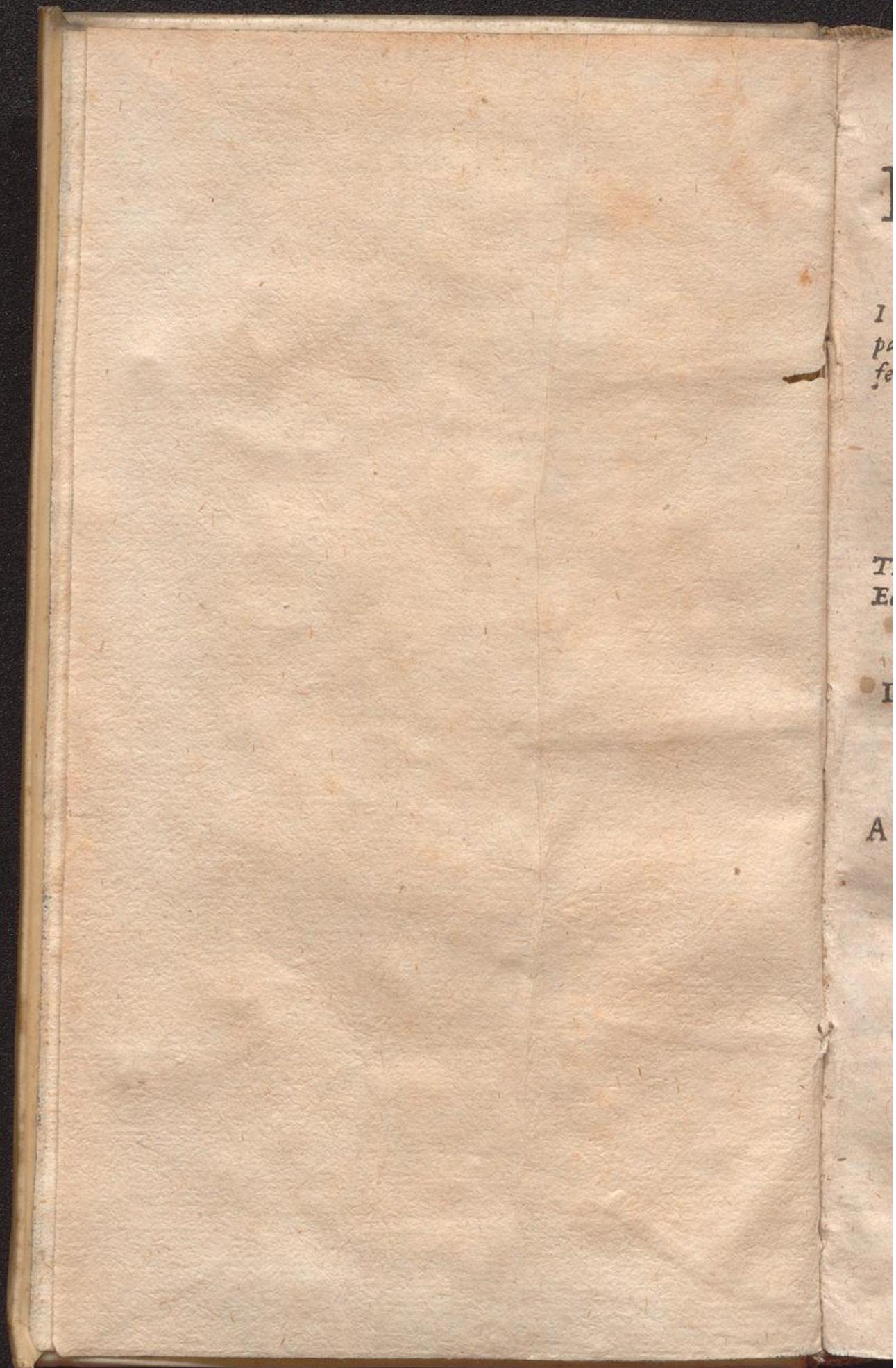
[urn:nbn:de:hbz:466:1-63048](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-63048)

14

Th. 4874.

N. 1
15.

DUO TRACTATUS:
ALTER
DE OPTIONE
CANONICA:

IN QVO DE IVRE OPTANDI, QVOD
partim ex consuetudine, partim ex statuto in omnibus jam
ferè Ecclesiis, tam Cathedralibus, quām Collegiatis, & non-
nullis quoq; aliis Collegiis viget, fusè nunc primū
& ordinatim agitur.

ALTER
DE DECIMIS:

TAM SPIRITALIBVS, QVÆ ECCLESIIS,
Ecclesiasticū q; personis ut plurimū debentur, quām Papali-
bus, quæ nonnunquam per summum Pontificem impo-
nuntur, & à clericis exiguntur.

Duplici INDICE, tum Quæstionum, tum rerum si-
gularium locupletissimo ad quemque
Tractatum adjecto.

Autore

ALEXANDRO MONETA, S.
Theologiæ & J. U. D. ac Mediolanensis Ec-
clesiæ Canonico ordinario.

Collegij Editio II. Correctior.
soc. 1559 Paderbornae 1669

MARPURGI,
Typis & Sumptibus Nicolai Hampelii, Acad. Typog.
M. DC. XXIX.

S
D
D

con
Eg
re
tur
lib
de
ren
ite
im
m
bo
con

STRENUIS, PRÆNOM-
BILI ET ANTIQVA STIRPE
natis viris-juvenibus, Iurium
studiosissimis.

DOMINI HENRICO à Gebotten-
dorffsin Kunib.

DN. CUNRADO à Börstel
in Güosten & Ploßkaw.

S. P.

Vanta sit Tractatum Alexandri Monetae de Optione Canonica & de Decimis utilitas ipsimet, Nobilissimi viri juvencs, perspectu habebitu, & ex alius Dd. & scriptoribus percipere poteris, imò materia in-super dignitas & necessitas satis seipsam commendat. Hi Tractatus primum ipsis socii mei Pauli Egenolphi exscripti fuere, quibus exemplaribus ab illo tempore huc usq; divenditis, ne thesaurus hic alius quasi denegaretur, gravissimi jurisq; peritia exultissimi viri novā editionē libelli hujus extorserunt. Quorum monitu & aliorum simul desiderio impulsus operam ego meam notui denegare, sed parentum ratus editionem preparavi. Quod vero libellum hunc iteratio editum V.V. N.N. dedicare & inscribere voluerim, impulit me singularis vester in studium juris affectus, commovit preclara vestra indeles, & ingenium excellens, cui in hoc gravi & ampio studio tanquam latissimo Campo exerceri & exaci volupe est, quo minus dubito, quin gratissimus

);(2 future-

futurus vobis sit labor hic meus. Movit me præterea perspecta antiquissima familie vestre nobilitas, summa vita integritas, summa comitas ac facilitas, maximè in eos, qui quoquo modo studiis inserviunt, literisq; famulantur, quam observare ut volui, ita merito debui. Eæ enim vera ac solida bona, ut cum hujus vita bonis conferri nequeunt, ita eò magis suscipienda sunt. Eadem virtutum bona in Nobilissimo Abrahamo à Sebottendorff pairuele, Nobilissime Henrice à Sebottendorff aliquando Gissa studiorum gratiâ comorati lucere vidi, qui certè benignâ affectione me semper prosecutus fuit. De te verò, Nobilissime Cunrade à Börstell, elogia virtutum similiter nō ex consuetudine; sed verè prædico, siquidem popularitatis ratione mihi cum nobili familia jam diu singulariter notus es. Breviter, si in presentia mihi decresum esset generis utriusq; vestrum panegyricum contexere, nulla posset par reperiri laudatio. Offero ergo vobis, Nobilissimi viri, hunc libellum, quem, ut animo benevolo ac placido accipiat, mihi meisq; favoris sacrarium pandatis, locum inter eos, quibus favoris & benevolentiae auram adspicatis, relinquatis, & patrocinio me meosq; vestro complectamini, maiorem in modum contendo, & eā quā par est observantiā, rogo: Me vobis ad servitia quovis tempore promptissimum & devinclum sciatis. Valete bene & feliciter. Dab. 21. Martii. Anno recuperatæ salutis, 1628.

Nobilitat.

V. V.

omni observantiā colens

Nicolaus Hampelius, Acad. Typogr.

FLA-

recta
egri-
quo
rva-
ona,
uspi-
bra-
urice
com-
rpro-
stell/
edico,
i jam
lecre-
nulla
issimi
lo ac-
inter
relin-
, ma-
iā, ro-
um &
artii.
ens
pogr.
LA-

FLAMINIO PLATO

S. R. E. PRESBYTERO,

Cardinali amplissimo,

ALEXANDER MONETA
fælicitem.

RACTATIONES hasce, alteram de Optione, quam nonnulli Canonicam meritò appellant, alteram de Decimis, tum quæ sacerdotibus, Ecclesiisve debentur, tum quæ publicæ alicujus utilitatis causa à summo nonnunquam Antistite exiguntur, sibcisvis horis quatuor ferè illorum mensium spatio à me conscriptas, quibus Mediolanensis Ecclesiæ cymba ita procellarum vi exagitabatur, ut non periclitari modò, sed penè mergi videretur, ut in lucem ederem, & in omnium conspectum atq; oculos prodire paterer, Cardinalis amplissime, duo potissimum effecerunt. Ut enim omittam communem illam gloriæ cupiditatem, quam hausisse à natura ipsa, & cum nutricis lacte ita suxisse videmur, ut & qui de contemnenda gloria scribunt, dum nomen suum inscribunt, in eo ipso, in quo prædicationem nominis despiciunt, prædicari de se, ac nominari velint; quoniam non modò hujusce fluxæ gloriæ, caduceq; laudis cupiditatem vix jam Christiano quisque homine dignam judicabit, nedum eo, quem sacris initiatum, divinóq; obsequio & cultui præcipua qua-

)(3 dam

P R A E F A T I O .

dam ratione mancipatū , unam quoq; Dei gloriam
spectare sectariq; decet , verūm etiam ex his, quæ à
me conscripta & jam consignata monumentis se u-
tique produnt , laudem referre me posse confido :
Id inquam ut omittam; ad hæc ipsa, quæ scripsi , e-
mittenda, quamvis reluctantem , & communis me
hominum adduxit utilitas , quam quærere quisque
summoperè debet , ex meoq; maximo labore me-
tiens non exiguam fore sperabam; & eorum impu-
lit hortatus, qui, cùm summæ integritatis & doctri-
næ, atque adeò authoritatis apud me essent , tum e-
jusdem communis utilitatis amatores , tum etiam
non tam meæ, quam divinæ se laudis cupidos ostē-
debant. Jam verò ea lætor me cura levatum , qua
illi premuntur, qui sua ingenii edentes monumenta
aliorum illa nomini nuncupare volunt; in eo enim
plurimum elaborant, ut egregium aliquem, clarissi-
mumq; virum feligant, cui ea dicata in lucem pro-
deant , quamplurimis simul , unóque se adspectu
objicientibus, quibus tanquam bene meritis de se
viris oblato ingenii vigiliarumque fructu aliquam
grati animi præbeant significationem ; plurimis et-
iam, quorum ab inscripto tanquam Principum, am-
plissimorumque virorum nomine scriptis & moni-
mentis præsidii plurimum ac splendoris accedat.
Plurimis demum, quos ejus rei studium capiat, quo
ex genere ea disputatio sit , quam cupiunt inscribe-
re, ut res, quæ datur, cum eo, cui datur , & cum re
data persona ipsa conveniat. Hæc enim singula ,
quæ iis proposita esse solent, qui aliquid nuncupant,
nostram in causam admirabili quadam conspira-
tione

P R A E F A T I O.

tione confluere, & quasi coire videntur; in eāmq;
personam, quæ, ut una mihi occurrit, ita læto potius
animo excipienda fuit, quām magno studio deli-
genda, conveniunt universa. Etenim, ut hæc omnia
uno verbo complectar, primi hi Jurisprudentiæ
meæ fructus eximio illi ac Principi viro consecran-
tur, quem non modò hūjusmodi facultati maximè
deditum, sed de ea etiam optimè meritum, cæteræ
quoque præstantissimæ ac singulæres virtutes ad
amplissimam Cardinalatus dignitatem evexerunt,
atque in Purpuratorum Patrum Collegio, tanquā
in cœlo clarissimum sydus collocarunt, munificen-
tissimo illi viro dicantur, à quo privatim beneficia
non pauca exiguâve agnosco; quæ verò simul ha-
beo non cum patria solum, Mediolanensiique Ec-
clesia, sed cum Christiana quoque Rep. universa,
pro cuius tu salute dies noctesq; procuranda, tuen-
da authoritate nullis laboribus, nullis vigiliis parcis,
ejusmodi sunt, ut omnem tum referendæ, tum et-
iam prædicandæ gratiæ eripiant facultatem. Et ne
illud prætermittam, quod summæ loco fœlicitatis
pono, & commemorare mihi quidem jucundissi-
mum est, tibi verò haud prorsus invisum fore puto,
arctiori necessitudinis vinculo mihi cōjuncto Præ-
suli isthæc inscribuntur, quodq; ejusmodi conjunc-
tio postulare videtur, naturalis cujusdam benevo-
lentiæ atque charitatis ergò tribuuntur, quasiq; do-
nantur. Dabit igitur se libellus in medium nullis
non ornamentiis insignis, quia tibi inscriptus, F L A-
M I N I Cardinalis amplissime, nihil sibi ab adver-
sariis pertinencens, quem nullis licet ab authore

):(4 firma-

P R A E F A T I O .

firmatum præsidiis tui nominis pondus roborat,
dignitas confirmat, munit authoritas: dabit se in-
quam, in medium, quantumq; à te beneficium ha-
beat, cunctis indicabit. Quòd si illud consequar,
ut hoc qualemque munus (exiguum fateor, ali-
quod tamen meæ in te voluntatis & studii argu-
mentum,) gratum tibi accidisse intelligam, & ma-
xima eidem beneficio accessio fiet, & hoc uno con-
tentus nullam aliam à te quæram mercedem labo-
ris, excitaborq; fortasse ad alia majora, quæ, cùm
prodibunt, non, ut hæc, leviter adumbratam, te-
nuiq; quasi penicillo designatam, sed expressam o-
mnino mei in te studii & observantiæ significatio-
nem cunctis gentibus dabunt. Vale, Mediolani,
Idibus April. M. D. X C I X.

INDEX

INDEX CAPITVM,
ET QVAESTIONVM, QVAE
in tractatu de OPTIONE
continentur.

CAP. I.

Quid sit Optio; & continet tres Quæstiones.

- I. Vnde dicitur Optio.
- II. De definitione Optionis.
- III. Quotuplex sit Optio, seu jus optandi.

CAP. II.

Quo jure introducta sit Optio; & con-
tinet tres Quæstiones.

- I. Qua de causa introducta sit Optio.
- II. An, & quanto tempore consuetudine
induci possit jus optandi.
- III. An, & quomodo possit per statutum in-
duci jus optandi.

CAP. III.

Quibus in rebus ac beneficiis locum
habeat Optio; & continet se-
ptem Quæstiones.

- I. An in aliis beneficiis quam canonicati-
bus locum habeat Optio.
- II. An possint optari domus canonicales.

)(5 III. An

I N D E X.

- III. *An Optio locum habeat in beneficiis vacantibus apud sedem, aut alias quomodo cum reservatis.*
- IV. *An in beneficiis juris patronatus locum habeat Optio.*
- V. *An in beneficiis & præbendis, quæ permuntantur, sive in ipsa permutatione locum habeat Optio.*
- VI. *An possit optari præbenda habens aliquod onus annexum, puta præbenda Theologalis, Pænitentiariæ, vel alia similis.*
- VII. *An possit optari præbenda minor, quemadmodum aliqua de causa sit magis grata.*

C A P. IV.

Quinam optare possint; & continet quatuor Quæstiones.

- I. *An soli & omnes antiquiores canonici optare possint.*
- II. *An excommunicatus possit optare.*
- III. *An absentes ab Ecclesia saltem ex justa causa possint optare.*
- IV. *An Optio possit fieri per alium, seu an alias nomine meo possit optare.*

C A P. V.

De modo optandi, seu qualiter fiat Optio; & continet tres Quæstiones.

I. *An*

INDEX.

- I. *An Optionis fiat semper gradatim.*
- II. *An Optionis semper fiat intra eundem ordinem, & gradum.*
- III. *An aliquæ solennitates requirantur in Optione.*

CAP. VI.

De Tempore Optionis, seu quando
optandum sit, & continet quinq;
Quæstiones.

- I. *Intra quantum tempus fieri debeat Optionis.*
- II. *An possit hoc tempus prorogari, vel minui.*
- III. *An tempus hoc viginti dierum ad optandum currat simul omnibus optare volentibus, an verò singuli, seu unus post alium habeat viginti dies ad optandum.*
- IV. *An hoc tempus viginti dierum currat à die vacationis, an à die scientiæ ejusdem vacationis, & quomodo.*
- V. *An sicut hoc tempus non currit ignorantia, ita etiam aliter justa de causa impedito, aut minori; vel saltē aliquaratione eisdem succurratur.*

CAP.

I N D E X.

C A P. VII.

De præcipuis Optionis effectibus; &
continet tres Quæstiones.

I. *An per Optionem mutetur præbenda
sola, an vero etiam titulus, & Canoni-
catus.*

II. *An optando quis mutet stallum in cho-
ro, & quomodo.*

III. *An per Optionem dimitatur pensio.*

C A P. VIII.

Quomodo tollatur Optio, seu jus o-
ptandi; & continet tres Quæ-
stiones.

I. *Quando & quomodo derogetur Optio-
ni.*

II. *An consuetudo optandi tollatur per non
usum.*

III. *An consuetudo vel statutum optandi
tolli possit per contrariam constitutio-
nem.*

FINIS INDICIS Capitum & Quæstio-
num Tractatus de Optione.

INDEX

*INDEX CAPITUM,
ET QVÆSTIONVM, QVÆ
in Tractatu de DECIMIS
continentur.*

C A P. I.

*Quo jure inventæ & introductæ sint Decimæ;
& continet quatuor Quæstiones.*

- I. An Decimæ jure naturæ inventæ & introductæ
sint.*
- II. An Decimæ institutæ sint & præceptæ de jure di-
vino.*
- III. An Decimæ præceptæ sint jure Pontificio.*
- IV. Quam ob causam introductæ sint Decimæ.*

C A P. II.

*Quid sit Decima; & continet tres Quæstio-
nes.*

- I. De definitione Decimæ.*
- II. Cur magis electa fuerit decima pars, quam vigesima, aut alia quota.*
- III. Quid differant decimæ à primitiis & oblationi-
bus.*

III.

*Quotuplex sit Decima; & continet duas Quæ-
stiones præcipuas.*

- I. Quot sint genera Decimarum.*
- II. Quot sint species Decimarum.*

C A P.

I N D E X.

C A P. IV.

De quibūsnam rebus solvatur Decima; & ha-
bet tres Quæstiones.

- I. *De quibus frugibus ac fructibus seu proventibus de-
beat solvi decima.*
- II. *An de illicetè acquisitis solvatur decima.*
- III. *An de Novalibus solvenda sit decima, & quo-
modo.*

C A P. V.

Quinam teneantur ad solutionem Decima-
rum, vel etiam ab ea excusentur; & conti-
net septem Quæstiones.

- I. *An omnes, tam Laici, quam Clerici, & Religiosi,
teneantur ad decimarum solutionem.*
- II. *An possit ex privilegio tam laicis quam clericis com-
petere immunitas à solvendis decimis.*
- III. *An laicis possit ex privilegio concedi jus deciman-
di, seu decimas percipiendi.*
- IV. *An consuetudo aliquam vim habeat in eximendo
aliquos à Decimarum solutione, aut eis tribuen-
do jure decimandi.*
- V. *Quænam prescriptio obtineat, & locum habeat in
materia Decimarum.*
- VI. *An valeat compositio vel transactio super Deci-
mis.*
- VII. *An possit ex aliqua causa remitti Decima clerico,
vel laico.*

C A P. VI.

De Circumstantiis Loci, Temporis, & Modi
solvendi Decimas; seu qualiter solvantur De-
cimæ; & continet quatuor Quæstiones.

I. De

INDEX.

- I. *De Loco, an debeant portari decimæ in horrea clericorum.*
- II. *Quo tempore solvendæ sint Decimæ.*
- III. *An Decimæ non petitæ, seu etiam præteritæ exiguntur.*
- IV. *De modo solvendi decimas.*

CAP. VII.

Quibus Ecclesiis seu personis solvendæ sint Decimæ; & continet unicam Quæstionem.

- I. *Quibusnam Ecclesiis solvatur Decima.*

CAP. VIII.

De modo procedendi circa exactionem Decimarum; & continet sex Quæstiones.

- I. *Quis iudex sit competens in causa Decimarum.*
- II. *Qualiter, & qua actione petantur Decimæ.*
- III. *An, & quando causa Decimarum sit summaria.*
- IV. *An causa Decimarum sit executiva, hoc est, an possit incipi a præcepto, deturque appellatio, nécne.*
- V. *Quibus poenis afficiantur non solventes Decimas.*
- VI. *An superior & iudex possit procedere ex officio in materia Decimarum.*

CAP. IX.

SEU APPENDIX.

De Decimis Papalibus; & continet quinque Quæstiones.

- I. *De origine & causa impositionis harum Decimarum.*

II. *De*

I N D E X

II. De quibusnam beneficiis, quibusve fructibus solva-
tur Decima Papalis.

III. An aliqui sint immunes à solutione harum Deci-
marum; & quinam illi sint.

IV. De modo servando in solutione Decimarum Papa-
lium.

V. De modo procedendi circa harum Decimarum ex-
actionem.

• ENIS INDICIS Capitum & Quæstio-
num Tractatus de Decimis.

ALEXAN-

ALEXANDRI
MONETÆ, S. THEO-
LOGIÆ ET J. U. D. AC ME-
diolanensis Ecclesiæ Cano-
nici ordinarii,

TRACTATUS
DE OPTIONE.

E Canonica Optione , seu Jure Optandi , qua fieri poterit facilitare , ac brevitate , Deo juvante acturi , qua de re nemo , quem viderim , hucusq; tractatum edidit , eundem plane ordinem sequemur , quo , ubi de Decimis agimus , usi sumus . Hanc enim tractationem in octo capita , quæ deinde singula in plurimas , easq; utiles quæstiones , superflua quæque resecando , distinguemus .

Primo ergo videbimus , *Quid sit Optio.*

Secundo : *Quo jure introducitur sit.*

Tertio : *Quibus in rebus ac beneficiis locum habeatur , jus optandi.*

Quarto : *Quinam optare possint.*

Quinto : *de Modo optandi.*

Sexto : *de tempore Optionis , seu quando optandum sit.*

Septimo : *de precipiis Optionis effectibus.*

Octavo , & postremo : *Quomodo tollatur optio , seu jus optandi.*

SUMMÆ RERUM.

I Significationes variae hujus nominis , Optio , remisive.

A

2 Optio-

2 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 2 Optare sumitur pro desiderare. Item pro eligere. num.
3. & 8. Et hoc utroq; modo sumum deducitur à
verbo Graco ὀπίσσω. num. 4.
5. Optio de duobus dicitur, electio de pluribus. Et alia
differentia utriusque remissive. num. 6.
- 7 Optionis nomen aliquando de pluribus dicitur.
- 9 Optionis nomen Canonica dicitur; & Optatio. nu. seq.
- 10 Optionis Canonica nomen unde dicitur.
- 11 Etymologia dat proprium verbus intellectum; & ab
ea sumum argumentum optime in jure procedit.
num. 12.
- 13 Definitio Optionis Canonica.
- 14 Iuris nomen in definitione Optionis sumitur pro le-
gitima potestate.
- 15 Ius ad rem, aut in re, an, & quando per Optionem
tribuatur.
- 16 Ius optandi solum competit ecclesiis collegiatis, re-
ligiosisq; collegiis, & ut collegium constituunt,
non ut singularibus personis. num. 17. &c seq.
- 18 Ius optandi cedit ad commodum, & decus totius col-
legii.
- 19 Ius optandi non est in omnibus ecclesiis, neque iū
competit de jure communi. num. 20.
- 21 Consuetudine & statuto induci potest ius optandi.
- 22 Optio gradatim fit; & hoc duobus modis accidit,
cum num. seq.
- 24 Prabenda per optionem dimissa vacare dicitur.
- 25 Prabenda non vacans optari potest ex speciali con-
suetudine; regulariter vero non potest. num. 26.
- 27 Optio coacte non fit, sed voluntarie.
- 28 Prabenda dimissa non potest simul retineri cum
optata.
- 29 Stallum quis optare non potest non optata etiam pra-
benda, seu propria non dimissa.
- 30 Prabenda reservata optari non possunt.
- 31 Optio intra quod tempus fieri debet, & an illud tem-
pus possit mutari, remissive.
- 32 Optionis unica est species substantialis, plures ta-
men

DE OPTIONE. CAP. I.

men accidentales. Alia enim est, qua consuetudine inducitur, alia qua statuto, num. 33. Item alia beneficiorum spectantium ad Pontificis collationem, alia spec. ad Ordinarii provisionem. num. 34.

35 Optio alia Canonicorum, alia Mansioniorum, alia Equitum.

CAP. I

Quid sit Optio.

QUÆRO PRIMO: Vnde dicitur Optio?

Quæro PRIMO: Vnde dicitur Optio? Omissis variis & significationibus hujus nominis, Opto & Optio, de quibus inter ceteros Rebus in Latinationis verbum vers. aut optionē intra certum tempus, ff. de verb. sig. Cujacius & alii in rub. ff. de optio. vel elect. leg. Ant. Nebrissen. in suo vocab. utriusq; jur. verbo Optio. Hieron. Verrut. in Lexic. Iur. ver. optiones. Catell. Cott. in Memor. ver. optio: p̄cipuæ illæ due sunt, ut sumatur & pro desiderare, seu cupere, quod commune est & vulgare, & passim usurpatur, vel pro eligere, & seu electione, ut probatur in l. his consequenter, in princip. ff. famil. hercisc. §. Optionis. Instit. de legat. l. 2. l. mancipiorum, & toto tit. ff. de opt. vel elect. leg. & his duabus significationibus sumtum forte & deducitur hoc nomen à verbo Græco ὄπτα, hoc est, video; qui enim aliquid eligit, videre debet, quod eligit, & an expediat illud, vel alterum eligere; rursus; qui aliquid cupit, vel prius id vidit, vel quam primū videre desiderat. Et quamvis quidam putent, electionem etiam ab optione differre, quod optio & de duobus dicatur, electio vero de pluribus, l. 3. §. item optare, ff. ad exhibend. prout refert Rebuff. loc. cit. & Cujac. aliiq; d. rubr. ff. de opt. vel elect. leg. alias differentias statuant & inter optionem, & electionem; tamen & optio & aliquando in pluribus sit, ut d. l. 2. & l. mancipiorum, ff. de opt. leg. & d. l. his consequenter, ff. fam. hercisc. & l. de eo, §. item si ei, ff. ad exhib. Et optionem promiscue capi & pro electione

4 ALEX. MONET. TRACTAT.

auctor est Alciat. d.l. alienationis, in verbo optionem, & optime ostendit Rebuf. in loc. alleg. Ut igitur ad rem nostram proprius accedamus, nostræ hujus Optionis 9 nomen, quam jure optimo † Canonicam cum Rebuf. & aliis vocare possumus, ab utraq; illa hujus nominis 10 significatione † ducere possumus; hoc enim jus est eligendi præbendam vacantem, ut infra suo loco dicemus, ideoq; ea optatur, seu eligitur, quia desideratur; quod enim prius mente optavimus, re ipsa eligimus, ut inquit Alciat. ubi supra: quare hujus juris exercitium non abs re aliqui optationem vocant, ut pater inter ceteros ex Gemin. in c. fin. de consuet. in 6. qui textus sedes est hujus materiae. Libenter autem hujus nominis originem latius fortasse, quam par esset, prosee- 11 cuti sumus, etymologia enim dat † proprium verbis intellectum, ut colligere est ex c. forus, de verb. sign. l. turgit, l. notionem, l. ut Alphenus, & l. pupillus, §. territorium, cum utrobiq; not. per gloss. ff. de verb. sig. & notat Bart. in repe. l. omnes populi, q. 6. princip. ff de just. & jur. Abb. in proœm. decret. num. 8. aliiq; DD. passim. Et ar- 12 gumentum ab etymologia nominis † optime in jure procedit. Bart. Bald. Imol. Alber. & alii in rubr. ff. solut. matr. Abb. Imol. & Canon. in c. cum secundum Apostolum, de præbend. & late optimeq; comprobat Everard. in suis topic. jur. in loc. ab Etymol. num. 3. & seqq.

Quæro Secundo: de definitione Optionis.

Respondeo; quod Optio, seu Jus hoc optandi, licet à nemine, quem hucusq; viderim, definitum fuerit; tamen tam ex ter. in d. c. fin. de consuetud. in 6. quam ex iis, quæ tum ibi, tum alibi tradunt DD. congrue sic definiiri posse videtur, quod sit † jus quoddam, Capitulo seu collegiali alicui ecclesia ex consuetudine, vel etiam statuto competens, ut antiquiores gradatim vacantem præbendam, qua tamen reservata non sit, propria dimis- sa intra certum tempus eligere possint.

Quæ definitio, quoniam non congrua modo, sed etiam, ni fallor, perfecta est, sola indiget declaratione.

14. Dixiergo, esse jus quoddam, hoc est, † legitima potestas,

DE OPTIONE. CAP. I.

3

testas, prout sumitur in l. 1. in princip. ff. de tutel. & In-
 stit. de jur. natur. in princ. cum similibus, & tradunt Iob.
 And. & Canon in rubr. de reg. jur in 6. Iurista in rub. ff.
 de just. & jur. Rebus. in l. verbis legis, ff de verb. signif.
 ponitque jus loco generis remoti, jus inquam † ad 15
 rem, ut in specie voluit Gomez. in reg. de non toll. jur.
 quas. q. 1. vers. septimus modus acquirendi, Thom. Ze-
 rol in Prax. Episco. verbo Canonia, vers. ad 7. Add. ad
 Rot. decis. 3 de consuet. in no. post Aene. Falcon. tract de
 reservat. benef. quas. 4 effect. 47. num. 4. & 9 quod ta-
 men intelligendum est de toto Capitulo, & ecclesia;
 nam singulis puto non acquiritur jus ad rem nisi eve-
 niente casu optionis, per ipsam vero optionem actua-
 liter subsecutam censeo acquiri jus in re, & non solum
 ad rem, cum tunc aliud non requiratur nisi apprehen-
 sio possessionis, quæ jam supponit jus in beneficio, seu
 præbenda, ut inferius dicam cap. 5. q. 3. conel. 2 pro quo
 etiam facit cap. si tibi absenti, cum ibi not. de præbend. in
 6. sicque conciliari possunt contrariae hæc in re optiones,
 quod enim per optionem acquiratur jus in re,
 præter Petr. Ubal. tract. de perm. benef. numero 96.
 & 97. voluit idem Falcon. d. quas. 4. effect. 5. num. 3.
 post Petr. de Perus. tract. de perm. benef. ult. par. q. fin.
 col. 2. & aperte colligitur ex Rebus tract. de pacif. possess.
 num. 141. Subditur deinde in definitione, Capitulo seu
 collegiali ecclesia competens; estq; pro genere proximo,
 seu proxima differentia genericæ, ut loquuntur Dia-
 lectici, ut distinguatur ab aliis juribus competentibus,
 personis profanis, & privatis, convenit enim hoc jus
 † solum Capitulis, & ecclesiis collegiatis, religiosisq; 16
 collegiis, ut colligere est ex ipso text. & in qua ibi tra-
 dunt DD. neque canonici † ut singulares personæ 17
 sunt, sed ut Capitulum constitunt, competit hoc jus,
 cum quia à majori parte canonorum sit, fierique so-
 let optio; tum quia jus hoc cedit † ad commodum 18
 ac decus totius ecclesiæ, & Capituli: tum demum,
 quia tam à Pontifice in d. c. fin. quam Doct. ibi jus istud
 opandi nunc consuetudo, nunc privilegium, nunc

A 3

statu-

6 ALEX. MONET. TRACTAT.

statutum ecclesiæ vocatur ; cum maxiime statura con-
 dere ad totum Capitulum , ut Capitulum est , saltem
 una cum Episcopo spectare noscatur , juxta ea , que tra-
 dunt Doct. in c. cum omnes de constit. & in c. I. eod. tit. in
 6. Dixi præterea in definitione , alicui ecclesia , quo-
 19 niam + neq; in omnibus ecclesiis exstat statutum hoc
 20 seu consuetudo , neque illis de jure communi + com-
 petit hoc jus , ut patet ex textu d. c. fin. & notantib; com-
 muniter Doct. Additur deinde , ex consuetudine , vel et-
 21 iam statuto , quoniam utroq; modo induci potest + hoc
 jus , ut infra cap. sequenti ostendemus . quæst. 2. & 3. Sub-
 jicitur autem , ut antiquiores gradatim eligere possint
 vacantem præbendam ; quæ omnia habentur in text. &
 22 dicitur gradatim , + non modo , quia primo antiquior
 murare , seu optare possit , & si nolit primus , possit se-
 cundus , & nolente secundo tertius , & sic de singulis ;
 ut exponit ibi gloss. & alii ; sed etiam , quia si primus
 23 optet + vacantem præbendam , possit secundus optare
 præbendam dimissam à primo , & tertius dimissam à
 secundo , & sic de ceteris , quod etiam innuit postea
 text. dum dicit ; & illa quæ optata non fuerit , erit illi .
 pro quo scriptimus , conferenda : nam & præbendæ di-
 24 missæ per optionem alterius vacare + quodammodo ,
 licet impropriæ dici possunt , ut etiam voluit ibi gloss. in
 verbo non fuerit ; præterquam quod etiam potest spe-
 25 cialiter per consuetudinem induci , + ut præbenda non
 vacans optetur , ut post gloss. d. c. fin. verbo cum vacat ,
 tradunt ibi ceteri , & poterit forte id locum habere , ubi
 distinctio præbendarum fit ad tempus , de qua inf. cap.
 seq. q. 2. concl. 1. in penult. membro illius distinctionis ,
 quam ibi post Rot. & alios facimus , ut in specie not. Ia.
 26 And. & Gem. d. c. fin. cum alias regulariter + Optio sie-
 ri non possit , nisi de præbenda vacante , ut patet ex textu
 qui dicit , cum vacat , & not. inter alios Rot. decis. 6. num.
 1. circa princ. de consuet. in no. Dicitur etiam signanter
 in definitione , possunt , non debeant ; neque enim co-
 27 guntur + optare Canonici , sed possunt , si volunt , ut in-
 nuit & iam textus , & not. ibi inter alios lo. Andr. ne
       quod

quod in favorem inductum est, in odium retorqueatur contra vulg. jur. reg. *Dixi propria dimissa*, quoniam nec simul illam, quam habebat, cum optata, † retinere 28 potest; neque stallum † optare maxime superioris ordinis non optata etiam præbenda, seu propria non dimissa, ut latius fortasse inferius cap. 7. ostendam. *Dixi etiam, qua tamen reservata non sit*; quoniam præbendæ in curia vacantes, † aut alias reservatæ optari non 30 possunt, ut patet ex text. d. cap. fin. & latius inf. cap. 3. demonstratur. Subditur demum, *intra certum tempus*; quoniam † tempus ad optandum præstitutum perpetuum non est, sed ut plurimum est 20. dierum, licet id tempus aliquando mutari possit, ut inferius c. 6. ostendam.

Quæri etiam potest tertio, Quotuplex sit optandi ius; sed quoniam † unica species est, ut Dialectico lo- 32 quuntur, vel ut Jurisconsulti; unicum genus proprium, & substantiale Optionis, duplicem illam divisionem accidentalem attigisse solum sit satis, ut † alia sit con- 33 suetudine, alia statuto inducta; item alia, † quæ de iis 34 præbendis sit, quæ per ordinarium conferuntur, alia de illis quæ per summum Pontificem conferri deberent, aliqua ramen de causa, locum in illis habet optio, ita ut per eundem Pontificem sine expressa saltem derogatione conferri non possit nisi ea, quæ non fuerit optata, ut į. cap. 3. & 8. explicabimus, quibus etiam tertiam divisionem addere possumus, ut alia † Optio sit, 35 quæ à Canonicis sit; alia, quæ à beneficiatis in aliqua ecclesia, quos Mansionarios vocant; alia demum, quæ ab alicujus Militaris Religionis equitibus sit, juxta ea, quæ latius inf. cap. seq. q. 2. concl. 5. & cap. 3. q. 1. affere- mus. Nunc autem ad secundum cap. transeamus.

SUMMÆ RERUM.

I *Consuetudo optandi innititur aquitati Canonica: estque rationabilis, aqua, & à iure approbata.*
dum. 2.

2 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 3 *Ius optandi induci potest consuetudine.*
4 *Argumentum à Rubrica est optimum in jure.*
5 *Consuetudo illa, qua contra jus est, requirit ad suū introductionem spatiū 40. annorum saltem de jure Canonico.*
6 *Consuetudo prater jus inducitur spatio decem annorum. Idem secundum aliquos in quavis rationabili, & aqua consuetudine. num. 7. Sitamen agatur de prejudicio tertii privati requirentur 30. anni. nu. 8. si de prejudicio ecclesie, 40. anni. num. 9.*
10 *Consuetudo prater jus est, qua neq; contra, neq; secundum jus est.*
11 *Consuetudo rationabilis qua sit, judicis arbitrio relinquitur. Quid autem arbitrari possit judex, dicitur num. 11. & seqq.*
13 *Rationabilitas non requiritur in consuetudine, qua prater jus est.*
14 *Rationabilis consuetudo est, qua continet bonum honestum, vel honorabile.*
15 *Consuetudo optandi secundum aliquos est prater jus, & rationabilis, ideoq; inducitur secundum eos spatio decem annorum.*
16 *Consuetudo optandi quando sit prater, & quando contra jus; quantoq; tempore inducatur, late ibi distinguitur cum num. seqq.*
17 *Consuetudo optandi inducitur spatio decem annorum, ubi prabenda certa sunt in numero, sed non distincta, quoad proprietates, quoniam portiones quædam inæquales assignantur.*
18 *Consuetudo optandi ut inducatur, ubi prabenda sunt distincta, requiritur spatiū 40. annorum.*
19 *Consuetudo optandi, ubi prabenda sunt distincta, est contra jus, vel, si prater jus, derogat tamen juri ecclesie, cui collator p̄aest num. seqq.*
21 *Consuetudo optandi domos cur possit induci minori spatio, quam 40. annorum.*

22 Con-

- 32 Consuetudo rationabilis contra jus requirit ad suis introductionem spatum 40. annorum.
- 33 Consuetudo optandi requirit scientiam & patientiam ordinarii collatoris. Item scientiam, & consensum saltem tacitum majoris partis Capituli. num. 24. & eum non erroneum, sed ex certa scientia, & animo inducendi consuetudinem. num. 25.
- 34 Animus inducendi consuetudinem, quomodo collatur, remissive.
- 35 Consuetudo quomodo probetur, remissive.
- 36 Consuetudo optandi quomodo probetur, remissive.
- 37 Consuetudo à quibus personis induci possit, remissive.
- 38 Consuetudo optandi sicut & cetera consuetudines, unico actu induc non possunt, etiam si actus sit notioris toti populo, seu collegio. num. 31. Nisi actus sit successivus. num. 32. & 38. vel judiciarius. num. 33. Quod tamen est dubium. num. 34.
- 39 Actus ad consuetudinem requisiti quo esse debeant judicis arbitrio relinquitur. Quid autem hac in re potissimum attendere debeat judex. num. 36.
- 40 Actus consuetudinis debent esse interpolati, & conformes seu ex uniformi observantia.
- 41 Consuetudo optandi unico actu cum quadragenaria possessione forte inducetur.
- 42 Consuetudo optandi non debet necessario esse obtenta in contraditorio iudicio; nisi ubi unico actu inducenda est.
- 43 Consuetudinem optandi inducere non possunt, qui eius juris non sunt capaces ex se; vel nisi illius capaces fiant ex dispensatione summi Pontificis. num 41.
- 44 Milites, seu militaris religionis equites an possint inducere consuetudinem optandi.
- 45 Religio militaris Hierosolymitana sancti Ioannis ue nobilissima est, ita sola proprium religionis nomen retinet.

10 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 44 *Habitus non facit monachum, aut religiosum, sed potius professio regularis.*
- 45 *Consuetudine optandi sublata ab aliqua ecclesia per Pontificiam constitutionem, non poterit similiter consuetudo ex eadem causa denuo introduciri poterit tamen ex nova causa. n. 46. vel accedente expresso consensu Pontificis, num. 47. vel etiam sine nova causa, ubi solum praterita consuetudo in specie sublata est, num. 48.*
- 49 *Ius optandi statuto induci potest.*
- 50 *Statutum de optando fieri potest ab Episcopo quoad beneficia spectantia ad eius collationem, non autem aliorum. Ab aliis vero inferioribus non potest fieri hujusmodi statutum ob defectum potestanus. num. 51.*
- 52 *Statuta condere in iis, que concernunt statum ecclesia, requirit Episcopi auctoritatem: Quod quomodo verum sit, explicatur. num. 55. & seqq.*
- 53 *Episcopus, seu alius inferior non potest contracanones statuere. Quod limitatur. num. 58.*
- 54 *Prelatus non potest prejudicare juribus ecclesia. Quod quomodo verum sit, exponitur num. 55. & seqq.*
- 56 *Confirmatio Prelati inferioris regulariter spectat ad Episcopum. Nisi obstet ipsius Episcopi statutum.*
- 57 *Prelatus prejudicare potest ecclesia sua in querendis, non autem in quasitis.*
- 58 *Episcopus, & clerici inferiores, collegium constituentes, possunt contra canones statuere in materia, in qua induci potest consuetudo canone permittente. Id quod omnino accidit in materia opinionis.*
- 59 *Episcopus potest saltem ad vitam suam condere hujusmodi statutum optandi; quod idem perpetuo durabit, si accesserit consensus capituli. numero 60.*
- 61 *Prelatus potest donare aliqua bona loco religioso, multo*

multo vero magis suo Capitulo. nu. 62. præsertim
ex causa remunerationis, num. 63.

C A P. II.

Quo jure introducta sit Optio.

Q UÆR O PRIMO, Quæ de causa introducta sit
Optio?

Respondeo cum gloss. in d. cap. fin. in verbo antiqui-
cres de consuet. in 6. quod hæc consuetudo † innititur
æquitati Canonicæ, quæ vult, antiquiores præferri
canonicis novis, & seniores in ecclesia junioribus, c.
quid proderit, & seq. 61. dist. cap. episcoporum, 74. dist. c.
ult. in 75. & c. bene quidem. 9. 6. dist. cum similib. quam
gloss. sequitur inter alios Franc. Marc. decis. Delph.
1258. n. 2. 1. part. idem etiam voluerunt Archid. Jo. An.
Gemin. & alii d. c. fin. dum respondent adjura, quæ in
contrarium facere videntur, & in specie Archid. num.
1. & Franc. num. 6. per hunc textum juncta glossa, &
Rot. decis. 6 ad fin. de consuet. in no. dicunt, † hanc con-
suetudinem optandi esse rationabilem & approbatam
à jure; rationabilem etiam & æquam eam dicit Vivi.
in commu. opin. verbo consuetudo rationabilis & aqua.
& late ostendit Prob. in Addit. ad Io. Monach. d. c. fin.
num. 34. & seqq. Et sane summus Pontifex aperte illam
approbare videtur, dum præbendam, quæ ex hac con-
suetudine optandi deberet, de jure debitum appellat;
licet non ignorem, juris appellatione large consuetu-
dinem comprehendendi.

Q UÆR O SECUNDO, An & quanto tempore con-
suetudine induci possit jus optandi?

De primo † nulla difficultas est, cum quia disposi-
tio hujus textus, quæ de jure optandi agit, ponitur sub
tit. & rubr. de consuetudine, quod est in jure optimum
argumentum, † iuxta text. in l. 1. & ibi not. Bart. Bald. 4.
Ang. Salic. Castr. Alex. & las. ff. si cert. pet. gl. in c. potuit
de loc. & in rubr. de reg. jur. in 6. & utuntur passim eo
argumento Doct. ut fuse prosequitur Nic. Everard. in
topic.

topic. legal. loc. 92. tūm etiā multo magis, quia tam summus Pontifex in d. c. fin. quam Doctores ibi, & ubi cunque de jure optandi loquuntur, hoc ipsum jus consuetudinem optandi appellant.

Tota difficultas est, quantum temporis requiratur ad hanc consuetudinem legitime inducendam ac de ceteris requisitis, & conditionibus illius, pro quorum resolutione

Præmitto primo, Consuetudinem illam, quæ constat in ius est, + requiri spatiū 40. annorum saltem de jure Canonico; ita Abb. Io. An. Butr. & Doct. communiter in c. fin. de consue. ubi late inter ceteros Roch. Curt. sect. 3. num. 35. idem Io. An. Archid. Gem. & Franc. post gloss. in d. c. fin. de consuet. in 6. Oldr. cons. 285. & admittit Rot. decis. 6. num. 5. de consuet. in nov. & alii passim, satisq; patet ex ipso text. d. c. fin. ext. de consuet. dum in consuetudine contra ius requirit, quod sit legitime præscripta. Consuetudo vero, quæ præter ius est, in ducitur + spatio decem annorum: ita gloss. & Doct. omnes supra citati. Aret. cons. 22. col. 4. Abb. & alii quos refert, & sequitur Curt. d. sect. 3. num. 28. & hanc opinionem communem dicit. Curt. ibid. Turzan. opin. 66. Soarez in thes. recept. sent. lit. C. num. 279. Villal. lit. 7 C. num. 183. quod idem + de quavis rationabili, & aqua consuetudine tradit gloss. in l. de quibus, ff. de legi. & l. 7. C. quæ sit long. consuet. estq; cōmuniās opinio, si credimus Ias. d. l. de quibus, num. 43. Grammat. decis. 64. nu. 34. & Vnu. in suis commun. opin. ver. consuetudo rationabilis & aqua. Aliqui tamen non ita absolute recipiunt hanc conclusionem, quod rationabilis consuetudo, & præter ius spatio annorum decem inducatur, sed solum putant procedere, si de nullius præjudicio agatur; quod si de præjudicio privati agatur, + requiretur saltem spatiū 30. annorum, ita decisum fuit in regno Neapol. teste Afflict. decis. 321. num. 18. quod etiam sequitur ibi Vrsil. in addit. num. 10. quod si res tangat ecclesiās, earumve statum & jura, + tunc semper introducione consuetudinis requiretur spatiū 40. annorum,

ram, cum tanti temporis præscriptio in earum rebus, vel juribus requiratur, cap. 1. & rorofere tit. ext. de præscript. ita Rot. Rom. d. decis. 6. num. 5. & ibi Addent. post Innoc. Host. & Io. An. in c. cum dilectus, de consuet. hoc ipsum voluit Collect. in c. ex parte, & idem Innoc. in d. c. fin. ext. eodem, late Curt. d. sect. 3. n. 32. Duen. reg. 1. 9 post Abb. d. c. cum dilectus, & Fel. in c. statuimus, limit. 1. de major. & obed. Petr. Raven. ad tit. de consuet. sect. 1. num. 46. Mil. in Repert. in verbo Consuetudo licet non sit contra jus, post Rom. consil. 18. colum. 5. & 6. & admittrit etiam Franc. d. c. fin. in princ. num. 5. vers. 2. limita. per not. in c. cum ecclesia, de caus. possess. & propriet. qui tamen deinde vult in opinione sufficere 10. annos. Quæ opinio Rot. & sequacium mihi videtur in severitatem continere, satisq; probatur ex d. c. cum dilectus, juncto c. Abbe de verb. sig. ubi in consuetudine, quæ contra jus non est, quod ex certo monasterio eligatur Abbas alterius monasterii vacantis, quia tamen per illam in aliquo derogatur juri monachorum, restringendo eorum libertatem in eligendo; in ea inquam consuetudine requiriatur spatium 40. annorum, ut in d. c. Abbe, versi nos igitur, de positionib. ad idem inducit Rot. ubi supra sextum in c. Cumana, de elect. & c. cum ecclesia Sutrina, de ea poss. & propriet. & c. dilecto de offic. Archid. in fi. c. quanto, de consuet. & c. cum de beneficio, de prab. in 6. ut latius per eum.

Præmitto secundo, illam consuetudinem † esse 10 præter jus, quæ contra, aut secundum jus non est, ut colligitur ex doct. communiter d. c. fin. de consuet. ext. & in 6. quæ autem sit rationabilis, † judicis arbitrio 11 relinqui, ut voluit Host. Io. Abb. & Imol. d. c. fin. ext. de consuet. gloss. in c. 1. in ver. rationabilia, de constit. in 6. Archid. & Gem. in c. quia frustra 8. dist. & alii, quos referunt, & sequuntur de communi attestantes Curt. d. c. fin. sect. 2. num. 20. Vivi. d. verbo consuetudo rationabilis, Soarez. in thesaur. recept. sent. litera C. num. 284. Iacob. Menoch. neminem horum referens in tract. de arbitr. judic. lib. 2. cent. 1. casu 82. num. 2. Judex autem

14 ALEX. MONET. TRACTAT.

¶ 2 tem arbitrii poterit, illam esse rationabilem, + quæ vel non est à jure reprobata, ut voluit Bal. consilio 401.

volum. 5. & Innoc. d. c. fin. neque enim requiritur expressa, & inconvincibilis ratio, sed aliquid bonū motivum, ut voluit Bald. d. c. fin. in verbis rationabilis, imo

¶ 3 neq; rationabilitas requiritur + in consuetudine, quæ præter jus est, sed solum in ea, quæ contra jus, ut voluerunt Bal. Card. Flor. & Barbat. d. c. fin. quos refert, nec dissentit. Curt. d. sect. 2. num. 24. Poterit etiam arbitrii judex, illam esse rationabilem, quæ continet bo-

¶ 4 num honestum, + vel honorabile, ut post Bald. in l. de quibus, ff. de legi tradunt Barbat. d. c. fin. col. 14. & Curt. d. sect. 2. num. 20. Item quæ habet illas tres comites, ut

religioni conveniat, congruat disciplinae, & saluti proficiat, seu peccatum excludat, ut loquitur text. in c. consuetudo, 1. dist. quæ verba declarant ibi gloss. & Archid.

& Gemin. in c. erit autem lex, 4. dist. & huic sententia adharent. Curt. d. sect. 2. num. 27. & Menoch. d. casu 82.

num. 7. Ethoc perpenso jure canonico. Jure autem civili illam rationabilem consuetudinem esse arbitrii poterit judex, quæ bono publico non refragatur, ut idem Menoch. optime probat d. casu 82. nu. 8. & 9. poterit etiam judex arbitrii ex aliquibus conjecturis, con-

suetudinem aliquam etiam contra jus esse rationabilem, ut si contineat bonum, si disponit id, quod disponet

nebat jus antiquum correctum, si sit generalis, aliisq; quas prosequitur Abb. d. c. fin. col. 3. & ibi Curt. d. sect. 2.

num. 20. & duobus seqq.

His præmissis descendendo nunc ad casus nostri decisionem conclusiones aliquot statuamus.

PRIMA CONCLUSIO. Licet aliqui absolute te-

neant consuetudinem optandi + esse præter jus, & rationabilem, ideoq; induci spatio decem annorum, ut voluit gloss. d. c. fin. in verbis consuetudo, de consuet. in 6.

quam ibi sequitur Archid. nu. 1. Io. An. num. 4. Franc. num. 5. Vivi. d. verbo consuetudo rationabilis. Duen. d. reg. 139. Oldr. cons. 285. num. 3. Verior tamen est illa

¶ 6 opinio, ita distinguens, + quod aut in ecclesiis nulla est distin-

distinctio numerosve præbendarum, nec certus numerus canonicatum, ut in casu text. c. dilecto, & c. vacante, de præbend. & c. ex parte de concer. præben. & in his non potest introduci talis consuetudo, cum non sit, dare vacationem præbendarum, prout disponitur in d. juribus, quod tamen requiritur in d. c. cum in tua, quod est fin. de consuet. in 6. Aut est certus numerus canonicatum, seu canonicorum, sed nullus numerus, nec distinctio præbendarum, ut in c. fin. §. si autem, de concess. præbend. in 6. & tunc quoque non habet locum hæc consuetudo, quia in iis ecclesiis per administratores Capituli bona seu fructus dividuntur inter canonicos, & quanto ii pauciores sunt, tanto majores portiones recipiunt, & quanto plures sunt, eo minores recipiunt portiones, ut in d. §. si autem. Aut est certus numerus canonicatum, & totidem etiam sunt præbendæ, sed eæ distinctæ non sunt, imo bona sunt quoad dominium Capituli in communi, super quibus bonis quasi in confuso absque actuali aliqua distinctione institutus est numerus præbendarum, correspondens numero canonicatum; & tuac si Capitulum per officiales suos bona administrat, & de fructib. collectis tot facit æquales portiones, quot canonici; non potest etiam introduci hæc consuetudo; cum enim non sit, dare unam ex illis portionibus meliorum alia, non cadit electio, neque optio. Si vero Capitulum non administrat dicta bona per officiales suos, sed ea dividit in tot præbendas, quot sunt canonici, cuilibet consignando præbendam suam, ad tempus tamen, & secundum quod Capitulo placet, ita ut eo tempore clapsi iterum in commune reducantur, fiatque nova bonorum divisio: & in iis præbendis sic divisis, quoniam non potest divisio fieri ita æqualis, quin inter eas cadere possit electio; ideo potest etiam habere locum consuetudo optionis præbendarum. In iisdemque ecclesiis poterit hæc consuetudo induci spatio decem annorum: neque enim tunc mutatur titulus per optionem, cum inter præbendas, ut sunt tituli beneficiales,

ciales, non sit eo casu actualis distinctio, sed solum, prout in temporalitate consistunt; ideoque & mutatio nihil juri contrarium, sed æquitatem magnam contineat. Et in hoc casu concludunt, locumque habent rationes Doctorum, qui contrarium tueruntur. Si vero in ecclesiis non solum certus est numerus canonicarum, & præbendarum, sed etiam eæ præbendæ realiter, actualiter, & perpetuo sunt inter se distinctæ, ita, ut non sit unum beneficium ecclesiasticum, sed dos unius actualiter, sed omnino distincta sit à dote alterius, *juxta text. in c. literas de concess. præben. & clem. fin. de præben.* tunc sicut habet locum optio per supra

18 dicta, ita ejus consuetudo † non potest minori spatio induci, quam 40. annorum. *Hac opinio ita distinguem verissima est, eamq; expresse tenet Rot. Roman. d. decis. 6. de consuet. num. 1. & ibi Add. in nov. post Compostell. c. fin. ext. de consuet. sequitur Rochus Cart. d. c. fin. sect. 3. n. 29. & 36. Bellarm. decis. 1. per totam. & decisi. 63. nu. 2. & seqq. Franc. Marc. decis. Delphin. 1270. nu. 1. 2. & 4. 1. part. Gig. in tract. de pension. q. 63. num. 6. & 7. Prob. ad Io. Mon. d. c. fin. num. 28. de consuet. in 6. Milus in suo Repertor. verbo consuetudo optandi non potest introduci, & sequenti. post Rom. cons. 18. colum. 1. 2. & 3. idem nuperrime tenet Greg. Tholos. in tract. de benef. eccles. cap. 39. num. 4. idem tenere videtur Fel. in c. statuimus. num. 2. de major & obed. Butr. d. c. fin. ext. de consuet. & Gemini. in c. fin. num. 9. eod. tit. in 6. Et quidem quoad primum, ex duobus postremis membris, quæ sola probatione indigent, illud satis probatum ibidem fuit, admittuntque ipsi adversarii, quod nimurum, ubi non sunt distinctæ præbendæ, consuetudo optandi inducatur spatio decem annorum; Alterum vero membrum, quod ubi sunt actualiter distinctæ, requirantur*

19 40. anni. Probatur primo, quia † tunc est contra ius, cum quod præter Rot. & plerosque alios ex supr. cit. ita etiam aperre tenet Archid. d. c. fin. circa princip. aperiens vero Calder. de consuet. cons. 3. & 7. tam ex eo, quia sit mutatio titulorum sine canonica institutione contra

olum, contra c. 2. de instit. c. 1. de reg. jur. in 6. c. admonet, &c.
 muta- quod in dubiis de renunc. tum quia permittit, fieri pro-
 ignam pria auctoritate permutationem præbendarum con-
 ue ha- tra concil. Turo. in c. majoribus, de præbend. &c. quæ-
 tur. Si situm, de rerum permutat. tum demum quia dat jus
 cano- ad præbendam, cum vacabit, contra concil. Lateran.
 benda in c. nulla, de concess. præbend. quas rationes aliasque
 inctæ, attingit Calder. tit. de consuet. cons. 7. Bellam. d. decis.
 1. sed & latius prosequitur tam ipse decis. 63. nu. 3. & seqq.
 oreal- quam Rot. d. decis. 6. num. 2. 3. & 4. Probatur secun-
 clem. do. Nam ubi etiam dicta consuetudo esset solum præ-
 supra ter, non contra jus, ex eo tamen, quod detrahit juri al-
 spatio terius, ejus nimirum, ad quem spectat collatio præ-
 aguem præbendarum, requirit tamen spatiū 40. annorum, jux-
 decis. ta latius per nos superius deducta, in prima præmissa:
 stell. c. quod vero derogetur † potestati collatoris patet; pos- 20
 3. 3. n. set enim vacante una pinguī præbenda illam confer-
 1. 2. & re, habenti minus pinguem, illamque alteri, & sic de-
 4. 1. inceps; unde pluribus posset gratificari ex vacatione
 rob. ad unius præbendæ, stante autem opione unicam con-
 2. Re- ferre potest, eamque omnibus deteriorem. Et hæc so-
 duci, n. la ratio sufficeret ad destruendam opinionem gloss.
 in nu- ut optime inquit Rot. d. decis. 6. num. 5. ubi etiam pro-
 f. cap. b. probare contendit contra eam omnes esse, ipsam contra o-
 num. mnes. Ad illud, quod affert gloss. ex Compost. Papam
 Ge- pronuntiasse, consuetudinem Mediol. optandi do-
 d pri- mos servatam 25. annis validam fuisse; facile respon-
 roba- detur cum Bellam. d. decis. 63. num. 3. & 4. ex mente d.
 t, ad- Compost. id esse † ex eo, quia per optionem domum 21
 i non non mutatur, aut acquiritur aliquid jus spirituale,
 indu- prout in præbendis distinctis accidit. Ad alias vero ra-
 nem- tiones, quæ in contrarium adducuntur, respondet
 antur Rot. d. decis. 6. num 5. & præcipue ad illam, quod hæc
 a jus, consuetudo optandi sit rationabilis; quæ etiam ex eo
 r. cit. tollitur, quod immo ea consuetudo rationabilis dici-
 cip. a- tur, quæ est contrajus, habet tamen juris approbatio-
 x eo, nem aliquam, ad eamque inducendam † requiritur 22
 ratione spatiū 40. annorum, ut post Innoc. tradit Rom. conf.
 ontra

442. col. 1. & sequitur Milus d. Repert. verb. consuetudo rationabilis, & satis patet ex text. cum ibi not. d. c. fin. ext. de consuetud. Sicut ergo firma conclusio, quod ubi sunt distinctæ præbendæ, requiritur in consuetudine optima di spatiu 40. annorum, ubi vero non sunt distinctæ, sufficiunt decem anni. Et hæc quoad primum requisitum hujus consuetudinis.

SECUNDA CONCLUSIO. Ad inducendam o.

23 ptandi consuetudinem requiritur + scientia, & patientia Episcopi, seu ejus, ad quem spectat collatio, ubi sumus in consuetudine 10. annorum, in quadragenaria vero non requiritur, cum præsumatur ex eo tempore tam scientia, quam etiam tacitus consensus: ita in spe-
cie Milus in Repert. verbo consuetudo optima induci-
tur per ea, que not. Butr. d. c. fin. colum. 26. & pen. post 10.
An. ibi in summa ad illud cap. membr. 3. q. 1. & 3. Simi-

24 liter + requiritur scientia, & consensus sicut tacitus majoris partis Capituli, per ea, qua tradit Bald. d. c. fin. & ibi Barbat. colum. penult. Curt. sect. 4. num. 24. 45. 49. & in prefatione ad tit. de consuet. num. 17. Vigel. in method. jur. contr. cap. 3. reg. 4. except. 5. post Villal. in com-
lit. C. n. 187. & Vivi. com. opin. lib. 1. in verbo statutum pactum, vel consuetudo, quod etiam per text. in l. de qui-
bus, ff. de leg. & c. cum consuetudinis, de consuet. tene-
10. An. Butr. & Card. d. c. fin. & alii quos refert, & se-
quitur Duen. reg. 141. in princip. Neque sufficiet erro-

25 neus consensus, sed requiriur, quod + ex certa scientia inducta fuerit, animoque inducendi consuetudinem, ut late & optime ostendunt Curt. d. sect. 4. n. 1. 2. & 36.

& Egerius Raven. ad d. tit. de consuet. sect. 3. num. 59. &

26 seqq. Quomodo vero colligatur + hic animus indu-

27 cendi consuetudinem, & in universum quomodo + proberetur consuetudo, remitto ad late tradita per Doct.

d. c. fin. maxime per Curt. sect. 4. q. 1. cum text. seqq.

Petr. Raven. d. sect. 3. num. 38. & sect. 4. n. 66. cum duob.

seqq. Soarez in thesaur. recept. sent. lit. C. num. 189. Ma-

scard. de probat. verb. consuetudo, Franc. Vivi. decis. Ne-

28 apol. 130. num. 6. & 382. n. 4. & in specie quomodo + probati

proba-

prot.
Alb.
D.

duce
ad 6
T

testi
opta
conf
en l.

pulc
6. vi

si va
duci
ven

de p
opti
vel

tur c
con

Abb
habe

nem

curl

& d

pen.

C

eudi

dis pe

num

pinie

Spec

rum

n. 51

d. ca

sequ

Illuc

cess

ſuetudo probari possit hæc consuetudo optandi, videndus est
ſin. ext. Alb. conf. 159. n. 1. & ſeqq. vol. 1.

De personis earumve qualitate, † quæ poffunt in- 29
ducere consuetudinem, vide Curt. d. ſect. 4. nu. 46. uſq;
ad 65. Raven. ſect. 3. num. 31. & ſeqq.

TERTIA CONCLUSIO. Unicus actus † non po- 30
tent ſicut aliam quamlibet consuetudinem, ita hanc
optandi inducere, ut eſt text. in l. 1. & 2. C. que ſit long.
consuet. & l. ſed an in rotum, C. de edif. priu. & not. Bart.
in l. de quibus ff. de legi. † etiam ſi h̄t notorius toti po- 31
pulo, ut inquit ibi Bart. & ſequitur Raven. d. ſect. 3. nu.
6. niſi is fuerit ſuccellivus, † & habeat cauſam ſuccel- 32
livam, & continuationem per tempus, intra quod in-
ducitur consuetudo, ut poſt Abb. in d. c. fin. tradit Ra-
ven. dict. ſect. 3. num. 5. per text. ſing. in c. cum de beneficio
de prab. in 6. idem voluit Card. u. c. fin. q. 14. & ibi omnes,
optime vero inter ceteros Curt. d. ſect. 4. num. 43. & 83.
vel † niſi judiciarius fuerit ex eo, quod tunc detega- 33
tur conſensus populi, & valentis legem, ſeu ſtatutum
condere; ita ſingulariter voluit Raven. d. num. 5. poſt
Abb. d. c. fin. & in c. Abbate, de verb. ſignif. Quod tamea
habet aliquam dubitationem, † cum ad consuetudi- 34
nem non ſufficiat tacitus populi conſensus, ſed etiam
cursus temporis requiratur, ut colligitur ex d. l. 1. & 2.
& d. c. fin. ubi omnes, maxime vero Bald. & Barb. col.
pen. & Curt. d. ſect. 4. n. 38.

Quot vero actus in ſpecie requirantur ad conſue-
tudinem, quamvis variis varia dicant, ut patet ex rela-
tis per Menoch. de arbitrar. judic. lib. 2. centur. 1. cas. 81.
num. 2. & 3. quos breviter ibi refellit, verior eſt illa o-
pinio, quod id judicis arbitrio relinquatur, † ad quem 35
ſpectabit conſiderare qualitates actuum, & perſona-
rum, quæ illos actus faciunt, quæ poſt Ias. d. l. de quibus,
n. 51. ff. de leg. Corn. conf. 179. lib. 3. & alioſ tenet Menoch.
d. cas. 81. nu. 4. & Curt. d. ſect. 4. num. 37. quam etiam
ſequitur Rot. decis. 72. num. 26. 2. part. in noviſſ. diuers.
Illiud ſane attendere debet iudex, ut tot actus inter-
ceſſerint † quoſ veriſimiliſter in notitiam populi (quod 36

idem de collegio, & quavis Universitate dicendum est) devenire potuerint, ut ex eis tacitus consensus colligatur; ita Curt. sen. d. num. 37. post Bart. Bal. & Salic. d. l. de quibus; est q. communis opinio, ut concludit Abb. d. c. fin. & ibi Barb. colum. 28. illud etiam expeditum

37 est, eos actus † debere esse interpolatos, ut post Bart. d. l. de quibus. q. 2. princip. Bal. d. c. fin. colum. 3. in princ. Butr. col. 4. Barbat. colum. penult. & alios tradit Curt. d. sect. 4. num. 38. Pariter debent esse conformes, ex observatione enim disformi consuetudo non inducitur, ut post alios tradit Rot. decis. 19. num. 6. & decis. 71. num.

38 28. & 29. 2. par. in noviss. divers. Sane † in consuetudine, de qua loquimur, hoc est, optandi, probabilissimum mihi videtur, eam induci posse per unicum actum, non modo obtentum in iudicio, sed etiam simplicem cum videatur habere causam successivam, dummodo accesserit deinde pacifica possessio quadragenaria, p. text. sing. d. c. cum de beneficio, de prob. in 6. cum aliis traditis per Curt. d. sect. 4. numero 43. & 83. & nos supra num. 31.

39 QUARTA CONCLUSIO. Non est necesse, † haec consuetudinem obtentam esse in contraditorio iudicio. Ita de qualibet consuetudine (quicquid voluerit gloss. d. c. fin. de consuet. & in cap. Abbat. in verbo contradictione, de verb. sig. quas gloss. inter ceteros secutus est Alex. conf. 136. colum. pen. vol. 2) decidit Abb. & ante eum Butr. colum. 9. & 10. optime id comprobantes, Bart. d. l. de quibus, q. 2. princ. & post eum ibi Ias. col. 12. eandem opinionem secuti sunt de communi attestantes Corn. conf. 293. colum. 3. vol. 5. Castr. d. l. de quibus, col. 2. Barbat. d. c. fin. colum. 28. Curt. d. sect. 4. nn. 34. Soc. conf. 99. col. 2. lib. 1. Turzan. opin. 153. Soarez in thesaur. recept. sent. lit. C. num. 281. & 282. & Vivi. in commun. opin. verbo consuetudo deber est obtenta; qui tamen eam in temperat, ut solum procedat in extrajudicialibus, secundum inquiens esse in judicialibus. Idem ergo erit in hac consuetudine optandi, quae etiam extrajudicialis est. Contraria tamen opinio forte locum habere posset, ubi per unicum

spicum actum velimus tam hanc, quam alias consuetudines induci, tunc enim requiretur, quod ille actus in contradictorio judicio obtentus sit, per ea qua supra tradidimus, num. 33.

QUINTA CONCLUSIO. Ad hoc ut possit induci talis consuetudo, t debent ejus juris optandi esse capaces, qui consuetudinem inducere volunt: ita de quavis consuetudine tradit gloss. in c. fin. verbo prescripta, ubi Barbat. colum. 27. & ibi Abb. in s. requisito, ext. de consuet. idem Abb. in c. quanto, ubi optimus text. eod. tit. Curt. d. c. fin. sect. 4. num. 32. Fel. in c. causam, & c. accedentes de prescript. qui etiam omnes exemplifificant in prescriptione, & consuetudine laicorum quoadjus decimandi, & concludunt ex casu non sufficere etiam immemorialem consuetudinem, & prescriptionem, de quo tamen nos latius in nostro tract. de decim. cap. 5. q. 3. & 5. An vero saltem sciente Principe possit induci consuetudo data tali incapacitate, dubitarunt aliqui: puto tamen non posse; ita Abb. ubi supra Curt. d. sect. 4. num. 33. optime Fel. d. c. accedentes & patet ex iis, que nos adducimus, d. cap. 5. q. 3. & 5. tract. de decim. idque propter incapacitatem possessionis, quae tamen requiritur ad prescriptionem iur. vulg. Ex quibus inferri potest, laicos non posse etiam per immemorabile tempus consuetudinem inducere, aut prescribere jus hoc optandi, cum ejus, sicut & beneficiorum sint incapaces, nisi t ex speciali privilegio, & dispensatione summi Pontificis, prout de jure eligendi, & conferendi beneficia tradit Curt. d. cap. fin. sect. 3. num. 36: versic. hac tamen limitatio procedit. quod vero possit summus Pontifex privilegiare etiam mere laicos, ut retineant beneficia post Innoc. & Abb. in c. quanto, de consuet. tradit Gig. d. tract. de pens. q. 21. num. 4. Poterunt tamen alii clerici inferiores canonicis, quos alii Mansionarios, alii Portionarios vocant, alii Assisios, ut patet ex tex. juncta gloss. in c. pen. de cler. non resid. in nostra ecclesia Mediolanensi Officiales nuncupantur; poterunt inquam isti hanc consuetudinem inducere, ut

& inter se optent sua beneficia, & optent etiam praebendas canonorum, prout ostendimus infra hoc eod tract. cap. 3. q. 1. immo & competere potest consue-
 42 tudo, & jus optandi laicis religiosis, prout sunt † milites, seu equites Hierosolymitani S. Joannis, quæ sol-
 43 ut præclarissima est † ac nobilissima inter ceteras mil-
 litias, ita inter eas sola etiam proprium religionis no-
 men haber, ut singulariter voluit Sot. lib. 7. de just. &
 jur. q. 3. art. 3. idque propere solemnia vota illi cum
 illis religionibus communia; satisque patet cum ex D.
 Thom. 2. 2. q. 186. art. 4. ad 3. dum ait, illos vivendi mo-
 dos, ubi est matrimonialis usus, non esse simpliciter, &
 absolute loquendo religiones, sed secundum quid-
 tum ex tex. in c. cum ad monasterium, in fin. de stat. mo-
 nach. ubi inquit Innoc. 3. abdicationem proprietatis,
 & custodiam castitatis ita esse annexam regulæ mona-
 chali, ut contra eam nec summus Pontifex possit li-
 centiam indulgere. Ex quibus junctis aliis, de quibus
 per Sot. loc. tit. aperte, ni fallor, liquet, solam religio-
 nem militarem S. Joannis inter militares propriorum
 religionis nomine dignam esse, quicquid in contrarium
 voluerit Navar. consil. 9. num. 6. sub tit. de his quæ vi-
 metus ue caus. si. & latius tract. de reddit. eccles. q. 1. m
 uit. 55. per totam, & q. 3. monit. 27. 28. & 29. ubi pro-
 bare contendit, omnes religiones militares, etiam quæ
 matrimonium contrahi permittunt equitibus, veras
 religiones esse, sed quicquid sit, illud sane non obsta-
 bit, quod hi equites laicalem habitum induant, habitus
 enim (quodjam veteri provebio fertur) monachum,
 44 † aut religiosum non facit, sed professio ipsa regula-
 ris, c. contulerit qui cleric. vel voven. & o. porrectum, &
 c. ex parte de regular. Quodcumque ergo collegium,
 sive regularium, sive etiam laicorum capax est ex spe-
 ciali saltu privilegio summi P̄tificis beneficiorum,
 seu commendarum, poterit hujusmodi consuetudinem
 optandi inducere. Hinc videmus in amplissimo
 collegio S. R. E. Cardinalium locum habere optionem
 titulorum, tam episcopalium, quam diaconalium, &
 presby-

am præ. presbyteralium; ita tamen, ut semper optio intra eundem ordinem fiat. Hinc etiam in militari religione S. Joannis inductam fuisse novimus consuetudinem optandi commendas, per quam antiquiores, seu primo religionem ingressi, in eamque recepti pinguiores commendat cum vacuerint, optant, sicut antiquiores canonici meliores eligunt præbendas, quod etiam admonemus *inf. cap. sequenti. q. 1.*

SEXTA CONCLUSIO. Si consuetudo optandi simpliciter tolleretur ab aliqua ecclesia, vel etiam ab omnibus ecclesiis, per cōstitutionem aliquam, quamvis non posset † ex eadem causa similis consuetudo in- 45 duci, juxta tradita per *Abb. in cap. fin. num. 22. Burr. n. 53. de consuet. & ibi Curt. sect. 7. num. 4 f. mihi 43. gloss. ēn clem. statutum, de elect. Bart. & alii, l. de quibus, nu. 4. in fin. ff. de leg. Alex. post alios, in l. si non speciali; num. 4. C. de testa. ex nova tamen causa † posset, per ea, que 46 de quavis consuetudine in his terminu tradunt *Abb. d. c. fin. nu. 24. idem Abb. & alii in c. 2. de probat. Gemin. & uterq; Card. in c. frusta, 8. dist. communemq; asserit alios referens Vivi. commun. opin. lib. 1. verbo consuetudo, ex nova causa, vel si † expressus cōsensus Principis 47. interveniret, in inducenda hujusmodi consuetudine: ita *Burr. d. cap. fin. nu. 53. Gemin. in summa 11. distinct. Jo. And. in addit. ad Specul. tit. de instrum. edit. num. 14. dicentes, tunc valere talem consuetudinem contra legem eidem consuetudini etiam futuræ derogantem. Quod si lex de futura consuetudine mentionem non facit, sed simpliciter † tollit præteritam, vel intro- 48 ductam, tunc consuetudo inducta post legem ipsam eidem legi derogaret, ut singulariter tradit gloss. pen. d. clem. statutum, de elect. Anch. c. 1. de constit. in 6. ad id alia adducens, quod idem sentire videtur *Burr. d. n. 53. & alii plerique quos refert Tiraq. de utroq; retract. in prefat. num. 17. quamvis contrarium tenere viden- tur Bal. in l. dudum C. de contrah. empt. Bart. l. fin. ff. de leg. 2. Abb. d. c. 2. num. 7. de probat. & alii quos refert Vi- vi. d. lib. 1. commun. opin. verbo consuetudo etiam futu-****

78. & Tiraq. in d. prefat. num. 18. qui tamen intelligendi sunt, vel, cum sit absolute expressa reprobatio consuetudinis, vel, quando præterita damnatur tanquam irrationalis, & iniqua, prout intelligunt, inquit Tiraq. num. 19. fere omnes, qui de hac re loquuntur.

An vero hæc eadem consuetudo optandi extendatur tanquam favorabilis de uno ad alium casum, deque una ad aliam personam, dicemus Deo bene juvante inf. cap. 4. q. 3. Nunc ad 3. & postremam hujus capitis quæstionem veniamus.

Quæro TERTIO, An, & quomodo possit per statutum induci jus optandi?

49. Et sane, quod statuto induci possit & jus hoc optandi, clarum est, quamvis enim nullus de hoc textus reperiatur, est tamen de hoc ni fallor communis opinio, quam tenet gloss. in c. fin. verbo consuetudo, in fin. & ibi ceteri communiter de consuet. in 6. Milus in Repertoriu in verbo consuetudo, & statutum optandi. Nicol. Delphin. tract. de jure patr. num. 157. Gig. de pension. q. 63. num. 8. per Butr. in c. fin. colum. 26. ext. de consuet. neque aliquem in hoc reperio contradictem, & satis colligitur ex tex. & ibi not. per gloss. & Doct. in c. 1. de constit. in 6. ubi statuta, & consuetudines particulares locorum exæquantur, quem etiam text. ad hoc allega gloss. d. c. fin. verbo consuetudo, de consuet. in 6. Poterit autem id facere Episcopus quoad beneficia spectantia 50. ad ejus collationem; secus autem & in spectantibus ad alios, ne facto Episcopi aliorum jus ledatur, ut post Mil. 51. loc. cit. optime adnotavit Gig. d. num. 5. Alii tamen & inferiores collatores non poterunt tale statutum condere ex defectu potestatis, ut tradit ibid. Mil. cum, ut 52. supra quoque admonuimus, ad statuta condenda & requiratur Episcopi auctoritas, in iis præsentim, quæ cōcernunt statum ecclesie; quod etiam tradit Abb. in c. edoceri, colum. 2. de rescript. & Innoc. in c. constit. n. 1. de rescript. & post eundem Abb. late probat Fel. in c. cum omnes, nu. 7. 10. & 11. de constit. & tradunt etiam Doct. d. c. 1. de constit. in 6. Et licet hæc vera sint, duo tamen

hæc

hac in re non modicam difficultatem faciunt. Primo, quia illud certum est, non posse Episcopum, seu alium inferiorem contra canones statuere, † ut est textus in 53 Clem. ne Romani, de elect. c. quod super his de major. & obed. cum simil. quam regulam inter alios firmat Rom. in l. 1 ff. de jurisd. omn. jud. Fel. d. c. quod super his, nu. 2. Alber. de Rosat. in prima part. statut. q. 7. vers. quid si statutum, Duen. reg. 250. & Henr. Bot. tract. de synod. episc. concl. 8. art. 1. à num. 30. ad 90. Si ergo firma etiam illa conclusio est, quam supra probavimus, facultatem optandi esse contra jus, quod etiam voluit Calder conf. 3. & 7. in tit. de consuetudine, quomodo validum erit statutum hoc de oprando. Rursus, si illud etiam verum est, † non posse Episcopum, seu Præla- 54 tum præjudicare juribus ecclesiæ suæ, ut inter ceteros tradit gloss. sig. in §. fin. 16. q. 6. Innoc. & alii in c. fraternitatem de donat. Bal. in c. potuit, de loc. & est text. in d. c. fraternitatem, & in c. cum nostris, de concess. præbend. cum similib. quomodo poterit renunciare huic juri suo, nimirum collationi præbendæ vacantis, atq; adeo tam grave præjudicium monti dignatum, & ecclesiæ suæ inferre.

Breviter ad primam difficultatem responderetur primo, eam locum non habere in optione, quæ sit, ubi præbendæ non sint distinctæ; ea enim non est contra jus, ut superius diximus, unde poterit de ea fieri statutum per Episcopum. Secundo responderetur, Prælatum & Episcopum posse statutum condere † contra 55 canonem, & ecclesiæ suæ præjudicare, quando agitur solum de jure quærendo, prout tradit Fel. d. c. quod super his, num. 5. & probare potest tum ex cap. cum dilectus de consuet. ubi jus confirmandi Prælatum in ecclesia subiecta, quod alioqui de jure spectat † ad Episcopum tanquam superiorem, cap. 3. & c. suffraganeis, de elect. per statutum Episcopi ad alium spectat, tum ex communi illa doctrina, quod Prælatus † præjudicare 57 potest ecclesiæ suæ in quærendis nō in quæsitis, quare late inter alios probant, Fel. in c. quæ in ecclesiaturum, col.

25 ALEX. MONET. TRACTAT.

17. de constit. & Barbat. in rubr. & in c. ut super, de rebus eccles. non alien. quod vero agatur hic de jure quærendo, paret tum ex exemplo d. c. cum dilectus, tum quia, quod Episcopus conferat, pendet à futura vacatione. Responderetur tertio, valere statutum Episcopi, & cleri-

58 corum contra canones † quando disponit in materia, in qua induci potest consuetudo canone specialiter permittente, prout post Calder. voluit Alex. consil. 106. incip. perspectus, vers. 9 probatur volum. 2. & Feder. de sen. cons. 17. num. 10. vers. non obstat quod quinto loco; licet eos aliter intellexerint, & male, Fel. d. c. quod super his, num. 10. & Curt. d. c. fin. ext. de consuet. sect. 3. num. 24. id autem est in casu nostro, nam tex. d. c. fin. de consuet. in 6. expresse approbat consuetudinem optandi.

Ad alteram difficultatem respondeo primo, modicum id esse præjudicium; Episcopo namque non suffertur potestas conferendi præbendam; poterit enim conferre non optatam. Secundo, quod poterit Episcopus id statuere † saltem ad tempus, hoc est, ad vitam suam, juxta not. per gloss. in c. 2. de his, que si. à pral. fin. cons. Cap. & Doct. in c. dudum, de reb. eccles. non alien. in 6. & in hac specie ita tenet Mil. in Repert. verbo consuetudo, & statutum optandi, ubi id limitat † nisi de consensu Capituli hoc statuisset, tunc enim statutum 61 hoc perpetuum erit. Tertio, posse Prælatum † etiam aliqua bona ecclesiæ donare loco religioso, ut est text. 62 in c. Apostolica de don. multo vero magis † Capitulo suæ ecclesiæ, gloss. in clem. 2. de rebus eccles. non alien. 63 in verbo ecclesiam, præsertim vero † ex causa remunerationis, ut post Lap. in c. 1. de reb. eccles. non alien. in 6. voluit Mil. in Repert. verb. pralatus etiam, & ver. pralatus non potest, optimus tex. in c. ceterum, de don. & ibi 10. An. gloss. in c. 2. eod. tit.

SUMMÆ RERUM.

¶ Optio locum non habet regulariter in aliis beneficiis, quam canonicatibus.

¶ Erw.

- 2 Erubessimus sine lege loqui.
- 3 Præbendæ nomen propriæ solum locum habet in ecclæsiæ collegiatis.
- 4 Consuetudo, vel statutum optandi potest etiam locum habere in collegio Mansioniorum.
- 5 Ius optandi potest locum habere in quovis sacro collegio, in quo singulus provideretur de beneficio aliquo, seu commenda, ut in militia S. Ioannis Hierosolymitani.
- 6 Clerici, & presbyteri simplices in aliqua ecclesia non possint optare canonicatus, & canonicæ dignitatis.
- 7 Domus optari possunt ex communis opinione Doctorum.
- 8 Domus an, & quomodo sūt annexa præbenda.
- 9 Consuetudo optandi domos inducitur spatio decem annorum, & eur. num. seqq.
- 10 Domus canonicalis fere nihil habet spiritualitatis, sicut præbenda.
- 11 Aedes, seu domus canonicales per se non conferuntur.
- 12 Consuetudo optandi domos in ecclesia Mediolanensi antiquissima.
- 13 Oprio locum non habet in præbendis apud sedem, sem in curia vacantibus.
- 14 Grossi fructus, qui à præbenda & distributionibus distinguuntur, si obtentis fuerint per canonicum in curia defundit, optari eo defuncto non possunt.
- 15 Derogatio specialis consuetudinis, seu statuti etiam jurati de optando non requiritur, ubi alicui prævideatur de præbenda in curia vacante.
- 16 Vacare in curia, & apud sedem paria, immo idem sunt.
- 17 Vacare in curia, & esse reservatum beneficium idem non sunt; sed hoc habet se ut genus ad illud.
- 18 Vacare in curia dicitur beneficia ad Romanam curiam

- curiam accidentium, ab eave recessentium, si in ea, vel prope eam ad duas diatas decedant.
- 29 Vacare in curia beneficium dicitur, si duobus in Romana curia super beneficio sibi collato litigantibus uterque, vel utroque moriente alter, qui est possessor, in curia decedat. Idem si alter tantum sive possessor, sive petitor incuria decesserit, cum ad illum superstite causam prosequente declaratum fuerit pertinuisse beneficium, numer. 20. Immo idem erit, si eorum alter in curia, alter extra neutro possidente decesserit, num. 21. Aut etiam utroque possidente similiiter decesserint, numero 22.
- 23 Beneficia curialium, qui etiam sede vacante ad locum per duas diatas Romana curia proximum, ubi domicilium non habent, quavis de causa recessunt, ibi moriuntur, vacare dicuntur in curia.
- 24 Vacare in curia dicitur beneficium per obitum in curia curialis habentis ibidem originem, ibi morantis occasione curia, aut ibi habentis perpetuum domicilium, seu domum etiam conductam, num. 25.
- 26 Curialium nomine quinam comprehendantur.
- 27 Beneficia curialium decedentium in itinere dum sequuntur recessentem curiam; Vel in loco, unde recessit curia, quam sequi propter infirmitatem non potuerunt, vacare dicuntur in curia, num. 28.
- 29 Vacare in curia dicitur beneficium per obitum legatorum, ac nunciorum sedis Apostolicae intra duas diatas a curia distantes decedentium. Aut etiam ubicunque durante legatione, ac negotii illius prosecutione num. 30.
- 31 Beneficia qualibet S. R. E. Cardinalium, & quorumcunque officialium ubicunque decedentium, vacare dicuntur in curia. De Prothonotariis numer. 32. De collectoribus, & subcollectoribus, num.

DE OPTIONE. CAP. III.

29

- num. 33. Idque procedit, quamvis officiales postea esse desierint, num. 34.
- 35 Beneficium semel affectum semper manet affectum.
- 36 Vacare in curia, seu apud sedem dicitur beneficium, per privationem, seu depositionem factam in curia. Item per resignationem ibidem factam, numero 37.
- 38 Beneficium vacat in curia, vel potius est reservatum per adoptionem secundi incompatibilis, & num. 50.
- 39 Vacare in curia dicitur beneficium per translationem, consecrationem, electionum cessationem, postulationum repulsionem, & similia in curia facta.
- 40 Extravagans ex debito, quæ est Ioan. 22. de elect. in commun. & extravag. Ad regimen, quæ est Be-
nedicti XI. de præb. in commun. expirarunt mor-
te illorum Pontificum, sed renovantur per regulas cancellaria.
- 41 Optio locum non habet in beneficiis quomodo cunque sive generaliter sive specialiter reservatis. Quod tamen temperant aliqui, ut solum procedat ubi specialis reservatio sit motu proprio non ad instan-
tiam. num. 42. Item ubi specialis reservatio sit de beneficio certo non autem incerto. num. 43.
- 44 Reservatio duplex est, altera generalis, specialis al-
tera.
- 45 Reservatio mentalis quid sit, & an sic in usu, & quid de individua, seu specialissima. num. 46.
- 47 Reservatio specialis à generali in quo differat.
- 48 Reservata sunt quævis beneficia in curia vacan-
tia.
- 49 Beneficia cardinalium, & officialium potius dicun-
tur simpliciter reservata, quam vacantia in cu-
ria. Idem in vacantibus per adoptionem alteris incompatibilis. num. 50.
- 51 Manus apposito affectio dicitur, & inducit quan-
dam

¶ ALEX. MONET. TRACTAT.

- dam reservationem, & quando. 71
- 52 Reservata sunt beneficia vacantia per promotionem ad episcopatum, & quando ea vacent de jure, seu etiam de stylo Romana curia. num. 53. 73
- 54 Beneficia familiarium Papa; nec non & familiarium S. R. E. Cardinalium sunt reservata. 74
- 55 Dignitates omnes pontificales; nec non & maiores post pontificalem in cathedralibus, & principales in collegiatis sunt reservata. 75
- 56 Beneficia vacantia in mensibus Apostolicis sunt reservata, & qui menses illi sint. 76
- 57 Alternativa mensum, ejusq; effectus remissive. 77
- 58 Reservationis beneficiorum materia remissive. 78
- 59 Optio locum non habet in præbendis vacantibus in curia, quæ per alium, quam pontificem, aut ex ejus facultate conferuntur. Ex quo inferitur ad habentes indulsum, num. 61. secus vero erit in vacantibus in mensibus Apostolicis, eaq; sola ratione reservatis, num. 63. 79
- 60 Dicuntur cum posita inter diversas orationes stat potius demonstrative, quam taxative. 80
- 62 Indulsum beneficiorum reservatorum non comprehendit vacantia in curia, nisi id in specie exprimatur. 81
- 64 Indulta beneficiorum maxime vacantium in mensibus reservatis, non ampliant gratiam. 82
- 65 Optio locum fortasse habere potest in beneficiis vacantibus in curia, si intra mensem per Papam non conferantur. 83
- 66 Beneficia vacantia in curia si non conferantur intra mensem à Papa, possunt conferri per ordinarium collatorem: secus in devolutis ad Papam. num. 68. aut alias reservatis. num. 69. 84
- 67 Sede vacante potest ordinarius beneficia simplicia vacantia in curia post mensem conferre. 85
- 70 Cap. statutum, de præben. in 6. correctum fuit, cuius tamen contrarium aliqui tenent. numero 72. 86

71. Con-

- 71 Constituio posterior contraria tollit priorem, licet ea mentionem non faciat.
- 73 Beneficia reservata per alternativam optari non possunt.
- 74 Optio locum non habet in beneficiis resignatis in curia.
- 75 Beneficia reservata optari possunt ex speciali consuetudine super hoc inducta.
- 76 Optio locum habet in beneficiis devolutis ad Papam ex negligentia inferiorum, & in iis qua Papa ordinario jure confert. num. seq.
- 77 Beneficia devoluta quomodo dicantur conferri per Papam jure ordinario, ubi infertur ad beneficia degentium, ac decedentium in curia, qui curiales non erant, neq; ibi occasione curia morabatur.
- 78 Tempus sex mensium ad conferendum ordinario currit a die scientia vacationis.
- 79 Scientia presumta sufficit in casu Clem. I. de praebend. non autem in tempore optandi, aut conferendi beneficium.
- 80 Episcopus potest extra propriam diocesim constitutus, sua beneficia conferre.
- 81 Praebenda alicuius si reservetur, & ille optet aliam, quanam censeatur reservata remissive.
- 82 Beneficia juris patronatus optari non possunt.
- 83 Reservatio non comprehendit beneficia juris patronatus, maxime laicorum, etiam si ad sint illa verba, ad cuiuscunque provisionem, presentacionem, dispositionem, &c. num. 84. immo licet beneficium sit mixtum juris patronatus clericorum, & laicorum. num. 85. aut clericis competentis ratione bonorum patrimonialium. num. 86.
- 87 Reservatio comprehendit beneficia juris patronatus ecclesiarum; aut etiam laicorum ejus competentis ex privilegio, vel prescriptione. num. 88.
- 89 Beneficia juris patronatus laicorum possunt specialiter, & expresse reservari.

32 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 90 Iuri patronatus laicorum potest expresse derogari. 112
91 Beneficia juris patronatus optari possunt accedente
consensu patroni, vel si specialis consuetudo indu-
das sit, ut ea quoq; optentur. num. 92. 112
93 Iuri patronatus prescribitur spatio 40. annorum. 113
94 Optio locum non habet in permutatione seu benefi-
ciis, qu& permutantur, nisi de hoc specialis consue-
tudo sit inducta. num. 97. 113
95 Actus agentium non operantur ultra eorum inten-
tionem. 113
96 Prabenda resignata in permutatione alteri, quam
uni ex permutantibus conferri non potest. 113
98 Prabenda Theologalis, Poenitentiaria, vel alia simi-
lis onus aliquod annexum habens optari non po-
test. Hujusmodi enim prabenda conferenda sunt
certis personis qualificatis. num. 99. 113
100 Minor prabenda, qua tamen sit magis grata, opta-
ri potest, quod latius probatur, num. 107. & seqq.
Contrarium alii tenent. num. 101. quod confir-
matur. num. 104. 105. & 106. Alii distinguunt
num. 102. qua tamen distinctio refellitur. num-
ero 103. 113
104 Prescriptio non extenditur nisi ad id, quod est pos-
sessum. 113
105 Consuetudo non extenditur, quod explicatur. num.
111. & 112. 113
106 Ascensus ad maiorem dignitatem permittitur, non
descensus ad minorem, quod explicatur. num-
ero 1015. 113
107 Favore alicujus inductum non debet in ejus odium
retorqueri. 113
108 Minus licet, cui licet & plus: & melius est, quod
est magis gratum. 113
109 Restitutio in integrum etiam ecclesia non datur,
nisi ob magnam lesionem. 113
110 Restitutio conceditur propter amissum interesse ve-
ritatis, & affectionis. 113
111 Consuetudo extenditur. 113

112 Pra-

- 112 Præscriptio, & consuetudo extenduntur ad casus omnino similes.
 113 Melius est quod est magis gratum.
 114 Mandatis diligenter sunt custodiendi.
 115 Major, vel minor dignitas quando successively possint obtineri, & inter eas ascensus, vel descensus detur.

C A P. III.

*Quibus in rebus, ac beneficiis locum
habeat Optio.*

QUARE PRIMO, An in aliis beneficiis, quam canoniciatibus locum habeat optio?

Respondeo breviter, + quod non, cum quia nulla de hoc est lex, neque doctrina Jurisconsultorum; erubescimus autem + sine lege loqui, §. optimum, utique, ¹ Auth. de non elig. sec. nub. col. 1. & §. consideremus Aut. de trient. & semiss. col. 3. c. illa, ne sed vac. & c. 1. de suppl. neglig. pral. in 6. cum simil. tum quia optio inter plures datur: plura autem simul beneficia solum sunt in ecclesiis collegiatis, ut supra cap. 1. q. 1. adnotavimus, tum demum quia, cum text. d. c. fin. de consuet. in 6. ibique & alibi Doct. de optione beneficiorum loquuntur, operari præbendam vacantem dicunt, optionemque vocant præbendarum: nomen autem præbendæ cum de beneficiis loquimur, proprie solum + locum habet in ecclesiis collegiatis, ubi adsunt canoniciatus, personatus, ac dignitates, ut patet ex toto fere tit. de præben. & concess. præben. & ibi not. per Doct. in rubr. & per aliquos, in c. cum M. Ferrariensis de constit. Non negaverim tamen, hanc consuetudinem, seu statutum optandi posse etiam locum habere + in collegio aliquo man-⁴ sionariorum vel aliorum portionariorum beneficia- riorum in aliqua ecclesia, ut in specie voluit Abb. consil. 159. nu. 9. 19. & 20. eo quod eadem sit ratio, & tex. d. c. fin. loquendo de canoniciis non disponit, sed supponit in illis hanc consuetudinem. Quin etiam poterit lo-

C

qum

Y

5 cum habere † in sacro aliquo collegio, piave universitate, ubi singulis providetur de beneficio, vel commenda, ut in militiis equitum; sic videmus in religione Hierosol. S. Joannis, antiquiores in receptione optare pinguiores commendas vacantes: ita etiam novimus in illustrissimo collegio DD. Cardinalium antiquiores in eodem ordine optare vacantem titulum. An vero etiam induci possit consuetudo, ut clerici, & presbiteri simplices, qui quodammodo sunt de corpore aliquius ecclesie, optent canonicatus vacantes, & canonici dignitates. Probabile videtur † quod sic, cum nihil repugnet eorum, quae supra adduximus: semper enim optatur praebenda ab iis, qui sunt de ecclesia collegiata; & ita in terminis tenet Thom. Zerol. in Prax. Episc. verbo canonica, versic. ad 7. & Abb. d. conf. 159. n. 18. & 19. Quibus etiam addi possunt, quae dicimus infr. cap. s. quæst. 2. concl. 1.

Quæro Secundo, An possit optari domus canonica?

7 Respondeo, certum esse, † quod sic: Quamvis enim de hoc non sit textus expressus, id tamen aperte tenet gloss. d. c. fin. in verbo consuetudo, & ibi Archid. Gem. Butr. & alii, de consuetud. in 6. Bellam. decis. 63. num. Compost. c. ult. gl. 1. ext. de consuet. Prob. ad Jo. Mon. d. c. fin. num. 28 eod. tit. in 6. Abb. d. conf. 159. num. 18. & 21. Rebus. tract. de pacif. possess. num. 140. Licet enim 8 domus praebenda non sit; tamen vel est † annexa praebenda, ut aliquibus in locis, & in ecclesia Mediolanensi ædes sunt annexæ dignitatibus ex fundatione & institutione illustriss. æt. mem. Caroli Cardinali Borromsi, vel certe sunt accessoriae ad praebendas quare sequi debent eorum naturam, jur. vulg. ut colligitur ex Card. conf. 16. num. 1. & 2. ubi etiam cum num. seqq. supponit, quod seclusa reservatione, & contratu constitutione, praebenda optata censeatur etiam oportata praebenda; ubi autem praebenda sit reservata, & per Papam conferatur, censeatur etiam collata domus, neque locum habeat optio. Ea vero consuetudo sicut. indu.

inducitur † spatio decem annorum, cum non sit contra ius, neque domus aliquid habeat † spiritualitatis sicut habent præbendæ distinctæ, quod *inf. cap. 7. q. 1.* melius demonstrabitur, neque præjudicatur juri episcopali, seu alterius collatoris, cum ædes † perse non conferantur, juxta deducta superius *cap. præcedenti, q. 2.* idq; in specie tradit Bellam, *decis. 63. nu. 4.* ex mente Compost. d. c. ult. in *gloss. 1. ext. de consuet. referentis,* summum Pontificem aliquando declarasse consuetudinem † optandi domos in Ecclesia Mediolanensi per 25. annos obtentam valuisse, quod & nos semel, *d. q. 2.* admonuimus. Ex quo patet, consuetudinem optandi domos in hac nostra ecclesia Mediolanensi antiquissimam esse, sicut etiam antiquissima, & immemorabilis est consuetudo optandi præbendas. An vero in optione domorum attendatur distinctio ordinum, aliquid dicemus, *inf. cap. 5. quæst. 2. concl. ult.*

Quæro TERTIO. *An optionem locum habent in beneficiis vacantibus apud sedem, seu alias quomodo cuncte reservatus?*

PRIMA CONCLUSIO. Optio † locum non habet in beneficiis seu præbēdis in curia, seu apud sedem vacantibus. *tex. est d. c. fin. vers. in præbendis vero, ubi gloss. & Doct. de consuet. in 6. iæmæ, notavit Gig. d. tract. de pension. q. 63. Rot. decis. 4. tit. de consuet. in no. Caputq. decis. 373. beneficia lib. 1. Staphil. in tract. de lit. grat, & just. tit. de vi, & effect. claus. in cap. quod incipit in super derogatur, nu. 3. fol. mihi, 286. Iacob. Card. Simon. tract. de refer. benef. q. 45. num. 1. An. Falcon. simil. tract. q. 4. effect. 1. & alii quotquot de optionibus aliquid scripserunt. Id quoq; habet locum † in grossis fructibus (qui à distributionibus, & præbenda distinguuntur, ut patet ex Doct. in cap. unico, de cler. non resid. in 6. Calder. conf. 21 tit. de præben. & Paris. conf. 32. vol. 4. Fel. in c. Iacobus de Simon.) illi enim si obtenti fuerint per canonata, & nicum in curia defunctum optari non possunt, quamvis redirent ad Capitulum, ut tradit Rot. decis. 4. de consuetudo suet. in no. dicens, ita fuisse declaratum per Greg. x. 1.*

quam sequitur Franc. in c. fin. vers. in præbendis, num. 3.
de consuet. in 6. Staphil. loco mox. citan. Mil. in suo Re-
pert. ver. consuetudo optandi sicut non potest, post Rom.
cons. 289 Gig. de pension. q. 63. num. 10. Franc. Marc. de-
cisi. Delp. 1268. 1. par. Neque tunc ubi nimis de hu-
jusmodi præbenda in curia vacante alicui providea-

15 tur, opus erit specialiter derogare consuetudini † de
optando, sed sufficiet generalis derogatio statutorum
& consuetudinum, cum earum præbendarum libera
dispositio spectet ad summum Pontificem, c. licet, de
præbend. in 6. & d. c. fin. eod. lib. cum simil. & ita in spe-
cie tradit Staphil. loc. cit. Talis enim derogatio ex-
tendetur ad quævis statuta etiam jurata, ut post Rot.
decisi. 12. de rescript. incip. nota si aliquid in antiqu. docet

16 Staphil. ibid. Paria vero, immo idem sunt vacare † in
curia, & apud sedem, ut patet ex c. 2. juncto cap. statu-
tum, de præben. in 6. & not gloss. & Doct. ibid. & d. c. fin.
de consuet. in 6. But. decis. 36. lib. 2. Simon. d. tract. q. 30.
num. 2. & alii passim, licet Covar. pract. quæst. c. 36. nu. 3.
& Gomez. reg. de tricen. possess. q. 31. in 1. art. latius distin-
guat.

Ut autem scire possimus, quibus in præbendis lo-
cum habeat opio, videndum est hoc breviter, quia
nam beneficia dicantur vacare in curia: sequenti veri
conclusione recensebimus alios præcipuos reserva-

17 tionis modos: neque enim idem est, beneficium † esse
reservatum, & vacare in curia, ut male & absq; funda-
mento voluit Calder. cons. 9. tit. de præben ad fin. Sed re-
servatio habet se ad vacationem in curia, sicut genu
ad speciem, ut patet ex Franc. c. statutum, num. 5. de pri-
ben. lib. 6. Bellam. decis. 654. Rot. decis. 4. num. 1. de pri-
ben. in no. Simon. d. q. 30. post Lap. alleg. 84. nisi large
modo sumere velimus vacationem in curia, seu apud
sedem, quasi idem sit, atque ita vacare, quod eorum
beneficiorum dispositio ad Romanam sedem perti-
near.

Primus ergo vacationis modus in curia est per obli-
18 cum † cuiusvis beneficiati ad Romanam curiam ve-
nientis.

pientis, ab eave recedentis, si in ea decebat, vel prope eam intra duas diætas legales, ut disponit tex. in c. praesenti. de præben. in 6. hoc est, per 20. leucas, seu 40. milliaria, ut exponit ibi gloss. & Dd. per tex. in l. vice-na millia, ff si quis caution. Idem disponitur in extrav. ad Regimen Bened. xii. & est 13. tit. de præbend. & dig. inter commun. vers. nec non quomodolibet. Idem quoque dicendum est, si duobus † in Romana curia 19 super beneficio sibi collato litigantibus uterque, vel utroque moriente alter, qui est possessor, in curia decebat: idem si aliter tantum sive possessor, sive petitor, in curia decesserit, cum ad illam † super stite causam pro- 20 sequente declaratum fuerit pertinuisse: his enim casibus tale beneficium collationi summi Pontificis reser- vatur, & in curia vacare dicitur. Clem. unica, & ibi gl. & Doct. ut lit. pend. immo idem erit, † si eorum alter 21 in curia alter extra decessit, neutrō possidente: erit enim tunc Romanus Pontifex propter auctoritaris prærogativam in collatione præferendus, ut ibid. di- citur versic. neutrō autem, quod ibi extendit gloss. & Doct. ubi uterque possideret, † sed propter mortem 22 declarari non poterit, ad quem de jure beneficium per- tineret.

Secundus est in beneficiis curialium, † qui etiam 23 Romana sede vacante, quavis de causa ad locum per duas diætas vicirum secedunt, ibiq; moriuntur dummodo eo in loco (etiam si erat ad ipsam curiam rever- surus) earum domicilium seu domus propria non exi- stat. Ita etiam disponitur d. c. praesenti, fereque idem habetur in d. extrav. ad regimen. vers. ac etiam simili modo.

Tertius est per obitum † in curia curialis habentis 24 ibidem originem, ibique morantis occasione curiæ, ut dicitur in d. c. praesenti versic. sane si quis, quod idem erit, † si non originem, sed perpetuum domicilium, 25 seu domum etiam conductam in curia habeat, ut ibi probat gloss. in verbo, originis. Quis autem compre- hendatur nomine † curialium, quod ad reservationem 26

C 3 spectat,

38 ALEX. MONET. TRACTAT.

spectat, videndus est Mandos. reg. 5. cancellar. q. 1.

27 Quartus per obitum † curialium decedentium in
28 itinere, dum sequuntur recessum curiam, vel † in
loco, unde recessit curia, quam sequi propter infirmita-
tem non potuerunt, & hoc quantumcunq; locus, ubi
decedunt, remotus sit ab ipsa curia: ita habetur in d.c.
presenti, versic. porro & in reg. 5. cancellaria.

29 Quintus per obitum † legatorum ac nunciorum
sedis Apostolicæ, intra duas diætas legales ab ipsa cu-
ria dictantes decedentium, ita disponit ex. d.c. presen-
30 in princip. Immo etiam idem erit † si dicti nuncii ac
legati ubilibet decedant, ante ipsorum ad curiam re-
ditum, durante legatione & prosecutione negotiorum
illis à sede Apostolica demandatorum, prout additum
fuit, in extravag. Io. 22. ex debito, vers. rursus hujus no-
stra, que est 4. sub titu. de elect. in commun. & in d. extra-
vag. ad regimen in versic. ac per obitum, ubi etiam id ex-
tenditur ad Rectores, & thesaurarios in terris Rom.
ecclesiæ.

31 Sextus est in beneficiis † quibuslibet S. R. E. Carde-
nalium, & officialium, ut cancellarii, notariorum, ab
breviatorum, collectorum, & aliorum quorumcunq;
sedis Apostolicæ ubicunque decedentium: ita habetur
in d. extravag. ex debito. versic. episcopal is in super, &
extravag. ad regimen, d. versic. ac per obitum. De pro-
32 thonoratiis † late Simon. d. tract. q. fin. Mandos. ad i-
reg. Cancell. q. 7. & 8. De collectoribus & subcollecto-
33 ribus † ast reg. 4. Cancell. ubi inter alios glossat. opti-
me Mand. Bellene. tract. de char. subsid. q. 115. & sequi-
34 Simon & Add. loc. infr. citando. Idq; procedit licet † of-
ficiales postea esse desierint, ut in d. Reg. habetur, cum
35 beneficium semel affectum † semper duret affectum,
ut tradunt D. de Rot. decis. II. 13. 14. 15. de probend. in an-
tiq. 20. in antiquior. Anch. cons. 138. prope fin. Simon.
d. tract. q. 33. num. 4. & 5. Secus vero erit in acquisitiis
post dimissionem officii, ita post Bellam. in c. cum in
distribuendus de temp. ord. tradit Rebus. in Praxi benefi-
ciis. de reservu. num. 25. ubi alias limitationes tradit ad
hunc

DE OPTIONE. CAP. III. / 39

hunc casum, & patet ex regula cancella ubi Mandos. & alii.

Septimus per privationem, seu depositionem † fa- 36
ctam in curia; id ipsum habetur d. extravag. ex debito,
versic. hujusmodi autem & d. extrav. ad regimen, vers.
nec non & not. Rot. de re judic. decis. ult. in antiquior. &
late tradit Simon. d. tract. de reserv. benef. c. 39. post. Fran.
d. c. praesenti, §. sane, & alios. Erratio est, quoniam eo
in loco dicitur vacare beneficium, ubi sit privatio, ut
post Rot. decis. 31. de prebend. in antiqu. & alios fuisse prose-
quitur Granue. in Addit ad Simon. ubi supra.

Octavus per resignationem † in curia factam, ut 37
disponitur in dd. extravag. loc. cit. idque licet resigna-
tio ibidem fiat in manibus ordinarii, vel constitutio
procuratoriis ad resignandam alibi facta sit, ut tenet.
Rot. de rer. perm. decis. 1. num. 5. in no. probatq; Simon.
d. tract. c. 28. quem videre poteris cum ibi Add. Flam. Pa-
ris. de resig. benef. lib. 2. q. 20. n. 7.

Nonus per adoptionem † secundi incompatibilis, 38
ut patet ex iisdem extravag. nec non ex Joan. 22. in ex-
travag. execrabilis, de prebend. in com. Simon. d. tract. q.
26. num. 1. ubi etiam dicit, fuisse suis temporibus regu-
lam cancell. 64. & num. 5. sed nunc est reg. 1. in qua re-
novantur omnes reservationes, de quibus in d. extrav.
execrabilis. Subditque id procedere sive ex juris dispo-
sitione videntur, sive ex decreto Papæ. Sed hic modus
vacationis inducit potius simplicem reservationem, si
proprie loqui velimus, quam vacationem in curia, ut
infra dicemus, licet Rot. large loquendo, in decis. 65 de
rescript. in antiqu. dicat, ea beneficia vacare in curia.

Decimus est per translationem, † consecrationem, 39
seu benedictionem, electionum cassationem, postula-
tionum repulsionem, & similia facta in curia, ut in pra-
eit. extravag. & late prosequitur Simon. d. tract. q. 26. & 32.
De quibus extravag. præcipue vero † de extravag. ad 40
regimen, quæ est Bened. xii. illud advertendum est,
morte illius Pontificis expirasse, cum ad vitam suam
durare voluerint, sed eam nunc per summos Pontifi-

40 ALEX. MONET. TRACTAT.

ces innovari, & inter regulas cancellariæ Apostolice collocari, ut d. extravag. ex debito tradit. Gemin. inc. statutum. colum. 2. de præb. in 6. de altera vero Cassad. decis. 3. de constit. Simon. d. tract. q. 26 num. 4. & q. 32. n. 2. ibi Add. adnotarunt, Rebus. d. tit. de reservat. Mandos. & alii, ad 1. reg. cancell. q. 1. & 2. Apud quos etiam, & apud Æne. Falcon. ac Gaspar. de Perus. in consimili tract. de reservat. nec non & Dd. in d. extrav. & c. 2. & c. præsenti, de præben. in 6. videre poteris alios, si qui sunt, in curia seu apud sedem, vacationis modos.

SECUNDA CONCLUSIO. Optio locum non habet + in beneficiis quomodounque reservatis sive generaliter, sive specialiter, ut voluit Rot. decis. 1. dier. perm. in no. num. 4. Mœdan. decis. 267. Pute. decis. 4. libr. 2. Franc. Marc. decis. Delph. 1271. num. 1. part. 1. Flam. Paris. de resig. benef. libr. 2. q. 20. num. 3. Anast. Germon. in moderno tract. de indult. Apost. §. etiam ex eo. num. 12. Mandos. ad cap. alleg. 84. in verbo optio Æneas Falcon. in d. tract. de reservat. 4. q. princip. effect. 5. in fin. Gig. de pension. q. 63. num. 9. Simon. d. tract. q. 45. num. 3. & ibi Add. in verbo, superfluum: idemq. voluit. Archid. in c. fin. de consuet. in 6. Collect. in c. ex tenore, col. 1. q. 6. de concess. præbend. & post Roman. cons. 24. tradit. Mil. in Repert. versic. consuetudo optandi non habet locum, il. 1. Et quamvis hæc opinio sic indistincte loquens satis probabilis sit propter tantorum patrum auctoritatem: aliqui tamen eam dupliciter temperant. Primo, ut non procedat, + ubi reservatio specialis sit ad instantiam patris: ita Gemin. & Franc. post alios d. c. fin. §. in præbendis. Card. cons. 16 ad fin. Cassad. decis. 4. num. 7. de concess. præbend. Staphil. loco supra in princ. 1. conclus. alleg. num. 4. Et eam rationem omnes si afferant quæ sunt, ambitiosa est reservatio, atque adeo restringenda juxta c. quamvis, & c. si propter sua de rescript. in 6. Secundo, ubi reservatio specialis (in gratiam nimirum alicujus) sit + non de certo beneficio sed de incerto, ut puta, quod quis duxerit acceptandum, ita post Gemin. cons. 104. juxta fin. & Franc. d. c. fin.

c. fin. in principio, versic. ultimo, voluit Simon. d. q. 45. n.
6. & 8. & tenere etiam videtur Rot. decis. 5. de consuet.
in no. Aliter quoque alii distinguunt, ut videre est a
pud Falcon. d. effect. 5. & Gasp. de Perus. de reser. benef.
quest. 2.

Jam vero videamus nunc, ut superius polliciti su-
mus, aliquos alios præcipuos reservationis modos: seu
quænam præcipue beneficia dicantur reservata.

Verum illud præmittendum est, dupl. t̄ esse re- 44
servationem, altera enim est generalis, altera specia-
lis, ut docet & late probat Rebūf. in Add. ad 2. reg. can-
cell. in fi. Mandos. 4. q. proœm. neg. & Falcon. d. tract. de re-
serv. q. 2. princip. Simon. eod. tract. q. 4. consulto enim
omittio t̄ mentalem reservationem, per quam Papa 45
reservabat aliquod beneficium in specie, vel in gene-
re, ut personæ sibi gratæ, nomine non expresso, provi-
deret, de qua per Simon. loco cita. num. 2. ibiq. Add. &
Mandos. in 11. reg. cancell. q. 3. & 4. & alios, tum quia
amplius non est in usu; immo eam simul cum quibus-
cunque gratiis ad vacatura, mandatave de providen-
do, & expectativis sustulit concil. Trid. sect. 24. c. 19.
de reform. tum quia non distinguunt à generali seu
speciali. Omitto etiam tertiam illam speciem, quam
aliqui constituunt t̄ individuæ, seu specialissimæ, de 46
qua per eundem Simon. d. q. 4. numer. 4. & q. 15. num. 1.
cum ea non nisi secundum magis & minus à speciali
distinguatur. Differt autem generalis t̄ reservatio à 47
speciali, vel quia generalis sit, quæ per jus commune
introducta sit, quamvis de ea mentio fiat in extravag.
specialis vero, quæ per regulas cancellariæ, vel etiam
extravag. ultra jus commune disponentes, ut voluit
Cassad. decis. 3. de reservat. num. 7. Gambar. de offic. leg.
lib. 3. nu. 121. & probare videtur Simon. d. q. 4. num. 4.
11. & seqq. Vel potius quod illa generalis sit, quæ de
aliquo genere beneficiorum ac personarum sit, puta
si reservantur dignitates cuiusvis ecclesiæ, vel omnia
beneficia officialium sedis Apostolicæ, aut certis mem-
bris vacantia; specialis vero, quæ sit de certo benefi-

cio, aut ad favorem certæ personæ; & hoc non considerato, quod per jus commune vel per extravag. aut regulas cancellariæ, seu etiam per decretum Pontificis ea reservatio fiat, ut patet ex decis. *Rot. 28. de præben. in antiq. & 3. de rest. spol. Gemin. cons. 3. & 12. & Ægid. consil. 29. & Rebuf. in Praxi. Benef. tit. de reserv. nu. 1. usq; ad 11. & rationibus, quas d. q. 4. nu. 5. & quatuor seqq. affert: neq; satis illis facit Simonet qui tandem, num. 14. in hanc distinctionem inclinat, dum concludit, reservationes, quæ generaliter inducuntur in regulis cancell. ab Innoc. citra editis, generales esse, non autem speciales, qua de re videre poteris latius tractantem *Æn. Falcon. d. tract. de reserv. benef. quest. 2.* Nunc autem descendamus ad casus seu modos præcipuos reservationis beneficiorum.*

48 Primus ergo modus est per vacationem † in curia, seu apud sedem. Beneficia enim omnia vacantia apud curiam sunt reservata, ut patet ex rex. d. c. 2. *de præbend. in 6.* & ibi omnes Simonet. d. tract. q. 30. num. 1. & includit omnes illos decem, quos superiori conclusione recensuimus. Ex iis tamen duos puto non proprie vacationem in curia, sed simplicem reservationem in-

49 ducere, quorum alter est sextus in ordine † de beneficiis S. R. E. Cardinalium, & quorumcunque sedis Apostolicæ officialium, ubi in loco à curia distante ultra duas diætas eos decadere contingat, ut satis patet ex *Rebuf. d. tit. de reservat. num. 25. juncto num. 2.* ubi distinctos casus ponit reservationis beneficiorum officialium à vacatione in curia. Alter est nonus de vacatione per adoptionem secundi, de qua per Jo. 22. *in extravag. execrabilis, tit. de præb. in commun.* quæ etiam per primam regulam cancell. innovata est, & aliquid etiam, *in d. extravag. ex debito, & extravag. ad regimen,* quod vero hæc non sit proprie vacatione in curia, colligere est Paul. Bachin. *in Frax. reg. cancell. tit. de benef. reserv. general.* ubi & ipse distinguit tam vacationem beneficiorum Cardinalium, & officialium, quam per assecutionem alterius semper extravag. execrabilis.

lus. Sed me magis movet illa ratio, quod cum argumentum à vi vocabuli valeat, ut in hac specie in materia reservationum tradit Mandos. ad reg. 2. cancell. q. 5. num. 5. procul dubio beneficia proprie in curia, vel apud sedem vacare nō dicentur, nī vel quis in Romanacuria, vel prope eam decedat, vel aliquid circab beneficium in ea fiat, vel per beneficiatum resignando, vel per Romanam sedem puta privando, electiones cassando, postulationes repellendo; sicque dicere possumus, nec forsan male, solos quinque primos simul cum octavo ac decimo ex supra positis modis esse proprios vacationis in curia; quibus ob eandem rationem addere possumus + reservationem illam, quæ sit per appositionem manus summi Pontificis, & aliqui, ut Rot. decis. 10. num. 1. de praben. in no. & decis. 25. num. 4. de concess. prabend. in antiq. affectionem vocant, ut cum Papa beneficium aliquod contulit inhabili; vel similes casus, de quib. tex. & Doct. in c. ut nostrum, de appell. c. si eo tempore, de elect. in 6. & in extravag. ad Roman. de prab. in commun. Falcon. de reservat. benef. in Pralud. 3. & Gaspar. de Perus. quest. 10. Simon. q. 64. Mandos. in proœm. reg. cancell. q. 5. Rebuf. d. tit. de reser. num. 30. & seqq. ubi etiam ostendunt affectionem, à reservatione quid differat, nisi velimus cum Mandos. ad reg. 5. cancell. in princip. solum casum mortis in curia, vel prope curiam includere, à quo in præsentí cum communiori dissentimus. Sicque soli illi quinq; proprii erunt modi vacationis in curia; Sed quicquid sit, illud nobis sat esse debet per eos omnes ita reservari, & affici beneficia, ut regulariter non nisi per sumum Pontificem conferri queant.

Secundus reservationis modus, seu casus est eorum beneficiorum, + quæ vacant per promotionem ad episcopatum, de qua in d. extravag. ad regimen, & per Mandos. ad 1. reg. cancell. q. 15. & Rebuf. ibid. & Falcon. d. tract. q. 2. princip. & Simon q. 22. & ibi Add. ubi etiam inter ceteros tradunt, quando + beneficia hæc vacant de jure, seu de stylo Romanæ curiæ.

Tertius

54 Tertius est in beneficiis & familiariis Papæ & Cardinalium, de quibus in extravag. ad Romani, quæ est Paul. 2. & ult. sub tit. de præbend. in communi & reg. 3. cancell. ubi Rebus. & alii glossat. & Mandos. q. 17. 18. & 19. Simon. d. tract. q. 35. ibiq. Add. & Gomez. ad reg. de impetr. benef. vac. per obit. fam. Card. quæ est 32. ubi etiam Mandos.

55 Quartus est in omnibus & dignitatibus pontificibus, nec non majoribus post pontificalem in cathedralibus, ac principalibus in collegiatis valorem decem florenorum auri excedentibus, nec non prioritibus, præposituris, atq; aliis dignitatibus conventualibus, & præceptoris generalibus ordinum, quorum cunque, sed non militarium, ut disponitur in 2. & 3. reg. cancellaria, ubi Rebus. Mandos. & alii glossat. hanc rem optime pertractant. Dubium autem maximum est, quid sibi velint illa verba, quæ in fine, d. reg. 3. ponuntur, ac fel. rec. Pauli 2. Innoc. 8. Adriani 6. & Pauli 3. Romanorum Pontific. præcessorum suorum vestigiis inhærendo declaravit, dignitates, quæ in cathedralibus, vel Metropolitanis post Pontificales non majores existunt, & quæ ex Apostolicæ sedis indulgentia, vel ordinaria auctoritate, aut consuetudine prescripta, vel alias quovis modo in collegiatis ecclesiæ præminentiam habere noscantur, sub reservatione prædicta comprehendi debere: videntur enim hæc parti primæ adversari, in qua solum non majores post pontificalem in cathedralibus reservantur, quoad collegiatas vero videntur idem continere, quam difficultatem Rebus. removit quidem. Mandos. vero, d. reg. 3. q. 16. optime sensit, & sat congrue soluit, dicens, quod hæc ultima pars ita veniat ampliativa ad primam, quod in secunda reserventur non simpliciter, & absolute omnes dignitates non majores in cathedrali, sed illæ, quæ aliquo ex illis vel aliis modis præminentiam habent in collegiatis ecclesiis, prout dicit esse aliquas dignitates hujusmodi in Alemania. Sed quicquid sit, certe nunc saltem in Italia omnes dignitates

Car.
qua est
reg. 3.
18. &
reg. de
ubiet.

ates tamquam reservatæ regulariter per Papam, vel Apostolica saltem auctoritate conseruntur, idque forte solum ex stylo curiæ, cum eadem solum dignitates etiam in novis regulis Innoc. ix ad Clem. viii. reser-
vatæ sint, & est ibi quoque hac de re, reg. 3.

Quintus est de vacantibus † in mensibus reservatis, qui quidem juxta regulam cancellariæ editam à Paulo 3. erant, Januarius & Februarius, Aprilis & Maius, Julius & Augustus, October & November; et liqui vero ita ordinariis concedebantur, ut in iis possint de quibusvis beneficiis, non tamen generaliter, aut specialiter reservatis disponere; & hæc reservatio solum effectum habebat extantibus expectativis, prout ex ipsa regula videre est, & notavit inter alios Staphil. de lit. grat. & just. in prælud. Aliquibus tamen ordinariis collatoribus conceditur alternativæ measum, & quidem etiam non extantibus expectativis, prout inter regul. fel. record. Innoc. ix. nee non S. D. N. Clementis Papæ viii. videre est in reg. 8. ubi summò Pontifici reservantur quæcunque beneficia vacantia in mense Januarii, Marii, Maji, Julii, Septembri & Novembri. etiam si reservata non sint; de vacantibus vero in aliis seu mensibus extra curiam, dummodo alias dispositio- ni Apostolicæ reservata, vel affecta non fuerint, & ad eorum duntaxat, non aliorum cum eis dispositionem pertineant, Episcopis residentibus libere disponendi facultas conceditur.

De quibus omnibus alternativis † & earum effe- 57
ctu, videendi sunt Staphil. in d. prælud. Mandos. ad reg.
i i. cancell. q. 11. & ad reg. 27. q. 16. Pute. decis. 491. lib.
2. & 88. lib. 5. Cassad. de rest. spot. decis. 2. Pavin. de po-
test. Capit. sed vacant. q. 10. Add. ad Simon. d. tract. de
reser. q. 4. 7. & 71. Fus. lib. 2. de Visit. cap. 28. & alii pa-
sim. De aliis vero casibus † reservationis beneficio- 58
rum, ejusque materia plenius videoas, si libet per Si-
mon. Falcon. & Gaspar. de Perus. dd. tract. de reserv. be-
nef. per totum. Rebus. in Praxi. benef. tit. de reservat. &
ad 10. priores reg. cancell. ubi etiam latissime Mandos.

Cassad.

Cassad. tit. de reg. cancell. decis. 9. 34. 37. & tot. tit. de reservat. & sapius tit. de prab. Rot. tum alibi cum tit. de praben. in antiqu. fere per totum, Gomez. in reg. de trien. possess. q. 31. & Doct. int. ut nostrum. de app. c. 2. c. statutum, & c. præsenti, de praben. in 6. & in extravag. supra alleg Menoch. de arbitr. judic. libr. 2. cent. 3. casu 201. a. nu. 110. ad 128. Flam. Paris. de resign. benef. lib. 3. quest. 1. Cucc. Instit. cancell. lib. 2. tit. 7. qui est de praben. Mil. & Bertach. in suis Repertor. verbo, reservatio, & alios passim. Hic enim aliquid de hac reservationis materia artigisse sufficiat, ne omnino jejuni eam pertransire videremur, cum de option. ad cuius cognitionem ea valde utilis est, ageremus, neq; pro quavis, quæ de reservatione incideret, questio, tot alii auctores tibi evolvendi essent.

Nunc vero proprius ad rem accedendo ad sequentes conclusiones veniamus; ex quibus etiam duæ priores clariores fient.

TERTIA CONCLUSIO. Optio nequaquam locum † habet in beneficiis, ac præbendis vacantibus in curia, quamvis per summum Pontificem non conferantur, sed ab alio, cui commissa sit facultas disponendi de vacantibus in curia. Ita gloss. d. c. fin. in verbo, ordinatur, & ibi Gem. Franc. & alii omnes de consuer. in 6. Franc. Marc. decis. Delph. 1258. num. 4. 1. part. Neq; obstat tunc quod in textu dicitur, locum non esse huic consuetudini in præbendis apud sedem Apostolicam vacantibus, cum de ipsis per Romanum Pontificem ordinatur, quasi utrumque requiratur, & hoc postremum pro conditione ponatur, & taxative adjectum sit. Respondetur enim primo cum gloss. hic statis censeri, per Romanum Pontificem aliquid fieri, si per alium faciat, vulg. reg. qui per alium, deinde dici posse, illud cum, adjectum esse potius demonstratio-
nis gratia, quam taxationis ex eo, quod sint † diversæ orationes, juxta not. per Castr. consil. 339. vol. 1. in no. impress. late per Fel. in c. super literis, in princ. lim. 4. & ad abundantiam, il. 2. concl. 6. de rescript. Tertio quod ubi

ubi etiam taxative adjecta sit illa dictio, & conditionem importet, id sit ad excludendum casum, de quo in sequenti conclusione, ut optime gloss. hic & ceteri adnotarunt: ex hac vero conclusione inferri potest per praedicta, Episcopum † habentem indulsum pontificium collationis beneficiorum reservatorum (dum tamen in specie † comprehendat etiam vacantia in curia, ut per textum, qui apertissimus est, *in c. 2. de prabend. in 6. docet gloss. & omnes, d. c. fin.*) ita posse conferre præbendam vacante, ut nullo modo locus sit optioni, seu consuetudini ac statuto optandi. Germ. tamen *in moder. tract. de indul. Apost. §. etiam ex eo numero 22. contrarium tenet † in beneficiis vacantibus in mensibus reservatis stante immemorabili consuetudine, optandi speciali ratione, quoniam immemorialis consuetudo vim habet & ipsa privilegii, & quia hujusmodi indulta † non ampliant facultatem conferendi beneficia, sed solum remoyent impedimenta cum alias de jure communi possint Episcopi quæcunque beneficia non reservata in corpore juris conferre; secus vero erit in reservatis hujusmodi reservatione clausa in corpore juris.*

QUARTA CONCLUSIO. Optio potest fortasse habere † locum in beneficiis vacantibus in curia, si intra mensem à die scientiæ vacationis per Romanum Pontificem non conferantur. *ita gloss. d. c. fin. verbo, ordinatur ibi post mensem, ubi Franc. Gemin. & ceteri, alia gloss. in c. praesenti, in configuratione casus, de praben. in 6. idem etiam tenet Gig. d. tract. de pension. q. 63. num. II. & Zerol. in Prax. Episc. verbo, canonia, vers. ad 7. conclus. 6. & En. Falc. de refer. q. 4. effect. 6. num. 2. Ratio illa est, quia beneficia † vacantia in curia, si per sumnum Pontificem intra mensem non conferantur à die scientiæ, ut volunt ibi antiqui Doct. vel ut Archid. à die vacationis, quod etiam voluit Gemin. post gloss. conferri possunt per ordinarium collatorem, prout disponitur in c. statutum, de praben. in 6. & not. gloss. & Doct. ibi, & d. c. fin. En. de Falcon. d. tract. de reserv. benef. 4. quast.*

quest. princ. effect. 20. Gasp. de Perus. in simil. tract. quest.
 5. Paul. Grannuc. in Addit. ad Simon. in simil. tract. q.
 47. nu. 14. Rebus. ad 9. reg. cancell. & in form. nov. pro-
 vis. vers. dummodo tempore data, num. 14. ubi etiam o.
 67 stendit, † ordinarium sede vacante simplicia beneficia
 ante mensem conferre non posse, postea vero recte.
 Quam quidem dispositionem, d. c. statutum, limitant
 68 ibi Doct. ut non procedat † in devolutis ad Papam.
 Franc. vero num. 6. & Arch. num. 3. dicit, habere locum
 69 solum in vacantibus in curia: non autem † in iis, quæ
 alio modo reservata sunt. Rursus gloss. in extravag. ex-
 ercabilis, in verbo, quoquo modo de præbend. in commu-
 nis dicit, cessare illius provisionem in reservatione, de-
 qua in d. extravag. exercabilis, in qua reservantur be-
 neficia vacantia per adeptiōem secundi incompati-
 bilis cum primo, & item hoc secundum quo ipso jure
 sunt privati, nisi illud primum circa mensem resigna-
 verint in manibus superioris. Sed quicquid sit de jure
 communis saltem antiquo, cōmuniis est opinio Doct.
 quod hodie illius dispositio locum non habeat, qui
 70 illud c. statutum † revocatum sit per extravag. ex di-
 bito, de elect. vel per extravag. ad regimen, de præben. in
 commun. vel deum per extravag. pia sollicitudin. quæ
 est 1. de præben. in commun. ut patet ex gloss. i. d. c.
 extravag. pia sollicitudinis, Jo. An. Gem. & aliis præte-
 Archid. d. c. statutum, idem voluit Lap. alleg. 96. in prin-
 cip. Gomez. ad reg. de trienn. possess. 9. 3 1. vers. & ideo
 pro clariori, & Simon. d. tract. de reserv. benef. q. 30. nu.
 2. sed dum ille alleg. Doct. in c. 2. isti eisdem, in c. præ-
 senti, de præben. in 6. quod etiam dixerunt correctum
 fuisse per d. extravag. pia sollicitudinis, voluerunt sem-
 per allegare, d. c. statutum. Puto autem correctam il-
 lam dispositionem, cap. statutum, non quia in aliqua
 ex dd. extravag. mentio fiat de mense, quod ad rem
 faciat, ut aliqui ex cit. Doct. voluisse videntur, cum
 mēsis, de quo in d. extravag. pia, aperte ponatur pro tem-
 pore, intra quod voluit Bonif. VIII. suam illam consti-
 tutionem obligare; inquit enim, intra unum mensem à
 data

data praesentium, sed potius, quia memores summi
Pontifices eorum extravag. conditores, illius constitu-
tionis seu can. statutum, qui jura omnia in scrinio pe-
ctoris sui censentur habere, constitutiones condendo
† posteriores, priorem, quamvis de ipsa mentionem 71
non faciant, revocasse noscantur, ut verbis utar ejus-
dem Bonifacii, in c. 1. de constit. in 6. Quamvis non de-
sint etiam qui velint † d. c. statutum, non esse revoca- 72
tum, ut patet ex iis, quos refert, & sequitur. En. Falcon.
d. q. 4. effect. 6. nu. 1. & 3. in tract. de reserv. benef. cuius
sententia probabilitate non caret, cum nusquam in il-
lis extravag. neque de d. cap. statutum, neque de mense
ulla mentio fiat.

SECUNDA CONCLUSIO. Quæ etiam ex secun-
da cōclusione cum ibi deductis maxime vero in quin-
to modo reservationis colligitur. Optio locum non
habet † in beneficiis reservatis per alternativam: ita 73
in specie tradit Paul Granut. in Addit. ad Iac. Simon.
d. tract. de reservat. q. 45. in verbo superfluum, maxime
vero locum habebit ubi motu proprio fiant ad late-
tradita per Simon. & Granut loc. cit. & per nos, d. concl.
2. multo autem magis cum per summos Pontifices in
regulis cancellariæ, quas pro tempore edunt, tollan-
tur atque irritentur consuetudines etiam immemo-
rables optandi majores, & pinguiores præbendas cum
amplissimis clausulis derogatoriis, prout de regula al-
ternativæ à Sixto v. testatur Granut. ubi supra, & nunc
habemus regulam 8. inter eas, quæ à S. D. N. Clem-
ente v. 111. editæ fuerunt initio sui Pontificatus. Verum
de hac derogatione aliquid etiam dicemus, inf. cap. ult.
quæst. 1.

SEXTA CONCLUSIO. Optio locum † non habet 74
in beneficiis resignatis in curia; patet ex concl. 1. in prin.
& ex 8. modo vacationis in curia, cum ibi latius deduc-
tis, & tenere videtur in terminis Mandos. ad reg. 34.
cancellaria, quæ est de ann. possess. q. 50. num. 7. Paris.
de resig. benefic. lib. 1. quæst. 4. num. 55. secus tamen erit
si resignatio facta sit in partibus in manibus legati, ut

D optime

optime ibid. tradit *Mandos*. cum eadem non sit curia legati, & Pontificis.

75 **SEPTIMA CONCLUSIO** Potest induci † consuetudo specialis optandi etiam in beneficiis reservatis, & vacantibus in curia: ita Cald. *cons. 3. de consue. p. totum*, ubi etiam contrariis satisfacit, optima illa ratione, quod licet consuetudo sit contra ius, tamen potest etiam contra ius introduci consuetudo spatio saltem 40. annorum. Cald. sequi videntur, dum ad illum remittunt, Zerol. in *Prax. Episc. ver. canonia. vers. adi. ptimum. concl. 11. Staphil. tract. de lit. grat. tit. de vi. effect. clausul. versic. insuper derogatur, num. 5.* idem in immemorabili consuetudine aperte tradit Germos in *alleg. tract. de indul. Apost. 5. etiam ex eo, nu. 15. post Rot. Rom. in una Bonon. optionis die 9. Januarii 1579 coram R. P. D. Lancelloto nunc meritissimo Cardinali*, satisque probat, *num. 16. & seqq.* ubi etiam ostendit non obstat, quod hujusmodi consuetudo interrumpi videatur per renovationem regularum de mensibus reservatis, quia nimis ad interruptionem hujusmodi consuetudinis requiritur, quod interveniat acti illi contrarius, quæ ratio forte procederet, ubi in regulis cancellariæ non adesset expressa derogatio; & amplissima harum consuetudinum optandi.

76 **OCTAVA CONCLUSIO.** Optio locum habet in iis præbendis, quæ devolvuntur ad Papam ex negotiis inferiorum in non conferendo intra sex meses à die notitiae vacationis, *juxta textum in c. null. c. quia diversitatem, de concess. præbend.* ita in specie voluit Franc. Marc. *decis. Delphin. 1259. num. 2. 1. par. Archid. Gem. & Franc. post alios, d. c. fin. §. in præbend. de consuet. in 6. Greg. Tholos. tract. de benef. c. 39. nu. quamvis contrarium voluerit Jo. An. d. c. fin. in verbis *vacantibus*, & Add. ad Rot. *decis. 1. de rerum permis. no. num. 7.* ubi tamen perperam in contrarium allegavit Jo. An. quod & Tholos. fecit. Moventur omnes illi nobiscum sentientes, quia tunc jure ordinario confert Pontifex, quam tamen rationem refellit quidam Alex.*

Alex. de Antil. apud Gemin. d. §. in prebendis, num. 4. quia sic posset etiam fieri optio in vacantibus in curia, quæ nunc jure ordinario Pontifex, non de plenitudine confert potestatis, c. 2. & c. statutum, depraben. in 6. in quibus tamen locum non habet optio, ut supra ostendimus, ad quod nihil ibi Gemin. Replicari tamen potest, & debet, & Doctores eos, cum dicunt Papam 77. conferre jure ordinario, quando confert beneficia devoluta, non ita intelligendos esse, quasi velint, ea cōferri de jure communi; sed quia in iis summus Pontifex est loco ordinarii collatoris, & quasi in ejus locum subrogatus, illius personā repräsentat, quod non accidit in beneficiis in curia vacantibus, aut alias reservatis. Ex quo etiam incidenter infero, beneficia eorum, qui in curia morantur, originem ibi vel etiam domicilium habentes, non tamen curiales sunt, neque ibi occasione curiæ morantur, licet ibi decedant, optari posse; neque enim sunt reservata, ut patet ex cap. praesenti §. sane, de prabend. in 6. ubi gloss. & Doct. sed ea ordinario jure Papa, vel alias collator ordinarius confert; in mensibus tamen Apostolicis vacantia confert Papa tanquam reservata, ideoque tunc locum non habebit optio, juxta dicta superius, concl. 2. ad fin. Quod vero opponunt (ut ad priorem quæstionem redeamus) sibi ipsis Doctores illi, objiciunt etiam Add. ad Rot. loco cit. non posse hoc loco locum habere ullo modo optionem, quia ad optandum datur tempus 20. die- rum, ut dicitur, d. c. fin. §. ultra, & nos inf. cap. 6. quest. 1. collatio autem non potest devolvi, nisi ad minus post sex menses, d. c. nulla, de concess. prabend. Respondent autem & optime Gemin. & Franc. d. c. fin. §. in prebendis, quod aut ille, qui vult optare, fuit statim certificatus de vacatione præbendæ, & non poterit optare nisi infra 20. dies, sicque procedit objectio; aut non fuit certificatus, sed per multum temporis ignoravit, & tunc cum isti 20. dies non currant, nisi à die scientiæ, ut dicit hic gloss. & omnes, & nos infra d. cap. 6. q. 2. bene poterit optare. Quod si rursus urgeas cum Add. ubi

supra tempus opinionis currere à die vacationis nota in ecclesia, ut dicere videtur gloss. pen. juncta antepen. in clem. i. de concess. præbend. & colligi videtur ex tex. ibidem, quo casu posita ignorantia in ecclesia de hujusmodi vacatione non videtur posse esse locum de-
 78 volutioni, cum etiam tempus sex mensium † non cur-
 rat nisi à die notitiae, d. c. quia diversitatem, de concess.
 præben. & c. licet de supplen. neglig. pralat. Respondeo
 quod tempus oprandi non currit nisi à die veræ scien-
 tiæ, non autem fictæ, ut dicam inf. d. q. 2. & tenet etiam
 si recte advertatur d. gloss. pen. dum aperte dicit, &
 probat dispositionem illius Clem. de scientia præsum-
 ta ex notitia publica, quæ habetur in loco beneficij,
 79 specialiter procedere † in casu illius tex. de impetrante
 beneficium, cui mandatur provideri de eo, quod in-
 fra mensem à vacationis ipsius notitia duxerit acce-
 ptandum. Ex quo etiam patet, non habere locum in
 notitia, quæ requiritur ad hoc, ut currat tempus sex
 mensium. Quod vero ibi dicit gloss. pen. de privile-
 gio optandi, intelligitur non de nostro jure oprandi
 sed de privilegio eligendi intra decem dies alteram ei-
 duabus æqualibus præbendis, de quo in c. si pluribus, di-
 præben. in 6. ut ibi per eam, sed ea etiam ficta notitia
 admissa in optione, adhuc casus optandi in devoluta
 potest contingere. Fingamus enim tam præbenda-
 tum, quam ordinarium collatorem in eodem loco ab
 ecclesia justa ex causa abesse, ibique illum decedere
 procul dubio statim curret tempus sex mensium col-
 latori, cum maxime † etiam extra diœcesim constitu-
 tus possit sua beneficia conferre, gloss. c. statutum ver.
 remotis, de præb. in 6. late Zerol. in Præx. Episc. ver. bene-
 ficia, vers. ad 9. & Menoch. de arbitr. judic. lib. i. q. 43. n.
 19. potest autem tunc esse, ut non nisi post sex menses
 nota fiat in ecclesia vacatio præbendæ, sicque habebit
 locum optio. Ad illam autem quæstionem, quænam
 81 præbenda † censerur reservata, quando reservatur
 præbenda alicujus, & ille optet aliam, quoniam est de
 raro contingentibus, remitto te ad Aen. Falc. de reser-
 VAT.

vat. effect. 37. An vero, & quomodo optio locum habeat in beneficiis, de quibus mandatur alicui provideri, quæ specialiter conferuntur per Papam; quæ duo reliqua videbantur pro complemento hujus 3. quæstionis, quoniam derogationem requirunt, de iis latius tractabimus in cap. ult. ubi de derogationibus optionum agemus.

QUÆR O QUARTO, *An in beneficiis juris patronatus locum habeat optio?*

Respondeo † quod non: ita in terminis voluerunt 82 Fed. sen. conf. 62. num. 1. & Mil. in Repert. verbo, consuetudo optandi non habet locum, il. 1. Et miror, quod de hoc nihil dixerint Lambert. & alii, qui de jure patronatus scripsierunt. Rationem vero neuter illorum affert. Nos illam afferre possumus, quod si reservatio, quæ fortior est optione, cum illam vincat, juxta superius deducta in 2. conclusione, non comprehendit beneficia juris patronatus maxime laicorum, multo minus in iis locum habere poterit optio: quod vero regulæ reservatoriæ † non habeant locum in beneficiis juris patronatus laicorum, tenet Gemin. c. 2. num. 11. de præb. in 6. & ibi Franc. numer. 8. Lap. alleg. sua 96. fere per totam. Rot. decis. 3. de jure patr. in antiq. Cassad. eod. tit. decis. 6. Put. decis. 31. 9. num. 2. lib. 1. Card. conf. 117. nu. 2. & in clem. 1. 7. q. Alex. conf. 73. in princip. volum. 4. Gaspar. de Perus. in tract. de reserv. benef. in quest. qua autem benef. reservantur Æn. Falcon. eod. tract. q. 3. princ. 14. effect. numer. 5. & q. 4. princip. & alii quos ad hoc late referunt, & sequuntur de magis communi attestantes Paul. Granut. in Addit. ad Simon, simil. tract. q. 9. Mandos. ad 1. reg. cancell. q. 10. n. 1. & 2. Roch. Curt. tract. de jure patr. vers. honorificum. q. 4. nu. 22. & 23. Lambert. in simil. tract. q. 6. primæ par. libr. 2. art. 22. num. 4. & de communi Covar. pract. quest. c. 36. num. 2. & 3. quicquid in contrarium voluerit Zenzel. in extrav. execrabilis in vers. disponere, de præb. & gloss. d. c. 2. in verbo, collatio, eod. tit. in 6. Idemque procedit † etiamsi in reservatione adsint illa verba, ad cuiuscunque collatio-

D 3 nem,

nem, provisionem, electionem vel præsentationem, vel quamvis aliam dispositionum pertineant, ut poss^t Lap. alleg. 84. num. 6. & aliostradunt Mandos. d. q. 10. nu. 2. & Nicol. Delph. de jure patr. quest. ult. Secundo

§5 procedit quoque, licet beneficium sit mixtum & juris patronatus clericorum, & laicorum, ut post Roch. Curt. d. tract. juris patron. vers. competens alicui, quest. 24. & alios & solvunt, lateque tradunt Simon. d. q. 9. num. 3. ibique Add. num. 7. Covar. d. c. 36 num. 4. Mandos. d. q. 10. num. 8. & Gambar. tract. de leg. libr. 3. num. 363. cum seq. dum tamen major pars sit laicorum, ut Gambar. & iidem Add. ad Simon. loc. cit. voluerunt. Tertio idem

§6 esset in jure patronatus competente clericis & ratione bonorum patrimonialium, cum tamquam laicale censetur, ut fuse ostendit ibid. Mandos. num. 7. Limita ve-

§7 ro primo, ut non procedat & in jure patronatus clericis ratione ecclesiæ spectante, ut late per Mandos. num.

§8 5. & 6. Secundo ut non procedat etiam & in jure patronatus laicale, nisi quando eis competit ex fundatione, constructione vel donatione, secus si ex privilegio, vel præscriptione, ut voluit Archid. & Gemin. c. 2. de prab. in 6. & fuse probat Covar. d. c. 36. num. 6. &

§9 Mandos. d. q. 10. num. 3. Posse tamen Papam & reservare beneficia patronata etiam laicorum certum est, prout dicit idem Mandos. d. q. 10. nu. 2. in fine, neque id negant prædicti Doct. sed solum dicunt, non præ-

§10 sumi voluisse reservare; potest enim Papa & expresse derogare juri patronatus, ut patet ex Doct. in o. cum dilectus, de jure patr. Covar. tract. quest. c. 36. cum aliis, quos ad saturitatem congerit Petr. Cened. in collect. ad jus canon. 2. part. collect. 79. & Covar. d. c. 36. num. 1. Nec non universum de jure patr. quod ad reservationem, vel derogationem spectat præter omnes supra citat. videndi sunt etiam alii, quos cumulat Mandos. d. q. 10. & Cened. d. collect. 79. 2. par. & collect. 21. num. 2. & 3. 3. part. Aliam etiam rationem, & magis solidam addere possumus ad principalem nostram conclusionem, quia nimis per optionem, ubi maxime distinctæ sunt

sunt præbendæ, acquiritur novus titulus, *ut jam semel*
 admonuimus, & latius ostendemus, *inf. c. 7. q. 1.* Non po-
 test autem quis acquirere titulum, aut beneficium ju-
 ris patronatus sine consensu patroni, *ut toto fere titul.*
de jure patr. Ex quo tamen infertur & una limitatio ad 91
 d. conclusionem, quod si accedit patroni consensus,
 poterit fieri optio in præbenda & beneficio juris pa-
 tronatus. Secundo limitatur, posse & speciali præscri- 92
 ptione, seu consuetudine induci, ut etiam in beneficiis,
 & præbendis juris patronatus fiat optio; tum quia et-
 iam potest talis consuetudo induci in reservatis, *ut*
supra, concl. 7. ostendimus; tum quia contrajus tertii
 præscribi posse, & consuetudinem induci saltem spa-
 tio 40. annorum, superius, *cap. 2. q. 2. demonstravimus*,
 & in specie etiam tanto tempore & juri patronatus 93
 præscribi posse late tradit *Lambert. de jure patr. lib. 3.*
q. 7. princip. n. 7. & 8.

Quæro QUINTO, *An in beneficiis, & præben-*
dis, quæ permittantur, siue in ipsa permutatione locum
habeat optio?

Respondeo, communiores conclusionem esse, & 94
 quod non: ita *Faul. de Lig. in clem. 1. de rer. permut.* *Io. de*
Lig. c. fin. de consuet. in 6. post Io. *An. in Addit. ad Specul.*
tit. de rer. permut. ita etiam *Gam. in c. licet, num. 41. de*
rer. permut. in 6. *Bonif. de Vital. post Paul. in clem. unic.*
numer. 60. de rer. permut. *Petrus de Vbal. in tract. de be-*
nef. permut. q. ult. num. 96. *Feder. de sen. eod tract. q. 28.*
 & *conf. 62.* *per totum, ubi optime eam comprobat,* & à
 contrariis defendit; eandem tuentur *Nicol. Delphin.*
tract. de jure patr. num. 157. & seq. *Gig. depension. q. 63.*
num. 14. *Mil. in Repertor.* verbo *consuetudo optandi non*
habet locum, il. 2. *Prob. in Addit. ad Io. Monach. d. c. fin.*
nu. 2. 9. & 30. *post Gemin. conf. 39.* *Add. ad Rot. decis. 1.*
de rer. permut. in no. num. 7. *Gregor. Tholos. in tract. de*
benef. c. 39. num. 4. *Io. Coras. in simil. tract. c. 9. num. 9.* &
 satis probatur ex *tex. in c. unico, de rerum permut. in 6.*
 & *clem. 1. eod. tit.* Ex quibus duas rationes colligo; al-
 tera est, quod cum actus agentium & non operentur 95

ultra intentionem eorum, *l. non omnis, ff. si cert. pet. cum similib.* procul dubio non debet habere locum optio, per quam permutans non acciperet præbendam, quam ille alter ideo resignavit, ut ipse haberet, nec aliter resignasset, *ut dicitur d.c. unico ibi, quæ alias minime resignassent*; altera, quod præbenda resignata alteri conferretur, quam permutanti contra expressam decisionem d. clem. Neque valet quod præbenda, quæ conferatur, subrogatur in locū optata; nam textus d. clem. 96 aperte requirit, *† quod ipsamet præbenda, quæ resignatur, alteri quam permutantibus non conferatur* ea autem ipsa alteri conferretur. Alias rationes vides poteris apud Dd. sup. ut maxime Fed. de sen. *loc. alleg.* Ex quibus patet, male sensisse contrarium Jo. An. d. *fin. in verbo, cum vacavit, & ibi Anch. & Gemin. nu.* 4. male etiam Lap. Abb. d. c *fin. & in Addit. ad Fed. loc. cit.* aliter & late distinguebat, prout etiam ejus distinctionem refert, & reprobat idem Gemin. *loc. cit.* ut ibi per eos, quæ distinctio confunditur ex supra dicitis, sicut etiam illa, quam facit Imol. *in c. fin. colum. 20. de rer. permur.* & refert, ac sequitur Franc. d. c *fin. nu. de consuet. in 6.* quod aut permutatio sit propter utilitatem permutantium, & habeat locum optio, ex quod talis permutatio sit ambitiosa, & restringenda; aut propter utilitatem ecclesiarum, & tunc non habeat locum optio. Hæc autem distinctio quam sit frigida quis non videt? neque enim debet pendere usus privilegii, & consuetudinis Capitularis ex facto, aut etiam animo unius de collegio, de quo nemo forsitan erit, qui judicare velit. Illud sane temperamentum, ut ita loquar, ad eam communem opinionem libenter 97 adhiberem, quod si *† consuetudo ipsa optandi obtinuerisset, in omni vacatione, non autem solum simpli- ci, ita ut ab antiquo opratum fuerit etiam in vacatio- ne ex causa permutationis, tunc ea opinio cessaret nisi expresse Papa, aut Legatus clausulam derogationem statutorum, & consuetudinum ecclesiæ de optando in provisione inseruisset, ut optime tradit Nicol. Delphi.*

d. trad.

d. tract. de jure patr. num. 158. quod ipsum etiam ex eo
comprobari potest, quod *supra* q. 3. concl. 7. & q. 4. ad
finem ostendimus, induci posse specialem consuetudi-
nem optandi beneficia reservata, & quæ sunt de jure
patronatus.

Quæro Sexto, *An possit optari præbenda ha-
bens aliquod onus annexum, pura præbenda Theologale,
Pœnitentiaria, vel similis.*

Respondeo † non posse: ita in specie voluit *Navar.* 98
conf. 14. de reb. eccles. non alien. nu. 3. volum. 1. & proba-
ri potest, cum quod ibi electa videretur industria perso-
na, cum quia ubi aliquod beneficium requirit qualita-
tes aliquas, aut examen, si cui indulgetur, ut possit cō-
sequi beneficium aliquod, aut dignitatem, illud non
venit, quod examen aut qualitates illas requirit, ut est
optimus tex. in c. fin. de transl. episc. cum ibi not. pro
quo etiam faciunt, quæ de hujusmodi præbendis cer-
tis personis graduatis, ac certis qualitatibus præditis † 99
omnino conferendis decrevit *Conc. Trid. sess. 5. c. 1. de
refer. sess. 24. c. 4. & sess. 25. c. 5.* traditque inter alios *Co-
var. tract. q. c. 36. num. 3. Rebus. in concord. Rubr. de col-
lat. 5. i. verbo, Theologalem, & verbo, alteri, & Jo. Quin-
til. Hœd. in repetit. o. de multa, num. 45. & seqq. de præ-
bend. Tandem quod hujusmodi præbendæ erectæ in
Theologalem & Pœnitentiale non possint optari,
postquam hæc scripsi inveni fuisse decisum per sacram
congregationem super declaratione Concilii Tridentini
ad cap. 1. sess. 5. & cap. 8. sess. 24. de reform. *An vero per
canonicum possit optari dignitas, quæ aliqua ex causa
reservata non sit, dicemus inf. c. 5. q. 2.**

Quæro Septimo, & ultimo in hoc cap. *An
possit optari præbenda minor, qua tamen aliqua de causa
sit magis grata?*

Respondeo † posse: ita *gloss. d. c. fin. in verbo, melio- 100
res & ibi *Burr. & Anchar. de consuet. in 6. eamque gloss.**
sequitur *Franc. Marc. decis. Delphin. 1258. nu. 4. 1. part.*
& communiter, ac merito receptam dicit *Navar. de
reb. eccles. non alien. conf. 4. volum. 1.* à qua etiam op-
tione

nione non discedit Rom. *conf. 227. Rot. decis. 5. vers.*
 101 *praterea, de consuet. in no. sed contrarium + tenet ex-*
pressa Rot. decis. 3. eod. tit. in no. & Franc. d. c. fin. in princ.
nu. 8. cui etiam accedere videtur post Jo. Mon. Mil. in
ver. consuetudo per quam, il. 1. Gemin. vero d. c. fin. nu.
 102 11. volens concordare opiniones distinguit + quod
 aut consuetudo specifice disponit, quod possint optari
 majores præbendæ, & tunc non possint minores, aut
 consuetudo simpliciter disponit, & tunc possit optari
 major, & minor, sive procedat opinio gloss. Verum
 103 + hoc est nihil dicere, sed vel priori, vel posteriori op-
 nioni adhæreere: secundum enim membrum est ipsa
 expressa prima opinio: primum autem est ipsa secun-
 da opinio, si illud pure intelligatur, prout sonat, si ve-
 ro addatur dictio taxativa, *solum*, quasi inducta sit con-
 suetudo, quod *solum* majores præbendæ optentur,
 tunc nihil mirabile dicit, sed id, quod neque quisunt
 in contraria sententia negabunt. Moventur autem,
 qui contrarium sentiunt dupli ratione. Primo, quia
 ex quo consuetudo sic est obtenta, ut optetur major,
 104 non debet extendi ad minorem, quia præscriptio + no-
 extenditur nisi ad id, quod est possessum, *c. veniens, a-*
uditis, c. cum ex officii, de præscript. de quo etiā late p-
Rom. conf. 371. & Doct. in c. tua de deci. neque con-
 105 *tudo + extendi debet, ut not. in c. fin. de off. Archid. Se-*
 106 *cundo quialicium est ascendere + ad majorem digni-*
tatem, sed non descendere de majori ad minorem, jux-
ta not. in c. quanto, & c. licet, quod est fin. de translat.
Episc. & c. cui de non sacerdotali, de præbend. in 6. ubi
non datur descensus etiam quoad valorem præbendæ.
Quibus ramen, & similibus non obstantibus priori op-
pinioni adhæreo, quam in conclusione firmavi, quod
indistincte possit fieri optio etiam de minori præben-
da, ubi ex aliqua causa sit magis grata vel ob interesse
veritatis, quia exempli gratia illa major, seu melior,
quā obtinet, sit pensione gravata, ut ab ea se liberet, ju-
xta ea, qua trademus inf. c. 7. q. 2. vel etiam ob interesse
affectionis, puta quia minoris præbendæ bona vici-
niora

niora sint suis patrimonialibus, quia ea præbenda fuit
sui patrui, aut valde amici, vel simili de causa. Id au-
tem probo & ipse dupliciter. Primo rationibus gloss.
d.c.fin.verbo, meliores, tum quia quod in favorem † a. 107
licujus inductum est, non debet in ejus odium retor-
queri, c. quod ob gratiam, de reg. jur. in 6. & l. nulla iuris
ratio, e. de legi, tum quia cui licet plus, licet † & minus, 108
e. cui licet de reg. jur. in 6. cum simil. Secundo illa ratio-
ne, quam tangit Rot. d. decis. 3. quia illud est melius,
quod est magis gratum, & plus placet, §. præterea, In-
ſit. de action. & l. Sabinus, ff. de in diem addict. quod
etiam ex eo confirmatur, quod est ita considerabile in-
teresse aliquod sive veritatis, sive etiam affectionis, ut
cum alioquin non nisi posita magna laſione † detur 109
etiam ecclesiæ in integrum restitutio, c. i. de in integ. re-
ſtit. cum concordant. tamen restitutio † conceditur non 110
ſolum propter interesse veritatis, ut est tex. in l. minori-
bus, ubi Doct. ff. de minor. sed etiam propter interesse
affectionis, ut not. Bart. Bal. & alii in l. si in emtionem,
ff. de minor. & post multos Odd. tract. de restit. in integr.
q. 4. art. 10. idq; optime probat tex. d. l. si in emtionem,
ubi minor restituitur, si omisit emere rem majorum
ſuorum in emtionem collocatam.

His positis, non obſtant in contrarium adducta.
Non primum, quod præscriptio non extendit nisi
ad id, quod est poffſum. Respondeo enim primo, for-
te procedere id in præscriptione, † nos vero loqui de 111
conſuetudine, quicquid velit Gemin. d.c.fin. in princip.
num. 9. & 11. dum contendit, conſuetudinem optandi
magis proprie dici præscriptionem, id enim facile re-
felli potest, ex late traditis per nos ſupra cap. 2. q. 2. Se-
cundo tam præscriptionem, quam conſuetudinem † 112
extendi poſſe ad caſus omnino ſimiles; imo ipſi Ge-
min. & Franc. d.c.fin. in princip. num. 7. voluerunt, hanc
conſuetudinem extendi de caſu vero ad fictum, de quo
nos latius inf. e. 4. q. 4. in noſtra autem ſpecie caſus o-
mnino ſimilis eſt, cum illud melius dici † poſſit alicui, 113
quod magis gratum eſt, ut diximus, & ſic ſolvitur quod
objicie.

objiciebatur, ex not. in cap. fin. de off. Archid. consue-
 tudinem non extendi, praterquam quod ille tex. lo-
 quirur potius de præscriptione, & quidem valde odio-
 sa nimirum de præscribenda per Archidiaconum ju-
 risdictione in monasteriis, quod magis Episcopo præ-
 judiciale est, quam jus optandi, ut quisque facile potest
 intelligere. Non obstat etiam, quod objiciebatur
 c. quanto, & cap. licet de transl. Episc. Nam quod attingit
 ad c. quanto, non prohibetur ibi descensus, sed so-
 lum præmisso, quod quis de facto relictæ propria ec-
 clesia ad aliam se propria auctoritate transtulerat
 subdit summus Pontifex, quod qui se ad majorem ple-
 bem transtulit, à cathedra repellere debet aliena: immo
 gloss. fin. ibi dicit, idem fore, si ad parem, vel minorem
 se transtulisset: cap. vero licet, seu fin. primo loquitur
 de majoritate, & excessu in dignitate, non in redditu
 prout etiam loquebatur c. quanto, deinde dispositio-
 tam d. c. fi. quam cap. cui de non sacerdotali, procedi-
 114 propter mandatum, cuius fines + diligenter sunt cu-
 stodiendi, c. cum dilecta, de rescript. & l. diligenter
 mandat. cum similib. ut de dispositione tex. d. c. cui d.
 non sacerdotali, dicit ibi Pontifex in fin. & not. gloss. da-
 fin. in verbo, meliores, de consuet. in 6. Nam in d. c. fin.
 115 concederat + in specie prædecessor Pontifex cuius
 Episcopo, quod si ad majorem vocaretur forsitan di-
 gnitatem, eam sibi liceret assumere; declarat autem
 ibi Innoc. 111. non potuisse illam transire ad parem di-
 gnitatem, quia fuerat expressum de majori; & quia eti-
 am in majori dignitate propter majorem utilitatem
 facilius solet dispensari, ut ibi inquit Pontifex, & gloss.
 in verbo, ad pacem. In cap. vero cui de non sacerdotali
 statuit Bonif. v 111. quod si cui manderetur provideri
 præbenda non integra, aut certi valoris, non poterit eti-
 am volenti de sacerdotali, dimidia, vel minoris valo-
 ris provideri propter certos fines mandati, ut inquit ibi
 textus, & not. gloss. & Doct. & nos mox admonuimus.
 Atque hæc circa materiam hujus tertii cap. dicta suffi-
 ciant.

SUMMA

SUMMÆ RERUM.

- 1 *Canonici soli seu beneficiati in aliqua ecclesia collegiata, regulariter optare possunt.*
- 2 *Consuetudo optandi inter canonicos inducta non extenditur ad dignitates, seu Pralatos, ut possint optare canonicales præbendas.*
- 3 *Consuetudo non extenditur de persona ad personam diversa qualitatis.*
- 4 *Præbendam pœnitentiarii, aut similem obtinens non potest fortasse aliam optare. Contrarium. numero 11.*
- 5 *Divisio beneficiorum unitorum debet fieri ab habente auctoritatem servata solennitate; & ex justa causa, sicut & unio.*
- 6 *Beneficiarius non potest suum beneficium diminuere, aut damno afficere.*
- 7 *Canonicus an habeat successorem, & an Pœnitentiarius, & num. 12.*
- 8 *Pœnitentiarius principaliter habet officium, præbendam per annexionem, & quasi rem peremptam secundum Navar. de quo num. 13.*
- 9 *Beneficiatus habens ecclesiam Parochialem suo beneficio annexam, non dicitur simpliciter habere curam animarum.*
- 10 *Navarri Doct auctoritas.*
- 11 *Pœnitentiarius optando non dividit, aut unit officium à beneficio aut cum illo, sed dimittit præbendam cum onere, & officio.*
- 12 *Theologi, & Pœnitentiarii officium quomodo instituendum sit.*
- 13 *Vnio non semper ita fit, ut, quod unitur, alteri accedat.*
- 14 *Antiquiores canonici prius optant, antiquiores inquam non aetate, sed receptione. num. 16. declaratur. num. seqq.*
- 15 *Canonicus qui major est ordine, posterior tamen receptione, quomodo debeat preferri in portione percipienda.*

18 Anti-

62 ALEX. MONET. TRACTAT.

18 Antiquiores etate, vel maiores ordine poterunt e consuetudine speciali preferri in optando; vi Doctores, aut persona insignes. num. seqq.

19 Doctorum ordo pricipius est

20 Excommunicatus potest optare. Contrarium ali num. 21.

22 Excommunicatus privatur fructibus beneficij.

23 Collatio beneficij facta excommunicato nulla est.

24 Optio non est collatio, neq; collationem requirit.

25 Excommunicatus potest acceptare beneficium i sibi collatum.

26 Beneficij collationem excommunicato factam, mu jure tenere probabile est.

27 Excommunicatus & equiparatur deportato.

28 Deportatus potest eligere & optare.

29 Excommunicatus potest ea, qua sunt facti, & p qua solum voluntas declaratur.

30 Excommunicatus non amittit fructus beneficij, ni per sententiam eos expresse continentem.

31 Absentes ab ecclesia optare possunt.

32 Absentes ob servitum Papa, vel ecclesia optare sunt, licet consuetudo, vel statutum disponat quod soli presentes optent. Hi enim habentur presentibus. num. 33.

34 Consuetudo contra ius non extendit de casu ad fictum, neque de loco ad locum, neq; de persona ad personam. Idem in statuto. num. 35. Quod tamen perpetuum non est, remissive. num. 36. prae pue vero ubi in casu omisso militat eadem omni ratio. num. 37. vel ubi ea & equiparantur à legi num. 38.

39 Statutum, vel consuetudo disponens de presentibus in ecclesia extendit de casu vero ad fictum.

40 Consuetudo optandi, sicut quavis alia inducit una ecclesia non extendit ad aliam ecclesiam, quamvis illi subjectam.

41 Canonicus, qui ex consuetudine optare non potest nisi semel, si semel optavit præbendam, super quæ deindi

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

deinde moveatur sibi lis, non poterit aliam optionem facere: poterit tamen redire ad suam, si succumbat, eamque dimiserit cum protestatione. num. 42.

43 Prior in data, qui non fuit negligens, preferitur in optando priori in receptione; posteriori tamen in data.

44 Condicio habetur pro impleta, cum non stat per eum, qui implere debet.

45 Absentes in servitus Papa, vel ecclesia cur optare possint etiam stante consuetudine, vel statuto, quod soli presentes optare possint.

46 Absentes quoq; in servitiis Episcopi optare possunt. Quid in absentibus causa studii de licentia Papa, vel Episcopi. num. 47.

48 Absentes causa studii de licentia Prelati, vel Papa percipiunt fructus suarum prabendarum.

49 Privilegiati, ut percipient fructus, ac si residerent, optare non possunt, & gaudere aliis privilegiis, quae competunt presentib. tam de jure communi, quam ex consuetudine, vel statuto.

50 Consuetudo contra jus quando extendatur ad consummatum.

51 Consuetudo optandi non est improbata à jure, sed immo permissa, & quodammodo approbata.

52 Optio fieri potest per procuratorem, habentem speciale mandatum: immo per procuratorem cum libera. nu. 55. quid in habente generale mandatum. num. 58.

53 Potest per alium, qui potest per se ipsum; & qui per alium facit, per se ipsum facere censetur.

54 Procurator admittitur in quavis re, ubi non prohibetur.

56 Procurator cum libera & equiparatur habenti speciale mandatum. Item potest permutare. num. 57.

58 Procurator habens generale mandatum, & negotiorum gestor si nomine meo optet, & ego ratum habeam, optio valebit.

64 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 30 Dominium pecunia soluta negotiorum gestori acquiritur creditor i ratihabitione secuta.
- 60 Optio per quemcunq; nomine meo facta forte vale, si ratum habeam.
- 61 Beneficium potest alicui conferri nomine absentis.
- 62 Beneficium impetrari potest sine mandato.
- 63 Coniuncta persona sine mandato admittitur ad portandum; sicut etiam in beneficialibus, num. 64 requiritur tamen ratihabitio, num. 69.
- 65 Coniuncta persona regulariter admittuntur, si evant de rato; & qua illa sint. num. 66. & usq; ad quem gradum. num. 67.
- 68 Canonicus, aut alias coniunctus coniunctione spirituali non potest pro alio coniuncto impetrare, aut acceptare.
- 69 Ratihabitio requiritur ubi aliquis sine mandato speciali, aut sine libera pro alio optavit: & ratihabitione hujusmodi per antiquiores facienda pendente possint juniores interim optare. numero 70.

C A P. IV.

Quinam optare possint præbendas.

Q UÆRO PRIMO, An soli & omnes antiqui canonici optare possint?

PRIMA CONCLUSIO. Illud certum est, solos canonicos, seu beneficiatos in aliqua ecclesia collegiantur regulariter & optare posse, ut patet ex iis, quæ supra diximus, c. 1. q. 2. & c. 3. q. 1. ubi etiam diximus, posse induci consuetudinem, ut beneficiatus in aliqua ecclesia, dummodo constituant aliqua ratione unum corpus canonicos, possit optare canonicatum, seu præbendam vacantem, vel non optatam: pro quo etiam facit decis. Delphin. Franc. Marc. 1271. nu. 4. immo etiam ibid. ostendimus, posse beneficiatos inter se optare, dummodo collegium in aliqua ecclesia constituant.

S E C U N D U M

SECUnda CONCLUSIO. Consuetudo optandi inducta, † quod canonici optent, non ita extenditur, ² ut prælati, aut dignitatem habentes possint optare canonicales præbendas: ita Calder. cons. 5. de consuetud. quem etiam refert, & sequi videtur Roch. Curt. c. fin. de consuet. sect. 4. num. 7. ad fin. tum quod consuetudo non extendatur † de persona ad personam, maxime ubi ³ sunt diversæ qualitatis, & conditionis, juxta not. per Dd. in c. fin. de ff. Archid. & c. 2. de Capell. Monach. tum quod in hujusmodi, quæ sunt stricti juris, uno expresso non venit aliud, c. suceptum, de rescript. in 6. & c. quævis, de præbend. eod. lib. Et hoc forte voluit Franc. Marc. decis. Delphin. 1266. 1. part. dum dixit, in optione non admitti descensum, ne sit contraria decis. paulo ante posita, quæ est 1258 nu. 4. eadem prim. par. ubi aperie admittit, posse optari minorem præbendam: facit etiam optime Rot. decis. 5. de consuet. in no. versic. aliam rationem, & vers. præterea videtur, dum ipsa quoq; ait, quod ubi sunt distincti gradus præbendarum, non admittitur descensus.

TERTIA CONCLUSIO. Probabile est, † quod ⁴ ubi præbenda habet annexum aliquod perpetuum officium, puta Pœnitentiarii, non potest, qui eam habet, alteram optare: ita in specie tradit Navar. cons. 14. de rebus eccles. non alien. volum. 1. per totum. Probat primo hanc opinionem, quod divisio † beneficiorum universitorum requirit, ut dividens habeat auctoritatem, & potestatem id faciendi, c. sicut unire, cum ibi not. de excess. prælat. & quod servetur solemnitas in modo dividendi, & concurredit justa causa id faciendi, c. 1. de reb. eccles. non alien. in 6. sicut & unio, ut probatur in d. c. sicut unire, juncta clem. 2. de rebus eccl. non alien. quod si optaret Pœnitentiarius præbendam vacantem, divideret præbendam suam à Pœnitentiarii officio; item uniret officium alteri præbendæ, quæ est tertia Navar. ratio, sine ulla justa causa, aut solemnitate. Neq; verisimile est, Concilium generale & Romanam ecclesiam voluisse privatis hominib. facultatem concedere

ram leviter, & sine solemnitate tot uniones, & divisiones; & hæc est 6. illius ratio ab hac prima dependens. Secundo non potest beneficiarius † suum beneficium diminuere, aut damno afficere, c. delictum, de reg. jur. in 6. cum ibi adnot. & similib. at vero Pœnitentiarius optando damnum afficeret proprio officio; posset enim optare minorem præbendam, juxta gloss. c. brius receptam in c. fin. de consuet. in 6. (ut etiam nos supra ostendimus cap. 3. que. ult.) Quod si objicias de aliis canonicis, respondet d. sparem esse rationem, cum c. 7 nonicus † non habeat successorem, juxta gloss. singulari receptam in c. quod sicut, de elect. quod etiam notavit Franc. Marc. in decis. Delphin. 1232. n. 3. & 1161. num. 3. 1. part. unde sibi potest præjudicare. Pœnitentiarius vero habet successorem, cui optando præjudicaret. Tertio, quia quod operatur oppositum in opposito, debet & operari propositum in proposito, c. scientum, c. 8. q. 1. l. & si contra, ff. de vulg. & pap. sed præbenda Pœnitentiarii optari non potest, quod item non probat Nav. nos breviter ostendimus sive cap. 3. q. 6. ergo neque ipse debet posse optare alterius præbendam. Quarto, quia Pœnitentiarius † habet principaliter officium Pœnitentiariæ, præbendam item habet per annexationem, & quasi rem peremtam, sicut qui habet ecclesiam parochialem sive præbenda, vel alteri beneficio annexam, non censetur † habere curam animarum, cap. super eo, de præbend. in 6. quicum non possit optare aliam præbendam ratione officii, quod est principale, & quoddam vivum, non poterit id facere ratione præbendæ, quæ est accessorium, & quasi quoddam mortuum, & extinctum. Hæ sunt in summarationes Navarri, quibus contendit, Pœnitentiarium optare non posse, ex cuius sententia idem dicendum esset de eo, qui habet præbendam Theologalem, vel legalem, quam alii vocant doctoralem. Propter cujus doctoris † auctoritatem conclusio hæc, uidebam, probabilis est; maxima enim fuit illius tum doctrina, tum virtutæ integritas, ut patet ex Covar. lib. 1.

var. resol. cap. 1. nu. 2. Mandos. ad reg. 19. de infir. Pinei.
 et 1. C. de bon. mat. 3. p. num. 16. in fine Vival. in Candel.
 Aur. in princip. tit. de auctor. Doct. Et alius, quos videas si
 tubet apud Petr. Cened. in collect. ad jus canon. collect. 12.
 num. 6. 2. par. Sed quoniam contraria sententia † me-
 lioribus, ni fallor, nimirum rationibus, & libentius ad-
 hæreo quam & ipse Navar. in scholis disputando te-
 neri posse fateri videtur, d. cons. 14. num. 1. & servatam
 audio hic Mediolani in ecclesia S. Nazarii, in qua qui
 prius Theologalem præbendam obtinebat, aliam o-
 ptavit, ea simul cum onere, & officio legendi dimissa,
 quæ deinde alteri collata fuit. Illud enim regulare est,
 ut inferius dicam, antiquiores canonicos optare pos-
 se, & paret ex ipso rex. d. c. f. de cōsuet. in 6. ergo omnes
 optare poterunt; nam & indefinita æquipollet uni-
 versali, & ubilex non distinguit, nec nos distingue-
 rebemus, nisi manifesta nos cogat ratio, jurib. vulg. in
 hoc autem casu nulla nos cogit ratio, ut contrarium
 sentiamus. Non prima, dicimus enim Pœnitentia-
 riū optando † non modo non dividere, aut unire be-
 neficia, de quo loquuntur illa jura, sed neque etiam
 officium à beneficio dividit, aut unit cum beneficio;
 dimittit enim præbendam simul cum officio, & onere
 annexo. Ex quo etiam patet solutio secundæ rationis
 quicquid enim sit, an canonicus simplex habeat suc-
 cessorem, de quo per Dd. d. c. quod sicut, Ant. Burg. in c.
 cum omnes, nu. 67. & seqq. ubi Andr. ab Exe. num. 84.
 Et Ferret. num. 10. cum seqq. de constit. Fel. c. quoniam
 Abbas, nu. 5. de off. deleg. Abb. in c. ex literis, de probat.
 Imol. Et Gemin. in c. statutum, de rescript. in 6. Ex qui-
 bus multi censent canonicum successorem habere;
 certe in hoc casu Pœnitentiarius nullum damnum af-
 fert, aut præbendæ suæ, aut successori, sed aliam optan-
 do sive majorem, sive minorem, ille, cui conferratur, ea
 præbendæ, quam ipse obtinebat, habebit onus, & offi-
 cium Pœnitentiarii. Non obstat tertia; dispar enim
 est ratio cum iu eo, qui præbendam, quam Pœnitentia-
 riæ vocant, vel etiam Theologalem aut legalem, obti-
 nere.

nere vult, certæ qualitates requirantur, quæ diligenter examinandæ sunt juxta ea, quæ supra cap. 3. q. 6. dicebamus. Non urget demum quarta & ultima ratio Navar. nam officium potius ipsum, & onus Pœnitentiarii habet se sicut accessorium, & quoddam mortuum, & extinctum respectu præbendæ, quam contra. Neque huic rei obstat, quod præcipit Concil. Trident.

13 sess. 24. cap. 8. de reform. ut † Pœnitentiarius instituatur ab Episcopo in cathedralibus ecclesiis, cum unione præbendæ proxime vacaturæ, sicut antea sess. 5. cap. de reform. decreverat in munere Theologali, seu lectio- nis sacræ scripturarum, quod in cathedralibus insigni- bus ubi nulla præbenda, vel stipendium deputatum re- petiretur pro ea lectio, præbenda prima vacatur quomodocunq; præterquam ex causa resignationis, ad eum usum ipso facto constituta & deputata intelli- geretur; quibus verbis videtur prius præsupponi offi- cium illud, & munus Pœnitentiarii, vel Theologi, cu- deinde uniatur & applicetur præbenda quasi accesso- ria. Non obstant inquam ea verba, nam illud solum in- tendit concilium, præbendam aliquam cum tali mu- nere connectere; ita ut si non vacaret ulla præbend- statim institueretur officium; quod si jam vacet præbenda, procul dubio potuisset Episcopus suu- mentem etiam concilii præbendæ vacanti officiu-

14 ipsum unire & annexere; neque semper unio † ita fit, ut quod unitur, alteri accedit, ut patet ex d. cap. sicut unire, de excess. prælat. & cap. quod translationem, de off. leg. & not. Petrus de Perus. tract. de union. cap. 1. Cucch. in Instit. Canon. lib. 2. tit. 9. vers. diversis auten- modis unio fieri solet. Sed de his satis.

QUARTA CONCLUSIO. Certum est, jus optan-
15 di † primo spectare ad antiquiores canonicos, tex. d. c. fin. in verbo antiquiores, ubi gloss. & ceteri de con- fuet. in 6. & alii Dd. omnes quotquot aliquid de optio-
16 nibus scripserunt. Intelligitur autem † de antiquiori- bus non ætate, sed receptione: ita gloss. d. verbo, anti- quiores, & ibi omnes, idemq; colligitur ex Rot. decis. 3.

¶ 3. ibiq; Add. de consuet. in no. sed clarius id vult Rot.
 decis. 6. num. 2. de conuent. in antiquior. & decis. 411. nu.
 2. 1. par. in noviss. divers. Falcon. in tract. de reservat.
 benef. effect. 49. Thom. Zerol. in Praxi Episc. verbo, cano-
 nia, vers. ad 7. conclus. ult. Mil. in Repert. verbo, consue-
 tudo, per quam disponitur. il. 1. post Rom. cons. 227. Alle-
 gagat Gemin. tex. in c. queru, de atat. & qual sed nihil ad
 rem allegat quoque ipse, & alii c. statuimus de major.
 & obed. sed potius facere videtur in contrarium, dum
 disponit, quod † qui major est ordine, licet sit postea 17
 receptus, in portione percipienda, potior sit, & aliis
 antecedat; cui tamen responderet, procedere illum
 tex. in distributione facienda de fructibus, non autem
 in concessione ipsius præbendæ, ut ibi inter ceteros,
 not. gloss. in verbo, potiorem, ubi etiam solvit alia ju-
 ra, quæ huic ipsi interpretationi de antiquioribus re-
 ceptione, immo & toti conclusioni obstatæ videban-
 tur: deinde responderet, non obstatæ illum textum,
 cum non loquatur de antiquioribus, sed de majori-
 bus. Demum cum loquatur de majoribus ordine, &
 disponat, ut præferantur in portionibus, forsan lo-
 cum habere poterit in iis distributionibus, quæ inter
 omnes ordines canonorum distribuuntur: optatio au-
 tem regulariter sit inter eos, qui ejusdem ordinis sunt,
 ut dicam inf. cap. seq. quest. 2. Melius ergo & magis ad
 rem allegari possunt ea jura, quibus gloss. d. c. si verbo,
 antiquiores, & ibi ceteri, nosque sup. cap. 2. quest. 1. o-
 stendimus, hanc consuetudinem optandi esse ratio-
 nabilem, & æquitati inniti; loquuntur enim ea jura
 de iis, qui majora servitia in ecclesia exhibuerunt. Non
 negaverim tamen consuetudine induci posse, ut in o-
 ptione † præferantur antiquiores ætate, vel maiores 18
 ordine, ut tradit gloss. d. verbo, antiquiores, & sequun-
 tur ibi ceteri; & tunc pro majoribus ætate erit bonus
 tex. in c. quanto, de translat. Episc. & l. semper, ff. de jur.
 immunit. & d. c. queru, de at. & qual. ordin. cum aliis
 quæ affert Ias. cons. 192. colum. 1. & 2. vol. 2. Rol. cons.
 25. nu. 13. volum. 4. & Prob. Addit. ad Io. Monach. d. c.

70 ALEX. MONET. TRACTAT.

fin. num. 35. & seqq. Pro majoribus ordine erit optimus tex. d. c. statuimus: idemq; de consuetudine, quae habere aliam aequitatem, tradit gloss. & Dd. d. verbo, antiquiores, exempl. sicutq; ibi Jo. An. Gem. & Franc.

19 si detur optio doctoribus, quorum t̄ ordo est prae-
pius, c. cum ex injuncto, de haret. c. super, d. mag. c. d.
multa, de praben. vel filiis Principum, alisque insigni-
bus personis, d. c. de multa, c. ne aliqui, de priv. & clem.
presenti, de bapt. cum similib. Præterea restringi potest
principalis hæc conclusio per ea, quæ dicimus inf. q. seq.
concl. 2. illatione 3.

Quæro SECUNDO, An excommunicatus possit
optare?

20 Respondeo t̄ quod sic: ita voluerunt Dom. de Rot.
decis. 5. num. 1. de concess. praben. in no. Cassad. decis. 17.
num. 5 de praben. Franc. Marc. decis. Delphin. 1259. nu.
4. t̄ par idem voluit Paris. cap. dilecti. colum. 1. de except.
Gemini. d. c. fin. §. fin. num. 4. & ibi Franc. in princip. nu.
6. & Rebus. in c. postulatu, num. 132. de cler. excom. mi-
nistr. En Falcon. in tract. de reservat. q. 1. in 5. effect. &
Gig. de pens. q. 63. ubi hanc communem opinionem i.
21 dicit. Contrarium t̄ tamen tenere videntur, Add.
Rot. d. decis. 5. post Petr. de Perus. in c. referente, deput.
ben. quæ repot. est in ejus tract. de permut. benef. & q. 1.
met Rot. decis. 8. num. 10. de sent. excom. in antiq. & Fa.
con. in d. tract. de reserv. benef. q. 4. effect. 5. num. 3. Pu.
22 qua opinione facit primo, quod excommunicatus
non facit suos fructus præbendæ, iisque privatur,
habetur in c. pastoralu, §. verum, de appell. multo vero
minus poterit optare præbendam, cum sires spiritua-
lis, vel saltem spirituali annexa, ut not. Archid. in c. gra-
23 tia, in princ. de rescript. in 6. Secundo, quia t̄ collatio
beneficii excommunicato facta nulla est, c. postulatu
cum ibi not. per Dd. de cler. excom. ministr. & not. Rot.
decis. 5. de sent. excom. in antiq. Cassad. d. decis. 17. nu.
de praben. late Staphil. de lit. grat. & justit. tit. de vi.
effect claus. in princip. num. 9. Tertio, facit tex. d. c. refe-
rente, ubi in specie disponitur, excommunicatum
optare.

optare non posse. **Q**uibus tamen non obstantibus, prima opinio ut communior est, ita verissima, moventur autem omnes illi, quia $\dagger$ option non est collatio, ut **not. Archid. d. c. fin. de consuet. in 6.** $\&$ nos latius inf. cap. 24
7. q. 1. excommunicatus vero solum prohibetur, ne ei conferri possit beneficium, quare illud satis probabile est, $\dagger$ excommunicatum posse beneficium sibi absenti collatum acceptare, quod & voluit **Rot. d. decis. 5. de concess. præben.** $\&$ **decis. 8. de sent. excom.** & tenet etiam **St. phil. d. tit. de vi** $\&$ **eff. clausularum, vers. 6. quaritur,** num. 22. lateque tradit **Coyar. in rel. c. alma mater, 1.** par §. 7. num. 4. de **sent. excom. lib. 6.** immo aliqui non improbabiter tenuerunt, mero jure valere $\dagger$ collationem beneficii excommunicato factam, ut **Card. cons. 40. incip. in facto,** neq; ei refiagatur **tex. d. c. postulatus,** cum non declareret, collationem excommunicato factam ipso jure non tenere, sed solum non posse illi conferri beneficium, idque ab eo non posse sine dispensatione retineri, sed confirmari etiam potest ista communior opinio, quoniam excommunicatus $\dagger$ **æ. 27** qui paratur deputato, ut tradunt doctores in **l. ejus qui,** **ff. de testam.** $\&$ **§. minor. Instit. de cap. dimin.** $\&$ **not. Innoc. in c. qualiter,** $\&$ quando, **il. 2. de accusat. Rot. decis. prox. alleg.** $\&$ **decis. 4. de sent. excom. in antiquior. num. 1.** post gloss. **Io. An. c. decernimus, de sent. excom. in 6.** sed deportatus potest $\dagger$ eligere, & optare, **l. ex testamento, §. 28** si quis rogatus, ad **Trebell.** ergo poterit & excommunicatus. Accedat etiam quod excommunicatus $\dagger$ potest ea, quæ sunt facti, & per quæ solum voluntas declaratur, **c. pro illorum, de præben. c. si vero, de sent. excom. juncto d. c. decernimus, de sent. excom. in 6.** $\&$ **c. significasti de eo, qui dux. in matr.** sed per optionem solum declaratur voluntas & sine collatione nova ad summum acquiritur jus ad præbendā, non autem ad beneficium, **ut colligitur ex Rot. dd. decis. proxime alleg.** $\&$ **Gemin. d. §. fin.** $\&$ **de se patet. ergo, & c.** **Q**uibus sic stantibus, non obstant, quæ in contrarium allegantur. Non primum: nam in **d. c. pastoralis fructus** $\dagger$ non auferuntur ipso jure 30

excommunicato, sed per sententiam, & quidem id expresse continere debet sententia, *ut ibi optime notat* gloss. in verbo, subtrahuntur. Non secundum: optio enim sit sine collatione, unde non recte a guitar, cum diversa sint, vulg. l. Papinianus, ff. de minor. maxime cum simus in pœnibus & odiosis, quæ potius restrin-genda sunt, c. odia, de reg. iur. in 6. cum similibus. Non tertium: nam ille textus non loquitur de optione nostra, sed de optione inter duo beneficia, quæ requiri collationem.

Quæro TERTIO, An absentes ab ecclesia saltem ex justa causa possint optare?

3.1 PRIMA CONCLUSIO Probabile est, quosvis absentes optare posse: ita colligitur ex Doctoribus infra allegandis, in sequenti conclusione, dum enim querunt, an posito statuto, vel consuetudine, quæ dato optionem præsentibus tantum, absentes in servitio ecclæ vel Papæ, vel alia justa de causa, ob quam præsentes habeantur, optare possint, aperte supponunt, quod ubi non adsit talis specialis consuetudo, vel statutum, quod soli præsentes optent, etiam non præfetes optare poterunt; idemq; satis videtur esse de me re tex. & Dd. d. c. fin. dum permittunt ac volunt, optionem etiam per alios fieri posse, tempusque ad optionem datum non currere, nisi à die scientiæ, vix eam necessitas adesse viderit per alium optandi, virque ignorantia præsumi posse præterquam in absente. Domum id ipsum probari potest ex iis, quibus paulo post ostendemus, consuetudinem extendi posse ad casum similem, & rationabilem.

SECUNDA CONCLUSIO. Ubi statutum ecclæ disponat, vel etiam consuetudo id solum obtinuet, quod præsentes optent, forte quia numquam casu absentia evenit, vel etiam quod solum præsentes optent, si casus eveniat, certissimum est, † absentes in servitio ecclæ, vel Papæ optare posse intra viginti dies à tempore scientiæ: ita Io. An. d. c. fin. verbo, inni-
tens, versic. item scias, & ibi Gemin, in princip. num. 6

Franc

Franc. numer. 7. idem tenere videtur Zenzel. ibi ut cum
 refert Gemin. sed clarius huic opinioni adharet. Gig.
 tract. de pens. q. 63. num. 16. Rot. decis. 6. nu. 2. de consuet.
 in antiquior. quicquid in contrarium voluerit Archi.
 Butr. & Io. de Lig. d. c. si. ex eo quia consuetudo sit stri-
 eti juris, atque adeo non extendenda, l. 1. C. de eman-
 cip. lib. c. si de off. Archid. cum similib. maxime, quando
 contra jus est, c. cum in tua, cum ibi not. de decim. Illi
 autem, qui priorem sententiam tuerintur, moventur
 dupli ratione, primo, quia + isti habentur de jure 33
 pro praesentibus, ut de servitio Papæ habetur, in c. cum
 dilectus, de servitio Episcopi, in c. de cetero, & c. ad au-
 dientiam, de servitiis demum ecclesiaz, in c. ex parte, il.
 2. de cleric. non resid. & c. unico, eod. tit. in 6. & in c. cum
 non deceat, de elect. eod. lib. Secundo, quia si dicatur,
 hos casus fictos esse, consuetudinem autem non ex-
 tendi ad casum fictum, adhuc id non habebit locum
 in hac consuetudine, cum non sit contra jus secundum
 aliquos: ea vero procedunt in consuetudine contra
 jus, + per not. in c. susceptum de rescript. in 6. & d. c. cum 34
 in tua, de decim. & in l. omnes populi, ff. de just. & jur.
 Sed admissa pro nunc sola prima ratione, quæ solida
 est, & tangitur per Jo. An. quoniam secunda licet va-
 lere possit in sententia Gemin. Franc. & aliorum, qui
 ut supra cap. 2. quest. 2. concl. i. vidimus, tenuerunt, con-
 suetudinem optandi esse præter, non contrajus; no-
 bis tamen, qui contrarium post Rot. & alios ibid. o-
 stendimus, non modo non suffragari, sed & valde ad-
 versari videtur, ideo tam pro ejus solutione, quam pro
 dilucidatione multarum rerum, quas supra hoc eod.
 tract. sparsim attigimus, aliqua hic de consuetudinis
 extensione adnotanda sunt. In qua materia, ut admit-
 tamus tamquam regulare consuetudinem illam, quæ
 contra jus est, non extendi, neque de casu vero ad fi-
 ctum, neque de loco ad locum, neque de persona ad
 personam, ut concludunt communiter Dd. in l. de qui-
 bus ff. de leg. l. quod non ratione, ff. eod. & l. 3. §. hac au-
 tem verba, ff. de negot. gest. Gemin. Franc. & Archid.

loc. cit. & satis patet tum ex Doct. quos late refert Roch. Curt. c. fin. ext. de consuet. sect. 4. num. 1. usque ad 10. tum ex tex. d. l. quod non ratione, c. quod translationem, de off. leg. c. fin. de off. Archid. & d. l. 1. C. de emancip. lib. 35 cum similib. quod idem † in statuto tradunt post Imol. & alios Gemin. d. c. fin. num. 7. & ibi Add. communemque sententiam dicunt Alex. cons. 189. colum. pen. lib. 1. Cravet. cons. 205. nu. 25. Soar. in Thes. recept. jent lit. 8. 36 num. 187. Id tamen † perpetuum non est. ut patet in quæ fuse inter alios tradit idem Curt. d. sect. 4. nu. 12. usque ad 23. & Fel. in c. audit. colum. 4. & seqq. de prescrip. Quod vero ad rem nostram facit, duas præcipuas restrictiones admittit ea conclusio. Quarum altera 37 est, ut non procedat, † quando in casu omissio à consuetudine militat eadem omnino ratio; tunc enim etiam non dicitur fieri extensio, sed ille casus includetur in ratione consuetudinis, ita voluit gloss. in c. 1. n. verbo, Italia, de tempor. ordin. quam sequitur Abb. in c. at si clerici in princip. colum. antepe. de jud. & alii, qui late refert Curt. d. sect. 4. num. 23. junctu per eum prim. 38 not. num. 12. Altera & optima est, quando duo † aequaliter parantur à lege; tunc enim consuetudo supervenient in uno, extenditur ad aliud, ita Abb. communem tenuit, in c. de multa, super gloss. in eadem de praben. Bon. d. c. fin. colum. 34. versic. fallit 3. ext. de consuet. ibi q. in Curt. d. sect. 4. num. 14. idem etiam tenet post Imol. Gemin. d. c. fin. in princip. nu. 7. de consuet. in 6. & ibi Add. post Rom. cons. 105. idem q. Franc. d. c. fin. num. 2. Et ratio est, quia tunc extensio non sit ab homine, sed à lege ipsa, ut per Curt. loc. cit. & in specie de absentibus ab ecclesia, quod statuum, vel consuetudo, loquens de 39 præsentibus, † extendatur ad casum fictum, tradunt Abb. & alii, in d. c. cum dilectus, & c. ad audiencem, cleric. non resid. 40 Ex his infertur primo, † consuetudinem induitam in una ecclesia de optando non extendi ad aliam, quævis sit illi subjecta, ut patet ex iis, quæ fuse tradit Curt. d. sect. 4. nu. 7. & 17. ubi post Abb. in c. cum olim, de con- suet.

suet. & alios ostendit, id verum esse in quavis consuetudine, ut non extendatur de ecclesia ad ecclesiam.

Secundo infertur, quod stante consuetudine † quod canonicus non possit optare nisi semel, runc si is semel optavit, licet moveatur sibi lis super præbenda optata, tamen non poterit aliam optionem facere, ut in specie voluit Calder. cons. 6. tit. de consuet. per totum, quem sequitur etiam Curt. d. num. 7. quamvis possit redire † ad suam, si pendente lite inter eum, & alium, qui optavit eandem præbendam, succumbat, quando reservavit sibi iura præstina, ita optando quatenus præbenda optabilis sit, nec aliter, nec alio modo, &c. ut late & optime tradit Abb. consil. 347. num. 4 & seqq. volum. 2. interim vero debet permanere in possessione suæ, ut idem ostendit, num 1. & 2. Tertio infertur decisio illius quæstionis, an stante consuetudine in ecclesia, quod antiquior possit optare; si prior in data sit: secundo receptus, is præferatur posteriori in data, prius tamen recepto, quando per illum non stetit, quin prius recipetur; quamvis enim videatur, quod non, ex eo, quod prior in data sit sicut primo receptus: Tamen † contrarium pulcre decisum fuit per Rot. Rom. 43. decis. 6. num. 1. de consuet. in antiquior. tum ob alias rationes tum maxime, quia illa secunda receptio retrotrahitur, ex quo primus impetrans erat primo recipiendus, nec per eum stetit, quin recipetur, & subicit, quod ita per tres sententias fuit pronunciatum. Rot. sequitur Prob. ad Jo. Monach. d. c. fin. num. 27. vers. & pro intento, de consuet. in 6. &c. Curt. d. seq. 4. numer. II, ubi assignando rationem rationis subdit, non obstat, quod talis non sit vere primo receptus, quia casus fitus æquiparatur vero in terminis predictis, cum conditio † habeatur pro impleta, quando non stat per 44. implere debentem, l. jure civili, ff. de cond. & demonstr. & c. cum non stat. de regul. jur. in 6. c. cum similib. quod etiam adnotasse videtur ibid. Rot. dum ad hoc allegat d. l. jure civili, & c. tibi qui, de rescript. in 6. facit & optime ad hanc decisionem tex. in c. eum cui, de præber.

ben. in 6. ubi mandat Pontifex anteferri in provisione
 eū, qui prior est in data, licet posterior sit in receptione
 illo, cui postea similis gratia facta fuit, & prius fui
 receptus. Et hæc erit singularis limitatio, si est venia
 ad quartam conclusionem supra positam, in questio-
 dum ostendimus, regulariter antiquiores in receptione
 de jure præferri ceteris in optando. Infertur etia
 45 quarto ratio + prioris rationis ex illis, quibus super
 hac ipsa conclusione ostendimus, absentes in servitio
 Papæ, vel ecclesiæ optare posse tanquam præsentes, e
 o nimis, quia casus ille factus prætentia à jure
 quiparatur vero in juribus ibi alleg. Quoniam colla-
 46 gitur + ob eandem rationem, idem dicendum esse
 absentibus in servitio Episcopi propter tex. in d. c. a
 cetero, maxime autem, d. c ad audientiam, de clericis non
 resid. ubi expresse pro ratione cur ii fructu: præbendo
 percipere debeant, subdit Pontifex, cum absentes dic
 non debeant, sed præsentes qui tecum Episcopum al
 loquens pro tuo, & ipsius ecclesiæ servitio commoti
 tur, ibique notant Abb. & alii ex eo tex. quod statutus
 disponens in materia juris, verificatur etiam in casu
 cito, quando casus factus, & verus æquiparantur à jure
 & in terminis de optione ita voluit Io. An. d. c. fin. Se
 47 to infertur, + secus videri dicendum in iis, qui ab
 causa studii ex licentia Prælati vel Papæ, juxta tex. in
 relatum, & o. tua fraternitatis, de cler. non resid. ut
 optare non possint, cum à jure expresse non æquipa-
 rentur præsentibus. Contrarium tamen puto verius,
 cum nō requiratur, quod expresse à jure dicatur, quod
 pro præsentibus habeantur, sed sufficit, quod in effe-
 ctu idem illis à jure concedatur, quod præsentibus, in
 patet ex iis, qua tradit late Curt. d. sect. 4. nu. 14. in dicto
 48 autem juribus aperte disponitur, + quod absentes cau-
 sa studii de licentia Prælati vel indulgentia Papæ per-
 cipient fructus præbendarum suarum; & hoc est de
 mente Jo. An. Gem. & Franc. post Anch. d. c fin. a
 49 consuet. in 6. dum illud solum volunt, + eos, qui non
 jure, sed ex privilegio percipiunt fructus, ac si reside-
 rent

rent, optare non possunt, & gaudere aliis juribus, & privilegiis, quæ presentibus competunt tam de jure communi, quam ex consuetudine, vel statuto, ut ait *Franc. d. c. fin. in princip. num. 7.* quod idem quoq; sentire videtur *Gig. d. q. 6; num. 16.* dum ad *Franc. se remittit.* Inficitur denique solutio rationis *Archid. & Jo. de Lig. d. c fin.* dum probare contendunt, absentes in servitio Papæ, vel ecclesiæ optare non posse, quia consuetudo non sit extendenda, & simul etiam patet explicatio secundæ rationis per *Dd. allatæ ad confirmationem nostræ sententiaz*, ejusque solutio, quatenus nobis adversari videbatur, tenentibus contra eos, consuetudinem optandi non esse præter, sed contra jus. Quanquam & aliter ad illam responderi potest, quod nimirum consuetudo contra jus † tunc demum non extendatur ad casum fictum, quando ea ita contra jus est, ut vel ea ipsa à jure improberui, vel id saltem, quod per eam disponitur, directe & expresse reprobetur, non autem solum indirecte; consuetudo autem optandi † non est expresse improbata à jure, immo permissa, ac quodammodo approbata rationi, atque æquitati inititur, ut tradunt gloss. & *Doct. d. cap. fin.* & nos ostendimus, sup. *cap. 2. quest. 1.* neque id, quod per hanc consuetudinem, & statutum inducitur, ut antiquiores eligant meliores præbendas, cum vacaverint, improbatur directe, & expresse à jure, sed solum indirecte, dum prohibet, ne beneficia sine canonica institutione obtineantur, & similia quib. *d. cap. 2. q. 2. concl. 1.* ostendimus, consuetudinem optandi esse non præter, sed contra jus.

QUARO QUARTO, ET POSTREMO, *An optio possit fieri per alium, seu an aliis nomine meo possit optare?*

PRIMA CONCLUSIO. Poteſt quis † optare per procuratorem habentem speciale mandatum: ita ex hoc tex. colligunt hic Doct. communiter, inquit enim textus, possine, cum vacant, per ſe, vel per alios optare præbendas, & probatur, tum quia regula eſt, quod potest

53 rest † quis per alium quod potest facere per se ipsum
c. potest, quis de reg. jur. in 6. & qui per alium facit, per
 se ipsum facere viderur, *c. qui facit, eodem titul. cum si*
 54 *mil. tum quia † possunt per procuratorem fieri, quia*
specialiter non prohibentur, §. 1. Instit. per quas perso
nas, l. 1. §. casus autem ff. de procur. cum ibi not. per. Doct.
Et de hoc nulla est difficultas.

55 SECUNDA CONCLUSIO. Potest fieri optio † et
 iam à procuratore, non habente speciale mandatum,
 qui tamen constitutus sit cum libera, *juxta forman*
tex. in c. qui ad agendum de procur. in 6. ita Io. An. Bui.
Gem. & Franc. d. c. fin. de consuet. in 6. Ratio est, quia
 56 *hic procurator † æquiparatur habenti speciale manda*
tum, ut habetur in d. c. qui ad agendum, immo & po
test, quæ potest dominus, ut notant. gl. & Dd in l. pro
curator oui, ff. de procurat. Ad hoc idem allegant Doct.
præcit. tex. in d. l. procurator, qui quidem optimus est,
dicit enim ibi Paulus JC. procurator, cui generalis, &
 57 *libera administratio bonorum commissa est. poterit † ex*
gere, novare, aliud pro alio permutare.

TERTIA CONCLUSIO. Si procurator haberet
 generale mandatum, vel negotiorum gestor optet no
 58 mine meo, & ego ratum habeam optionem, † vult
ita Archid. Io. An. Gem. & Franc. d. c. fin. opt. tex. in l.
 59 *ego, ff. de neg. gest. ubi dominū † pecuniæ solutæ nego*
tiorum gestori creditoris acquiritur creditoris ratifi
catione per eum secuta, & l. communis servus, §. ff. de
procur. ubi si procurator habens generale mandatum,
ut vult gloss. vel ut Bart. & alii, nullum habens man
datum rem emat, acquiritur domino possessio, si ra
tam habeat emtionem. Immo etiam forte idem erit,
 60 *si quivis nomine alterius opteret, & is ratum habeat,*
ut satis aperte tenent idem Archid. Ioan. An. Gem. &
Franc. loc. cit. & facit tex. in c. accedens, de præben. & in
 61 *c. si tibi absenti, eod. tit. in 6. ubi potest quis † per aliu*
seu alius pro eo de beneficio investiri, ei que illud con
ferri, licet ius in beneficio non habeat, nisi secura ac
ceptatione, ut dicitur in d. c. si tibi absenti, favebit etiam
tex.

rex. in d. l. communis servus, §. si. de procur. secundum
 intellectum Bart. & aliorum intelligentium de eo, qui
 nullum habet mandatum: Facit & gloss. in c. nonnul-
 li, §. sunt & alii, ibique Fel. num. 45. & alii dum volunt
 ad imperrandum beneficium † non requiri manda- 62
 tum saltem speciale. Facit demum rex. d. c. fin. dum ab-
 solute permittit, quod per se, vel per alios possit fieri o-
 ptio. Illud sane certum † mihi est, conjunctam perso- 63
 nam sine mandato admittri debere ad optandum, ad-
 mittitur enim in beneficialibus, † ut post Bart. & Imol.
 64
 voluit Fel. d. §. sunt & alii, num. 45. & 46. satisque col-
 ligitur ex rex. d. §. sunt & alii, in fin. qui admittit con-
 junctam personam etiam in rescriptis ad lites, in quo-
 rum tamen imprestatione paulo ante requirit speciale
 mandatum, quod in beneficialibus non requiri
 mox ex Fel. & aliis diximus; & alias generaliter admit-
 ti debet † conjuncta persona, si caveat de rato, ut pa- 65
 tet ex rex. d. §. sunt & alii, & l. sed & ha. in princip. ff. de
 procur ubi Dd. Covar. lib. I. var. resol. cap. 6. nu. 5. Ni-
 col. Moz. tract. de contract. tit. de mandat. num. 23. Sunt
 autem † ha. personæ conjunctæ, quæ sine mandato 66
 admittuntur parentes, liberi, fratres, affines & liberti,
 ut habetur in d. l. sed & ha. in princip. ff. de procur. cum
 hoc discrimine, † quod ascendentes & descendentes 67
 admittuntur usque in infinitum, ut voluit ibi gloss. in
 verbo, liberi, ceteri conjuncti intelligentur, & admittuntur usque ad quartum gradum, ut probat Fel. d. §.
 sunt & alii, nu. 60. Bald. & Doct. d. l. sed & ha. & Co-
 var. d. num. 5. in princip. ultra quartum autem gradum
 arbitrarium est judici, qui dicantur conjuncti, ut ibid.
 dicit Fel. & num. precedenti, ubi etiam post Abb. num.
 10. & alios tradit, ultra quartum gradum attendi debe-
 re consuetudinem patriæ, vel etiam curiæ, in qua fa-
 cienda est imprestatio, & præter rea aff. etionem, quod
 & late ostendit Menoch. de arbitr. jud. lib. 2. centur. 2.
 casu 146. num. 5. 6. & 8. Secus autem dicendum est. ut † 68
 de canonico, aut alias conjuncto conjunctione spiri-
 tuali; nam non poterit pro alio sine mandato impe-
 trare.

30 ALEX. MONET. TRACTAT.

trare, aut acceptare beneficium, ut in specie traduntur.
 Specul. tit. de rescript. presentatione, §. ratione autem impetrantur, vers. sed nunquid canonicus, 10. An. d. §. sun. & alii, & ibi late Fel. num. 55. quare idem dicendum est in optione. In omnem vero casum etiam in con-
 juncta persona carnali conjunctione † requiriur ura-
 tihabitio, ut post Host. 10. An. & Imo. in c. ex parte, rescript. tradit Fel. d. §. sunt & alii, num. 53. illudque so-
 lum differt à ceteris, quod sine mandato cum cautio-
 ne de rato omnino admitti debet, ut ex Doct. sup. cit. li-
 quet. Quod si queratur, An interim, dum sequitur
 ratificatio optionis per antiquiores, juniores possint o-
 ptare? Respondeo, probabile mihi esse, † quod abso-
 lute optare non possint, arg. tex. cum ibi not. in c. si lib.
 absenii, de prab. in 6. ubi collator non potest resilire
 collatione per alium absenti facta, nec potest fieri alii
 collatio pendente acceptatione, seu tempore adac-
 ceptandum, quod idem fere habetur in clem. cum ei qui
 §. secus, cum ibi trad. per Card. & alios, de concess. pr-
 bend. conditionaliter vero poterunt, sic, ubi per anti-
 quorem optio non ratificetur, vel non intra debitum
 tempus opto vacantem præbendam, per ex. quæ dicas
 inf. cap. seq. q. 1. concl. 1. & cap. 6. q. 3. ad f. rem.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Optionem gradatim fieri quot modis accipi possit.
- 2 Antiquiores canonici regulariter prius optare de-
bent, quam juniores.
- 3 Antiquior canonicus si differat optare intra debitum
tempus vacantem præbendam, quomodo eam pos-
sit optare junior.
- 4 Agnitio bonorum possessionis, facta per sequentem in
gradu intra tempus primi, operatur effectum
suum, ubi prior non agnoscat.
- 5 Expectans posterior in data acceptans intra mensem
primi, non tenetur amplius acceptare in suo men-
se, ubi primus debito tempore non acceptavit.
- 6 Optar

- 6 Optans domum, vel prabendam videtur necessario habere debere, quod dimittat. Contrarium num. seq.
- 8 Melius est habere, quam non habere.
- 9 Minus solutum intelligitur, quamvis nihil solutum sit.
- 10 Dictio, seu verbum, amplius, ad eum quoq; pertinet, cui nihil debetur.
- 11 Contingentia ut plurimum attendenda sunt.
- 12 Antiquior canonicus, qui postea mutavit prabendam per collationem, & imperationem in eadem ecclesia, posterior est in optando ei, qui medio tempore receperu- fuit.
- 13 Antiquiore canonico non optante vacantem prabendam, optat sequens, & sic deinceps.
- 14 Dictio, gradatim, in tex. cap. fin. de consuet. in 6. quomodo proprie sumitur.
- 15 Antiquiore optante vacantem prabendam, sequens optare potest prabendam ab eo dimissam, & sic ce- teri gradatim.
- 16 Prabendarum, & canonicorum varii ordines & gradus, & duob. num. seqq.
- 18 Prabenda aliquibus in locis alia subdiaconales, alia diaconales, alia presbyterales.
- 19 Dignitates quadam sunt in ecclesiis collegiatis, & que illae sunt.
- 20 Ordo aliqui annexuine fuerit prabendis de jure an- tiquo.
- 21 Ordo certus annexus erat etiam de jure antiquo di- gnitatibus.
- 22 Subdiaconus esse debet canonicus, ut habeat vocem in Capitulo.
- 23 Prabendis seu canonicatibus cathedralium ex jure Conc. Tridentini debet esse annexus certus ordo subdiaconatus, diaconatus, vel presbyteratus.
- 24 Canonici prabendari, ac dignitates debent infra an- num suscipere ordinem requisitum; & in ea atra- ze esse constituti, ut illum intra idem tempus possint

- possint suscipere. numero 25.
- 26 Optio locum habere potest ex speciali consuetudine, ubi prabenda sunt diversorum generum.
- 27 Optio locum non habet de uno ordine ad alium in cathedralibus, ubi ex Conc. Trident. dispositione certus ordo sacer prabendis, vel potius canonicatis annexus est: secus in aliis ecclesiis collegiatis, ubi ex sola consuetudine, vel statuto certus ordo prabendis annexus sit. Item in dignitatibus, qua non sint reservata, aut si speciali consuetudine inducta sit post Concilium Trid. ut intra diversos ordines fiat optio. num. 18.
- 29 Optans debet admitti per Capitulum, veleum, quod praest Capitulo, nisi tamen hac solemnitas contraria consuetudine sublata sit. numero 30. Imo forte non requiritur etiam tacitus consensus Capituli, sed sufficit notificare Capitulo optionem. num. 31.
- 32 Collatio, aut investitura non requiritur in optione.
- 33 Apprehensio possessionis an sit necessaria in optione prabenda, aut domus, & num. 36.
- 34 Ius in beneficio acquiritur per solam collationem ante apprehensionem possessionis.
- 35 Apprehensio possessionis post collationem beneficii necessaria sit, & ad quid proficit.
- 37 Possessio beneficij & prabenda, seu domus optata, à nemine detineatur, posset capi propria auctoritate.
- 38 Possessio beneficij capi debet ad cornu altaris, secus in prabenda optata.
- 39 Apprehensa possessione prabenda non censetur apprehensa possessio domus optata, neq; apprehensio unius fundo est apprehensus alter.
- 40 Possessio beneficij seu prabenda, aut domus optata intra quantum tempus capi debeat, remittitur arbitrio judicis.

C A P. V.

*De modo optandi, seu qualiter
fiat optio.*

Q U A R O P R I M O , *An optio semper fiat gradatim?*

Quatuor † sensus, seu intellectus admittere vide-
tur hæc quæstio; quorum primus est; An semper anti-
quiores optent, deinde juniores. Secundus; An ita
optio fiat, ut qui primus, seu antiquior est, optet, si ve-
lit, alias optet secundus, & eo nolente tertius, alias
quartus, & sic deinceps. Tertius; An sicut primus an-
tiquior optat vacantem præbendam, ita sequens in or-
dine optet præbendam antiquioris, alias vero, qui eum
statim consequitur, optet præbendam dimissam ab il-
lo secundo, & sic de ceteris. Quartus; An sicut intra
eundem ordinem, & gradum præbendarum, admittera-
tur etiam optio intra diversos ordines, ut puta quod
primus, seu antiquior subdiaconus optare possit ulti-
mam præbendam diaconalem, primus diaconus po-
stremam sacerdotalem, antiquiorq; sacerdos aliquam
ex dignitatibus vacantem, quæ in reg. cancellar. Apost.
non comprehendatur. Ex quibus quoniam hic postre-
mus intellectus coincidit cum sequenti quæstione, de
eo ibi agemus. De aliis tribus per sequentes conclu-
siones respondebimus.

P R I M A C O N C L U S I O . Antiquiores † regulari-
ter prius optare debent, quam juniores: satis id patet
ex tex. d. c. fin. ibi, antiquiores, & quod ibi tradunt Doct.
omnes, de consuet. in 6. antiquiores inquam receptio-
ne, prout latius explicando ostendimus cap. præced.
q. 1. concl. 4. Quædam tamen circa hanc conclusionem
adnotanda sunt, quæ etiam ad sequentis, & illius etiam
4. conclus. explicationem, modumq; optandi spectant.
Primo; quod † si canonicus antiquior differt optare
intra legitimum tempus, ita ut sit periculum, ne illud
labatur ad damnum juniorum, poterit junior sequens

F 2 optare

optare præbendam, quam ille optare debebat, & tenebit optio junioris in eventum, quo senior, sive antiquior intra tempus statutum non optaverit: ita voluisse videtur gloss pen. d. c. fin. de consuet. in 6. sed apertenent Staphil. tract. de lit. grat. tit. de vi & effect. clausul. vers. successive in hujusmodi literis, sequitur Zerol. in Prax. Episc. verbo, canonia, versic. ad septimum, conclus.

4. Add. ad Rot. decis. 3. de consuet. in no. ad quod optimi facit tex. juncta gloss. in l. fin. C. qui admit. ubi agnitus bonorum & possessionis facta per sequentem in gradum intra tempus primi, qui eum præcedit, & sic ante tempus congruum, operatur effectum suum tempore congruo, nec est necessaria alia agnitus: quod singulare not. ibi Rom. noster vero casus est in fortiorib. terminis, cum hi juniores optent intra legitimum tempus facit & optime, quod post Salic. Cald. & Bellam. contra Jo. An. tradit Staph. loc. cit. quod & quando ex duabus expectantibus secundus in data accepitavat in primi mensem, valet ejus acceptatio, si primus debito tempore non accepteret; neque nova acceptatio requiritur in secundo mense. Secundo not. quod quamvis videatur, & eum canonicum antiquorem, qui optinebat præbendam, vel domum, necessario debere habere realiquid quod dimittat ad hoc, ut præferatur juniori, tum quod optio inter plura cadat, ut sup. cap. 1. q. 1. admonuimus, tum quod id satis aperte colligi videatur ex tex. d. c. fin. dum dicit, illa præbenda, qua opera non fuerit, erit illi, pro quo scripsimus, conferenda: ubi id sapponunt Doct. de consuet. in 6. Ex quo illud sequitur, qui videtur, quod si quis antiquior haberet canonicum sine præbenda, prout accidere potest, juxta tex. in c. eum, cui, de præbendis, in 6. & c. fin. de concess. præbendis, eod. lib. & ea, qua latius trademus inf. c. 7. quæst. 1. v. prout sæpe contingit, domo careat, non poterit optare, sed optabit sequens, qui aliquid habeat, quod dimittat, idque deinde optabit antiquior. Tamen melius rem consideranti apparebit, & illum antiquorem, qui nihil haberet, optare posse, neque ei præferri debet.

junio-

juniores aliquid habentem, quod dimittat, cum quia
 in hoc casu militant omnes rationes, & aequitates,
 quas sup. cap. 2. q. 1. adduximus ad ostendendam ratio-
 nabilitatem hujus consuetudinis, ut cuique facile ap-
 parebit; tum quia sat est, quod quoquo modo cadat
 electio; Nam & melius est † habere, quam non habe- 8
 re, & id recte dicimus, cum & minus solutum intelli-
 gatur, † etiam si nihil sit solutum, & verbum, *amplius*,
 † ad eum quoque pertineat, cui nihil debetur, ut sunt 10
 tex. ad literam, *in l. minus solutum*, & *l. verbum am-
 plius*, ubi late tradit Rebus. Alciat. & alii ff. de verb. sig.
 & tradit etiam idem Alciat. *in l. si ita à te*, ff eod. Catel.
 Cotta, in *Memor. in verbo, minus*, apud quos habes alia
 pleraque similia exempla, ex quibus quoque fere sol-
 vuntur contraria. Ad id vero quod ex tex. & Doct. au-
 thoritate sumitur, dicitur, eos non negare, quin hu-
 jusmodi antiquior oprare possit, sed attendendo, quod
 ut plurimum accidit, † *juxta tex. in c. sepe de appell* & 11
l. nam adea, ff. de legib. de iis solum loquuntur qui
 præbendam habent, vel aliquid, quod dimittant. Ter-
 tio not. in optionibus † eum non censeri antiquio- 12
 rem, ideoque præferendum non esse, qui cum prius
 esset canonicus, postea mutavit præbendam, & cano-
 nicatum per impetrationem, & collationem, sed præ-
 ferri debere eum, qui post primam illius receptionem
 ante tamen secundam receptus fuit in canonicum; &
 ratio est, quia ille mutavit non solum præbendam, sed
 etiam canonicatum, atque adeo novus canonicus est,
 & dicitur noviter receptus, cum non tanquam cano-
 nicus, ut in optione contingit, sed tanquam extraneus
 assecutus sit eam præbendam, atque inde videmus de-
 nio illi capiendam esse possessionem, admittique ad
 osculum, recipi in fratrem, & similia ei esse facienda,
 quæ nuper recepti facere consueverunt, atq; adeo me-
 rito censeri debet posterius admissus, ac receptus, &
 per consequens in optione huic medio tempore rece-
 pto postponendus est.

SECUNDA CONCLUSIO. Optio † ita gradatim 13

fieri debet, ut si non optat primus, seu antiquior, optet secundus, seu sequens; alias optet tertius, & sic deinceps; & hic $\dagger$ est, ni fallor, germanus intellectus illius verbi, gradatim, quod est in textu d. c. fin. quod ita exponit ibi gloss. quam ibid. approbat inter alios Gemin. & Rot. decis. 5. vers. viderunt tamen obstat, de consuet. in no. & decis. 411. nu. 2. 1. part. in noviss. divers. id ipsum etiam pater ex Doct. d. c. fin. in verbo, dum taxat, dum quæruerit post gloss. an illi dies currant omnibus simul, & an juniores teneantur expectare antiquiores per totum illud tempus in optando; & ad primum respondent affirmative, ad secundum negative, juniores non teneri per totum tempus expectare, de quoniam nos latius cap. seq. clare enim supponunt, posse quoque juniores vacantem præbendam optare, ubi non optetur per antiquiores: & de hoc nemo dubitat.

TERTIA CONCLUSIO. Optio $\dagger$ ita quoq; gradatim sit, ut antiquiore optante præbendam vacantem, sequens optet præbendam, quam antiquior dimittit, & dimissam ab hoc optet alter, qui mox sequitur, & sic de ceteris: id satis aperte colligitur ex text. d. c. fin. dum ait, poterunt ipsi antiquiores juxta consuetudinem eandem optare, cum præbenda vacabit, & illa quæ optata non fuerit si nulla sit debita erit illi, pro quod scripsimus, conferenda. Ex quo enim dicit in plurali antiquiores, & mox, volentes, de pluribus loquitur simul optantibus, ut in simili not. gloss. d. cap. fin. verbo, dum taxat, cum maxime subdat tex. & illa, quæ optata non fuerit, quasi una ex pluribus, quæ optatae fuerint. Sed aperte id sentit gloss. in verbo, non fuerit, ubi rationem assignans ad verba tex. superius relata, inquit, ex quo enim vacant præbenda, necesse est unam remanere non optatam. De illa igitur subdit, provideatur impetranti. Et in hac quoque conelusione nemo, quod viderim, contradicit.

QUÆRO SECUNDO. An optio semper fiat in tra-
cundem ordinem & gradum?

Prænotandum est primo, in aliquibus ecclesiis col-
legia-

legiatis † ex statuto, vel cōsuetudine dari tres ordines 16
 præbendarum, seu potius canonicorum, ut alii sint in-
 feriores, qui vocātur *scholares*; quia sunt sub cara obe-
 dientia, & regimine scholastici; quidam dicuntur *me-
 dii*, & vocantur *emancipati*, quidam *majores*, qui soli
 habent vocem in Capitulo, & vocantur *capitulares*; ta-
 men præbendæ omnium sunt æquales, & non aliter
 quis potest ascendere ad majorem gradum, nisi per
 ordinem primo fuerit in inferiori, & de illo ascenderit
 ad medium, & hic ascensus sit secundum ordinem re-
 ceptionis, de qua cōsuetudine Rot. Rom. decis. 9. num.
 1. de consuet. in antiq. Franc. Marc. decis. Delphin. 1271.
 num. 4. 1. part. & Rom. consil. 227. In aliis vero ecclesiis
 † quædam sunt præbendæ majores, quæ non dantur 17
 nisi presbyteris; quædam mediæ, quæ solum diaconis
 & subdiaconis; quædam minores, quæ assignantur in-
 ferioribus, quæ consuetudo est Gratianopoli, teste
 Franc. Marc. decis. 1260. In aliis demum plerisque † 18
 quædam sunt præbendæ, quæ solum sacerdotibus, a-
 liæ quæ solum diaconis, tertiæ, quæ solis subdiaconis
 assignantur, quitamen omnes canonici sunt; & præ-
 terea quædam † sunt dignitates, puta Archipresbyter- 19
 ratus, Archidiaconatus, Primiceriatus, Pæpositura, &
 Decanatus, prout in ecclesia nostra Mediolanensi, de
 qua distinctione passim jura loquentur, præsertim c. 1.
 de at. & qual. c. ei cui, & c. cui de non sacerdotali, ubi
 Doct. de præben. in 6. & in c. constitutus, de concess. præb.
 & clem. ut hi qui, de atat. & qual. & Trident. Concil.
 sess. 22. c. 4. de reform. & sess. 24. cap. 12.

Prænotandum secundo, quod quamvis forte de ju-
 re communi antiquo † non esset alicui præbendæ ne- 20
 cessario aliquis ordo annexus, ut voluit inter alios Abb.
 in c. 2. num. 5. de instit. (dignitatibus dumtaxat † exce- 21
 ptis quibus certus ordo annexus est, per text. d. c. 1. de
 at. & qual.) cum id causum non reperiatur; cum quo
 nihilominus stat, † quod etiam eo jure antiquo non 22
 nisi subdiaconus vocem haberet in Capitulo, clem. ut
 hi qui, de at. & qual. quod etiam dispositum deinde

suit in Tridentin. Synodo, d. sess. 22. cap. 4. Tamen de
 23 jure novo † debet saltem in ecclesiis cathedralibus
 cuique canoniciatui seu præbendæ esse ita annexus or-
 do presbyterii, diaconatus, & subdiaconatus, & ad E-
 pisopum cum consilio Capituli spectat designatae
 distribuere, prout viderit expedire, quibus quisque or-
 do ex sacris annexus esse debeat, ut dimidia saltē pa-
 presbyteri sint, ceteri vero diaconi, aut subdiaconi, nisi
 alicubi laudabilius esset consuetudo, ut vel plures, ve
 omnes sint presbyteri, quæ omnino debet observari
 ita disponitur in Tridentin. Concil. d. sess. 24 c. 12 quo
 24 quidem ordines † debebunt præbendati infra annum
 cessante justo impedimentoo suscipere; ut habetur d.
 sess. 22. c. 4. & hoc sub pœnis, de quibus in d. clem. ut hi-
 qui, hoc est, ammissionis dimidiarum distributionum,
 & vocis in Capitulo, donec promoteantur: neque ca-
 nonicatum, aut dignitatem obtinere quis poterit, nisi
 25 † in ea saltem ætate sit constitutus, ut infra annum
 possit illo ordine iniciari, quem talis canoniciatus, aut
 dignitas requirit, ut d. sess. 22. cap. 12. His prænominis
 sic

PRIMA CONCLUSIO In primo casu consueta
 26 dinis, de qua in primo not. puto probabiliter † posse
 contingere optionem: ita in specie voluit Zerol. in
 Praxi Episc. verbo, canonia. versic. ad septimum, in prin-
 cip. juncta gloss. Et Abb. cons. 159. num. 20. Et 21. vol. 1.
 ita etiam colligi videtur ex Rot. decis. 9. de consuet. in na-
 t. Et 9. d. eod. iit. in antiquis, Et decis. 411. num. 4. 7. Et 8.
 part. 1. in noviss. Et Franc. Marc. d. decis. 1271. num. 3. Et
 4. sed clarius id sentit Rot. Rom. decis. 10. de præbend. in
 antiquis. Et hoc propter specialem consuetudinem super
 hoc inductam, ut patet ex iisdem Doctoribus; alias
 enim simplex consuetudo optionis intra eundem or-
 dinem introducta ex se ad diversos ordines extendi
 non deberet.

27 SECUNDA CONCLUSIO In casu † secundæ, &
 tertiae consuetudinis, de qua in d. 1. not. per quas distin-
 citi sunt in ecclesiis ordines præbendarum, & canonici-
 catuum,

catuum, ut alii sint sacerdotales, alii diaconales, alii
subdiaconales, alii etiam inferiorum ordinum, puto
quod in ecclesiis cathedralibus, ubi ex decreto Tri-
dent Concilii sunt solum distincti ordines sacerdotii,
diaconatus, & subdiaconatus, iique annexi sunt cano-
nicatibus, non possit regulariter locum habere optione,
nisi specialis de hoc consuetudo legitime prescripta
rationabiliter inducatur, quod probo ex eo, quia ex
dispositione predicti Concilii, iuncto tex. d. clem. ut hi
qui, & c. ei cui, & c. cui de non sacerdotali, de prab. in
6. illi ordines non tam præbendis annexi sunt quam
canonicatibus, iique designati sunt, vel designari de-
buerunt per uolumquemque Episcopum. Cum ergo
per optionem mutetur quidem præbenda, sed nou-
canonicatus, ut dicam inf. cap. 7. quest. 1. antiquior sub-
diaconus, vel diaconus optando ultimam diacona-
lem, vel presbyteralem præbendam, aut simul canoni-
catum mutabit contra optionis rationem, aut cum
idem canonicus sit, ordinem, & onus alteri canonica-
tui annexum suscipiet contra designationem a conci-
lio requisitam. Secus vero erit † in aliis ecclesiis colle- 28
giatis, ubi ex sola consuetudine, vel statuto iidem or-
dines, vel alii annexi sint præbendis: poterit enim per
statutum, & consuetudinem optari præbenda, simulq;
assumum censebitur onus celebrandi, vel canendi
Evangelium, & simul se intra annum promoveri faci-
endi ad ordinem requisitum, sufficietque tunc, quod
semper maneat idem numerus præbendarum, quibus
talis ordo annexus sit. Et ratio est, quia tunc præben-
dis ipsis annexus erit ordo non autem canonicatibus,
& in his terminis intelligendum est quod vult Abb.
conf. 347. num. 1. & 4. vol. 2. dum supponit, posse eum,
qui habet præbendam diaconalem, optare sacerdota-
lem. Item gloss. d. c. fin. verbo, antiquiores, & ibi ceteri
dum contendentes, speciali consuetudine induci pos-
se, ut major ordine præferatur in optione, aperite sup-
ponunt, inter diversos ordines admitti optionem. Ea-
dem plane ratione in optandis domibus, quæ annexæ

non sint præbendis, vel canonicatibus, hujusmodi distinctione ordinum attendenda non erit, sed antiquiores simpliciter in receptione præferentur in optione domus vacantis, quamvis ea fuerit canonici diversi ordinis. **Quod** idem propter eandem rationem dicendum erit in consuetudine inducta post concilium contra illam præbendarum secundum diversos ordines distinctionem, & simul etiam de dignitatibus, quæ non sint primæ post pontificalem in cathedralibus, neque præcipuæ in collegiatis (hæc enim cum ex reg. 3. cancellariæ reservatæ sint, non admittunt optionem, juxta supra late tradita cap. 3. q. 2. conclus. 2.) in illis namque licet non per extensionem, tamen ex speciali consuetudine fieri poterit optio, ut in specie voluit Zeroldi versic ad 7. in princip. & Rot. decis. 411. nu. 4. I. part. in noviss.

QUÆRO TERTIO ET POSTREMO, *Analysa*
qua solemnitates requirantur in optione?

TERTIA CONCLUSIO. Ex parte ipsius Capituli ut plurimum t̄ requiritur, ut qui optat, admittendus sit per Capitulum, vel eum qui præest Capitulo tempore, quo ille se petit admitti, vel per alium, prout consuetum: ita in terminis tradit Rot. decis. 6. num. 7. consuet. in no. poterit tamen t̄ hæc solemnitas per contraria consuetudinem aboleri, ita ut sufficiat tacitus consensus Capituli, approbantis saltem consuetudinem optandi, prout nunc quotidie sit. Imo satis probabiliter sustineri potest t̄ non esse necessarium consensum Capituli, sed sufficere, ut optantes notificant Capitulo optionem, & consensum requirant, licet non obtineant, eo quod optent vigore consuetudinis jam inductæ, quæ vim legis habet, ut optime tradit Abb. cons. 159. nu. 15. volum. I. & ubi etiam requiretur consensus, is præsumeretur tam ex vicinitate locorum juncta antiquitate, ut bene deducit idem Abb. num. 14. II. 32 Iudicium sane t̄ indubitatum est, nullam requiri collationem, aut investituram, ut patet ex Io. An. Gemin. & aliis, d. c. fin. de consuet. in 6. Cassad. decis. 17. de præbend.

Rot.

modi di
antiquio
optioni
diver
m dicens
iūm con
dines d
quæ no
is, nequ
g. 3. cap
em, juxta
namque
i consue
Zerol. d
I. part. m
5. Analis
ius Capi
dmitten
pitulot
prout d
num. 7.
per co
ciat tac
onsuetu
satis pro
iūm con
otifcent
licet non
finis jam
edit Abb
etur con
rum jun
m. 14. II
collatio
in. & a
prabend
Rot.

Rot. decis. 10. eod. tit. in antiqu. & alibi sape Abb. d. consil. 159. n. 13 post Card. conf. 126. col. 3.

SECUNDA CONCLUSIO. Ex parte ipsius optantis rutius puto esse, † apprehendere possessionem præbendæ, vel domus optata, quamvis enim per ipsam optionem acquiratur jus in præbenda optata, absque ulla possessionis apprehensione; sicut etiam, ubi requiritur collatio in beneficio, per solam collationem † 33 ante apprehensionem possessionis, acquiritur jus in beneficio, ut voluit gloss. communiter approbata in c. pen. in verbo, collatio, de praben. in 6. & est optimus tex. in cap. si sibi absenti, eod. tit. & lib. & in c. ult. ubi Doct. de concess. praben. in 6. & late tradit Dyn. in c. 1. de reg. jur. in 6. & Covar. lib. 3. var. resol. cap. 16. num. 1. Tamen † tum propter fructuum perceptionem, tum propter interdictum unde vi, tum propter regularem annualis & triennalis possessoris prærogativam, tum etiam propter alios effectus requiritur corporalis possessionis apprehensio, prout tradunt Abb. & alii in c. cum super de caus. possess. & propr. Franc. c. si à sede de prabend. in 6. Covar. d. c. 16. num. 6. in princip. & num. 7. versic. Secundus casus, ac versic. seqq. nec non & num. 8. & in † hac specie optionis consuluit Franc. Marc. dec. 1265. 36 per totam, ut possessio corporalis apprehendatur. Illud sane certum est, † possessionem hanc domus, vel præbendæ ab alio dimissæ, posse ab optante propria auctoritate apprehendi, ubi à nemine detineatur, prout in beneficiis, quæ per collationem tribuuntur, ex communis sententia resolvunt Rebus. in Prax. benef. titul. de missione in possess. num. 5. ac Covar. d. c. 16. nu. 7. vers. 3. casus, & num. 8. ubi & toto illo cap. optime tractat, quæ ad apprehensionem beneficij spectant, neque tamen necesse est, † possessionem apprehendi ad cornu 38 altaris, seu in ipsa ecclesia cum id proprium sit, quando acquiritur novum beneficium, ut patet ex Abb. d. c. cum super, Anch. in reg. sine possessione de reg. jur. in 6. cum aliis, quos refert, & sequitur Covar. d. c. 16. num. 10. 11. & 13. Duo tamen non omittam. Alterum quod

39 Si simul quis legitime optaverit, & domū & præbendam, cum apprehendenda sit corporalis possessio ipsorum rerum, puta fundorum, qui sunt de præbenda, ut ipsius domus, non sufficiat acquirere possessionem unius fundi, sed omnium capienda erit. Sed neque sat erit acquirere possessionem vel præbenda, vel domini nisi apprehensio fiat in ecclesia, per ea quæ post Dyn. d. 1. ibi q. 10. An. & Franc. aliosq; nonnullos tradit Corv. d. n. 13. De quo etiam videndus est Dyn. d. c. 1. Alterum est, quod cum nullum à jure, vel à Doctoribus tempus certum statuatur apprehendendi possessionem sive in collatione, sive in optione, id remittetur tibi judicis arbitrio, juxta ea, quæ late tradunt Io. Coras in lib. 4. Miscell. jur. cap. 12. n. 6. & Menoch. de arbitr. judic. lib. 1. q. 14. num. 2. 5. & 6.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Optio fieri debet intra viginti dies, etiam ubi in nullus ad sit executor, aut expectans. num. 2.
- 3 Tempus optandi minui potest per Capitulum.
- 4 Favori suo quilibet potest renunciare.
- 5 Tempus legitimum optandi tunc demum minui potest per Capitulum, si in id consenserint omnes optiones volentes.
- 6 Singuli de Capitulo consentire debent, ubi de singulorum prajudicio agitur.
- 7 Tempus viginti dierum ad optandum prorogari potest per Capitulum, que tamen prorogatio non obesset Apostolicis imperantibus. numer. 8. nisi esset inducta confuetudo post text. d. cap. fin. de consuet. in 6. numer. 9. secus vero in statuto. numero 10.
- 11 Tempus optandi currit omnibus simul, & unicum datur.
- 12 Tempus quod pluribus datur, etiam gradatim aliquid agendum, omnibus simul, & collective datum censetur.

13 Temp.

- 13 Tempus redimendi à statuto præfixum currit simul omnibus consanguineis, quamvis unus alteri præferatur.
- 14 Mensis, qui pluribus expectantibus datur, omnibus simul currit.
- 15 Tempus unicum viginti dierum ad optandum, ne aliis præter antiquorem labatur, quæ cautela sint adhibenda, & cum seqq.
- 16 Consanguinei remotiores possunt cogere proximiores, ut ante annum sibi à statuto præfixum retrahant.
- 17 Iuniores possunt optare etiam antequam optent antiquiores.
- 18 Tempus optandi solum currit à die scientia vacatio-
- 19 Tempus sex mensium ad conferendum ordinariis solum currit à die scientia & vacationis.
- 20 Tempus optandi non modo non currit toti collegio canonorum ignorantis vacationem, sed neq; singularibus personis, si aliis scientibus vacationem, aliqua ex illis eam ignorent.
- 21 Tempus optandi non currit ex eo, quia vacation nota sit in ecclesia, vel loco beneficii, nisi ibi sint praesentes, qui optare volunt.
- 22 Notitia facta, de qua in clem. unica, §. certum, de concess. præb. procedit solum in casu speciali illius clem.
- 23 Ignorantia affectata & supina non excusat, quia currat tempus, cum utraque pro scientia habeatur.
- 24 Ignorantia supina quæ sit, que ve probabilis, remittitur arbitrio judicis.
- 25 Lex inferioris quando presumatur sciri, arbitrium est judicii.
- 26 Scientia probatur præsumptionibus, & conjecturis.
- 27 Vicinus, & consanguineus præsumitur scire facta vicini & consanguinei: multo vera magis id verum erit in presente, num. 28.

94 ALEX. MONET. TRACTAT.

29 Scientia presumitur de eo, de quo est publica vox, vel fama, vel quod publice contigit. num. 30.

31 Scire quis presumitur ea, qua sunt in loco, quem frequentare solet. 53

32 Praesumtiones, & conjectura scientie tolluntur, probetur absentia, vel alia justa ignorantia causa. 54

33 Ignorantia regulariter presumitur.

34 Ignorantia quando juramento probetur, remissiva.

35 Scientia, vel ignorantia quomodo probetur, vel presumatur.

36 Mors vel ejus notitia, quomodo probetur, remissiva.

37 Vacatio beneficii per contradictionem matrimonii, per assecutionem alterius, aut resignationem quomodo probetur, remissiva.

38 Notitia vacationis beneficii, qua sufficiens sit, & quando presumatur.

39 Tempus optandi forte non currit justa de causa impedito.

40 Impedito non currit tempus, ubi impedimentum non sit affectatum.

41 Minoribus impeditis non currit tempus optandi.

42 Prescriptio temporalis non currit minori.

43 Minores, & juste impediti restituuntur lapsu temporis reoptandi.

44 Absentes justa de causa restituuntur in integrum.

45 Impedimenta ob qua competit restitutio, remissiva.

46 Minor, & juste impeditus regulariter restituuntur adversus qualibet omissa, & lapsu temporum ad aliquid agendum.

47 Restitutio forte non datur etiam minori in meritis spiritualibus: secus in iis, qua sunt solum annexa spiritualibus, prout est materia beneficialis. num. 48. & licet de lucro captando agatur. num. 49. autres integra non sit num. 50. maxime ubi minor alias non habeat unde vivat. num. 51.

52 Capitulum, seu collegium universum restituitur ex edict. minorum, ubi agitur de servanda consuetudine,

tudine, seu statuto optandi, quia nemo optavit, alia secus.

53 Index competens in causa restitutionis in integrum adversus omissam optionem quis sit.

54 Arbitri, & arbitratores an possint restituere, vel saltem pronunciare esse restituendum, remissive.

C A P. VI.

De tempore optionis, seu quando optandum sit.

Q U A R O P R I M O, Intra quantum tempus fieri debet optio?

Respondeo, quod regulariter loquendo † fieri debet intra 20. dies. Quamvis enim tex. d. c. fin. §. ne autem, de consuet. in 6. loqui videatur solum, ubi est expectans, seu executor, tamen id absolute † in omni casu locum habere, etiam ubi nullus adsit executor, vel expectans, exponit, ac tenet ibi gloss. in verbo, 20. dies, ubi Archid. Io. An. Gemin. Franc. & ceteri, quod etiam voluerunt Add. ad Rot. decis. I. num. 8. de rer. perm. in no. Franc. Marc. decis. Delphin. 1258. nu. 5. Abb. consil. 159. n. 3. vol. I.

Q U A R O S E C U N D O, An possit hoc tempus prorogari, vel minui?

P R I M A C O N C L U S I O. Minui † potest hoc tempus per Capitulum ipsum, satis id colligitur ex gloss. pen. d. c fin. & clarius ex Franc. ibid. in §. ult. ad fin. ex eo, quod dilatio hæc in favorem optare volentium inducta est, cui quilibet † renuntiare potest, c. ad Apostolicam, de regul. l. si quis in conscribendo, C. de pact. cum simil. dum tamen † in id quoque consenserint omnes optare volentes. Neque enim singulis nocet † factum à majori parte collegii in præjudicium singulorum, nisi omnes consentiant, ut voluit gloss. in l. 2. verbo, aut legem. C. quæ sit long. consuet. quam sequitur Bartol. in proœm. ff. num. 5. Fel. in c. cum omnes, numero 18. & ibi Andr.

Andr. ab Exea. numero 279. de constitut. & alii paf-
sim.

7 SECUNDA CONCLUSIO. Poterit † quoq; pe-
Capitulum hoc tempus 20. dierum prorogari: ita te-
net Zerol. in Prax. Epis. verbo, canonica, vers. ad 7. alle-
gat Tiraq. de utroq. retr. §. 1. gloss. 10. nu. 58. sed nihil de
hoc ibi dicit, neque alibi, quod viderim: allegat etiam
gloss. d. c. fin. verbo, duntaxat, sed nec ipsa id dicit: ho-
sane tenet Jo. An. in repet. d. c fin. in verbo, duntaxat
qnem ibi sequitur Gemin. & Franc. qui tamen ibid.
tradunt, quod hæc consuetudo, seu statutum indu-
8 cens majus tempus nō præjudicaret † Apostolicis im-
9 petrantibus per illum text. nisi consuetudo inducatur
esset post hunc textum, ut ibid. dicunt Gemin. & Fran-
cum possit induci consuetudo contra illum textum,
10 & sic præjudicaret etiam impetrantibus, secūs † vero
inquiunt, est in statuto, nam inferiores non possunt sa-
cere statuta contra jus, Clem. ne Romani, de elect. cum si-
milibus.

QUARE TERTIO, An hoc tempore 20. dierum
currat simul omnibus optare volentibus, an vero singu-
li, seu unus post alium habeat 20. dies ad optandum.

11 Respondeo, currere † omnib. simul, & unicūm tem-
pus omnibus dari: ita colligitur ex Archid. d. c. fin. al-
fin. sed clare id tenet gloss. in verbo, duntaxat, quam illi
sequitur Gemin. Franc. & ceteri, nec non & Franc. Mar. d. decis. Delphin. 1258. nu. 5. 1. part. Add. ad Rot. d. deci-
1. numer. 8. de rerum permut. in no. & Tiraq. de retrah.
convent. §. 2. gloss. unic. num. 66. post Oldr. cons. 137. pta-
res sunt, col. 1. vers. 3. videtur Io. An. in Addit. ad Spec-
cul. rubr. de concess. præbend. colum. 1. versicul. Secundo
videtur. Card. clem. 1. §. secus, quæst. 6. de concess. præbend.
Quæ conclusio probatur primo ex textu, qui dicit is
plurali volentes, & addit, duntaxat: unde satis expre-
saret de mente Pontificis, quod solos 20. dies omni-
bus concedere voluerit. Secundo ab absurdo; sequere-
tur enim quod si 20. essent canonici, & singulis tribue-
re vellemus 20. dies, jam impetrans Apostolicus debe-
ret

ret expectare ultra annum, quod est contra mentem,
 & verba textus. Hæ sunt duæ rationes gloss. Tertio
 probatur ex eo, quia † ubi pluribus etiam gradatim 12
 datur aliquod tempus ad aliquid gerendum, illud o-
 mnibus simul negligentibus currit, & collective, non
 distributive datum censetur, ut satis patet ex tex. in l. 2.
 §. ult. juncta l. seq. & in l. 4. in princip. ff. de adult. prou-
 clare deducunt id ipsum adstruentes Tiraq. d. gloss. unic.
 num. 6 t. 66. & 82. Gemin. & Franc. d. c. fin. §. ult. Ex
 quo fit, ut omnibus † consanguineis, quamvis unus al- 13
 teri preferatur, simul currat annus, & dies à statuto
 præstitutus ad redimendum, ut post Bellam. in t. consti-
 tutus, colum. 13. de in integ. restit. optime tradit Tiraq. d.
 num. 66. imo etiam quod mirabile videtur, mensis, qui
 pluribus expectantibus datur, † simul omnib. currit, 14
 ut post Io. An. Zenzel. Paul. Lap. & Card. clem. 1. §. se-
 cundus, aliosq; quam plurimos late resolvit idem Tiraq. d.
 gloss. unic. num. 83. Quid ergo faciendum, ut omnium
 optare volentium indemniti consularit? Statuen-
 dus est per Capitulum terminus † antiquiori duorum 15
 vel trium dierum ad optandum, & sic de singulis, ut hic
 locus detur sequentibus, prout optime consulit gloss. d.
 verbo, dum taxat, quam ibi sequitur Anch. & Gemin.
 quod si non curant, ut siant, sibi imputent optare vo-
 lentes; pro quo optime facit, quod traduxit Jac. Rav.
 Cyn. Alber. & Castr. in l. ult. C. defurt. posie † remotio- 16
 res cœsanguineos cogere proximiores, ut ante annum
 retrahant sibi à statuto præscriptum, quod etiam alii
 tenent apud Tiraq. de retr. lig. §. 1. gl. ff. 10. num. 6. vel
 optent † & ipsi juniores eodem tempore cum prote- 17
 statione, quod hoc faciunt i. casu, quo antiquiores
 non optaverint: ita Butr. d. c. fin. num. 16. ad id allegans
 gloss. in clem. f. verbo, acceptandum, deprab. Præbendas
 vero quas antiquiores dimittere debent, optare inter-
 rim poterunt juniores cū protestatione, quatenus ex
 per antiquiores dimittantur. Pro quo faciunt qua sup.
 diximus cap. 4. q. 3. concl. 2. illat. 2. & cap. 5. q. 1. concl. 1.
 Quamquam etiam non est quod querantur juniores,

dum antiquiores expectant usque ad finem 20. dierum forte ut rectius deliberent; nam & ipsi interim poterunt deliberare.

Quæro Quarto, *An hoc tempus 20. dierum currat à die vacationis, an à die scientia ejusdem vacationis, & quomodo?*

PRIMA CONCLUSIO. Cōmuni opinio est, quod 18 solum currat † à die scientiæ; ita voluit gloss. d.c.fin. in verbo, 20. dies, ubi Archid. Jo. An. Gem. Franc. & ceteri omnes. Franc. Marc. decis. *Delphin.* 1258. num. 5. part. Add. ad Rot. decis. 1. de rer. permut. in no. Zerol. in *Prax. Episc. in verbo, canonia, vers. ad septimum concl. 2. & Tiraq. de retract. lign. §. 35. gloss. 4. num. 14.* ubi cum multis num. anteceden. & conseq. multa adiūtia affert similia, & exempla quibus idipsum comprobare potest, ego illo contentus ero, quod afferunt gloss. & Dd. omnes, d.c.fin. sumto exc. quia diversitatem decon- 19 cess. praben. ubi tempus † sex mensium, quod datur Pra- latis ad conferendum, declaratur solum currere à die scientiæ, id quod etiam disponitur in c. licet, de suppl. negl. Pralat. & late traditur ibi per Doct. & Tiraq. d.g. 4. numero 7. Hanc vero conclusionem puto procedere 20 ref. non modo respectu totius collegii, & Capituliciorum, ut illi ignorantia non currat hoc tempus, sed etiam singularibus, & aliquibus ex illis, si forte illis scientibus ipsi ignorent vacationem justa aliqua de causa, idque quoniam militat eadem ratio; neq; tunc obstat, quod hoc tempus currat omnibus simul, nam vel id procedit solum, ubi adsit expectans, vel ira- piendum, ut unus post alium illud tempus non habent singuli.

SECUNDA CONCLUSIO. Ad hoc, ut currat ho- 21 tempus ad optandum, non sufficit † dicta illa notitia de qua in clem. unica, §. ceterum, de concess. praben. quoniam irum vacatio sit nota in loco, vel ecclesia benchi, quicquid voluisse videatur Jo. An. d.c.fin. tu quia contra eum in specie tenentibid. Gemin. & Francum quia id aperte colligitur ex gloss. pen. d.clem. un- & il.

& ibi Card. Imol. & aliis dicentibus, $\dagger$ speciale id esse 22
 in casu d. clem. tum propter verba tex. dicentis, predicta
 vacationis notitiam, & mox, in hoc casu; tum propter
 speciale rationem illius rigoris, quia non perit ex-
 pectantí in totum privilegium acceprandi etiam pro
 illa vice, cum possit aliud beneficium acceprare. Sed
 antequam quæstionem hanc egrediamur, illud adno-
 randum est, ignorantiam affectaram, aut supinam non
 excusare; quin currat tempus, cum utraq; $\dagger$ pro scien- 23
 tia habeatur, ut de prima est tex. in l. qui contra. C. de
 incest. nupt. & in c. cum inhibitio, §. si quis vero, ibi, af-
 fectatores ignorantia, de clandest. deßpons. cum alius ple-
 ne adductus per Tiraq. d. gloss. 4. num. 28 & 29. de secun-
 da est gloss. in clem. 1. in verbo, scienter, de consang. &
 affin. & est optimus tex. in l. nec supina, ff. de jur. & fact.
 ignor. & in l. & consensus. §. ignorantia, ff. de contrahen-
 emt. faciunt & optime quæ late de hujusmodi supina
 ignorantia tradit idem Tiraq. d. gloss. 4. num. 34 & 35.
 Dubium aurem est, quæ dicatur supina ignorantia, &
 quæ probabilis. Aliqui enim dicunt, supinam esse
 ignorantiam, ubi scientia præsumitur, quod tenuit
 Odd. in tract. de restit. in integ. q. 8. art. 10. nu. 59. 60. &
 seqq. ubi plura affert exēpla, gloss. vero in d. clem. 1. ubi
 ceteri, de concess prob. ex eo tex. colligunt, eum, qui sci-
 re potuit per se vel per alium excusandum non esse,
 imo habendum esse pro scientia. Mihi autem proba-
 bilius est, $\dagger$ id totum remittendum esse arbitrio judi- 24
 cis: colligitur id ex Card. in d. clem. 1. §. ceterum, num. 9.
 post gloss. in c. si clericus, in verbo, negligenter, de pra-
 ben. in 6. pro quo facit quod $\dagger$ arbitratum est, quando 25
 præsumatur sciri lex inferioris, ut post aliostradit Me-
 noch. de arbitr. lib. 2. cas 186. num. 1. Et quoniam etiam
 conjecturis, & præsumtionibus $\dagger$ probatur scientia, 26
 ut inter alios tradunt Borgn. decis. 36. nu. 27. 1. part. Me-
 noch. de arbitr. jud. lib. 2. cas. 89. num. 17. & late probat
 Mascard de probat. concl. 1293. num. 1. poterit judex, &
 bonus vix ex iis se informare, quæ de scientia præsu-
 menda passim tradunt Doct. quorum duos præcipuos

casus, qui ad rem nostram facere possunt, hic adjungē.
 27 re volui. Primus est, in vicino, † & consanguineo, qui
 scire præsumitur facta vicini, & consanguinei, Odd.
 tract. de rest. q. 8. art. 10. num. 62. & 65 post Bal. & alio
 Menoch. de præsumt. lib. 1. quæst. 77. nu. 8. lib. 2. præsum
 51. nu. 43. & 44. lib. 3. præsumt. 124. num. 27. & tam
 lib. 6. de præsumt. 24. per totā. Mascard. d. concl. 1293
 9. 15. & 18. uti tamen eam conclusionem multipliciter
 28 stringunt, ac declarant. Multo vero magis † in piz
 sente scientia præsumetur, ut fuse probat Mascard.
 conclus. nu. 22. & Menoch. d. lib. 6. præsumt. 21. num. 6
 29 Secundus, quando † de aliquare est publica vox, & la
 ma: late Mascard. d. tract. conclus. 1100. num. 2. Menoch.
 d. præsumt. 23. nu. 70. & de arbitr. jud. lib. 1. cas. 186.
 8. post Dec. in c. cognoscentes, num. 18. ibi q. Fel. num. 17
 30 de constit. Cui affine est, quod dicitur, † scientiam piz
 sumi de eo, quod publice contigit, & est notorium, &
 inter alios late tradit Menoch. de præsumt. d. præsumt
 23. n. 68. & 69. Odd. d. art. 10. num. 67. quod idem ei
 31 de iis, quæ sunt † in loco, ubi quis solet frequenter
 ut optime ostendit Mascard. d. conclus. 1100. nu. 1. Ce
 ca quas tamen, & similes præsumtiones & conjectur
 32 scientiæ adnotandum est, eas ut plurimum † tolli
 probetur absentia, vel similis causa, quæ justam igno
 rantiæ causam præbeat, ut post Bal. d. c. cognoscentes, illi
 que Abb. num. 10. Fel. & Dec. nu. 19. Ebro. num. 34.
 liosq. quamplurimos late ostendunt Menoch. d. cas. 186.
 nu. 16. Mascard. d. conclus. 1100. nu. 3. & 880 num
 eod. Quando vero hæc ipsa ignorantia (quæ etia
 33 alioqui † præsumitur, l. super servis, ubi gloss. & Bal.
 C. qui milit. non poss. cum simil. de quibus late inter
 teros per Mascard. d. conclus. 880. num. 3. & Menoch.
 præsumt. lib. 4. præsumt. 116. num. 35.) quando in qua
 34 juramento † probetur, habes late per Mascard. concl
 881. & Menoch. d. cas. 186. fere per tot. Alios vero cal
 35 † quibus ignorantia, vel scientia præsumatur, aut pro
 betur, habes per eo idem Menoch. Odd. & Mascard. in
 omnibus super. alleg. & Sot. reg. 175. Sed ad rem propria

adūnge-
i, Odd. d
l. & alia
2. presun
. & lami
cl. 1293
slicitern
† in piz
Tascard.
. 1. num.
vox, & h
2. Menod
cas. 1861
d. num. 17
ntiam pia
otorium. u
d. presum
d idem en
equentur
nu. 1. C
conjectur
† tollit
Istam igno
fscentes, ih
num. 54. u
d. cas. 1861
380 num.
qua etia
oss. & Bar
ate inter a
Menochi
ido in qua
ard. concl
vera calu
tur, aut pi
Tascard. in
cem propu
acc 200

accedendo, quoniam vacatio beneficii, de cuius notitia quærimus, quando præsumatur, contingere potest vel per mortem, vel etiam alia ratione, quomodo & probetur mors, vel ejus notitia, colligere poteris ex 36 iis, quæ late tradit *Mascard. conclus. 1069. cum tribus seqq. & nuperrime Afin. in 2. part. sua Prax §. in princip. tex. per totum.* De vacatione vero & per contractum 37 matrimonii, per successionem alterius, aut resignationem videndus est idem *Mascard. d. tract. de probat. concl 182 183. & 1395.* In specie vero de notitia & vacationis beneficii, quando præsumatur atq; sufficiens sit, videri possunt *Doct. in c. licet, de suppl. negl. Prælat. c. quia diversitatem, de concess. præbend. & clem. unic. eodem tit.*

QUÆRO QUINTO ET POSTREMO, An sic-
ut hoc tempus non currit ignorantia, ita etiam aliter justa
de causa impedito, aut minori, vel saltem aliqua ratione
iisdem succurratur?

PRIMA CONCLUSIO. Probabile est, quod si ii omnes, qui optare debebant, juste impediti fuerint, durante tali impedimento illud tempus & iis non currit; optimus rex. in l. 1. C. de annal. except. l. ob cōmissa, C. de adulst. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excus. tut. l. ult. §. donec, C. de jur. delib. c. quia diversitatem, de concess. præbend. cum aliis similib. Ex quibus illa regula fit, quod impedito & non currit tempus, quam inter alios probat 40 *Tiraq. de retract. lign. §. 3. gloss. 4. num. 6. & de retract. convent. §. 2. gloss. un. num. 78.* dum tamen illud impedimentum non sit affectatum, per ea, quæ late tradit idem *Tiraq. de retr. lign. §. 35. gloss. 4. num. 29.* Multo ve-
ro magis id verum erit, si aliqui ex iis & sint minores: 41 iis enim saltem non currit hujusmodi tempus, durante justo impedimento, cum præscriptio temporalis & 42 minoribus non currit, sed ipso jure tuti sint, ut est rex. in l. fin. C. in quibus ca. rest. in int. non est necess. loquens de præscrip. legali, quod latius prosequitur *Sfort. Odd. tract. de rest. in integ. q. 88. art. 2.*

SECUNDA CONCLUSIO. Ubi etiam ipso jure cur-

- 43 rat tempus illud optandi, adhuc competit t̄ tam minoribus ex causa extatis, quam absentibus aliisve justis impeditis in integrum restitutio. Illud enim regulare t̄ est, absentibus justa de causa succurri per restitutio in integrum, ut est text. in l. 1. ff. ex quibus can mai. l. & si sine, §. fin ff. de minor. de quo absentia impedimento luculenter & optime per Odd. d. tract. q. 45 6. & 7 per totas, de aliis t̄ impedimentis, quæ ad nostram faciunt, fuse, & eleganter tradit quest. 11. 14. in genere vero de impedimento, quatenus causandat restitutio; late per eundem, quest. 27. & tribus seqq. ubi etiam tractat, quando protestatio vel dimissio procuratoris necessaria sit, quæ consulto omitti, nimiris lögum faciam, & ea hic inseram, quæ à tanto viro egregie pertractantur. Duo tamen non omittam, quæ proxime rem nostram attingunt. Alterum est, tam 46 minorem t̄ ex causa extatis, quam majorem ex causa justi impedimenti regulariter adversus quiclibet omis- sa, & lapsus temporum ad aliquid agendum competentium restitui; prout regulam facit idem Odd. tract. q. 89. art. 1. per textus qui sunt clari, in l. pen. C. restit. in integr. ibi, ignoraverunt, vel prætermiserunt, in l. non omnia ff. de minor. & admittit gloss. in l. sicut militaribus, verbo, distraxerunt, C. de rest. milit. ac Traq. de retract. convent. §. 1 gloss. 2. nu. 57. loquentes tempore legali, prout est in casu nostro. Alterum est, quod licet in iis, quæ mere spiritualia sunt, ut matrimoniū, ingeclusus religionis, votum, & similia, for 47 minor etiam t̄ non restituatur, ut post gl. Abb. Anselm. alios in c. ex parte de rest. spol. & alios tradit idem Odd. tract. q. 60. art. 1. & seqq. tamen in iis, quæ non sunt mere spiritualia, sed spiritualibus solum annexa, pro 48 est materia beneficialis, datur t̄ minori enorimenter so in integrum restitutio, ut singulariter tradit Llo Gomez. ad reg. cancell. de trien. possess. q. 15. & latius C. var. lib. 1. var. resol. cap. 5. nu. 2. 3. 7. & 8. ubi etiam pri 49 bat, id procedere t̄ fine de lucro captando agatur, si 50 de damno vitando, & licet res integra t̄ non sit, quæ bene

beneficium jam alteri sit collatum ; quod etiam tradit
& in specie admittit, † ubi alias minor non habeat, un
de vivat, Christoph. Rophiniac. in tract. de benef. cap.
17. n. 15. & 16. post Abb. in c. ex parte de rest. spol. cum
tamen gloss. & ceteri, d. c. ex parte, id procedere nolint
re non integra, quos satis refellunt Christoph. & Di-
dac. loc. cit. qui etiam contraria solvunt ita, ut ad eos
remittere lectorem sufficiat.

Quod si rursus à me aliquis querat, an toti colle-
gio canonicorum restitutio hujusmodi ex capite mi-
noritatis ratione minorum, quos continet, vel etiam
quia collegium ipsum tamquam ecclesia, *juxta tex. in*
c. 1. de in integr. rest. cum simil. vel tamquam pium colle-
gium privilegio minorum gaudet, juxta late tradita
per Odd. d. tract. q. 3. art. 5. & 12. Respondeo, † quod si 52
id agatur, ut aliquis saltem de Capitulo optet, ad hoc,
ut optandi consuetudo servetur, neque ea turbari pos-
fit, aut interrumpi per hujusmodi contrarium usum,
tunc poterit totum Capitulum canonicorum propter
hujusmodi interesse, quod proprie ad illud spectat, ut
universum est, & tamquam ecclesia ex dicto mino-
rum restitui, per tex. d. c. 1. & ea qua tradit Odd. loc. prox.
cit. si vero aliqui jam optaverint, alii non, & tunc cum
hi collegium non constituant, & tamquam singulares
veniant, nisi i minores vere sint, restitui non poterunt
ex hujusmodi edicto minorum, ut colligitur ex traditis
per Odd. ibid.

Quis autem sit judex competens † in hujusmodi 53
restitutione, patet ex tex. & ibi Doct. in l. fin. C. ubi, &
apud quem, & c. pen. de in integr. restit. ubi habetur, so-
los judices ordinarios administrationem habentes,
vel ab eis delegatos posse restituere, non autem arbitri-
tros. Quando tamen, & quomodo possint arbitri &
arbitratores saltem incidenter restituere, vel pronun-
ciare restituendum, præter Doct. d. l. fin. & cap. pen. vi-
dendus est Caldas ad l. sicuratores, verbo, implorandum,
numero 25. & duobus seqq. C. de restit. in integrum. Odd.
d. tract. de restit. in integr. quest. 32. art. 7. cum quatuor
seqq.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Canonicatus, seu canonia distinguuntur à præbenda.
- 2 Cobula, &c., ponuntur inter diversa.
- 3 Canonia non debet esse sine præbenda, ubi adest in ecclesia.
- 4 Præbenda nascitur à canonia sicut filia à matre.
- 5 Canonicatu collato censetur etiam collata præbenda.
- 6 Canonia, & præbenda quid sit, & num. seqq.
- 7 Canonia est jus spirituale.
- 8 Canonia tribuit stallum in choro, & exercitium rerum, quæ ad divinum officium spectant: item locum, & vocem in Capitulo. num. 9. nisi vellet puer, vel non subdiaconus nam. 10.
- 11 Canonia tribuit jus ad præbendam, item iuris percipiendi distributiones quotidianas, nisi alius obstet. num. 12.
- 13 Præbenda quomodo definiri possit.
- 14 Præbenda sumi potest pro temporalitate, & sic competit etiam laico.
- 15 Præbenda habet aliquid spiritualitatis distinctum spiritualitate canonia.
- 16 Canonici duo assumi possunt, nulla etiam vacante præbenda, ubi non est certus numerus præbendarum, secus ubi est certus.
- 17 Vacante una præbenda possunt duo canonici assumi ubi saltem excrescentibus facultatibus ea prius divisa fuit.
- 18 Optione non mutatur canonicatus, sed sola præbenda; mutatur tamen jus spirituale, quod est annualiter præbenda. num. 19. imo etiam quodammodo titulus, ubi saltem præbenda sunt distincti. num. 20. Contrarium alii, qui exponuntur. numero 21.

22. Cap.

- 22 *Canonicus nuper receptus, debet prius sedere in ultimo loco intra suum ordinem.*
- 23 *Optans intra eundem ordinem adscendit saltem per accidens ad locum superiorem in choro.*
- 24 *Prabenda non optata debet dari noviter recepto, & proviso.*
- 25 *Optans ex speciali consuetudine prabendam superiores ordinis, aut gradus, simul etiam optabit stallum in illo ordine; postremum tamen in eo loco obtinebit. num. 27.*
- 26 *Canonici omnes presbyteri debent precedere omnes diaconos, & omnes diaconi omnes subdiaconos.*
- 28 *Optans prabendam, ubi prabenda sunt distincte realler, & secundum perpetuam administracionem, vel indistincte quidem, sed dividuntur, & assignantur canonicis saltem ad certum tempus in determinato corpore, dimitit onus pensionis.*
- 29 *Pensio est onus reale, & transit ad quemcunq; transit beneficium, & prabenda. num. 30.*
- 31 *Fructus bonorum alicuius ecclesie, & beneficij desinunt esse obnoxii pensioni, quando ea desinunt esse bona, & fundi illius ecclesie.*
- 32 *Pensio non dimititur per optionem, ubi per Caneparium Capituli fit certa distributio in bladis, aut pecunia loco prabenda.*
- 33 *Pensio per optionem non dimititur, ubi ea imposita sit in totum, vel pro parte super distributionibus quotidianis; ad ratam enim saltem illis correspondentem solvenda erit ab optante.*
- 34 *Pensionarius non potest exigere à Capitulo pensionem impositam super distributionibus quotidianis, cuj; vacante canonici illa accrescunt.*
- 35 *Pensionarius, qui resignavit duo beneficia Titio reservata sibi pensione super utroq;, si Titius alterum Seio dimittat, exiget pensionem à Titio, & Seio ad ratam valoris utriusq; beneficii.*
- 36 *Distributiones quotidianæ accessoria non sunt ad*

præbendam, sed potius canonicatus.

37 Pensio etiam imposta super solis distributionibus, vel superdistributionibus simul, & præbenda, omnino dimititur per eum, qui via collatione, & nova provisionis mutat canonicatum etiam in eadem ecclesia.

C A P. VII.

De præcipuis optionis effectibus.

QUÆRÔ PRIMO, An per optionem mutetur sola præbenda, an vero etiam titulus, & canonicatum?

Pro intelligentia tam hujus, quam sequentium questionum hujus cap.

Præmittendum est primo, canonicatum, seu canonicam distingui † à præbenda, quod probatur tum ex tex. in c. eum cui, c. si clericus, & c. si us cui, de præbend. in 6. & c. fin. de concess. præben. eod. libr. ubi canonicatus supponitur collatus sine præbenda, & not. ibi gloss. & Dd. gloss. in c. cum M. Ferrariensis in verbo, receperunt, ubi Abb. num. 2. Fel. num. 16. Butr. & Imol. in c. eam, de rescript. Card. in clem. fin. num. 5. Imol. num. 4. de præbend. Rot. decis. 33. in princip. de rescript. & decis. 16. de præben. num. 5. in no. decis. 11. num. 9. de concess. præbend. & alibi sape, aliquie Doct. passim; tum ex communis stylo curiæ, qui in bullis provisionum solet apponere canonicatum; & præbendam; nam copula, &, ponitur † inter diversa, c. querelam, de Simon. cum similibus, tum demum experientia; videmus enim in ecclesia Scalensi Mediolani, & aliis plerisque omnes canonicatus præbendis carere solasque distributiones habere. Illud tamen verum est, canoniam † non debere esse sine præbenda, ubi in ecclesia extent præbenda; quod voluit Rot. d. decis. 33. Franc. Marc. decis. Delph. 1272. n. 1. 1. partie, & gloss. d. c. cum M. in verbo, receperunt, & verbo, vacaverat, & est optimus tex. in c. relatum, & c. dilectus, de præben. Et hoc est, quod aliqui, ut Rot.

R.
e.
c.
d.
a.
l.
i.
g.
à
p.
p.
p.
m.
n.
u.
b.
q.
u.
n.
P.
q.
n.
&
tia
di
&
ca
&
fir
lui
div
ter
jus
tril
qu
res
be
di
st
id
1.
cu

Rot. d. decision. 11. numero nono, & post Laud. Card. d. clem. final. numero 10. & 14. & alii dicunt, † præbendam nasci à canonia, sicut filiam à matre; sicque intellegi possunt, quotquot vel negant distingui canoniam à præbenda, vel dicunt non posse canoniam esse sine præbenda; & hinc etiam sit, quod vacante præbenda † per collationem canonicatus censetur etiam collata præbenda, ut tradit Gemin. & alii, c. si Capitulo, numero 3. de concess. præbend. in 6. late Fel. d. cap. cum M. num. 16.

Præmitto secundo, in hoc differre canoniam à præbenda, quod canonia † est quoddam jus spirituale, 6 quod provenit ex electione; & receptione in fratrem, ut d. c. cum M. & c. dudum, & c. dilectus, de præbend. Præbenda est, quæ procedit ex institutione & officio, quia, ex quo habet quis officium, debet habere & beneficium, c. inter cetera, de privil. c. si quis sacerdotum, & c. eos 81. dist. & c. eam te, de rescript. Hanc differentiam, & has definitiones, seu potius descriptiones tradit gloss. d. c. cum M. Ferrariensis, in verbo, receperunt, & ibi Innoc. num. 2. & alii de constit. quas melius explicat Laud. Card. & Imol. d. clem. fin. ex quorum mente & supra dictis sic possumus definire canoniam, quod sit jus spirituale, per quod quis habet non modo stallum in choro, & locum in capitulo, (unde ea, quæ sunt divini officii, nec non & Capitulares actus, modo cetera requisita habeat, exercere potest) verum etiam jus ad præbendam, & facultatem actu percipiendi distributiones quotidianas, nisi ignorantia captus, vel quid simile obster.

Quod sit † jus spirituale, fatentur omnes Docto- 7 res, loc. cit. & alibi passim, quod per eam canonicus habeat † stallum in choro, & possit ea exercere, quæ sunt 8 divini officii, est rex. in d. c. dilectus, il. 1. de præbend. ibi, stallum in choro, & participatione qualibet divinorum, idque præter Doct. ibi notat Card. d. clem. fin. numero 14. post Guliel. de mont. Laud. quod competit ei locus, † & vox in Capitulo, tenet ibid. Laud. Innoc. & Host.

Host. d. c. cum M. & Fel. num. 18. facit rex. in c. cum inter-
 10 1. derenunc. & c. relatum, de præbend. nisi † vel esset
 puer, juxta tex. in c. ex eo, de elect. in 6. vel non esset sub-
 diaconus, clem. ut hi, qui de at. & qual. quod vero jus
 11 habeat † ad præbendam, patet tum ex supradictis, ium
 maxime ex d. c. dilectus, il. 1. & c. relatum, de præbend. &
 iis, quæ late tradit Fel. d. c. cum M. nu. 16. & 17. idque
 etiam optime probat Staphil. de form. expecta. in prin-
 12 cip. num. 9. Quod vero † debeat actu pericipere distri-
 butiones quotidianas, tex. est expressus, d. c. dilectus,
 il. 1. & il. 2. in fi. & f. cit d. c. cum M. notatque inter alios
 Rot. decis. 25. numero 5 de preben. in no. late Staphil.
 13 form expectat. in princip. num. 8. Præbenda vero est
 jus spirituale, oriens ex canonia quoad ea, quæ spectat
 ad perceptionem suatum, & proventum ecclesia-
 stici beneficii, sicut est colligere decimas primitias &
 oblationes, competens ex divino officio, cui insit
 tamquam uni de collegio; ita post Laud definiunt Cor.
 d. clem. fin. nu. 14. & Imol. num. 8. Ex quo patet, quod
 14 licet præbenda † possit quoque sumi pro ipsa tempo-
 ralitate, quæ etiam competit laico, prout not. Imol.
 num. 8. Card. n. 4. gloss. d. c. cum M. in verbo, receperunt,
 15 ubi Vinc. Abb. & alii, tamen proprie sumta † habera-
 liquid spiritualitatis, distinctum à jure spirituali-
 canonia, ut præter Laud. Card. & Imol. locis paulo am-
 cit. voluisse videtur Rot. d. decis. 26. num. 6. sed clarus
 Bellam. decis. 63. num. 3. & Rebus. in concord. Gall. Et
 brica de collat. §. 1. verbo, canonicatum, & præbendam,
 primus tex. in c. dilecto, de præben. ibi, eo quod hujusmodi
 spirituale jus dividi; & melius ibi, quamquam inter-
 dum hi, ad quos spectat electio, de communi assensu ar-
 gumentare valeant numerum præbendarum quoddam
 jus spirituale de novo creando; ubi satis patet, loquitur
 de præbenda, prout est distincta à canonia, seu
 canonicatu; dixerat enim ibi Pontifex, quod licet
 16 ubi non est certus numerus præbendarum, † duo pos-
 sint assumi in canonicum, nulla etiam præbenda va-
 cante; secus tamen, ubi est certus earum numerus, nam
 tunc
 elig
 Et
 datu
 alte
 rati
 pon
 do
 sun
 una
 duc
 ben
 nen
 can
 den
 lati
 opin
 tun
 can
 I
 e. 2.
 clef
 cori
 dæ
 ter
 P
 tatu
 126
 præ
 Ret
 secu
 opt
 & s
 mel
 bit
 tis
 dif
 tupo

tunc una etiam vacante non possunt ad illud duo simul eligi. ne hoc jus spirituale dividatur; cum maxime dicta electio, de qua ibi, quæque ad canonicatum terminatur, non casetur, neque nulla declaretur, sed solum alter condemnetur ad restituendum alteri quicquid ratione suæ institutionis obtinuit, hoc est, præbendæ portionem; vel si ea electio nulla est, id fiat ex eo, quia non simpliciter, sed ad unam præbendam duo electi sunt, cum alias vel simpliciter † eligi possint duo; cum 17 una sola præbenda vocat, juxta c. relatum, & c. dilectum, il. 1. de præben. vel tunc demum, si prius illa præbenda in duas excrescentibus facultatibus per creationem duorum jurium divisa fuerit, ut habetur in c. vacante eod. juxta mentem gloss ibi, & aliorum; de quo vindendus est Rebus. latius distinguens, d. §. 1. Rubr. de collation. verbo, uni, per totum. Quare admittenda non est opinio Abb. d. c. cum M. nu. 22. dum vult, præbendam tunc solum dicendam esse quid spirituale, cum haber canoniam annexam.

Præmitto ultimo, illam distinctionem, quam supra c. 2. q. 2. concl. 1. latius explicavi, quod aliquando in ecclesiis est certus, aliquando incertus numerus canonorum, & totidem etiam præbendarum; item præbendæ aliquando sunt ind. distinctæ, aliquando distinctæ inter se. His positis sit

PRIMA CONCLUSIO. Per optionem † non mutatur canoniciatus, sed sola præbenda: ita Card. consilio 126. nu. 4. Cassad. decis. 17. numero 1. & seq. de concess. præben. Gem. Franc. & omnes, in c. fin. de consuet. in 6. Rebus. tract. de pacif. possess. num. 142. in quam etiam sententiam allegari possunt, quotquor scripserunt per optionem non mutari titulum, de quibus inf. concl. 3. & satis aperte id patet ex tex. d. c. fin. de conjuet. in 6. ibi, meliores optare præbendas, & mox, cum præbenda vacabit, & illa quæ optata non fuerit, &c. Supra autem sat ostendimus, præbendam à canonia, & canonicatu differre.

SECUNDA CONCLUSIO. Mutatur † rāmen per 19. optionem.

optionem jus spirituale, quod est annexum præbendæ: ita Rot. decis. 6. num. 5. & 6. de consuet. in no. Bellam. decis. 1. nu. 2. & decis. 63. n. 5. Compost. c. fin. in 1. gl. ex. de consuet.

TERTIA CONCLUSIO. Probabiliter dici po-

20 test, ubi saltem præbendæ distinctæ sunt; mutari † quodammodo titulum beneficiale & præbendalē, quatenus sumere possumus titulum pro jure suo spirituali præbendæ: ita in specie voluerunt Rot. & Bellam. loc. cit. & hoc voluerunt, & concludunt, dum ibidem probare contendunt per optionem canoniciatum murari; idem etiam quod titulus mutetur tenuerunt Gig. de pension. q. 63. nu. 2. & alii quotquot secuti sunt Rot. d. decis. 6. quos allegavimus, d. conclus. 1. ex eo enim præcipue probatur illa conclusio, in qua dicebamus, optandi consuetudinem esse contra jus, ideoque requiri spatum 40. annorum, quia sine canonica institutione novus tutulus acquiratur, contra tex. in cap. 1.

21 de reg. jur. in 6. cum simil. In hoc tamen contrarium sentit Card. d. cons. 126. nu. 4. Abb. cons. 347. nu. 12. & 13. vol. 2. Gemin. & Franc. d. c. fin. Cassad. d. decis. 17. per totam, & idem tenere videtur ead. Rot. decis. 15. de consuet. & decis. 10. n. 2. de præb. in antiqu. Rebus. d. nu. 142. post Anch. d. c. fin. Butr. c fin. ext. de consuet. & alii, dicentes, optionem non dare novum titulum, sed provenire ex antiquo titulo, ita ut forte sit hæc opinio magis communis: nisi velimus eos intelligere; ut loquantur, vel ubi præbendæ distinctæ non sint, vel de mutatione canoniciatus sumendo titulum pro canoniciatu, quasi solum velint non mutari canoniciatum, quomodo titulum sumebant Bellam. d. decis. 1. & 6. & Rot. d. decis. 6. dum probare volebant per optionem titulum beneficiale, & canoniciatum acquiri, tamen tamen interpretationem Card. Abb. & Cassad. libenter non recipiunt, dum frustra, & contra ceteros omnes probare contendunt, per optionem mutari solam præbendæ temporalitatem, hoc est, ipsum fundum, quod etiam vel ex eo confutatur, quod nullum ad hoc sta-

tutum

rutum vel consuetudo requireretur, sed judicis decre-
tum.

Quæro Secundo, An optando quis mutet stallum in choro, & quomodo?

Supponendum est noviter receptum etiam manda-
to Pontificis prius † sedere debere in inferiori loco 22
juxta ordinem suum, ita ut si presbyteralis præbenda
sit, quæ confertur, ultimum inter presbyteros: si dia-
conalis, ultimum inter diaconos; si subdiaconalis, ul-
timum inter subdiaconos locum obtineat, qui illam
præbendam assequitur; de quo per tex. & Doct. in c. sta-
tuimus, de major. & obed. ita tradunt Dom. de Rot. de-
cis. 9. de consuet. in antiqu. & decis. 4. eod. tit. in antiquior.
tenet Falcon. in tract. de reserva benef. effect. 49. Add. ad
Rot. decis. 2. & 3. de consuet. in no. Franc. Marc. decis.
Delphin. 1271. num. 5. ob eam rationem, quia in dubio
Papa videtur conferre canonicatum cum suis qualita-
tibus, ut per Rot. loc. cit.

PRIMA CONCLUSIO. Quando optio fit intra
eundem ordinem, quod ut plurimum contingit, ascen-
ditur † etiam saltem per accidens ad locum superio- 23
rem in choro. Probatur primo ex Doct. supra allega-
tis: iidem enim dicunt; eundem noviter receptum
ascendere, deinde ad alios gradus suis loco, & tempore
juxta statuta, & consuetudines ecclesiæ; quod etiam te-
nere videtur Zerol. in Prax. Episc. verbo, canonia, vers.
ad 8. per ea, que not. Boer. in tractat. de auctor. mag. Cur.
Franc. num. 82. deinde quia cum præbenda † non o- 24
ptata debeat dari noviter proviso, ut etiam dicitur d.
c. fin. de consuet. in 6. & ille debeat sedere in inferiori lo-
co, necessario fit, ut alii gradatim ascendant. Neque
vero id adversatur iis, quæ superiori quæst. tradidimus,
dum in 2. not. inter jura canonicalia stallum in choro
reposuiimus, & tamen ibid. in c. conclus. ostendimus,
canonicatum non mutari per optionem, tum quia
non ita mutatur locus, quasi de novo tribuatur, sed
solum per ascensum, ut dictum est: tum quia id sit per
accidens, ut admonuimus ex eo, quod non tam sit vi
optio-

112 ALEX. MONET. TRACTAT.

optionis, quam mutationis canonicatus, & novæ provisionis, quæ alteri sit, qui deinde in inferiori loco sedere debet; unde si antiquior oprare nolit præbendam vacanrem, poterit quidem sequens optare; non tamen ascenderet stallum illius, aut in eo illi præferetur, sed in proprio manens mox consequenti, & ad præbendam ascendens illam optabit, prout quotidie fieri videamus.

S E C U N D A C O N C L U S I O. Ubi optatio siatei speciali consuetudine de ordine ad ordinem, seu de gradu ad gradum, optando quis præbendam superiores ordinis † simul etiam optabit stallum in illo ordine ob dispositionem tex. d. c. *statuimus*, decernentis, **25** omnes presbyteri † omnibus diaconis, omnesque diaconi omnibus subdiaconis in ecclesiis præcipue præcedant, primumque locum obtineant, etiam si posterius recipiantur; postremum tamen † in iis ordinibus locum obtinebunt, per ea, qua supra diximus, *per* **26** *tex. cum ibi not. in c. i. de major.* & *obed. 17. & 75. di-* **27** *stin. c. ultimo, cum similib. de quibus per Doct. & glossa-* *c. statuimus.*

Q U A R O T E R T I O E T P O S T R E M O. *Anno*
optionem dimittatur pensio?

P R I M A C O N C L U S I O. Ubi præbendæ † in ecclesia sunt realiter, & actualiter distinctæ, ita ut singuli canonici habeant perpetuam administrationem corporis, vel reddituum sibi assignatorum; vel distinctæ quidem illæ non sunt, tamen singulis canoniciis proportione fructuum assignantur quotannis, vel ad aliud tempus certum, & determinatum corpus, vel redditus, quos ipsi exigere debet, juxta distinctionem *supra c. 2. q. 2. conclus. i. latius explicatam*; his in quatuor duobus casibus, optando quis præbendam, & propriam dimittendo gravatam pensione, dimittit etiam omnino pensionis: ita in specie tradit *Gig. d. tract. de pensio-* *quest. 63. nu. 1. 2. & 3. idemq; satis aperte tenet N.* *var. cons. 3. num. ult. junctis antecedentibus, de solut. illi-* **3. vol. 1. & Rot. Rom. decis. 597. num. 7. 1. par. in novi-** *dive*

divers. Ratio est, quia pensio † est onus reale, ut est o. 29
 ptimus tex ubi gloss. pen. & alii in ca. nisi essent, de præb.
 Gemin. & ceteri communiter, in c. fin. de off. ordin. in 6.
 late Flam. Paris. tract. de resign. benef. lib. 6. quæst. 2. nu.
 98. idem Gig. d. tract. q. 39. & 40. nu. 1. q. 43. & 47. num.
 2. & conf. 124. 138. & 150. nu. eod. Et transit † ad quem- 30
 cunque transit beneficium, & præbenda, ut tradit gl.
 in d. c. nisi essent Castren. conf. 339. incipit, quia exceptio-
 nes. num. 4. versic sed respondeo, volum. 1. in no. impress.
 Fel. c. ad audientiam, il. 1. num. 6. de rescript. Caccialup.
 tract. de pension. eccles. q. 9. Gig. d. tract. q. 44. numer. 2. &
 late post alios Paris. d. tract. de resign. libr. 1. q. 8. num. 22.
 27. 30. & seqq. Ad idem facit optime quod post Castr.
 d. conf. 339. nu. 4. tradunt Fel. d. num. 6. Gig. d. q. 63. nu.
 3. quod quando fundus, & bona desinunt esse benefi-
 cii, & ecclesiæ, illius fructus † non sunt amplius ad 31
 pensionem obnoxii.

SECUNDA CONCLUSIO. Ubi per Capitulum
 non assignantur † certæ ac determinatæ præbædæ, sive 32
 distinctæ, sive indistinctæ, modo, quo supra consisten-
 tes in certo, & determinato corpore, sed per procura-
 torem Capituli, quem alii *Caneparium*, alii *Thesau-
 rarium* vocant, sit certa distributio in bladis aut pe-
 cunia consistens, tunc ubi cadere possit optio, per eam
 non dimittitur onus pensionis, ut in specie voluit Gig.
 d. q. 63. num. 4. ob eam rationem, quia tunc optio non
 facit censeri novum beneficium, aut præbendam, ut
 præbenda est titulus beneficialis juxta tradita per Rot.
 decis. 470. quæ est 6. num. 1. de consuet. in no. ubi tamen
 potius vult, tunc non habere locum optionem. Sed
 quicquid sit de hac ratione, nos aliam assignare possu-
 mus à cessatione rationis, de quæ in super. concl. juxta
 cap. cum cessante causa, de appell. cum simil. de quibus
 per gl. ibi, & Tiraq. in tract. cessante causa. Hoc enim
 casu pensio non tam afficit præbendam, quam titulum
 ipsum canoniciatus, qui non dimittitur per optionem,
 ut supra vidimus, certos vero fructus non afficit, nisi
 cum designatione personæ, quæ illos percipit; cum

H tunc

tunc certi fructus, & redditus in individuo non affi-
gantur; sicque non erit pensio mere onus reale, sed
vel personale, vel mixtum, ita tamē ut ad successores in
canonicatu transeat; hoc enim commune est huic ca-
sui cum superioribus. Pro qua ratione, & simul etiam
pro hac conclusione facit optime decis. Delphin. 1171.
apud Franc. Marc. ubi traditur, quod si proviso de præ-
benda gravata pensione detur alia præbenda secun-
dum provisi qualitatem, quia non sit in sacris, & se-
cundum ritum ecclesiæ, in qua fructus & præbenda
dividuntur in communi, onerata pensione reman-
bit.

33 TERTIA CONCLUSIO. Ubi pensio $\dagger$ impos-
ta sit solum super distributionib. quotidianis, vel sal-
tem pro parte, tunc per optionem non dimittitur pen-
sio pro rata, quæ responderet distributionibus, sed pro ea
parte remanet solvenda ei, qui oprat. Hæc conclusio
est de mente Doct. de quibus in superiori conclusio-
ne, & probatur iis plane rationibus, quibus eam com-
probavimus, tunc enim pro ea rata non mutatur al-
quis fundus, aut certum corpus, certive redditus, qui
specialiter sint pensione affecti, sed solum sub ea de-
terminatione, quatenus percipiuntur ab eo, qui pen-
sioni consensit, ejusve successoribus in beneficio, &
canonicatu, qui nec per optionem mutatur, ut sapius
dictum est, & jus tribuit actu percipiendi distribu-
tiones, ut supra hoc eod. cap. quæst. 1. ostendimus. Idem
etiam colligitur ex rationibus, quibus Navar. consili.

34 Et 3. de solut. libr. 3. volum. 1. ostendit, $\dagger$ pensionarium
exigere non posse pensionem impositam super Grof-
fa, & distributionibus à Capitulo, cui vacante benefi-
cio ex accrescunt, sed solum vel ab ipso beneficiario
qui pensioni consensit, vel ejus successore in beneficio
cum nec Capitulum succedat, aut beneficiarium di-
possit, neq; ex tali onere affectæ censcantur, nisi qui
tenus à beneficiario lucrifiant, ut latius per eum. Neq;
huic conclusioni quoad ea, quæ de rata diximus, ob-
starē poterit, quod durum & inauditum videatur, pen-
sionam.

monarium à duobus exigere debere unam pensionem; quin etiam ab eopius, qui præbendam assequitur, totam pensionem solvendam esse, cum præbenda respectu distributionum videatur se habere sicut accessorium respectu principalis; illud autem ab hoc trahatur, ejusque naturam sequatur, *cap. accessorium, de reg. jur. in 6. cum vulg.* Imo etiam non est durum aut inauditum, ut qui impetravit reservari pensionem super præbenda, & distributionibus, ab eo, qui obtinet præbendam, contingentem pensionis portionem exigit, reliquam vero ab eo, qui distributiones percipit.

Si enim quis resignavit + duo beneficia in favorem *titii* reservata pensione centum duc. qui Titius alterum eorum dimisit, dividenda erit pensio inter possidentes ad ratam valoris utriusque beneficij, *ut post Gamb. tract. de auct. leg. lib. 6. de pens. nu. 667. & seqq. tradit in termino Flam. Paris. tract. de resig. benef lib. 6.*

q. 2. num. 64. Neque distributiones + accessoriae sunt *ad præbendam, ejusve naturam sequi debent, cum per se stare possint, sed potius canonicatui accedant, qui jus dat actu percipiendi quotidianas distributiones, ut supra etiam diximus.* Unde videmus, canonicos plurimos præbenda carere, actu tamen percipere quotidianas distributiones, prout sunt in hac Mediolanensi civitate canonici ecclesiarum S. Mariæ Scalensis. Illud demum hac in re expeditum est, quod etiam ex supradictis sequitur, quod si quis canonicatum mutet in eadem quoque ecclesia, omnino pensionem dimittet, quamvis ea imposta sit super solis distributionibus, siue super distributionibus simul & præbenda; tunc enim cum canonicatu mutatur persona; unde transibis ad successorem.

SUMMÆ RERUM.

Derogari potest in specie optioni per Papam, & num. 3. seqq. In dubio tamen non censetur velle ei derogare. num. 3. & seqq.

116 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 2 Papa in beneficialibus habet plenitudinem potestatis.
- 4 Papa in dubio non censetur velle derogare iuri quarto, idque siue sit jus in re, siue ad rem; & licet modicum sit prejudicium. num. 5.
- 6 Derogare optioni non est necesse, ubi quis providet de beneficio, seu prabenda vacante apud sedem.
- 7 Derogatio saltem generalis optionis requiritur, ubi Papa confert vel mandat conferri prabendam generaliter reservatam: probabile tamen est, non requiri hanc generalem derogationem numeri saltem in beneficiis vacantibus in mensibus apostolicis. num. 9.
- 10 Regula cancellaria vim legis obtinent.
- 11 Derogatio generalis sufficit ad impediendam optionem, ubi providetur motu proprio de prabenda specialiter reservata; secus ubi provisio finit ad petitionem partis & ratio diversitatis. num. 11.
- 12 Consuetudo optandi locum non habet, quoad apostolicos impetrantes, nisi de hoc specialis consuetudo inducta sit. num. 13.
- 14 Derogatio specialis optionis requiritur, ubi primitur vigore expectativa alicui concessa, nisi Papa mandet provideri de pinguiori prabenda. num. 15 aut ad sit motus proprius cum clausula, non obstante. num. 16.
- 17 Motus proprius habet vim derogatoria.
- 18 Consuetudo optandi non tollitur per non usum. Idque quamvis evenerit casus optionis. num. 19.
- 20 Facultas non tollitur per non usum, neque ei praeservatur. num. 21.
- 22 Consuetudo non tollitur nisi per contrarium usum.
- 23 Lex non tollitur per actus negativos, seu per usum.
- 24 Privilegium non tollitur, seu amittitur per usum.
- 25 Consuetudo optandi tollitur per contrarium usum accedente maxime contradictione; dummodo ob

28

29

32

33

34

35

36

39

39

40

41

42

43

2

Q

T.
potesta
uri quesi-
licet mo-
rovidem
sedem.
itur, ubi
ndamgu-
n est, nu-
numerol
ibus Ap-
lam opini-
prabendi
ficiat ad pe-
im. 13.
e oad Ap-
consuetu-
bi provi-
nisi Pa-
ta. nu. 1
, non ob-
sum. Idq
19.
ipraescrib
um usum
seu per
ur per
ium u/)
dum
obj

DE OPTIONE. CAP. VIII. 117

observatus sit tanto tempore, quantum requiri-
tur ad inducendam consuetudinem. num. 26. hoc
est, quadraginta annorum, ubi prabenda sunt di-
stincta. num. 27.

- 28 Consuetudo quilibet per tantum temporis tollitur,
quantum requiritur a deam inducendam.
- 29 Consuetudo optandi non tollitur per unicum actum
contrarium, idem in qua via consuetudine. num.
30. tolleretur tamen, vel saltem interrumpetur,
ubi consuetudo non esset completa. num. 31.
- 32 Consuetudo, & statutum optandi potest tolli a Papa
per contrariam constitutionem, &c num. seqq.
- 33 Princeps potest per suam legem tollere contrariam
consuetudinem ita ut non valeat, si postea indu-
catur.
- 34 Statuta inferiorum potest superior tollere.
- 35 Statutum, & consuetudo optandi non tribuit ullum
ius singulis, antequam casus eveniat.
- 36 Papa, & Princeps potest prajudicare in acquirendis,
imo & in quasitus; maxime ubi redditur ad ius an-
tiquum. num. 37.
- 39 Consuetudo, & statutum optandi potest tolli per con-
trarium statutum Capituli simul, & Episcopi.
- 39 Reditus ad ius commune facile permititur.
- 40 Statutum etiam prajudiciale ecclesia admittitur,
cum redimus ad ius commune.
- 41 Clerici statuere possunt contra consuetudinem, que
erat contra ius.
- 42 Episcopus cum consensu Capituli an possit renuncia-
re iuri acquisito ecclesia per consuetudinem.
- 43 Statutum optandi potest tolli contraria consuetu-
dine.

C A P. VIII.

Quomodo tollatur optio, seu ius optandi.

Q U A R O P R I M O, Quando & quomodo derogetur
optioni?

H 3

Sup-

1. Suppono primo, Papam † posse in specie derogare optioni, eamque tollere, tum quia † habet in beneficiis plenam potestatem, c. 2. de probend. in 6. ubi Doct. omnes, & alibi passim, in quibus etiam ita potest præjudicare, ut collatus quæsitum, Calder. conf. 12. li. rescript. Alex. conf. 101. colum. 5. vol. 1. Soc. conf. 156. 1. par. cum aliis pene infinitis relatis per Gabr. com. cond. lib. 3. tit. de jure quæsito non tollendo, concl. 1. num. 9. & Pet. Cened. in collect. ad jus canon. collect. 21. nu. 1. 3. p. 1. cum quia ita tenent communiter Doct. in c. fin. de consuet. in 6. Rot. decis. 5. num. 1. de consuet. in no. & decis. 1. eod. titul. in antiqu. Cassad. decis. 4. numero 1. de probend. Franc. Marc. decis. Delphin. 1261. nu. 5. & 1271. num. 1. Staphil. de lit. grat. & justit. tit. de vi, & effect. claus. vers. Insuper derogatur, num. 1. & 2.

3. Suppono secundo, Papam in dubio † non censeri derogare optioni, vel consuetudini de optando: tum 4. quia Papa † in dubio censetur nolle præjudicare iuri quæsito per tertium, Abb. in c. 1. de rescript. num. 10. & c. super, & ubi plene Barbat. 1. 2. & 3. col. & per Gabr. d. concl. 2. num. 29. tit. de jur. quæs. non toll. & est de his reg. cancell. de non tollendo jure quæsito, ubi late glossat. & sunt tex. in jure communi. c. ex parte, & c. super eo, off. de leg. c. ex tuarum, de auctor. & usus pall. c. quamvis, & c. si propter, de rescript. in 6. cum simil. Idque processit † tam quoad modicum quam magnum, & tam quoad jus ad rem, quam quoad jus in re, ut post glossa in c. cum olim, in verbo, præjudicium, de consuet. & alias quam plurimos tradunt Fel. d. c. super eo, colum. 2. Del. conf. 407. & 606. colum fin. Gomez. d. reg. de non toll. jur. quæs. quest. 1. in princ. vers. alii vero, tum quia ita in specie de optione tradunt fere omnes Doct. sup. alleg. in primo suppos. in fin. Sive ergo per optionem, aut jus optandi acquiratur jus in re, seu ad rem, non censetur ei derogatum, nisi expresse id fiat per clausulas speciales, vel generales juxta casum diversitatem, & quibus in sequentibus conclusionibus.

6. PRIMA CONCLUSIO. Ubi Papa † providet de bene

T. DE OPTIONE. CAP. VIII. 119

derogare
a beneficiis
in 6. ubi
ra potest
n. 12. d.
i. 156. d.
m. cond.
um. 9. d.
1. 3. p. 1.
n. de con-
p. decisi.
p. r. b. e.
1. num. 1.
e. c. claus.
n. censeri
do; tum
i. carejuri
m. 10. d.
per Gab.
est de ho-
ite glossat.
upereo, de
quam v.
re proce-
, & tam
ost glossa-
t. & alios
n. 2. Dei-
on tollen.
n. quia na-
t. sup. al-
uem, aut
non cen-
clausulus
atem, d.
ovideat
bene

beneficiis vacantibus apud sedem, nulla opus est de-
rogatione, cum in iis fieri non possit optio, & provi-
sus sit ipso jure turus per textum d. c. fin. versic. in præ-
bendis, ubi Doct. omnes de consuet. in 6. ibi enim aperie
disponit tex. quod in præbendis, quæ apud sedem va-
cant, non sit locus consuetudini optandi; quæ autem
beneficia, & præbendæ apud sedem seu in curia vacare
dicantur, diximus sup. cap. 3. q. 2. concl. 1.

SECUNDA CONCLUSIO. Ubi Papa $\dagger$ confert, &
vel mandat, conferri etiæ motu proprio præbendas ge-
neraliter reservatas (de quibus nos late d. q. 2. conclus. 2.)
requiriur derogatio saltem generalis, non obstanti-
bus statutis, vel consuetudinibus dictæ ecclesiæ: ita post
Lap. Abb. Archid. & Io. An. d. c. fi. tradit in specie Card.
conf. 16. num. 4. pro hoc facit tex. c. 1. de constit. in 6. in c.
constitutus, ex. de rescrip. & c. cum in ecclesia, de præben-
lib. 6. ubi Papa non intendit derogare statutis, & con-
suetudinibus ecclesiæ, nisi de iis mentionem faciat.
Probabile tamen etiam est, & non requiri hanc gene- 8
ralem derogationem, ut ex mente d. Lap. Abb. & post
Io. de Lig. tenent Gemin. d. c. fin. §. in præbendis, num. 3. &
Franc. num. 6. nec non tradit etiam Æn. Falcon. de re-
seru. benef. q. 4. princip. eff. §. ad fin. ex eo, quia Papa re-
servando derogat omnibus juribus, & statutis, & tol-
lit omnem potestatem conferendi, & sic tollit tam ju-
ra, quam statuta, & consuetudines, quæ dant potesta-
tem optandi. Ad illa vero jura responderi potest pro-
cedere, ubi non sit facta tacita derogatio in juribus, &
constitutionibus, quæ vim legis habent. Sane in bene-
ficiis $\dagger$ vacantibus in mensibus reservatis non requi- 9
retur derogatio etiam generalis, tum propter eandem
rationem, tum quia in reg. 8. S. D. N. Clementis V 111.
fit expressa derogatio statutorum & consuetudinum
optandi pinguiores præbendas, sicque militat eadem
ratio, quæ in vacantibus in curia, de quibus in 1. concl.
dici enim potest, quod & in illis jus derogat expressæ
optioni, cum etiam regulæ cancellariæ $\dagger$ vim legis 10
obtineant, & faciunt jus generale, durante saltem vita

Pontificis eas condentis, ut late & optime probat Gomez. in proœm. reg. q. 2. vers. in contrarium vero, usq; ad si. ubi quamplurimis referens testatur de magis communis, simulq; soluit contraria.

11 TERTIA CONCLUSIO. In reservatione + speciali, quæ sit, quando Papa conferit, vel mandat conferri aliquam præbendam, quæ alioqui per ordinarium collatorem conferri deberet, neque est à jure communis, vel per aliquam extrav. aut regulam reservata, communior videtur illa distinctio Lap. Abb. d. c. fin. quod si fiat motu proprio, maxime cum clausula generali, non obstante, non habebit locum optio. Si vero ad petitionem alterius, requiretur specialis derogatio, Lap. sequitur Io. de Lign. Gemin. & Franc. loc. cit. Card. cons. 16. num. 4. Staphil. d. vers. insuper derogatur, num. 4. Cassad. decis. 4. num. 1. de concess. praben. Sic intelligi possunt, quotquot indistincte dixerunt, quod quando Papa mandat conferri, non censetur sublata optio, nisi expresse derogetur consuetudini de optando, prout voluit Franc. Marc. d. decis. Delphin. 1261. n. 5. 1. par. & Rebus. in Prax. benef. inform. & declar. nova provis. 12 versc. nec tollitur optio; & quod alii dixerunt + consuetudinem optandi locum non habere quoad Apostolicos impetrantes, propter clausulas derogatorias, Rot. decis. 2. de consuet. in antiq. dicens: istam fuisse communem opinionem Rot. quam etiam sequitur inter alios Franc. Marc. decis. Delphin. 1271. nu. 2. Gig. de pension. d. q. 63. nu. 13. & Gregor. Tholos. tract. de benef. cap. 39. num. 4. Prob. ad Jo. Mon. d. c. fin. nu. 28. ubi tamen post Oldr. cons. 285. dicit, + valere specialem consuetudinem inducitam, ut optetur, etiam si sint impetrantes Apostolici. Sic etiam exponi possunt tex. cap. constitutus ex de rescript. & d. c. 1. de const. in 6. & c. cum in ecclesiis de praben. eod. lib. cum simil. dum volunt, consuetudinibus, & statutis ecclesiarum non censeri derogatum, nisi de iis fiat expresse mentio, intelligendo expressam mentionem, hoc est, specialem. Ratio vero illius distinctionis magis communiter assertur, quod ubi ad

instan-

13 Oldr. cons. 285. dicit, + valere specialem consuetudinem inducitam, ut optetur, etiam si sint impetrantes Apostolici. Sic etiam exponi possunt tex. cap. constitutus ex de rescript. & d. c. 1. de const. in 6. & c. cum in ecclesiis de praben. eod. lib. cum simil. dum volunt, consuetudinibus, & statutis ecclesiarum non censeri derogatum, nisi de iis fiat expresse mentio, intelligendo expressam mentionem, hoc est, specialem. Ratio vero illius distinctionis magis communiter assertur, quod ubi ad

instan-

instantiam partis conferatur, vel mandetur conferri, id procedit ex radice ambitionis, atque adeo restringendum, c. quamvis de præben. in 6. clem. 1. in fi. de præben. cum suis concord. quando vero motu proprio, scribitur cum clausula, non obstante, non habetur respectus nisi ad scribentem, qui legibus non arctatur; unde sufficit, quod ejus intentio quomodounque deprehendatur, quæ satis pater, quando motu proprio scribit per clausulam ipsam, non obstante, & c. ut optime explicat inter alios Cassad. d. decis. 4. num. 7. de concess. præbend.

QUARTA CONCLUSIO. In expectativis, + quādo scilicet Papa mandat provideri de præbenda primo vacatura in aliqua ecclesia omnino locum habebit optio, nisi fiat expressa derogatio consuetudinis, vel statuti de optando, & hic est casus expressus, & proprius d. c. fin. de consuet. in 6. ibi enim Pontifex præmis-
sa consuetudine optandi decernit, quod cū in ecclesia, in qua est talis consuetudo, mandat sedes Apostolica provideri alicui de præbenda, nulli alii de jure debita, proximo inibi vacatura poterunt ipſi antiquiores juxta consuetudinem eandem optare, cum præbenda vacabit; idq; tradunt Dom. de Rot. decis. 5. de consuet. in no. Cassad d. decis. 4. nu. 2. & 5. Gemin. consil. 104. idem Gemin. & Franc. d. c. fin. Staphil. d. versic. in super deroga-
gatur, numer. 1. & 2. de effect. claus. Hæc tamen con-
clusio videtur duobus modis posse restringi. Primo, ut
tunc + sufficiat generalis derogatio, quando in specie 15
Papa mandat provideri de pinguiori præbenda, cum
generalis derogatione statutorum & consuetudinum,
ut aperte colligitur ex Rot. d. decis. 5. versicul. tum etiam
quia, quam in hoc sequitur Franc. d. c. fin. in princip. nu.
4. ex eo, quia alias gratia impetrantis posset totaliter
frustrari propter c. cui de non sacerdotali, de præb. in 6.
ubi si Papa mandet provideri de præbenda certi valo-
ris, non potest provideri de alia minoris valoris. Se-
cundo, sufficere + motum proprium cum generali 16
clausula, non obstante, ut post Gemin. d. cons. 4. tenet

H 5 Cassad.

17 Cassad. d. decis. 4. num. 2. & 3. cum tunc † habeat vim derogatoriaz, ut post Lap. Abb. in c. quamvis, de rescript. in 6. & alibi tradit Mil. in Repert. verbo morus proprius & Cassad. d. num. 3.

QUÆRO SECUNDO. An consuetudo optandi tulatur per non usum?

18 Respondeo, communem † resolutionem doctorum esse, quod non: ita Capit. dec. Neap. 134. n. 4. Franc. Mai. dec. Delph. 1258. n. 6. Joan. And. d. c. fin. in princ. in u. bo, possunt, & ibidem Anch. Butr. Lap. Abb. & Jo. Lig. & Gemin. num. 3. Franc. nu. 5. ad fin. Zerol. in Prax. Episc. verbo, canonia, versicul. ad duodecimum, Galp. Cald. cons. 3. nu. 3. de consuet. Pet. Raven. in enar. tit. de cons. sect. 4. nu. 61. Balb. tract. de præscript. 4. par. quinque par. princ. q. 3. num. 4. G. g. d. tract. de pens. q. 63. num. 8. & alii passim, qui etiam sere omnes loquuntur, & di-

19 cunt, id procedere, † ubi etiam casus evenerit optionis. Moventur autem, ut plurimum Doctores reeo, quia actus hic est mere voluntarius, ut patet ex text. d. fin. ibi, si voluerint possint, cum vacant per se, vel per alios optare præbendas, quod & nos supracap. 1. quas. 1. cum definitionem explicavemus, in verbo possunt, adnotavimus. Illud autem certum est, quod per non usum

20 † non tollitur facultas, seu non præjudicatur facultati actum faciendi, ut tradunt Joan. An. & ceteri, d. c. fin. idem Io. An. & Abb. in c. Ioannes, de cleric. conjug. l. an. Roch. Curt. in c. fin. sect. 4. num. 77. ext. de consuet. Pro quo etiam optime facit communis illa cōclusio, quod

21 facultatis † jura sunt impræscriptibilia, de qua late per Ant. Gabr. com. concl. lib. 5. tit. de præscr. conclus. 2. Balb. d. 4. par. q. 1. per totam, & Tiraq. in volum. consuet. tit. 3.

22 q. 1. gl. 2. Accedat, consuetudinem † non tolli per non usum, sed tunc demum, si habuit implicitum contrarium usum: ita Abb. & alii d. c. Ioannes, Butr. in c. fin. col. 14. vers. quero an circa actus negativos, ext. de consuet. late Roch. Curt. ibid. sect. 4. num. 69. & 75. sicut de

23 lege, quod non tollatur † per actus negativos, etiam per mille annos, late tradit ibid. Curt. volum. 76. Fel. in c. quod

cum accessissent, colum. 10. vers. hanc regulam limita de
 const. & in c. inter ceteros, colum. 5. de rescript. & de pri-
 vilegio † notatur per gloss. & Doct. in c. ut privilegia, 24
 de prsvil. Ex quibus etiam colligitur & probatur com-
 munis illa limitatio ad hanc nostram conclusionem,
 quam inter ceteros tradunt Gem. & Franc. post alios, d.
 c. fin. loc. citat. ut nimirum † consuetudo hæc optandi 25
 tollatur per contrarium usum, accedente maxime con-
 tradictione, dummodo † observatus fuerit tanto tem- 26
 pore, quantum requirebatur ad inducendam consue-
 tudinem, quod etiā tradit Io. Selu. tract. de benef. 3. p. q.
 36. ad not per Innoc. in c. accedentibus, de privil. & gloss.
 in c. cum de beneficio, de praben in 6. Barbat. in c. fin. ext.
 de consuet. & alii quos refert, & sequitur Curt. d. sect. 4.
 nu. 69. & 74. & Duen. reg. 142. Ex quo duo confessim
 sequuntur; alterum est, requiri † spatium annorum 27
 quadraginta ad hanc consuetudinem tollendam, cum
 tantum temporis requiri ad eam inducendam, ubi
 præben. distinctæ sint, quoniam contra jus est, sup. cap.
 2. q. 2. concl. 1. ostenderimus; atque ita † de quavis con- 28
 fuetudine, quæ contra jus sit, tenere videtur Barbat. d.
 c. fin. colum. 29. per gloss. in l. nemo temporalis. ff. de reg.
 jur. & faciunt quæ adducit Curt. d. num. 74. quicquid
 in contrarium dixerint Abb. d. c. fin. & Fel. d. c. cum ac-
 cessissent, vers. 7. limita, de constitution. voleates, suffi-
 cere decem annos. Alterum est, non sufficere † unum 29
 actum contrarium, tum quia neque ad eam inducendam 30
 unicum sufficere demonstravimus, d. q. 2. concl. 3.
 tum quia ita de quavis † consuetudine contra jus indu-
 cta tradunt Ias. Bart. & alii, l. de quibus, ff. de legi. Abb.
 Butr. & Barb. d. c. fi. cū alii, quos refert, & sequitur Curt.
 d. sect. 4. n. 69. nisi forte consuetudo non esset † comple- 31
 ta; nam tunc per unicum actū tolleretur, vel saltem in-
 terrumperetur, iuxta ea, quæ post Abb. Butr. & Barb.
 d. c. fin. tradit Curt. d. sect. 4. n. 66. Fel. in c. cū accessissent,
 colum. antepen. vers. quintus casus, de constit. & Tur-
 zan. opin. 9. n. 4. Franc. Vivi. decis. Neap. 311. num. 7.
 Quæro tertio et ultimo, an consue-
 tude

tudo, vel statutum optandi tolli possit per contrariam
constitutionem?

PRIMA CONCLUSIO. Potest summus Pontifer

32 † per constitutionem tollere non modo consuetudi-
nem, sed etiam statutum optandi. De consuetudine

33 patet, cum possit Princeps per legem suam tollere †
contrariam consuetudinem, ita etiam, ut non valeat

contraria consuetudo postea inducta, ut tradunt Abb.

d. c. fin. num. 22. Butr. num. 53. Bart. & ceteri, d. l. de qui-
bus, Alex. in l. si non speciali, num. 4. C. de testi. & alii

quos referunt, & sequuntur de communi attestantes.

Imol. in c. cum ab omni. n. 3. de jur. & honest. cler. Cun.

d. c. fin. sect. 7. nu. 4. 5. & seqq. Turzan. opin. 99. Vivi. lib.

1. opin. 53. & Soarez. in thesaur. recept. sent. lit. C. numer.

285. De statuto etiam patet, quoniam clarum est, pol-

34 se † superiorem, & Pontificem tollere statuta particu-

laria inferiorum, ut in specie de statutis ecclesiarum
est tex. apertus, & ibi notant omnes, in c. 1. de constit.

35 † & consuetudinem optandi non potest dici acquisi-
tum ullum jus saltem singulis. antequam casus evenia;

ad no. per Jas. in l. quo minus, col. 2. vers. secundo ego re-
spondeo, ff. de flumin. quod & nos in hac specie semel

36 admonuimus, cap. 1. q. 2. Potest autem Princeps † pre-
judicare per constitutionem suam in acquirendis, ut

inter alios tradit. Ruin. consil. 7. colum. 2. consil. 9. colum.

vol. 1. & alibi, prout refert, & sequitur Port. conclus.

lib. 5. concl. 15. limit. 12. & Gabr. com. concl. lib. 3. de iur.

qua. non toll. concl. 1. imo posse in qua sitis, maxime in

beneficialibus Papam præjudicare supra ostendimus,

37 q. 1. in princip. maxime vero † ubi fit reductio ad anti-

quum statum, ut voluit Port. ubi supra limit. 10. post Gr.

zad. consil. 1. colum. 9. vers. præterea, & secundo responderet,

& Curi. Iun. consil. 1. col. 8. Gabr. ubi supr. concl. 2. nu. 28.

Hic autem redimus ad jus antiquum, cum ante dispo-

sitionem d. c. fin. de consuet. in 6. nullo jure expressum
optio permitteretur, imo tolli omnino videretur.

SECUNDA CONCLUSIO. Potest per statutum ec-

clesia-

clesiae † simul, & Episcopi tolli ab ecclesia tam con- 38
 suetudo quam statutum optandi. Dixi autem eccle-
 siæ simul, & Episcopi, cum & Capitulum in his, quæ
 spectant ad statuta ecclesiæ sine Episcopo statuere non
 possit, ut diximus supra cap. 2. q. 3. neque in his possit
 sine Capitulo, cum de illorum interesse agatur, vulg.
 reg. quod omnes tangit, de regul. jur. in 6. cum similibus.
 Probatur nūc unaquæq; pars conclusionis iis rationi-
 bus, quibus d. quæst. 3. ostendimus posse induci hoc jus
 oprandi per statutum, quamvis versaretur præjudi-
 cium Episcopi, idque magis hoc casu admittendum
 erit, cum sic redeamus adjus commune, quod facile † 39
 permitti debet, c. ab exordio, 35. distinct. cum aliis qua-
 late congerit Fel. d. c. cum accessissent, versic. septimo li-
 mita, de constitut. eo enim casu † valeret statutum et- 40
 iam ecclesiæ præjudiciale, ut fuse tradit Abb. in c. ec-
 clesia sancta Maria, colum. penult. & ibi late Fel. eodem
 tit. & in specie quod possint clerici † statuere contra 41
 consuetudinem, quæ erat contra jus, patet ex cap. cum
 omnes, de constitut. cum similibus, & optime ostendit
 Curt. d. c. fin. sect. 3. num. 10. ob eam quoque rationem,
 quod tunc redimus adjus commune. Ex quibus etiam
 patet, non obstat illud, quod ex Innoc. in c. acceden-
 tibus, de privileg. & Alex. consilio 5. volum. 5. tradunt
 Curt. d. sect. 4. numero 80. & Petr. Raven. d. enarr. ad
 tit. de consuet. sect. 5. num. 18. nimicum, non posse † E- 42
 piscopum etiam cum consensu Capituli renuntiare
 juriacquisito ecclesiæ per consuetudinem. Et quod
 docet Bart. in l. privilegio, per illum tex. C. de sacrosan.
 eccles. Abb. c. pen. in fin. de sepult. & alii quos refert, &
 sequitur Curt. d. c. fin. sect. 5. numero 42. non valere dis-
 positionem, per quam tollitur consuetudo utilis ec-
 clesiæ; responderetur enim primo, ea procedere, ubi con-
 suetudo ita utilis ecclesiæ sit secundum, aut præter
 jus, non autem contra jus, ut patet ex exemplis, quæ af-
 feruntur per illos Doct. ita ut eam auferendo redear-
 tur adjus commune, prout contingit in casu nostro.
 Ex quibus etiam illud demum indubitatum remanet,
 posse

116 ALEX. MONET. TRACTAT.

¶ posse statutum optandi & tolli contraria consuetudine, cum possit consuetudo derogare juri communis, quod fortius est particulari statuto, e. fin. cum ibi non ext. de consuet. multo ergo magis derogabit statuto, illudq; tolleret, quod & notavit Curt. ibid. sect. 7. numero 17. post Corn. consilio 293. circa superdictum volum. I.

SOLI DEO GLORIA.

INDEX

INDEX LOCU- PLETISSIMUS RERUM, QUÆ IN HOC TRACTATU de Optione continentur.

Prior nota Capita Tractatus, posterior numeros
margin. demonstrat.

A.

- A**bsentes ab ecclesia optare possunt. Cap. 4 n. 31. 4.4.
Absentes causa studiorum de licentia Prelati, vel Papa percipiunt fructus præbendarum 4.48
Absentes in servitio Papa, vel ecclesia cur optare possint, etiam stante cōsuetudine, vel statuto, quod soli præsentes optare possint 4.45
Absentes in servitio Episcopi optare possunt 4.46. Quid in absentib. causa studii de licentia Papa, vel Episcopi 4.7
Absentes in servitio Papa, vel ecclesia optare possunt licet consuetudo, vel statutum disponat, quod soli præsentes optent 4.32. Hi enim habentur pro præsentibus. 3.3.
Absentes justa de causa in 5.4.
- integrum restituuntur 6.
44.
Actus agentium non operatur ultra eorum intentiōnem 3.95
Actus consuetudinis debent esse interpolati, & conformati 2.37
Actus quot requirantur ad consuetudinem judicis arbitrio relinquitur 2.35
 Quid autem hac in re possimum attendere debeat 3.6
Aedes, seu domus canonicales per se non conferuntur. 3.11.
Agnitio honorum possessio-
nis facta per sequentem in
gradu intra tempus primi
operatur effectum suum,
ubi prior non agnoscat. 3.

Altera

- Alternativa mēsum, ejusq;
effectus, remissive* 3.57
*Animus inducendi consue-
tudinem quomodo colliga-
tur, remissive* 2.26
*Antiquior canonicus, qui
postea mutavit prabendā
per impetrationem, & col-
lationem in eadem ecclē-
sia, posterior est in optando
ei, qui medio tempore rece-
ptus fuit* 5.12
*Antiquior canonicus si diffe-
rat optare intra debitum
tempus vacantem praben-
dam quomodo eam possit
optare junior.* 5.3
*Antiquiore canonico non o-
piante vacantem praben-
dam optat sequens, & sic
deinceps* 5.13
*Antiquiore optante vacantē
prabendam sequens optare
potest prabendam ab eo di-
missam, & sic ceterigra-
datim* 5.15
*Antiquiores canonici prius
optant* 4.15. *Antiquiores
inquam non a tate, sed re-
ceptione* 16. *Declaratur
num. seqq.*
*Antiquiores canonici regula-
riter prius optare debent,
quam juniores* 5.2
*Antiquiores a tate, vel majo-
res ordine poterunt ex con-
suetudine speciali preferri
in optando* 4.18. *veletiam*
- Doctores, aut alia personi
in signes num. seqq.*
*Apprehensa possessione pri-
benda non censetur appre-
hensa possessio domus opa-
ta; neque apprehensio in
fundo censetur apprehen-
sus alter* 5.33
*Apprehensio possessionis an-
necessaria in optionie pri-
benda, aut domus* 5.33
& 36.
*Apprehensio possessionis pri-
collationem beneficii cu-
necessaria sit, & ad quis
prosit* 5.33
*Arbitrii, & arbitratores an-
possint restituere, vel sal-
tem pronunciare restitu-
endum, remissive.* 6.34
Argumentum à Rubrica;
optimum in jure 2.4
*Ascensus ad maiorem digni-
tatem permittitur, non ad
scensus ad minorem* 3.106
Quod explicatur 3.111

B

- Beneficia curialium dece-
dium in itinere, dum se
quuntur recessentem curi-
am vacare dicūtur in cu-
ria* 3.27. *Item decedentii
in loco, unde recessit in cu-
ria, quam sequi propon-
morbū non potuerunt* 2.8
*Beneficia curialiū, qui etiam
sede vacante ad locum po-
duas diatas Romanae curi-
proxi-*

- proximum, ubi domiciliū non habent, quavis de causa secedunt, ibique moriuntur, vacare dicuntur in curia. 3.23
- Beneficia devoluta quomodo dicantur conferri per Papam iure ordinario, ubi etiam infertur ad beneficia degentium, ac decedentium in curia, qui curiales non erant, neque ibi occasione curia morabantur. 3.77
- Beneficia juris patronatus optari non possunt. 3.82
- Beneficia officialium, & S. R. E. Cardinalium potius dicuntur simpliciter reservata, quam vacantia in curia 3.49. Idem in vacantibus per adoptionem alterius incompatibilis. 50
- Beneficia omnium familiarium Papa, nec non & familiarium S. R. E. Cardinalium sunt reservata. 3.54
- Beneficia qualibet S. R. E. Cardinalium, & quorumcunq; officialiū extra curiam etiam decedentium vacare dicuntur in curia 3.31. De protonotariis, n. 32. De collectorib. & sub-collectoribus 33. Idq; procedit, quamvis officiales postea esse desierint. n.34
- Beneficia reservata optari possunt ex speciali consuetudine super hoc inducta. 3.75
- Beneficia reservata per alternativam optari non possunt. 3.73
- Beneficia vacantia in curia si non conferantur intra mensem à Papa possunt conferri per ordinarium collatorem 3.66. secus in devolutus ad Papam 68, aut alias reservatus. num. 69.
- Beneficia vacantia in mensibus Apostolicis sunt reservata; & qui menses illi sint 3.56
- Beneficiarius nō potest suum beneficium diminuere, aut damno afficere 4.6
- Beneficiatus habens ecclesiā parochialem suo beneficio annexam non dicitur simpliciter habere curam animalium 4.9
- Beneficii collationem excommunicato factam mero iure tenere satis probabile est 4.26
- Beneficium conferri alicui potest nomine absentis 4.61
- Beneficium impetrari potest sine mandato 4.62
- Beneficium juris patronatus laicorum potest specialiter I & ex-

& expressere reservari 3. 89
 Beneficium juris patronatus
 optari potest accedēte con-
 sensu patroni 3. 91. Velsi
 specialis consuetudo super
 hoc inducta sit, ut id quoq;
 optetur 3. 92
 Beneficium semel affectum
 semper manet affectum 3.
 35
 Beneficium vacare in curia,
 & esse reservatum an idē
 sit 3. 17
 Beneficium vacat in curia,
 vel potius est reservatum
 per adoptionem secūdi in-
 compatibilis 3. 38. & 50

C

Canonia, & probenda quid
 sit 7. 6. & seqq.
 Canonia ius quoddam spiri-
 tuale est 7. 7
 Canonia non debet esse sine
 probenda, ubi adjunt pro-
 benda in ecclesia 7. 3
 Canonia tribuit ius ad pro-
 bendam 7. 11. Item ius a-
 ctu percipiendi quotidia-
 nas distributiones, nisi a-
 liud obstat 7. 12
 Canonia tribuit stallum in
 choro, & exercitium eorū,
 qua ad divinum officium
 spectant 7. 8. Item locum,
 & vocem in Capitulo 7. 9
 Nisi vel esset puer, vel non
 subdiaconus 10
 Canonicatu collato censetur

etiam collata probēda
 Canonicatus seu canonici
 stinguitur à probenda
 Canonici duo assumi possunt
 nulla etiam vacante pro
 benda, ubi non est cen-
 numerus probendarum
 secus ubi est ceterus 7
 Canonici omnes presbyteri
 debent procedere omni-
 diaconos, & omnes dia-
 ni omnes subdiaconos
 26.
 Canonici probendati, ac
 gnitates debent infra
 num suscipere ordinem
 quisitum 5. 24. Canonici
 rate esse constituti, ut illi
 intra idem tempus possin-
 suscipere
 Canonici soli, seu beneficii
 in aliqua ecclesia collegi-
 ta regulariter optant
 sunt
 Canonicus an habeat sui
 sorē, & an poenitentiarum
 4. 7. & 12.
 Canonicus aut alias coni-
 ctus conjunctione spiri-
 tu li non potest pro alio cu-
 iuncto impetrare, aut in-
 ceptare
 Canonicus nuper recep-
 tis debet prius sedere in ul-
 mo loco intra suum or-
 nem 7. 3
 Canonicus, qui ex consueta
 dñe optare non potest ne-
 sem

- semel, si semel optavit præbendā, super qua moveatur sibilis, non poterit aliam optionem facere 4. 41. Poterit tamen redire ad suam, si succumbat, eamq; dimiserit cum protestatione 42.
- Canonicus**, qui major est ordine, posterior tamen receptione, quomodo debeat preferri in portione percipienda. 4. 17.
- Capitulum**, seu collegium universum restituitur ex edicto minorum, ubi agitur de servanda consuetudine, vel statuto optandi, quia nemo optavit, alias secus 6. 52.
- Cap statutum**, de præbend. in 6. correctum fuit 3. 40 cuius tamen contrarium aliqui tenent n. 72.
- Clerici**, & presbyteri simplices in aliqua ecclesia non possint optare canonici-
tus, & canonici dignitates 3. 6.
- Clerici** possunt statuere contra consuetudinem, qua est contra ius 8. 41.
- Collatio beneficii**, facta excommunicato nulla est 4. 23.
- Collatio**, seu investitura non requiritur in optione 5. 32.
- Conditio** habetur pro imple-
- ta cum non stat per eum, qui implere debet 4. 44.
- Conjuncta persona** sine man-
dato admittitur ad optan-
dum 4. 63. sicut etiam in
benefcialibus 64. requiri-
tur tamen ratihabitio 69.
- Conjuncta persona** regulari-
ter admittuntur pro con-
juncta, si caveant de rato
4. 65. & quæ illæ sint 66. &
usque ad quem gradum 67.
- Consanguinei** remotiores pos-
sunt cogere proximiores, ut
ante annum consanguineis
à statuto præfixum retrahant 6. 16.
- Consuetudine**, & statuto in-
duci potest ius optandi 1.
21.
- Consuetudine** optandi ab al-
liqua ecclesia sublata per
pontificiam constitutionem
non poterit similis consue-
tudo ex eadem causa de-
nuo introduci 2. 45. poterit
tamen ex nova causa 46.
vel accidente expresso con-
sensu Pontificis 47. vel et-
iam sine nova causa, ubi
solum præterita consuetu-
do in specie sublata est 48.
- Consuetudinem** optandi in-
ducere non possunt, qui ejus
jurus non sunt capaces ex
se 2. 40. vel nisi illius ca-
paces fiant ex dispensatione
I 2 sum-

- summi Pontificis 41
Consuetudo à quibus perso-
 nis induci possit, remissive
 2.29
- Consuetudo contra ius non**
 extenditur de casu vero
 ad fictum, neq; de loco ad
 locum, neque de persona
 ad personam 4.34. Idem
 in statuto 35. Quod tamen
 perpetuum nō est, remissive
 36. pricipue vero ubi in
 casu omisso militat eadem
 omnino ratio 37. vel ubi ea
 equiparantur à lege 38
- Consuetudo contra ius quan-**
 do extendatur ad casum
 fictum 4.50
- Consuetudo extenditur ali-**
 quando 3.111
- Consuetudo illa, qua contra**
 ius est, requirit spatiū
 quadraginta annorum,
 saltem de jure canonico
 2.5.
- Consuetudo non extenditur**
 3.105. Quod explicatur n.
 111. & 112.
- Consuetudo optandi inniti-**
 tur à iurati canonica 2.1.
 estq; rationabilis, & à iure
 approbata num.2.
- Consuetudo optandi juxta**
 nonnullorum sententiam
 est prater ius; ideoq; secun-
 dum eos inducitur spatio
 decem annorum 2.15
- Consuetudo optandi quando**
 sūt prater, & quando con-
 traius, quantoq; tempo
 inducatur, late distingui-
 tur 2.16. & seq.
- Consuetudo optandi induc-**
 tur spatio decem annorum
 ubi prabenda certa sum
 numero, sed non distin-
 quoad proprietates, qui
 niam portiones queda-
 inaequales assignantur
 17
- Consuetudo optandi ut indi-**
 catur, ubi prabenda sum
 distincta, requiritur spatiū
 quadraginta annorum
 2.1. act
- Consuetudo optandi ubi pre-**
 benda sunt distincta, &
 contra ius, vel, si prater
 derogat tamen iure eccl
 sia, cui collator praest 2.14
 & seq.
- Consuetudo optandi domi-**
 cur possit induci mino-
 spatio, quam quadraginta
 annorum 2.21. & 3.9. cito
 seqq.
- Consuetudo optandi domi-**
 in ecclesia Mediolani
 antiquissima 3.1. non
 tene
- Consuetudo optandi requiri-**
 scientiam, & patientiam
 ordinarii collatoris 2.1. can
 Item scientiam, & consu-
 sum saltem tacitum m
 Consu-
 jores partis Capituli 2.1
 eumq; non erronem, &
 na

- ex certa scientia, & animo
inducendi consuetudinem 25
- Consuetudo optandi quomo-
do probetur, remissive 2.
28
- Consuetudo optandi, sicut &
cetera consuetudines uni-
co actu induci non possunt
2. 30. etiam si actus sit no-
torius toti collegio 31. Nisi
actus sit successivus 32. &
38. vel judicarius nu. 33.
Quod tamen est dubium
34
- Consuetudo optandi unico
actu cum quadragenaria
præscriptione forte induc-
tur 2. 38
- Consuetudo optandi non de-
bet necessario esse obtenta
in contraditorio iudicio,
sicut & alia consuetudines,
nisi ubi unico actu indu-
cenda est 2. 39
- Consuetudo optandi, seu sta-
tutum potest etiam locum
habere in collegio Mansio-
nariorum 3. 4
- Consuetudo optandi inter ca-
nonicos inducta non ex-
tenditur ad dignitates, seu
Prælatos, ut possint optare
canonicæ præbendas 4.
2.
- Consuetudo optandi sicut
quævis alia inducta in u-
na ecclesia non extenditur
- ad aliam ecclesiam licet
illi subjectam 4. 40
- Consuetudo optandi non est
improbata à jure, sed imo
permissa. & quadammodo
approbata 4. 51
- Consuetudo optandi locum
non habet quoad Aposto-
licos impetrantes 8. 12. nisi
de hoc specialis consuetudo
inducta sit 13
- Consuetudo optandi non tol-
litur per non usum 8. 18.
Idq; licet evenerit casus o-
ptionis 19
- Consuetudo optandi tollitur
per contrarium usum ac-
cedente maxime contradic-
tione 8. 25. dummodo ob-
servatus sit tanto tempore,
quæcumque requiritur ad in-
ducendam consuetudinem
26. hoc est, quadraginta
annorum, ubi præbenda
sunt distinctæ 27
- Consuetudo optandi non tol-
litur per unicum actum
contrarium 8. 29. Idem in
quavis consuetudine 30.
Tolleretur tamen, vel sal-
tem interrumpetur, ubi
consuetudo non esset com-
pleta 31
- Consuetudo optandi, sicut &
statutum potest tolli à Pa-
pa per contrarium consti-
tutionem 8. 32. & seqq.
- Consuetudo optandi, sicut &
statu-

- statutum potest tolli per contrarium statutum Capituli simul, & Episcopi. 8. 38
- C**onsuetudo præter jus est, que neq; contra, neq; etiam secundum jus est 2. 10
- C**onsuetudo præter jus inducitur spatio decem annorum 2. 6. Idem secundum aliquos in qua rationabili, & aqua. 7. Si tamen agatur de præjudicio tertii privati requiruntur xxx. anni num. 8. Si de præjudicio ecclesia, quadraginta 9
- C**onsuetudo quomodo probatur, remissive 3. 27
- C**onsuetudo rationabilis contra jus requirit ad sui introductionem spatiū quadraginta annorum 2. 22
- C**onsuetudo rationabilis que sit, judicis arbitrio relinquitur 2. 11. Quid autem arbitrari debet judex, explicatur num. 12. & seqq.
- C**onsuetudo tollitur per contrarium usum 8. 22
- C**onsuetudo tollitur tanto tempore, quantum requiritur ad eam inducendam 8. 18
- C**ontingentia ut plurimum attendenda sunt 5. 11
- C**opula, Et, ponitur inter diversa 7. 2
- C**uriandum nomine quinam comprehendantur 3. 21
- D**erogatus potest eligere, & aprare 4. 21
- D**erogare in specie optioni potest Papa 8. 1. & seq. In dubio tamen non censetur velle ei derogare num. 3. & seqq.
- D**erogare optioni non est nescisse, ubi quis providet de beneficio vacante apud sedem. 8. 6
- D**erogatio generalis sufficiat impediendam optionem, ubi providetur mou proprio de præbenda specialiter reservata; scilicet ubi provisio fiat ad petitionem partis 8. 11. & ratio diversitatis 11
- D**erogatio saltem generalis optionis requiritur ubi apostolus confert, vel mandat transferri præbendam generaliter reservatam 8. 7. Probabile tamen est non requiri hanc generalem derogationem 8 saltem in beneficiis vacantibus in mensibus apostolicis
- D**erogatio specialis consuetudinis, vel statuti etiam pro rati de operando non requiritur, ubi alicui prouideatur de præbenda vacante in curia 3. 1

Dero
re
u
co
m
ga
ar
cl
Dicit
q
be
Dicit
u
de
xc
Dicit
fir
m
1.
Dig
cl
le
Dign
le
P
le
le
5
Div
ru
ai
le
sa
Doc
4
Don
n
r
Dero

- quinam
r 3.21
- ligere, &
4.11
- optioni p-
& seq. 11
- n censem
nu. 3.6
- zon esti-
rovidem
ante apu-
8.6
- is suffici-
m optione,
motu pro-
la speciali-
jecus ubi
petitionem
at. divi-
11
generalis
tur ubi Pa-
nandat in
m generali-
7. Proba-
non requiri-
m deroga-
n in benefi-
is in mens-
s consueta-
e etiam in
non requiri-
licui provi-
benda va-
3.11
- Derroatio specialis optionis
requiritur, ubi provisio fit
vigore expectativa alicui
concessa 8. 14. Nisi Papa
mandet provideri de pin-
guiori prabenda 15. vel
ad sit motus proprius cum
clausula, non obstante 16
- Dic̄tio, amplius, ad eum quo-
que pertinet, cui nihil de-
betur 5.10
- Dic̄tio, cum, posita inter di-
versas orationes stat potius
demonstrative, quam ta-
xative 3.60
- Dic̄tio, gradatim int̄ ex cap.
fin. de consuet. libr. 6. quo-
modo proprie sumatur 5.
14.
- Dignitates aliqua sunt in ec-
clesia collegiatus, & qua il-
le sint 5.19
- Dignitates omnes Pontifica-
les; nec non & majores post
Pontificalem in cathedrali-
bus, & principales in col-
legiatus sunt reservata 3.
55.
- Divisio beneficiorum unito-
rum debet fieri ab habente
auctoritatem servata so-
lemnitate, & ex justa cau-
sa, sicut & unio 4.5
- Doctorum ordo precipuus est
4.19.
- Dominium pecunia soluta
negotiorum gestori acqui-
ritur, creditori ratihabi-
- tione secuta. 4.59
- Domus an, & quando sit an-
nexa prabenda 3.8
- Domus canonicalis nihil fere
habet spiritualitatu sicut
prabenda 3.10
- Domus canonicalis optari po-
test ex communi doctorum
sententia 3.7
- E
- Episcopus cum consensu Ca-
pituli an possit renunciare
juri acquisitione sua ecclesie.
per conuetudinem 8.42
- Episcopus, & clerici inferio-
res collegium constituentes
possunt contra canones sta-
tuere in materia, in qua
induci potest consuetudo
canone permittente 2.58
- Episcopus extra diocesim po-
test sua beneficia conferre
3.80.
- Episcopus potest saltem ad
vitam suam condere sta-
tutum optandi 2.59. quod
idem perpetuo durabit si
accesserit consensus Capi-
tuli nu 60
- Episcopus, seu alius inferior
non potest contra canones
stauere 2.53. Quod limi-
tatur nu. 58
- Erubescimus sine lege loqui
3.2.
- Etymologia dat propriū ver-
bis intellectum 1.11. & ab
ea sumtum argumentum
I 4 optime

- optime in iure procedit 12
Excommunicatus equipara-
 tur deportato 4.27
Excommunicatus non amit-
 tit fructus beneficii, nisi
 per sententiam eos expresse
 continentem 4.30
Excommunicatus potest ac-
 ceptare beneficium iam si-
 bi collatum 4.25
Excommunicatus potest ea,
 quae sunt facti, & per quae
 solum declaratur volun-
 tas 4.29
Excommunicatus potest opta-
 re 4.20. Contrarium alii
 2.1
Excommunicatus privatur
 fructibus beneficii 4.22
Expectans posterior in data
 acceptans intra mensem
 primi non tenetur amplius
 acceptare in suo mense,
 ubi primus debito tempore
 non acceptavit 5.5
Extravag. ex debito, quae est
 10.22. de elect. in commun.
 & extravag. Ad regimen,
 quae est Benedicti xii. de
 preben. in commun. expi-
 rarunt morte illorum Pon-
 tificum, sed renovantur
 per regulas cancellariae 3.
 40

F.

- Facilis est redditus ad jus com-
 mune 8.39
Facultas non tollitur per non

- usum 8.10
Facultatis jura non prescri-
 buntur 8.2
Favori suo quilibet renun-
 ciare potest, & ei, quod in
 suum favorem introdu-
 ctum est 6.4. & 3.10
Fructus beneficii an possit
 percipi ab excommunicato
 4.22
Fructus bonorum alicuius
 ecclesie, & beneficii des-
 nunt esse obnoxii pensioni,
 quando ea desinunt esse bo-
 na, & fundi illius ecclesie
 7.31

G

- G**eneralis derogatio. Vide de-
 rogatio generalis.

- G**radatum, dictio inter cap.
 fin. de consuet. in 6. quo-
 modo proprie sumatur
 1.4

- G**rossi fructus a probenda, &
 distributionibus distin-
 guuntur 3.14
Grossi fructus si obtenti fue-
 rint per canonicum in cu-
 ria defunctum, optari u
 defuncto non possunt 3.14

H

- H**abilitas, & capacitas iuri
 optandi requiritur in iure
 qui hujusmodi consuetu-
 dinem debent inducere 2.
 40. vel quod fiant capaci
 ex dispensatione summi
 Pontificis 2.41
Habi-

- 8.10
 n prescri-
 8.2
 et renun-
 i, quod in
 introdu-
 & 3.107
 n possit
 munica-
 alicuius
 reficii des-
 pensioni
 unt esse bo-
 ius ecclesi-
 9. Vide de-
 s.
 n tex. cap.
 in 6. qui-
 matur
 benda,
 dissim-
 3.14
 tenti fui-
 um in cu-
 , optari
 sunt 3.14
 citas juri-
 tur in iū,
 consuetu-
 ducere i-
 nt capaci-
 e summi
 2.41
 Habi-
 8.10
 aut religiosum, sed potius
 professio regularis 2.44
 I
 Ignorantia affectata, & supi-
 pina nō excusat, quin cur-
 rat tempus, cum utraque
 prosciētia habeatur 6.23
 Ignorantia juramento quan-
 do probetur, remissive 6.
 34
 Ignorantia regulariter pra-
 sumitur 6.33
 Ignorantia supina quae sit,
 que ve probabilis, judicā-
 tis arbitrio relinquitur 6.
 24.
 Impedimenta, ob qua compet-
 tit restitutio in integrum,
 remissive 6.45
 Impedito non currit fortasse
 ullum tempus, ubi impe-
 dimentum non sit affecta-
 tum 6.40
 Indulta beneficiorum maxi-
 me vacantium in mensib.
 reservatis, non ampliant
 gratiam 3.64
 Indultum beneficiorum re-
 servatorum non compre-
 hendit vacantia in curia,
 nisi id in specie exprima-
 tur 3.62
 Index competens in causa re-
 stitutionis in integrum ad-
 versus omissam optionem
 quis sit 6.53
 Iuniores optare poterunt, et-
 iam antequam optent an-
 tiquiores, cum protestatio-
 ne 6.17
 Iuri patronatus etiam laico-
 rum potest expresse dero-
 gari 3.90
 Iuri patronatus prescribitur
 spatio quadraginta anno-
 rum 3.93
 Iuris nomen in definitione o-
 ptionis accipitur pro legi-
 tima facultate 1.14
 Ius ad rem, aut in re, an. &
 quando per optionem tri-
 buatur 1.15
 Ius in beneficio acquiritur
 per solam collationem an-
 te apprehensionem posses-
 sionis 5.34
 Ius optandi cedit ad commo-
 dum, & decus totius colle-
 gii 1.18
 Ius optandi induci potest con-
 suetudine 2.3
 Ius optandi induci potest sta-
 tuto 2.49
 Ius optandi locum regulari-
 ter habet solum in ecclesias
 collegiatu 1.16
 Ius optandi locum quoq; ba-
 bere potest in quovis sacro
 collegio, in quo singulis pro-
 videtur de beneficio ali-
 quo, seu commenda, ut in
 militia S. Ioannis Hiero-
 solymitani 3.5
 Ius optandi non est in omni-
 bus ecclesias 1.19. neque iis
 I 5 com-

competit de jure communi
20.

Ius optandi religiosis collegis
competit ut collegium con-
stituunt, non ut singulari-
bus personis 1.17. & seq.

L

Lex, & constitutio posterior
cōtraria tollit priorem, li-
cet de ea mentionem non
faciat 3.71

Lex inferioris quando prae-
matur juri, arbitarium
est judici 6.25

Lex non tollitur per actus ne-
gativos, seu per non usum
8.13.

M

Major, vel minor dignitas
quando successive possint
obtineri; & inter eas ascē-
sus, vel descensus detur 3.
115.

Mandati fines diligēter sunt
custodiendi 3.114

Manus appositiō affectio di-
citur, & inducit quandam
reservationem, & quando
3.51.

Melius est habere, quam non
habere 5.8

Melius est quod est magis
gratum 3.113

Milites, seu militaris religio-
nis equites an possint in-
ducere consuetudinem o-
ptandi 2.42

Minores, & iuste impediti re-

stiuuntur lapsō tempore
optandi 6.43

Minor, & iuste impeditus re-
gulariter restituuntur ad-
versus qualibet omissa, &
lapsū temporum ad ali-
quid agendum 6.46

Minoribus impeditis fortē
currit tempus optandi 6.
41.

Minor prabenda, qua tamen
sit magis grata, optari po-
test 3.100. Quod latius
probatur nu. 107. & seqq.

Contrarium alii nu. 101.
Quod confirmatur 104.

105. & 106. Alii distin-
guunt 102. Qua tamen
distinctio refellitur 103

Minus licet, cui licet & plus,
& melius est, quod est ma-
gis gratum 3.108

Minus solutum intelligitur,
quamvis nihil sit solutum
5.9.

Mors, velejus notitia quomo-
do probetur remissive 6.36

Motus proprius habet vim
derogatoria 8.17

N

Navarri Doctoris auditorii
4.10.

Notitia ficta, de qua in clem.
un. §. ceterum, de concess.
prabend. procedit solum in
casu speciali illius clem. 6.
22.

Notitia vacationis beneficij
qua

empero
6.43
ditus re-
itur ad-
missa, &
n ad ali-
6.46
s forten-
tandi 6.
u & tamen
optari po-
od latiu-
& jeqq.
nu. 101.
ur 104.
lii distin-
& tamen
ur 103
t & plu-
odest ma-
3.108
elligitur,
t solium
a quomo-
si ve 6.36
ibet vim
8.17
uctoritas
a in clem.
le concess.
solum in
s clem. 6.
beneficii
qua

- qua sufficiens sit ad effectū
optionis, & quando prasu-
matur 6.38
- O
- Optans debet admitti per
Capitulum, vel eum, qui
praest Capitulo 5. 29. nisi
tamen hæc solemnitas con-
traria consuetudine sub-
lata sit 30. Imo forte non
requiritur etiam tacitus
consensus Capituli, sed
sufficit notificare Capitulo
optionem 31
- Optans domum, vel prabendam
videtur necessario
habere debere, quod di-
mittat 5. 6. Contrarium
n. seq.
- Optans ex speciali consuetu-
dine prabendam superioris
ordinis aut gradus, si
muleriam optabit stallum
in illo ordine, vel gradu 7.
25. postremum tamen in eo
ordine locum obtinebit 27
- Optans intra eundem ordi-
nem ascendit saltem per
accidens ad locum superior-
rem in choro 7.23
- Optans prabendam ubi pre-
benda sunt distincta reali-
ter, vel assignantur cano-
nicis saltem ad tempus in
determinato corpore, di-
mittit onus pensionis, quo
gravata est prabenda, quæ
dimittit 7.28
- Optare accipitur pro deside-
rare 1. 2. Item pro eligere
3 eñ 8. & hoc utroq; modo
sumptum dicitur à verbo
Graco ὄπισθε 4
- Optio canonica unde nomen
sumat 1.10
- Optio canonica quomodo de-
finiatur 1.13
- Optio de duobus dicitur, ele-
ctio de pluribus 1.5. & alia
differentia utriusq; remis-
sive 6
- Optio ecclesiastica canonica
dicitur 1.9. & optatio nu.
seq.
- Optio gradatim fit; idq; duo-
bus modis accidit 1. 22. cū
seq.
- Optio intra quod tempus fie-
ri debet, & an illud tem-
pus mutari possit, remissi-
ve 1.31
- Optio intra viginti dies fieri
debet 6.1 etiam ubi nullus
ad sit executor, vel expe-
ctans 2
- Optio libere fit, & volunta-
rie, non coacte 1.27
- Optio locum fortasse habere
potest in beneficiis vacan-
tibus in curia, si intra mē-
sem per Papam non confe-
rantur 3.65. Contrarium
tamen verius num. 70. &
seq.
- Optio locum habet in benefi-
ciis devolutu ad Papam

- ex negligentia inferiorum
3. 76. & in iis quæ Papa
ordinario jure refert 77
- Optio locum non habet regu-
lariter in aliis beneficiis,
quam canonicatibus 3. 1
- Optio locum non habet regu-
lariter in præbendis apud
sedem, seu in curia vacan-
tibus 3. 13
- Optio locum regulariter non
habet in beneficio quomo-
docunq; sive generaliter,
sive specialiter reservatis
3. 41. Quod tamen tempe-
rant aliqui, ut solum pro-
cedat, ubi specialis reser-
vatio fiat motu proprio, non
ad instantiam partis 42.
- Item ubi specialis reser-
vatio fit de beneficio certo,
non autem incerto 43
- Optio locum regulariter non
habet in præbendis vacan-
tibus in curia, quæ per al-
lium quam Papam, aut ex
eius facultate conferun-
zur 3. 59. ex quo infertur
ad habentes indulsum 61.
secus in vacantib. in men-
sibus Apostolicis, eaq; sola
ratione reservatis 63
- Optio locum regulariter non
habet in præbendis resi-
gnatis in curia 3. 74
- Optio regulariter locum non
habet in permutatione, seu
in beneficiis, quæ permu-
tantur 3. 94. nisi de hoc
specialis consuetudo sit in-
ducta 3. 97
- Optio regulariter locum non
potest habere de uno ordi-
ne ad alium in cathedrali-
bus, ubi ex Concil. Tri-
dent. dispositione certus or-
do sacer præbendis, vel po-
tius canonicatibus anni-
xus est, secus in aliis ecclæ-
sis collegiatis, ubi ex sola
consuetudine, vel statuto
certus ordo præbendis an-
nexus est 3. 27
- Optio regulariter locum po-
test habere in dignitatib.
que nō sint reservatae, aut
si specialis consuetudo in-
ducta sit post Concil. Trid.
ut etiam in cathedralibus
intra diversos ordines op-
tio fiat 3. 28
- Optio speciali consuetudine
locum habere potest, ubi
præbenda sunt diverso-
rum generum 3. 26
- Optione canonicatus nō mu-
tatur, sed sola præbenda 7.
18. Mutatur tamen jus spi-
rituale, quod est annexum
præbenda 19. Imo etiam
quodammodo titulus, ubi
saltem præbenda sunt di-
stinctæ num. 20. Contra-
rium alii, qui exponuntur
21
- Optionē gradatim fieri quot
modis

- modis accipi possit 5.1
 Optiones collationem non requirunt, neq^z collationes sunt 4.24
 Optiones fieri possunt per procuratorem habentem speciale mandatum 4.52.
 Imo per procuratorem cum libera num. 55. Quid in habente generale mandatum 58
 Optiones per quemcunque nomine meo facta valent, si ratum habeam 4.60
 Optionis canonica definitio 1.13
 Optionis canonica nomē unde dicitur 1.10
 Optionis nomen de pluribus aliquando dicitur 1.7
 Optionis unica est species substantialis, plures tamen accidentales. 1.32
 Optionum alia est, qua consuetudine inducitur, alia, qua statuto 1.33. Item alia beneficiorum spectantium ad Pontificis collationem; alia ad ordinarii provisionem 34
 Optionum alia, qua à canonici fit; alia, qua à mansionarius; alia, qua ab equitibus 1.35
 Ordo aliquis annexus ne fuerit prabendis de jure antiquo 5.20
 Ordo sacer annexus erat de jure antiquo dignitatibus 5.21
 Ordo sacer ex Concil. Trid. annexus est prabendis seu canonicatibus cathedralium, ita ut dimidia sicut pars canonicorum sint presbyteri, ceteri vero diaconi, & subdiaconi 5.23
 Ordo sacer requisitus ad quemvis canonicatum, seu dignitatē debet intra annum suscipi 5.24
- P
- Papa, & Princeps potest præjudicare in acquirendis, imo & in quasitis 8.36. maxime ubi redimus ad jus antiquum 37
 Papa in beneficialibus habet plenitudinem potestatis 8.2
 Papa, vel Princeps in dubio non censetur velle derogare juri quasito 8.4. Idq^z si vesit jus in re, sive ad rē; & licet modicum sit præjudicium 5
 Papa potest derogare optionē 8.1. in dubio tamen non censetur velle ei derogare 3
 Pensio est onus reale 7.29. & transit ad quemcunque transit beneficium, & prabenda 30
 Pensio etiam imposta super folis

- solis distributionibus, vel
 super distributionibus si-
 mul, & præbenda, omnino
 dimititur per eum, qui
 via collationis, & nova
 provisionis mutat canoni-
 catum 7.37
- Pensio non dimititur per o-
 ptionem, ubi per canepa-
 riū Capituli sit loco præ-
 benda certa distributio in
 bladis, vel pecunia 7.32
- Pensio per optionem non di-
 mittitur ubi ea imposta
 sit in totum, vel pro parte
 super distributionib. quo-
 tidianis; tunc enim saltem
 ad ratam illis correspon-
 dentem solvenda erit ab
 optante 7.33
- Pensionarius non potest exi-
 gere à Capitulo pensionem
 impositam super distri-
 butionibus quotidianis, cui
 vacante canonicatu illa
 accrescunt 7.34
- Pensionarius, qui resignavit
 duo beneficia Titio reser-
 vat a sibi pensione super u-
 troque, si Titius alterum
 Seio resignet, exiget pen-
 sionem à Titio, & Seio ad ra-
 tam valoris utriusq; bene-
 ficii 7.35
- Pœnitentiarius optando non
 dividit, aut unit officium
 à beneficio, seu cum illo,
 sed dimittit præbendam
- cum onere, & officio 4.11
 Pœnitentiarius principaliter
 habet officium, præbendam
 per annexionem secundum
 Navar. 4. 8. de quo num-
 13.
- Possessio beneficij capi debet
 ad cornu altaris; secundum
 præbenda optata 1.38
- Possessio beneficij, & præbен-
 da, seu domus optata, ubi
 nemine detineatur, potest
 capi propria auctoritate
 5.37.
- Possessio beneficij, seu prebен-
 da, aut domus optata in-
 tra quantum tempus capi
 debeat, remittitur arbit-
 rioris judicis 5.40
- Posterior constitutio contra-
 riatorum priorem, licet de
 ea mentionem non faciat
 3.71.
- Præbenda dimissa non potest
 simul retineri cum optata
 1.28.
- Præbenda habet aliquid sp.
 ritualitatis distinctum à
 canonia 7.11
- Præbenda nascitur à can-
 nia sicut filia à matre 7.
 4.
- Præbenda non optata dan-
 debet noviter recepto, &
 proviso 7.24
- Præbenda non vacans optari
 non potest, nisi ex speciali
 consuetudine 1.25. & seq.
 p. 1.

- Prabenda per optionē dimis-
 sa, vacare dicitur 1. 24
 Prabenda quomodo definiri
 possit 7. 13
 Prabenda resignata in per-
 mutatione alteri, quam
 uni ex permutantibus cō-
 ferri non potest 3. 96
 Prabenda sumta pro tempo-
 ralitate competit etiam
 laico 7. 84
 Prabenda Theologalis, pœni-
 tentiarie, vel similis opta-
 ri non potest 3. 98. conferri
 enim debet certis personis
 qualificatis 99
 Prabenda nomen propriæ so-
 lum locum habet in eccle-
 siis collegiatis 3. 3
 Prabenda quibusdam in locis
 alia subdiaconales, alia
 diaconales, alia presbyte-
 rales 5. 18
 Prabendā pœnitentiarii, aut
 similem obtinens, non po-
 test secundum aliquos a-
 liam optare 4. 4. Contra-
 rium alii num. 11
 Prabendarum, & canonico-
 rum varii ordines, & gra-
 duis 5. 16. & seqq.
 Pralatus non potest præjudi-
 care iuribus ecclesie 2. 54.
 Quod quomodo verum sit,
 explicatur num. 55. & se-
 quentib.
 Pralatus potest donare ali-
 qua bona loco religioso 2.
 25. & seq.
 Pralatus præjudicare potest
 ecclesia sua in quærendis,
 non in quæsitis 2. 57
 Præscriptio, & consuetudo
 extenduntur ad casus o-
 mnino similes 3. 112
 Præscriptio non extenditur
 nisi ad id, quod est posse-
 sum 3. 104
 Præscriptio temporalis non
 currit minori 6. 42
 Præsumptiones, & conjectura
 scientia tolluntur si probe-
 tur absentia, vel alia ju-
 sta ignorantia causa 6. 32
 Prior in data, qui nō fuit ne-
 gligens præfertur in optan-
 do priori in receptione, po-
 steriori tamen in data.
 Privilegiati, ut percipiant
 fructus ac si residerent, o-
 ptare non possunt, & gau-
 dere aliis privilegiis, qua-
 competunt præsentib. tam
 de jure communi, quam
 ex consuetudine, vel statu-
 to 4. 49
 Procurator admittitur in
 quavis re, ubi non prohi-
 betur 4. 54
 Procurator cum libera & qui-
 paratur habenti speciale
 mandatum 4. 56. Ites in po-
 test permittare 57
 Procurator habens generale

mata

mandatum, & negotiorū
gestor si nomine meo optet,
& ego ratum habeam, o-
ptio valebit 4. 58
Protestatio quid pro sit optan-
tibus 4. 42. & 6. 17

Q

Quotidiana distributiones
accessoria non sunt ad pra-
bendam, sed potius ad ca-
nonicatum 7. 36
Quotidiana distributiones
differunt à prabenda, &
grossa 3. 14

R

Ratihabitio requiritur ubi
aliquis sine mandato spe-
ciali, aut sine libera pro a-
lio optavit 4. 69. & an ra-
tihabitione hujusmodi per
antiquiores facienda pen-
dente possint interim ju-
niiores optare 70

Rationabilis consuetudo est
qua continent bonum hone-
stum, vel honorabile 2. 14

Rationabilitas non requiri-
tur in consuetudine, qua
prater jus est 2. 13

Redditus ad jus commune fa-
cile permittitur 8. 39

Regula cancellaria vim legis
obtinet 8. 10

Religio militaris Hierosoly-
mitana ut nobilissima est,
ita sola inter militias pro-
prium religionis nomen
obtinet 2. 43

Reservata alicujus praben-
da, si ille optet aliam que-
nam censeatur reservan-
re missive 3. 8

Reservata sunt beneficia va-
cantia per promotionem
ad episcopatum 3. 52. &
quando ea vacent de jun-
veletiam de stylo Romana
curia 11

Reservata sunt quavis ben-
eficia in curia vacantia
48

Reservatio comprehendit bi-
necchia juris patronum
ecclesiarum 3. 87. Autem
iam laicorum eius compe-
tentis ex privilegio, vel
præscriptione 88

Reservatio duplex est, altera
generalis, specialis altera
3. 44

Reservatio mentalis quid sit,
& an sit in usu 3. 45. &
quid de individualia seu spe-
cialissima 45

Reservatio non comprehen-
dit beneficia juris patro-
natus maxime laicorum 3.
83. etiam si ad sint in reser-
vatione illa verba, ad cu-
juscunq; provisionem, pre-
sentationem, dispositionem,
&c. 84. Imo licet benefi-
ciū sit mixtim jūrus patro-
natus clericorum, & lai-
corum 85. aut clericō com-
petentis ratione bonorum
patri.

patrimonialium 86
 Reservatio specialis à gene-
 rali in quo differat 3.47
 Reservationis beneficiorum
     materia, remissive 3.58
 Restitutio conceditur propter
     amissum interesse verita-
     tis & affectionis 3.110
 Restitutio in integrum etiam
     ecclesia solum datur ob
     magnum lassionem 3.109
 Restitutio in mere spirituali-
     bus vel eis annexis quan-
     do detur 6.47
 S
 Scientia presumitur de eo, de
     quo est publica vox, & sa-
     ma 6.29
 Scientia presumta sufficit in
     casu clem. 1. de præben. non
     autem in tempore optandi,
     aut conferendi beneficium
     3.79.
 Scientia probatur presump-
     tionibus, & conjecturis 6.
     26.
 Scientia, vel ignorantia quo-
     modo probetur, vel presu-
     matur 6.35
 Scire quis presumitur qua-
     fiunt in loco, quæ frequen-
     tat 6.31
 Sede vacante potest ordina-
     rius beneficia simplicia
     vacantia in curia post
     mensem conferre 3.67
 Significationes varia nomi-
     nu optionis, remissive 1.1

Singuli de Capitulo con-
     sire debent cum de singue-
     lorum prajudicio agitur.
     6.6.
 Stallum optare quis non po-
     test non optata etiam pra-
     benda, seu propria non di-
     missa 1.29
 Statuta condere in iis, que
     concernunt statum ecclae-
     sia requirit Episcopi auto-
     ritatem 2.52. Quod quo-
     modo verum sit, explica-
     tur num. 55. & seq.
 Statuta inferiorum potest su-
     perior tollere. 8.34
 Statutum, & consuetudo o-
     ptandi non tribuit ullum
     ius singulis, antequam ca-
     sus eveniat 8.35
 Statutum etiam prejudicia-
     le ecclesia admittitur cum
     redimus ad ius commune
     8.40.
 Statutum optandi fieri potest
     ab Episcopo quoad benefi-
     cia spectantia ad ejus col-
     lationem, non autem alio-
     rum 2.50. Ab aliis vero in-
     ferioribus fieri non potest
     hujusmodi statutum 51
 Statutum optandi potest tolle
     contraria consuetudine 8.
     43.
 Statutum, vel consuetudo
     disponens de presentibus
     in ecclesia extenditur de
     casu vero ad fictum 4.39

K

Sub-

Subdiaconus esse debet canonicus, ut habeat vocem in Capitulo 5.22

T

Tempus legitimum optandi tunc demum minui potest per Capitulum, si in id cōsenserint omnes optare volunties 6.5

Tempus mensis, qui pluribus expectantib. datur, omnibus simul currit 6.14

Tempus optandi forte nō currit iusta de causa impedito 6.39

Tempus optandi minui potest per Capitulum 6.3

Tempus optandi non currit ex eo, quia vacatio nota sit in ecclesia, vel loco beneficii, nisi ibi sint presentes qui optare volunt 6.21

Tempus optandi non modo non currit toti collegio canonicorum ignorantia vacationem, sed neque singularibus personis, si aliis scientibus vacationem, aliqua ex illis eam ignorent. 6.20.

Tempus optandi omnibus simul currit, & unicum datur 6.11

Tempus optandi solum currit à die scientie vacationis. 6.18.

Tempus, quod pluribus datur etiam gradatim ad a-

liquid agendum, omnibus simul, & collective datum censetur 6.

Tempus redimiendi à statu præfixum currit simul minib. consanguineis, quibus unus eorum alteri transferatur 6.1

Tempus sex mensium ad ferendum ordinarii soli currit à die scientie vacationis 6.19. & 3

Tempus viginti dierum optandum prorogari potest per Capitulum 6.7. Quidam prorogatio non est Apostolicus imperantibus. 8. Nisi inducatur consuetudo post cap. fin. consuet. in 6. num. 9. sed vero in statuto 1

Tempus unicum vigintiduum ad optandum, ne prater antiquorem latetur, quæ cautela sint ad benda 6.15. & seq.

Theologi, & pœnitentiarii sicut quomodo institutum sit 4

V

Vacare in curia dicitur neficiū per obitum in curia habentis ibidem originem, ibique moratur occasione curia 3.24. ibi nabitis perpetuum micilium, seu dominum iam conductam 8

- Vacare in curia dicitur beneficium per obitum legatorum, ac nunciorum sedis Apostolica intra duas diatas à curia distantes decedentium 3.29. Aut etiam ubi cuncti durante legatione, ac negotii prosecutio-
ne 36
- Vacare in curia dicitur beneficium per translationem, consecrationem, electionem cassationem, postulatio-
num repulsionem, & similia in curia facta 3.39
- Vacare in curia dicitur beneficium, si duob. in Roma-
na curia super beneficio, si
bi collato litigantib. uterque, vel utroque moriente
alter, qui est possessor, in
curia decedat 3.19. Idem si
alter tantum sive possessor,
sive peritor in curia dece-
serint, cū ad illum super-
stite causa prosequente de-
claratum fuerit pertinuisse
beneficium n.20. Imo idem
erit si eorum alter in cu-
ria, alter extra neutro pos-
sidente decessit 21. Aut etiam
utroq. possidente si-
milter decesserit 22
- Vacare in curia dicitur be-
neficium, si privatio seu
depositio in curia fiat 3.36
- Item per resignationem i-
bidem factam 37
- Vacare in curia dicuntur be-
neficia ad Romanam cu-
riam accedentium, ab ea-
ve recedentium, si in ea,
vel prope eam ad duas dia-
tas decedunt 3.18
- Vacare in curia, & apud se-
dem paria, imo idem sunt
3.16.
- Vacare in curia, & esse re-
servatum beneficium idem
non sunt; sed hoc habet se-
ut genus ad illud 3.17
- Vacatio beneficii per contra-
clum matrimonii, per as-
secutionem alterius, aut
resignationem quomodo
probetur, remissive 6.37
- Vicinus, & consanguineus
prasumitur scire facta vi-
cini, & cōsanguinei 6.27.
- Multo vero magis id ve-
rumerit in praesente 28
- Vnio beneficiorum debet fieri
ab habente auctoritatem,
servata solemnitate, & ex
iusta causa 4.5
- Vnio non semper ita sit, ut
quod unitur, alteri acce-
dat. 4.14.

Finis Indicis rerum singularium ad
Tractatum de Optione.

D
T

IN
LIS
perso
noi

A L
S.

TRACTATVS
DE DECIMIS
TAM SPIRITUALI-
BUS, QUAM PAPA-
LIBUS.

IN QVO TAM DE IL-
LIS DECIMIS, QVAE ECCLESIASTICIS
personis ut plurimum debentur, quam iis, quæ
nonnunquam per Summum Pontificem im-
ponuntur, non tam fuse, quam dilu-
cide, atque ordinatim
agitur.

AVCTORE
ALEXANDRO MONETA,
S. Theologiæ & J. U. D. ac Mediolanensis
Ecclesiæ Canonico Ordinario.

IMPRIMEBATVR
— M DC XXIX.

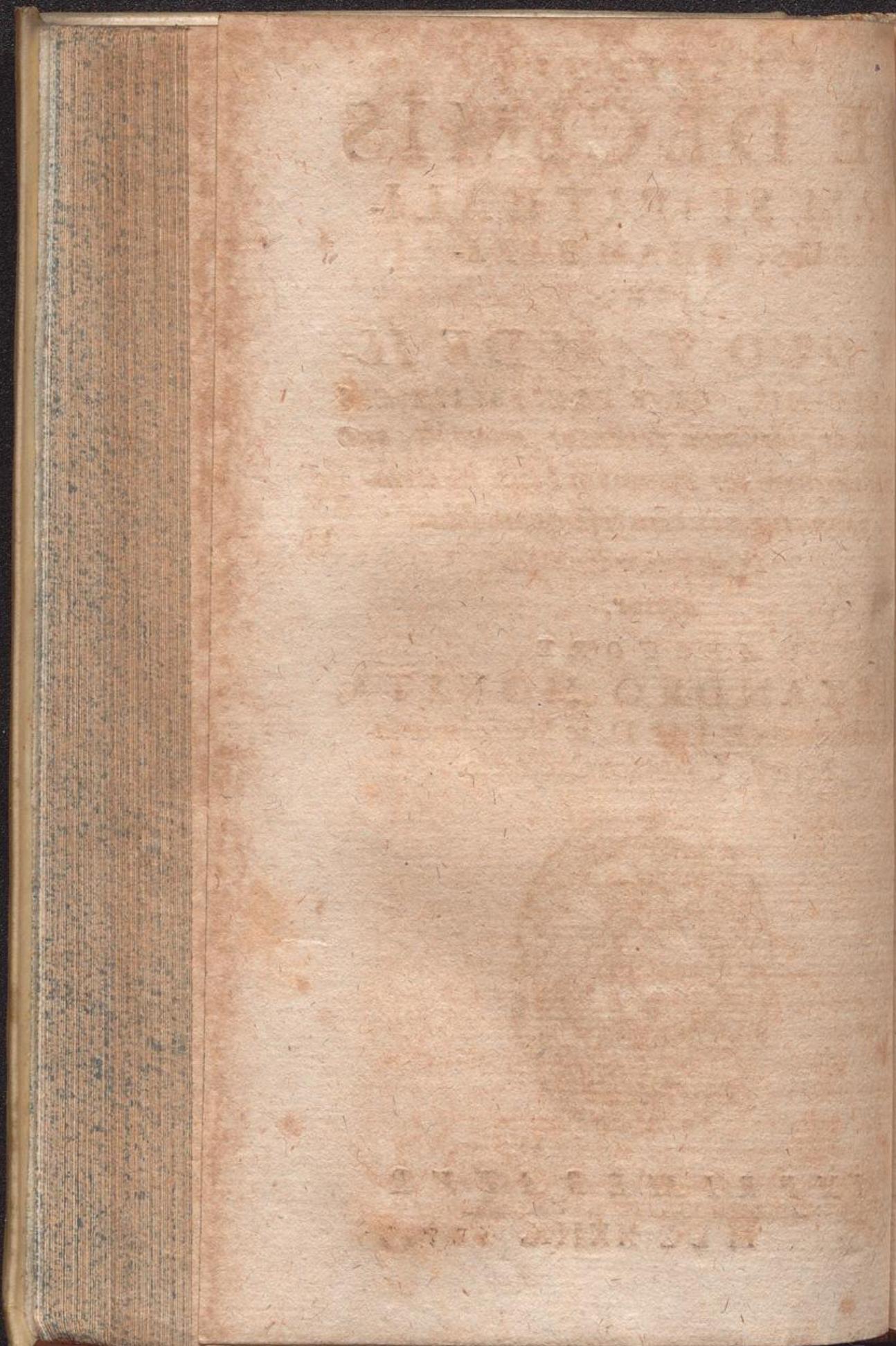
ES

A
M
L

S

pinio
utilic
lation
li; illa
ti cor
jussu
cuita
la, ub
Pr
trodu
Se
T
Q
Q
Gansj

ALEXANDRI
MONETAÆ, S. THEO-
LOGIÆ ET J. U. D. AC ME-
diolanensis Ecclesiæ Cano-
nici ordinarii,

TRACTATUS
DE DECIMIS.

Breviter tractaturus quantum & tem-
poris angustiæ, & rei magnitudo pa-
tiuntur, amplissimam materiam De-
cimarum, omissis iis, quæ plus subti-
litatis, & eruditionis habent, quam
necessitatis aut utilitatis; nec non re-
lictis ut plurimū variis Doctorum o-
pinionibus, communiori & veriori sententiæ adhærens
utiliores quæstiones resolutive decidam. Et licet ob-
lationū & primitiarum materia valde affinis sit decima
li; illam tamen consulto omittam, quoniam & brevita-
ti consulo, & de decimis dumtaxat aliquid scribere
jussus sum. Hunc ergo tractatum rei decimalis perspi-
cuitatis causa in octo seu novē capita, eorumq; singu-
la, ubi opus fuerit, in aliquot quæstiones distinguemus.

Primo enim videbimus, quo iure inventa sint, & in-
troducedæ decima.

Secundo, quid sit decima.

Tertio, quotuplex sit.

Quarto, quibus de rebus solvantur decima.

Quinto, à quibus solvi debeant decima; ubi etiam de
causis, quibus excusantur aliqui à solutione.

Sexto dicemus de circumstantiis loci, temporis,
modi solutionis decimarum. 18
Sestimo, quibus personis. Ecclesias solvendas sint. 19
Octavo, de modo procedendi circa exactionem de-
marum. 20
Nono, & postremo appendicis nomine agam hi-
viter de decimis Papalibus. 21

SUMMÆ RERUM.

- 1 Decima originem habuerunt ante legem scriptam quando solum vigebat lex naturalis.
- 2 Vota gentilium circa decimas, & eorum decimam in-
missive.
- 3 Decimas non solvens tempore legis naturae non peccat
bat contra legem naturalem: idem in eo, quin
solvit tempore legis Evangelica num. 4.
- 5 Decima à Deo instituta fuerunt, & olim saltus sub
veteri lege praecepta; & non modo prediales, sed etiam
personales num. 6.
- 7 Præceptum decimarum an sit morale, & num. 13.
- 8 Moralia præcepta obligant etiam tempore novelli-
gis.
- 9 Decima jure divino nunc quoq; debentur secundum
communiorem sententiam canonistarum. Et ut
detur in jure probari. nu. 10. Contrarium Thu-
logi omnes num. 11. & aliqui Iurista num. 12.
- 14 Præcepta judicialia veteris legis nunc vim legum
obtinent.
- 15 Subditi tenentur jure naturali & divino, congru-
sustentare pastorem animarum suarum indige-
tem.
- 16 Præceptum decimarum quoad substantiam, hoc est
quoad congruam sustentationem ministrorum
est de jure divino; quoad modum vero est de jure
humano.
- 17 Præceptum decimarum inter ecclesia præcepta com-
putatur.

18 Dui-

- 18 Decimæ præceptæ sunt jure Pontificio.
 19 Causæ, ob quas decimæ introductæ sunt, remissive.
 20 Deus Q. M. reservavit sibi decimas in signum universalis dominii.
 21 Decimæ introductæ quoq; sunt ad congruam sustentationem ministrorum Dei, & ecclesia.

C A P. I.

Quo jure inventæ, & introductæ
sunt Decimæ.

Q U A R O P R I M O, An decimæ jure naturæ inven-
ta & sint?

Respondeo, eas originem habuisse † ante legem scriptam, quando solum vigebat lex naturalis; unde legimus Genes. 14. quod Abraham de omnibus, quæ à quinque regibus eripuerat, decimas dedit sacerdoti Melchisedech; de quo loquens D. Paulus ad Heb. 7. ait; Intuemini, quantus fuerit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham Patriarcha; & Gen. 28. Vovit votū Iacob dicens, Si fuerit dominus mecum, & custodierit me in via, &c. & paulo post, cunctorum, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. Alia ad hoc assert Covar. lib. I. var. resol. c. 17. n. 2. Navar. in man. c. 21. n. 28. & alii quos refert Petr. Cened. in collect. ad jus can. part. I. collect. ul. De votis vero † circa decimas, nec rō de decimis ipsis gentilium & ethnicorum, videre potes apud Rebus in suo tract. de decimis, q. I. num. 2. 3. & 5. Varr. I. 5. de ling. lat. Plin. Plutarch. & alios, quos refert Covar. d. c. 17. n. 2. Anastas. Germon. in suo Mod. tract. de sacror. immun. lib. I. cap. 14. nu. 2. usq; ad 15. & l. 3. cap. 19. num. 4. & Petr. Greg. Tholos. prel. opt. jurisc. probiq; magist. l. 2. cap. 25. Puto tamen † homines sub lege naturæ non fuisse ligatos ad solutionem decimarum sub peccato, sed solvebantur vel ex consilio, vel ex voto, ut concludit Rebus d. quest. I. Tyndar. Doctor antiquissimus in simili

tract. de decimis, numer. 9. & Abulens. super Matth. 23.
Unde consequenter dicendum, eum, qui nunc omittit
decimas solvere ministris ecclesiæ, præsertim non in-
digentibus, non peccare † contrajus naturale, sed so-
lum contrajus positivum Pontificium, ut mox dice-
mus.

Quæro Secundo, An decima instituta sint
& præcepta de jure divino?

Respondeo, † communem resolutionem esse, quod
à Deo institutæ fuerint, & olim saltæ sub veteri lege
præcepit. Deus enim O. M. Exod. 22. præcepit, eis sol-
vi; Decimas, inquit, & primitias tuas non tardabis of-
ferre, & Lev. ult. omnes decima terra tua de pomis arbo-
rum, sive de frugibus Domini sunt, & illi satisficantur,
& Num. 18. cum sacerdotibus, qui & ipsi erant ex tribu
Levi, dedit Deus omnia primitiarum jura, Levitis
concessit decimas omnium fructuum, & pecorū, sum-
mo vero Sacerdoti decimam decimæ Levitarum; &
hoc quoad decimas prædiales seu reales. De persona-
libus vero † habetur 2. Esdr. 10. ibi, Levites decimas
habent in omnibus urbibus, in quibus opus nostrum ex-
eretur; & Deuter. 12. Offeretis decimas, & primitias
manuum vestrarum. Dubium autem maximum est,
an hoc præceptum nunc obliget. Et quidem quod ob-
liget, illa ratio potest afferri, quia † morale præceptum
videtur, ut probat Tyndar. d. tract. de decim. numer. 25.
& Andr. Hisp. in reg. decim. vers. 4. fui interrogatus,
num. 1. moralia autem præcepta † obligant etiam tem-
pore novæ legis, ut docent Theologi omnes, & tradit
Gratian. & ibi gloss. in c. fi. §. his ita, & dist. Sed quod de-
cimæ à Deo institutæ sint, & ex jure divino † nunc
quoq; debeantur, voluit gloss. 2. in c. à nobis, & gl. pen.
in cap. nuper de decim. tradunt Doct. in rubr. & c. paro-
chianos, c. in aliquibus & c. tua, il. 1. eod. tenentque
expressæ Tyndar. & Rebuf. loc. cit. Andr. Hisp. in sua
reg. decimiarum, versic. decima est jure naturali, num. 1.
§. 6. & 15. Rot. Rom. decis. 1. num. 1. de decim. in antiqu. &
decis. 14. nu. 2. de jud. in no. & alii passim. Est enim hæc
opinio

opinio fere communis canonistarum. Imo idem † de- 10
cīsum videtur à summis Pontificibus, in c. tua, il. 1. &
2. c. parochianos, & c. in aliquibus, de decim. & Concil.
infra citandis, cum alius concord. que ubique allegantur
à gloss. & canonist. Contrarium tamen, quod de jure
divino nunc non debeantur, † voluerunt Abul. Matt. 11
18. q. 90. & Ugo de S. Viæt. l. 1. de sacr. par. II. c. 4. & II. ce-
teriq; Theologi, quos late, sed leviter refellunt Tyn-
dar. Germon. & Rebus. locis citatus. Sed opinionem A-
bul. & Vg. quod decimæ à Deo institutæ quidem sint,
non tamen ex nunc præcepto divino debeantur, præ-
ter D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. & ibi Cajet. Sot. lib. 9. de
just. & jur. q. 4. art. 1. & alios omnes Theologos, testo
Alph. Castr. de heres. verb. *Decima*, quib. hac in re, ma-
gis quam canonistis credendum est, cum de jure divi-
no interpretando agatur, quod proprium eorum mu-
nus est, tenent † inter Juristas Covar. maximæ auctoritatis vir, d. cap. 17. numer. 2. & 3. Thom. Zerol. in sua
praxi Episc. verbo, *decima*, in princip. Navar. in man-
conf. c. 21. n. 28. & 31. & tract. de redd. eccl. q. 1. monit.
59. num. 1. & conf. 2. num. 3. tit. de decimis, vol. 1. Fern.
Vasq. controv. illustr. lib. 2. c. 89. num. 1. in si. & Turre-
crem. in cap. revertimini, n. 5. & 6. 16. q. 1. & Summistæ
fere omnes, qui vel canonistæ sunt, vel canonū haud-
quaquam ignari verbo, *decima*, ubi etiam late & opti-
me probant horum Doct. quamplures, illud † præce- 13
ptum decimarū non morale esse, sed potius judiciale.
Judicia autem † nunc vim legis non obtinent, ut 14
tradit S. Thom. 1. 2. q. 104. art. 3. Alens. 2. p. sum. q. 3. n. 1.
Bonav. 4. senten. distinct. 3. art. 3. q. 2. Scotus q. ultima,
& aliupassim, & inter Iuris consultos late tradit Tiraq.
de retr. lign. in pref. num. 8. & in specie, quod decima-
rum præceptum tanquam judiciale abrogatum sic,
tradit post alios Henriq. l. 7. sum. theol. mor. c. 17. nu. 1.
Omnia vero in contrarium allegata, solum probant,
decimas institutas fuisse à Deo, & præceptas in lege ve-
teri, ut fuse tradit Vasq. & Covar. loc. cit. Quibus &
ego libenter adhæreo propter illorum optimas ratio-
nes.

nes; maxime quia contra divinum præceptum nulla datur consuetudo, aut dispensatio, quæ tamen in solutione decimarum admittitur, ut *infra suis locis dicimus*.

15 Illud sane non inficior, jure naturali & divino teneri subditos ad sustentandum pastorem animatum suarum indigentem, ut *post D. Thom. Sot. & alios optime probat Covar. d. num. 2 & 3. Vasq. Turrecr. & Navar. locis citatis*. Quoad substantiam ergo, hoc est, quoad congruam sustentationem ministrorum, dici

16 possunt † decimæ de jure naturali, & divino; quoad modum vero; quod nimurum hæc sustentatio fiat per viam decimarum, id est de jure humano, ut late, & optime explicant prædicti Doct. & in hoc consistit hæc opinio, quæ etiam vel ex eo probabilis redditur, quod

17 præceptum decimarum † inter ecclesiæ præcepta numeratur.

QUÆR O TERTIO, *An decima præcepta sint iure Pontificio?*

18 Respondeo, † omnibus notum esse, quod sic; de hoc enim sunt infiniti propterea. in cap. decimæ, 16. q. 1. omnes decimæ, 16. q. 7. & omnes cap. tam Decret. quam 6. & clem. sub hoc tit. de decim. ubi omnes hoc clamant, & in Conc. Magunt. c. 38. sic dicitur, *admonemus, atque præcipimus, ut decimas dari de omnibus non negligatur, quia Deus ipse sibi dari consuluit, & Conc. Trident. sess. 25. c. 12. de refor. docet, decimas debitas esse Deo, & qui eas dari noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadere, earumque solutionem præcipit sub pena excommunicationis.*

QUÆR O QUARTO, *Quam ob causam introducuntur sint decimæ?*

19 Respondeo, multas † esse causas, ob quas introducuntur, quas recenseret inter alios *Rebuf. d. tract. q. 1. n. 1. & seqq. Tynd. d. tract. num. 14. cum seqq. sed illæ duæ præcipue sunt; Altera, quod Deus O. M. † eas sibi reservavit in signum universalis dominii, c. cum non sit, & c. tua, il. 2. de decim. & colligitur ex Concil. Magunt. & Trid. locis alleg. hanc causam referr. Rebuf. d. q. 1. n. 1. Tyndar.*

Tyndar. d. tract. num. 17. & 43. & Andr. Hisp. d. vers. decima est jure naturali, num. 8. & hoc firmant canonistæ omnes, in c. 1. de decim. in 6. ubi Franc. hanc communem opinionem dicit; & amplectitur etiam Boer. decis. 136. & Capit. decis. 20. nu. 5. Viv. opin. 153. verbo, consuetudo non solvendi, Benincas. tract. de paupertate, q. 7. in 6. speciali, n. 2. Altera causa est + sustentatio ministrorum Dei, & ecclesiæ, c. si ergo, 12. q. 1. e. novum, de decimus, quod idem annotarunt Tyndar. Rebus Hisp. locis citatis, Covar. d. c. 17. nu. 2. Sarment. de reddit. ecclesia, cap. 4. nu. 8. D. Thom. q. 87. art. 1. Sotus d. l. 9. q. 4. art. 1. & alii quotquot de decimis scripserunt.

SUMMÆ RERUM.

- 1 *Definitio decima; qua explicatur. num. seqq.*
- 2 *Decima solvitur de omnibus bonus, licite quesitis. numero 3.*
- 3 *Decima est quota pars, hoc est, unum ex decem; & si quando solvitur duodecima, quintadecima, vel alia quota, ea habetur pro decima. num. 5. & cur hac potius quota, quam alia electa sit à Deo. numero 6.*
- 4 *Denarius numerus est primus terminus numerorum, & perfectionem significat.*
- 5 *Deus reservavit decimam partem tamquam Leviticum sufficientem, populo autem non molestam.*
- 6 *Primitia, & oblationes in quo differant à decimis; & quid sint. num. 10.*

C A P. II.

Quid sit Decima.

QUÆRO PRIMO, *De definitione decima.*

Respondeatur, quod omisis aliis descriptionibus, sic potest + definiri, omnium bonorum licite quesitorum quota pars Deo ejusque ministris, divina institutione.

ratione, humana vero cōstitutione dictante, etiam natura
 ratione debita. Hæc definitio colligitur quod ad sup
 tes ex infra scriptis jur. & allegatis Doct. maxime ve
 ex Covar. d. nu. 2. & Rebuf. d. tract. q. 4. Hostiens. in sun
 tit. de decim. §. quid sit decima, & Card. cons. 2. 6. pro
 dentialia, Turrecr. in c. revertimini, n. 7. 16. q. 1. Sot. lib.
 de iust. & jur. q. 4. art. 6. & aliis. Primo dicitur in de
 finitione, omnium & bonorum, ut probatur in c. non epi
 potestate, de decim. ibi, de omnibus bonis decima sunt mi
 nistris ecclesia tribuenda; & patet ex infra dicendu
 3. 4. q. 1. Secundo dicitur, licite & quæsitorum, habent
 enim in c. ex transmissa, hoc tit. nostro, fidelis homod
 omnibus, quæ acquirere potest, decimas erogare te
 tur, illa enim quæ inuste quis acquirit, tenetur resti
 tuere, alias peccatum non remittitur, c. peccatum, n.
 Doct. de reg. juris in 6. cum similib. & Deus de nostre
 substantia honorandus est, Prov. 3. & species quædam
 furti est de alieno largiri, l. si pignore, ff. de furto, & quod
 decima de illicite acquisitiis solvi non possit, nesci
 beat, late probat Tyndar. d. tract. nu. 45. & seqq. Rebuf
 eodem tract. q. 5. nu. 18. & 19. Hisp. in reg. decim. vers.
 querebatur, num. 2. 3. & 4. & versic. decimo, fui inter
 rogatus, num. 3. 4. & 5. & nos infra d. c. 4. q. 2. Tertius
 4 subditur in definitione, quota pars, hoc est, decima
 c. 1. & c. cum homines, & per totū hoc tit. licet enim ali
 quando solvatur duodecima, quindecima, vigesima
 5 vel alia & quota, semper ramen habetur pro decima, &
 habetur in c. in aliquib. §. fin. cum suis concord. eodem in
 tulo, & late probat Rebuf. d. tract. q. 13. nu. 46. & seqq.
 Tyndar. eodem tract. nu. 31. 32. & 34. quicquid dicet
 voluerit contrajura expressa Hispan. d. reg. decimaru
 versic. decima est jure naturali, nu. 13. & 15. de quo el
 iam nos infra c. 5. q. 4. Quarto dicitur, Deo, ejusq; mi
 nistris debita. Hæc pars colligitur ex dictis in superiori
 cap. q. 4. ubi causas attulimus, cui introductæ sunt de
 cimæ. Reliqua pars definitionis patet ex eodem sup
 priori cap. q. 1. 2. & 3. maxime vero ex Covar. d. c. 17.
 2. & 3. & Vasq. d. c. 89. n. 1. & seqq.

QUARO

Quæro SECUNDO, Cur magne electa fuerit decima pars quam vigesima vel alia quota?

Respondeo, quod quamvis Innoc. in rubr. de decimi. dicat, nullam posse assignari rationem, cum Dei incomprehensibilitate sint iudicia: Host. tamen in c. à nobis, de decim. & S. Thom. d. q. 87. art. 1. quem sequuntur Tyndar d. tract. num 29. & Rebus. eodem tractat. q. 2. nu. 8. dicunt † quod ideo Deus elegit numerum denarium, 6 quia erat † primus terminus numerorum, cum ultra 7 eum non procedatur, nisi iteretur, & sic aliquid perfectionis habet, ut etiam late inter ceteros ostendit Tiraq. de prescript. §. 1. gl. 4. in princip. & Petr. Bung. de myster. numer. tit. de numero denario, unde qui dat decimam retentis novem partib. significat imperfectionem ad se pertinere, perfectionem vero à Deo expectādam, & Deus istam † partem, tanquam Levitis sufficientem, & populo non molestam retinere voluit, ut scribit Abul super Matth. 23. q. 56.

Valet tamen consuetudo, ut loco decimæ vigesima, vel quindecima, vel alia quota portio solvatur, ut jam præmonimus, & latius trademus *infra* c. 5. q. 4. concl. 1.

Quæro TERTIO, Quid differant decima à primis, & oblationibus?

Respondeo, communem illam distinctionē esse, quod decimæ † sunt quota pars frugum, & aliorum licite acquisitorum debita ex præcepto ecclesiæ ministris, ut supra declaratum est; at vero primis † sunt solum primæ, quæ nascuntur fruges, seu prima frugum pars; oblationes autem, quicquid Deo, ve ecclesiæ, ejusve ministris voluntarie exhibetur, regulariter loquendo. Hac distinctione aperte colligitur ex Doct. fere omnib. sup. allegat. maxime vero ex Soto, d. l. 9. de just. & jur. q. 3. art. 1. & q. 4. art. 1. D. Thom. & Cajet. 22. q. 86. & seqq. art. 1. Rebus d. tract. q. 1. nu. 17. & seqq. Tyndar. eodem tract. numer. 84. & tribus seqq. Hispan. d. tract. reg. decim. q. 7. & 8. Petr. Greg. Tholos. partit. jur. can. l. 1. tit. 23. & duabus seqq. Doct. in rubr. de decim. Marian. Soc. in tract. oblat.

oblat. libel. 1. & quinque seqq. Froyl. Maluit simil. trah.
fere per totum.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Genera decimarum quot, & qua sint.
- 2 Quarta Episcopalis, vel potius decima Papalis sub-
gata est loco decima, quam olim solvebant Levi-
ta & sacerdotibus.
- 3 Oblationes, qua sunt ad sacrificium quarumdam
cimarum veteris legis loco, subrogata sunt.
- 4 Species decimarum quam plures, remissive.
- 5 Decimorum communis est divisio, ut alia sunt prædi-
les, seu reales, alia personales.
- 6 Prædiales, seu reales decima qua sunt.
- 7 Personales decima qua sunt.
- 8 Venationum, & auncipiorum decima an sunt reales
personales, vel mixta, & quid de foetibus anima-
lium. num. seq.
- 9 Mixtarum decimorum species an detur.
- 10 Personales decimæ etiam nunc debentur. Idem, &
multo magis de realibus, & mixtis. n. u. 11.

C A P. III.

Quotuplex sit Decima.

Q UÆR O P R I M O , Quot sunt genera decim-
rum?

Respondeo, quod, ut habetur in c. 1. de decim. olim
1 fuerunt in veteri lege + quatuor genera decimorum
Primum earum, quæ solvebantur à populo Leviticis
de quibus Exod. 22. & 2. Esdr. 10. Et hæc erat decima
frugum pars, quam etiam debet solvere populus Chri-
stianus, ut infra dicam cap. sequenti. Secundum erat ea-
rum, quas Levitæ ex decimis sibi solutis dabant sacer-
dotibus, de quibus num. 18. Et loco harum subrogan-
2 est + quarta, quæ datur Episcopo à presbyteris paro-
chialibus.

chialibus, ut resolvit Tyndar. d tract. nu. 1. & Abb. d. c. 1. de qua habetur, & traditur per Doct. in c. requisisti, vel potius illa decima, quæ aliquando imponitur per summum Pontificem, super beneficiis, ut docet D. Tho. d. q. 87. art. 4 ad 3. Rebuf. d. tract. q. 3. nu. 3. & Covar. d. cap. 17. nu. 3. de quo genere nos hic non agimus in nostro tractatu, de eo autem habetur in clem. fi. de decim. & in exir. av. unic. eod. tit. in communi, & utrobique per Doct. de eo autem separatim agemus in postremo cap. quod appendicis loco erit ad hunc, quem instituimus, tractatum. Tertium genus erat decimarum, quas in horreis recondebat & separabat quisque de populo, ut comederet eas, cum iret in templum Hierusalē, accersitis in vestibulo templi sacerdotibus, & Levitis ad cōvivium Deut. 12. & 14. de quo etiam in tan. his ita, 13. q. 1. harum autem loco & subrogatæ sunt illæ oblationes, quæ fiunt ad sacrificium. Quartum genus erat eārum decimarum, quæ pauperibus erogabantur, ut haberetur Deuter. 16. & hæc hodie quoque, licet impropriæ, remanent; debemus enim quod superest dare in elemosynam pauperibus, Luc. 11.

Quæro Secundo, Quot sint species decimarum?

Respondeo, quod sumēdo primum genus decimarum ex quatuor supradictis, quoniam illi propriæ nomen decimarum convenit; omissis etiam aliis & speciebus decimarum, quæ aut in usu non sunt, aut ex personis, quibus solvuntur, aliisque qualitatibus sumtæ constituuntur, de quibus late per Rebuf. d. tract. de decim. q. 3. nu. 14. & multis seqq. & Hostien. in sum. tit. de decim. 5. quot sint ejus species; potissima, & communis decimarum divisio illa & est, nimirum, in personales, 5 ac reales, seu prædiales; quam amplectitur Tynd. d. tract. num. 4 Rebuf. d. q. 3. num. 28. ubi etiam dicit esse communem partitionem; hæc etiam colligitur ex Hispan. d. reg. decim. in princ. ex 3. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. Sot. d. lib. 9. de just. & jur. q. 3. art. 2. Covar. d. c. 17. num. 2. & ex omnibus qui de decimali materia scripserunt.

- 6 Prædiales, seu reales decimæ † sunt, quæ de fructibus perceptis ex re, vel prædio solvi debent, c. i. c. ad apostolica, & c. pervenit, de decim. tradit Rebus. d. q. 3. n. 32. Hostien. d. §. quot sint ejus species, Tynd. d. num. 4. alii passim, tales sunt decimæ frumenti, vini. Personales † sunt, quæ ex acquisitis ex industria, artificio contemplatione personæ solvi debent, tex. d. c. ad apostolica. & ibi gloss. & in c. decim. 16. q. 1. huiusmodi pecuniæ ex negotiatione, vel ex bello acquisitæ has † etiam reducuntur venationes, pescationes, & cupia, ut voluit Innoc. in c. non est in potestate, de decim. cui consentire videtur Tynd. ubi sup. num. 5. & Rebus. d. tradit. q. 8. nu. 15. quamquam & reales appellare possemus, seu etiam prædiales, quoniam in terra & aqua vivunt, ac giguantur, l. cum quidam. ff. de fund. confirm. ad quod facit c. commissum de decim. nisi velimus constitueremus tertiam † quandam speciem decimorum mixtarum, prout non sine ratione constituit Host. in sum. tit. de decim. versic. quot sint ejus species. Rebus. d. q. 3. num. 33. in qua specie iidemmet collocant fœtus animalium, per rationes & jura, de quibus per eos, quo & facit Navar. conf. 1. numer. 8. de decim. volum. 1. & Man. c. 2. 1. n. 29. ubi etiam admittit d. speciem mixtarum decimorum.
- 10 Hæ vero decimæ personales † etiam nunc debentur, Innoc. in cap. fin. de paroch. gloss. c. fin. de pœn. distin. 6. Butr. & Abb. in cap. in aliquibus, de decim. Rebus. d. 3. nu. 30. e'g' est tex. satis clarus, in c. decima, 16. q. 1. gloss. & Doct. optimus etiam tex. in cap. pastoralis, n. 11 omnes de decim. Quoad reales † vero & mixtas, clarissimi juris est, patet quem ex tot. tit. de decim. cum c. sup. dictis, & inf. dicendis.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Decima solvenda est de omnibus terra fructibus, alius proventibus.
- 2 Decima solvitur de omni frumento & grano. Idem in p. 30
31
32

AT.
de fructi-
c. i. c. a. a.
f. d. q. 3. m.
num. 4. 0
Person.
rtificior.
d. c. ad ap
simodis
quisita;
ones, & n
e, de dea
& Rebu
cellare po
nd confi
limus co
arum mix
ost. in sum
ebus. d. q. 3
t fœtus an
eos; qui
lum. 1. &
iem mixt
unc debet
cen. disiud
Rebus. d.
, 16. q. 1.
xtas, clanc
cim. cum
Fructibus.
grano. Iden
in p.

DE DECIMIS. CAP. IV. 163

in palea. num. 3. Idem in fabis, & aliis leguminibus. num. 4. Idem in nucibus, castanis, & aliis fructibus arborum. num. 5.

- 6 Decima solvitur de fœno, quod in fasciculos redigatur, & num. 11.
- 7 Decima solvitur ex lino, & canape. Idem in croco. numero 8.
- 9 Decima solvitur de vino. Idem de oleo & melle. numero 10.
- 11 Hortorum decima quomodo solvatur.
- 12 Ager, qui sapius in anno fructus profert, toties decimabitur.
- 13 Lignorum decima solvitur Parochia, ubi creverunt.
- 14 Pasuorum, hoc est, pasture jumentorum decima solvitur, si locentur, seu vendantur; estq; prædialis decima.
- 15 Decima solvitur de lacte, lana, fætu, & aliis fructibus animalium.
- 16 Animalium decima cui ecclesia solvatur; & quid de lacte, lana, & fætibus. n. 17.
- 18 Decima solvitur de apibus, earumq; fructu cara, & melle.
- 19 Decima solvitur de venatione. Idem de punctione, & piscariis. num. 20. Idem in aucupio. num. 21.
- 22 Decima solvitur de domibus, seu earum pensione; & quid si construatur domus in agro. n. 23.
- 24 Decima solvitur de omni artificio; atq; adeo de negoziorum. n. 25.
- 26 Milites solvere debent decimam de captis in justo bello: imo etiam de stipendiis. n. 27.
- 28 Advocati, & Doctores, qui militares dicuntur, tenentur de suo lucro decimam solvere. Idem in procuratore, seu causulico, & notario. n. 29.
- 30 Decima solvitur de lucro adventitio, & profectitio.
- 31 Mercenarius de mercede sua solvit decimam.
- 32 Decima solvitur de furnis; hoc est, de commodo illorum.

164 ALEX. MONET. TRACTAT.

33 Decima solvitur de lapicidinis, & quomodo. Idem
auri, aliorumve metallorum fodini. nu. 34. 5633 Molendinorum quorumcunque decima solvitur,
quomodo.

36 Decima solvitur de omni lucro.

37 Decima non solvitur de legato, vel hereditate; neque
de quibuscunque immobilibus acquisitis, seu
tius eorum acquisitione. nu. 38. 59

39 Illicite acquisitorum decima prædialis solvenda.

40 Decima sequitur quælibet possessorem, sive justum,
sive injustum.

41 Decima solvitur ex terra seminata furtivo semini.

42 Personalis decima de illicite acquisitis solvitur,
dominium transfertur, nec competit solventis
petitio: secus si vel dominium non transfervit
vel, si transfertur, datur repetitio. nu. 45. 6243 Meretrix, & histrio solvunt decimam personalem
ecclesiæ tamen ab his non recipit, nisi paenitentiam
egerint. nu. 44. & 49. 6346 Decima solvi non debet de captiis in bello injusto, cum
ea obnoxia sint restituti.47 Usurarum, ac rerum per usuram acquisitarum
decima personalis non solvitur. 6748 Dominium usurarum, & rerum per usuram acqui-
sitarum transfertur in usurarium; quamvis
tum repetitio.49 Meretrix quamvis turpiter accipiat, non tene-
tamen ad restitutioem eorum, quæ acquisi-
tum ex meretricio.

50 Novale quid sit, & quomodo definiatur.

51 Decima solvitur etiam ab habente privilegium
valium de agro nuper ad culturam redacto,
quo aliquid non modicum antea percipiebatur.52 Novalium decima solvenda sunt, ubi de eis qui non
habeant privilegium.53 Novalium decima debentur parochia, in cuius fini-
bus surgunt. Quid si novalia apparent intra
duas parochias, & nescitur in cuius finibus. nu. 72
54. 3

54. & quid si limites apparent, numero 55.

56 Religiosi omnes sunt exempti à solutione decimarum de novalibus, qua propriis manibus seu sumtibus excolunt. Idem est in Templariis, & Hospitalariis. num. 57. secus si ab hu exemptu ea novalia tradantur alii excolenda. num. 58.

59 Exemti à solutione decimarum de novalibus, tenebuntur solvere, si ad id se pacto adstrinxerint, aut solvendo tacite renunciaverint privilegio. num. 60. Idem si ecclesia olim ex iis haberet emolumentum, aut inde postea enormiter laderetur. numero 61.

62 Privilegium exemptionis novalium quomodo perpetuum dicatur.

63 Exemti à solutione novalium solvunt decimas de novalibus conductis. Item de possessionibus acquisitis post Conc. generale. num. 64.

65 Privilegium concessum clericis percipiendi decimas aliena parochia comprehendit etiam novalia. Secus si concessum fuerit laicus, licet decima in fenum fuerint data. num. 66.

67 Privilegium non solvendi decimas ad novalia non extenditur: Secus ubi privilegium solum concessum fuit de non solvendis decimis de laboribus propriis. num. 68.

69 Privilegium non solvendi decimas novalium, inteligitur de iis novalibus, in quibus alter non habet tempore data immunitatis quasi possessionem juris percipiendi decimas; seu qua e tempore iam proscissa fuerant.

70 Privilegium percipiendi decimas novalium aliquibus concessum pro ea parte, qua veteres possidebant, non extenditur ad aliam, quam illam partem: probarent autem se posseditse aliquam partem tempore privilegii, si eam ante privilegium per tempus immemorabile, & nunc se probarent possidere. num. 71.

72 Privilegium percipiendi decimas novalium pro-

- te, qua veteres possidebant, non extenditur, tria dimidiam partem: limita tamen secundum monachis Cisterciensibus, & Carthusiensi-
num. 73.
- 74 Privilegia decimarum maxime novalium ubi-
cipiunt nimis gravare Rectores, quomodo mo-
randa sint per locorum Ordinarios.
- 75 Religiosi etiam exempti decimas antiquas haber-
ex donatione laicorum, aut eorum partem in-
liquibus ecclesiis, non possunt pro eadem portu-
vel simili sine alia causa novales supervenient
exigere.
- 76 Remittens debitas sibi decimas, novales quoque
mississe videtur; dummodo remissio fiat legitim-
& secundum canonicas sanctiones, ac justa-
causa. num. 77. & 78.
- 79 Prescribens decimas in uno loco, si fiant ibi novali-
non habebit decimas novalium. Idem in perip-
ente decimas ex consuetudine. nu. 83.
- 80 Prescriptio non est sine possessione.
- 81 Prescriptio odiosa est, & restringenda.
- 82 Beneficium benignum est interpretandum.
- 84 Prescribens decimas in una parte fundi, percepit
quoq; novalia in alia parte eiusdem fundi.
- 85 Possidens novalia per tempus immemoriale, illa pre-
scribit; imo etiam si per 40. annos possideat ut
titulo colorato, & num. seqq.
- 86 Novales decima eodem tempore prescribuntur, quod
veteres.
- 88 Possessio an in novalibus admittatur.
- 89 Prescribens decimas in uno territorio, habebit quod
novalia improprie sumta.

C A P. IV.

De quibusnam rebus solvatur Decima.

Q U A E R O PRIMO, De quibus frugibus ac fructu-
bus seu proventibus debeat solvi decima?

PRIMO

PRIMA CONCLUSIO. De omnibus terræ fructibus, & proventibus † solvenda est: tex. in c. non est. & i. c. nuncios. c. ex parte il. 2. & alii quamplurimi jur. eodē tit. de decimis, plene tradit. Henric. Boich. c. per venit. il. 3. eodem tit. Marc. Mantua. consil. 1. numer. 31. & Andr. Hispan. in sepius alleg. reg. decima. versic. decimo fui interrogatus; ubi recenset omnes fere fruges, ac fructus, ex quibus solvuntur decimæ.

Ex quo inferitur primo, ex omni frumento & grano † solvi decimam, tex. cap. non est de decim. not. Re- 2 buf. d. tract. q. 8. num. 3. Hispan. d. vers. num. 1. Idem † in 3 palea, Rebuf. & Hispan. ibidem Abb. c. per venit, de de- 4 cim. Ratio est, quia palea est in fructu, l. adeo, § cum quis, ff de acquir. rer. dom. Secundo ex fiba, † & aliis 4 leguminibus, tex. c. tertio, de decim. Rebuf. d. q. 5. num. 4.

Hispan. ubi supra. Tertio † ex nucibus, amigdalis, ca- 5 staneis, & aliis fructibus arborum, tex. in c. decima 15. q. 1. d. c. non est. & c. cum homines, de decim. not. Bertrand. cons. 247. volum. 3. Hispan. loco cit. Rebuf. d. q. 5. nu. 5.

Quarto ex fœno quod in fasciculos † alligatum redi- 6 gitur, tex. c. per venit, eodem tit. not. Rebuf. d. q. 8. num. 9.

Hispan. d. num. 1. quod si herba crescat, solum pro pa- 7 scuis jumentorum, tunc puto id faciendum, quod mox dicam de herbis hortorum, quæ crescunt ad vescendū.

Quinto ex † lino, & canape, Hispan. ibid. Rebuf. d. q. 8. 7 num. 8. idem est † de croco, ut post Aufrer. q. 109. An-

char. in c. ad Apostolica, in 1. not. de decim. & Bocer. tra- 8 dit Rebuf. d. q. 8. n. 8. & 3. & q. 13. n. 41. Sexto † de vi- 9 no, tex. est in c. non est, eodem tit. idem † de oleo, & mel-

10 le, in specie tenet Rebuf. d. q. 8. numer. 8. Hispan. loco cit.

Septimo † de hortis, ut est tex. d. c. non est & not. Rebuf. 11 d. q. 8. nu. 7. & 8. Hispan. d. num. 1. Sed distinguendum est, nam aut horti sunt olitorii, in quibus tantum her-

bae, ut caules, & alia olera crescunt vescendi gratia; & tunc ad usum Rectoris ex illa decima ita dari possit, ut hodie ex meo horto Cutatus sumat, quantum sibi opus est illo die, & sic per singulos parochianos discur- 12 tet, demum ad primum revertitur, ut post Io. An. d. c.

pervenit, docet Rebus d. num. 7. aut illi horti continet fabas, vel alia legumina, tunc si in parva quantitate colliguntur, ita ut solum sufficient ad quotidianum usum, idem dicendum, quod de caulis, ac de aliis oleibus; si autem in magna quantitate, ita ut aliis vendantur, tunc de iis integra decima solvetur, prout *pra in 2. illatione de leguminibus diximus*. Quod si sa-

12 plus idem ager in anno fructus proferat, + toties decimæ solvendæ sunt, prout deciditur in c. ex parte, il. 2.

13 decim. & not. Rebus d. num. 7. Octavo + de lignis, Cm. & alii d. c. pervenit, Rebus d. q. 8. num. 26. Hispan. d. num. 1. nimirum, ut ex decem fasciculis decimus solvatur Rectori illius parochiæ, ubi ligna creverunt.

14 Nono de pascuis, + hoc est, pastura jumentorum, quæ locatur vel venditur, c. commissum, ubi Abb. de decim. Rebus d. q. 8. num. 22. Hispan. d. num. 1. Card. clem. 1. 15. de decim. ubi dicit esse prædialem decimam. Decim.

15 mo de lacte, + lana, fœciu, & aliis fructibus animalium; sic interpretatur pascua, de quibus, in d. c. commissum, Jo. Andr. ibidem, quod de animalibus de beatur decima, *rex. est d. c. non est, de decim. & in clem. 1. ubi Card.*

16 q. 15 eodem. Solvitur autem hæc decima + illi ecclesiæ, in cuius parochia animalia pascunt & morantur, quod si in duabus pascant, vel in una jaceant & dormiant, in alia pascant, dividenda est, ut late & optime probat Rebus d. q. 8. nu. 11. & q. 6. num. 25. & 26. quod idem tenet S. Thom. d. q. 87. art. 3. & ibi Caj. Navar. consil. num. 9. de decimus, volum. 1. licet aliter distinguat Card.

17 d. clem. 1. num. 15. & 16. quem videre poteris. Decimæ lactis deberur ei ecclesiæ, ubi extrahitur, & caseorum illi, in qua fiunt, ut post Boer. tenet. Rebus d. q. 6. nu. 27. lanæ vero, & fœcius illi Curato, in cuius parochia nascentur. Alia de his, sicut & de animalibus, videbis apud Rebus d. q. 6. & 8. & Navar. d. consil. 1. post nu. 6.

18 Undecimo + de apibus, seu fructu earum, hoc est, cera & melle solvitur decima, c. nuncios, eod. tit. vel de pecunia, quam ex melle, & cera habuerunt vendentes, Dod. d. c. nuncios, Rebus d. q. 8. nu. 15. solvia autem debet, ubi apes

aves
buf.
in d.
nu. 1
lem
& n
tex.
est, a
ubi 1
+ qu
dam
si in
17. e
tio d
decim
dede
si in
decim
quar
& a
S
solvi
tio e
q. 8.
U
tur d
de m
perc
8.n.
Se
d.c.n
dem
& ac
diru
adv
gl. in
in v
d.q.

ares consistunt, ut post Anchār. & Roffred. tradit Rebuf. loc. cit. Duodecimo † de venatione; habemus tex. 19 in d.c. non est, ubi not. Innoc. Abb. & alii Rebuf. d. q. 8. p. 15. ubi etiam dicunt, hanc esse decimam personam: idem de pescatione † concludit ibidem Rebuf. 20 & n. 10. sane de pescariis, ubi videlicet pisces ali solent, tex. habemus in c. per venit, de decim. quod solvenda est, & quia prædialis videtur, solvenda erit illi ecclesiæ, ubi stagnum est; ut docet Rebuf. d. num. 10. De auctupio † quoque decima solvenda est, tum quia venatio quædam est, tum quia cum fructu est, l. item si fundi § sed si insula ff. de usufr. & ita concludit Rebuf. d. q. 8. num. 17. & ante eum Anchār. d. c. non est, col. 2. Decimotertio de domibus, seu de earum pensione † solvi debet 22 decima, c. pastoralis, & c. commissum, ubi Butr. & alii de decim. Rebuf. d. q. 8. num. 21. Hispan. d. num. 1. Idem si in agro † construatur domus, nam vel ejus pensionis 23 decimam solvere debebit dominus, vel eam saltem quam prius de agro solvebat, d. c. commissum, ubi Card. & alii, Rebuf. d. n. 21.

SECUNDA CONCLUSIO. De omni artificio † 24 solvitur decima, tex. est in c. decima, 16. q. 1. ibi, de negotio & artificio solve decimas, ubi gloss. & Doct. Rebuf. d. q. 8. num. 19.

Unde infertur primo, quod de negotiatione † solvi- 25 tur decima, text. d. c. non est, & c. pastoralis, de decim. unde mercator solvere tenetur decimam de lucro, quod percipit in singulos annos, ut notant ibi Doct. Reb. d. q. 8. n. 18. Hisp. d. n. 1. q. 10.

Secundo de militia, † seu captis in justo bello, tex. 26 d. c. non est, imo de stipendiis, † quæ habent, ut not. ibi- 27 dem Abb. & Rebuf. d. q. 8. num. 20. Imo cum doctores, & advocati dicantur militares, c. advocati, C. de advoc. diu. iud. tenentur † & ipsi de collecta scholarum, & de 28 advocatione solvere decimas, d. c. decima 16. q. 1. & not. gl. in c. decima, verbo, negotio, 16. q. 1. & in c. pastoralis, in verbo, quasi de lucro, Rebuf. d. tract. q. 12. n. 5. Hispan. d. q. 10. n. 2. & d. q. 8. numero 20. Anchār. d. c. non est.

29 Idem in procuratore de procuratione, & notario
30 scriptura, Hispan. ibidem, d. q. 10. num. 2. idem in deli-
cro adventitio & profectitio, Rebus. d. q. 8. n. 2. Hispan.
reg. decim. q. 12.

31 Tertio, mercenarius de mercede sua in solvere debet decimam, gloss. loc. cit. per d. c. decim. Hispan. d. q. 10.
nu. 1. Rebus sup. q. 5. num. 16. idem de institore qui lucrum suum, post Lugd. Hisp. & Butr. probat Rebus.
q. 5. num. 17.

32 Quarto, de futuris & quoque decima solvit, hoc de commodo illorum sive in pane sive in pecunia sive in quavis alia re consistat, Doct. d. c. pastoralis, & c. per-
venit, eod. tit. Rebus. d. q. 8. num. 28.

33 Quinto, de lapicidinis & decimæ solvuntur, ut dou-
Io. And. & alii d. c. pervenit, non quod ex decem lap-
idibus detur unus, sed ex pecunia, quam inde quis lu-
catur, ecclesiæ ubi audit divina, decimam solvit, mibi

34 Io. An & Rebus d. q. 8. nu. 23. adnotavit. Idem in di-
cendum de argenti, auri, aliorumque metallorum fodini-
nis, ut tradit Io. An. Butr. & alii, d. c. pervenit, Rebus.
d. q. 8. num. 24. Hispan. d. q. 10. nu. 1.

35 Sexto de molendinis & solvit decima, ut si decem
sextaria siliquini, tritici, aut alterius grani molendini
nomine quis lucretur, tenetur unum pro decima sol-
vere, & pervenit, eod. idem est in molendino ad ventum,
& ex transmissa, eod. tit. & in eo quod catena tenetur su-
per fluvio, ut in specie voluit Rebus. d. q. 8. num. 6. quod
si pecunia pro molendini pensione solvatur, ex illa pe-
cunia decima solvit illi ecclesiæ, in qua situm est mo-
lendinum, ut ibidem tradit Rebus. Et sic prædialis est
juxta ea, quæ infra dicam cap. 6.

TERTIA CONCLUSIO. Quamvis de omni lu-

36 cro & solvatur decima, & ex transmissa, de decim. secus
37 tamen est & in legato, vel hereditate, sive ex testamen-
to, sive ab intestato, sive in extraneum, sive in legiti-
mum perveniat, ut voluit gl. d. c. pastoralis. verb. quas
de lucro, Rebus. d. q. 8. nu. 31. quicquid in hoc distinxer-
38 tit alia gl. d. c. decima, verbo, negotio, 16. q. 1. Imo & ei

immo-

immobilibus absolute non solvi decimam, voluit gloss.
d. verbo, quasi de lucro, Turrecr. in d.c. decima, tributa,
nu. 2. 16. q. 1. Guliel. Bened. in cap. Raynutius, in verbo,
ē uxorem, nu. 2 5 6. de testam. Rebus d. num. 31. & 32.
An vero de dote ecclesiarum, & prædiis ecclesiasticis sol-
vatur decima, dicam inf. cap. seq q. 1.

QUARTO SECUNDO, *An de illicite acquisitis sol-
vatur decima.*

PRIMA CONCLUSIO. Communis est resolutio,
quod de prædialibus † solvenda est decima, quam se 39
quitur gl. d.c. decima, verb. negotio, ubi Turrecr. num. 5.
Galia gl. d.c. ex transmissa, verb. licite, hoc tit. S. Thom.
2.2. q. 87. art. 2. Tynd. d. tract. num. 49. Rebus tract. eod.
q. 5. num. 18. Hispan. d. reg decimarum, q. 3. num. 2 & q.
10. num. 4. & q. 11. num. 4. & 5. cum quia decima † se- 40
quitur quemlibet possessorem, sive justum, sive inju-
stum, c. de terris, hoc tit. nostro, c. quanto, de usur. c. si ve-
ro, de sent. excom. tum quia secus, melioris esset condi-
tionis prædo, quam bonæ fidei, & legitimus possessor,
contra l. si à domino, §. ult. ff. de petit. hered. tertia ratio
esse potest, quia ipse proventus fructuum, non venit
exactione illicita, sed ex divina largitate, & opere, quo
multiplicatur semen, ut auctoravit Turrecr. d. n. 5. qui
etiam n. 4. post Ray. & S. Thom. ait, † decimam deberi, 41
licer terra seminata sit furtivo semine.

SECUNDO CONCLUSIO. In personalib. decimis
distinguendum est; aut enim in his illicite acquisitis,
dominium transfertur in accipientem, nec competit
solventi repetitio, & tunc debetur † decima, & sic me- 42
ritrix, & histrio decimam † solvere debent, quod 43
ideem est de iis, quæ ratione officii extorquentur, c. non
sane, 14. q. 9. dominium enim in eos transfertur, sic con-
cludunt gloss. cit. Petrus Royz. decis. 5. Lituan. num. 170.
& Tyndar. d. tract. nu. 50. & Rebus. q. 5. nu. 18. dicit ta-
men ibidem gl. Royz. Tyndar. & Rebus. & S. Thom.
d. q. 87. art. 2. quod ab illis non debet sacerdos decimam
accipere, † ne eis videatur immunitatem præstare, &
in eorum peccatis communicare; poterit tamen, cum 44

- ii pœnitentiam egerint, ut iidem concludunt, quod monet etiā Innoc. d. c. ex transmissa, ne ab ecclesia despici videantur. Aut dominium non transferrut, vell transferatur solventi datur repetitio, ut in simonia, 45 veniens, de simonia, & tunc † de talibus fieri non debet eleemosyna. nec solvi decima, ut tradunt gloss & Doct. mox citati, quam gloss. sic distinguentem communio approbatam esse à Doctribus asserit Tyndar. ubi supnum. 52.
- 46 Unde infertur primo, de captis in bello injusto solvi non posse decimam, ut in specie concludit Reb. d. tract q. 8. num. 2. Hispan. in d. reg. decim. q. 3. num. 4. Card. c. non est, de decim. Et ratio illa est, quia capti a hujusmodi bello obnoxia sunt restitutio, c. sicut, il 3. de jurejur. c. militare 2 3 q. 1. & tradunt communio summista, in verbo, bellum. Covar. in relect. reg. peccatum, 2. par. §. 11. per totum, de reg. jur. in 6.
- 47 Secundo de usuris, aliusque per usuram acquisitis solvi non posse decimam personalem, de ea enim non loquimur, ut tradit in terminu Tyndar. d. n. 52. Hispan. d. num. 4. & Petrus Royz. decis. 5. Lituan. num. 219. post alios. Ratio est, quia licet in usuris dominium transfe- 48 ratur, † datur tamen repetitio, ut patet ex tex. in c. debitores, de jurejur. & late tradit inter ceteros. Covar. d. 1. par. in princip. num. 3. & latius lib. 3. var. resol c. 3. num. 6. secus tamen in fructibus prædiorum per usuram acquisitis, ut patet ex 1. concl. & in specie post alios Turu. d. c. decima, num. 2.
- 49 Tertio infertur, ex rebus acquisitis à meretrici solvendam esse decimam, ubi pœnitentiam egerit, si concludunt Doct. omnes citati in princ. hujus consolun- nis, & præterea Card. d. c. ex transmissa, in fin. de decim. Ratio est, quia licet turpiter accipiat, transfertur tam dominium, nec datur repetitio. Henr. Boisch. c. pervenit, de adul. S. Ant. 2. parte, tit. 2. c. 5. col. 2. Silvestr. in verbo, restitutio, 2. col. 2. Sot. li. 4. de just. & jur. q. 7. art. 1. alii, quos refert, & sequitur hanc eandem sententiam late comprobans Covar. d. 2. par. n. 1. & tribus seqq.

Quæro

QUÆRO TERTIO, *An de novalibus solvenda sit decima, & quando?*

Præmitto, novale in genere sumtum † esse agrum 50
nunc primum præcimum, ut loquitur *tex. in c. 1. de verb. sign.* sed quoniam adhuc aliqui dubicare poterant, quid propriæ esset novale, dicentibus quibusdam, novale terram esse præcismam, quæ anno cessat, *juxta tex. in l. sylva cedua, §. pen. ff. de ver. sign.* aliis vero quod sit sylva, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, *per tex. in l. ultima, §. antep. ff. de term. annot.* Ideo Innoc. III. in c. quid per novale de verb. sign. definit, novale in materia præcipue privilegii decimalis dici agrum de novo ad culturam redactum, de quo non exstat memoria, quod aliquando cultus fuerit, subdens quod neque de agro in culto intelligendum est, sed de eo dumtaxat, qui vel modicum, vel nullum fructum afferebat. Unde infertur, quod, ubi ex agro aliquo, aut terra aliquid, non modicum percipiebatur, ex eo nunc noviter ad culturam redacto † solvenda est decima, etiam 51 ab habentibus privilegium novalium, *tex. est in c. commissum, ubi gloss. & Doct. de decim. Rebus. d. tract. q. 6. n. 4. & 35* Ratio est, quia illud non est novale, *ut gl. d. c. commissum, in verbo, pascuis ad novavit.* Plura de definitione novalium videre potes apud Doct. in d. c. 1 in c. quid per novale, & in l. si novale, ff. de verb sign. His præmissis erit.

PRIMA CONCLUSIO. Ubi nullum concessum sit privilegium decimæ, solvi debent † etiam de novalibus; patet primo ex c. non est, de decim. c. quinque, &c. omnes decima, 16. q. 1. & aliis juribus, in quibus habetur, quod de omnibus bonis, fructibus, & proventibus solvi debent decimæ Secundo ex cap. cum contingat, de decim. ubi aperte definitur, decimas novalium, sicut alias, ad ecclesiam parochialem pertinere. Regulariter vero debentur † novalia parochiarum, in cuius finibus 53 surgunt: *tex. d. c. cum contingat, & c. quoniam de decim.* quod si novalia † apparent inter duas parochias, & nec 54 scitur, intra quam illarum, quia ignorantur limites, tunc

tunc inter illas fieri divisio, ut voluit Henr. Boich. c. p. m. uenit, colum. i. de decim. vel Episcopus, cui voluerit p. dicio suo concedit, ut voluit Reb. d. tract. q. 14. n. 14. per c. quoniam, de decim. ubi habetur, quod tunc Episcopus secundum discretionem a Deo sibi datam, ut alii ecclesiæ deputare, vel ad opus suum retinere debent. § 55 si vero limites quoquo modo apparent, t. promodo & portione limitum, cuilibet earum parochiarum debent assignari, sic disponit idem cap. quoniam, & nouit Reb. d. q. 14. num. 14.

§ 56 SECUNDA CONCLUSIO. Religiosi omnes t. sunt exempti privilegio in jure scripto a solutione decimam de novalibus, quæ propriis manibus, seu sumtibus ei colunt, sicut post Adrianum concessit Alex. III. in c. parte, il. I. de decim. ubi Doct. omnes, Reb. d. tract. de decim. q. 14. n. 45. Idem est t. in templariis, & hospitalariis, ut colligitur ex tex. d. c. ex parte, & aperte teneri gloss. c. licet, eodem tit. & Reb. d. num. 45.

Declarata tamen primo, hauc conclusionem non pro. § 58 cedere, t. ubi novalia ab iisdem exentiis aliis tradantur excolenda, ut ex eodem tex. colligitur, ibi, propriis manibus, & clarius loquitur tex. in c. licet, eodem tit. & nouit Reb. d. q. 14. num. 17.

§ 59 Secundo declara, nisi pacto expresso t. ad hoc teneantur, tex. c. multiplici, eodem tit. not. gloss. d. c. ex parte, verbo, laborum. Reb. ibidem, num. 53. L. l. Zanch. di. privil. eccl. priv. 120. n. 13. post Guid. Papa. decis. 107.

§ 60 Tertio, nisi solvendo t. tacite renunciaverint privilegio suo, c. accendentibus, & c. si de terra, de privilegio not. Reb. d. q. 14. n. 54.

§ 61 Quarto, nisi olim t. ecclesia inde haberet emolumenium, aut inde postea enormiter laederetur, c. dilect. & c. suggestum, & c. commissum, de dec. & c. quid per nr. vale, de verb. sign. & facit c. apostolica, de donat. not. gloss. a verbo, laborum, & Reb. d. q. 14. num. 46. & 55. Sicque exponendum ex cap. ult. de privileg. ubi disponitur, quod privilegium super exemptione decimarum a novalibus t. perpetuum est, intelligendum enim est, nisi

nisi incipiat esse iniquum, propter magnam ecclesiæ lesionem, prout exponit gloss. fin. d. c. quid per novale.

Quinto declarata, secus esse † de conductis, text. d. c. 63 diletti, not. gl. d. verbo, laborum, Rebus. d. q. 14. num. 52.

Sexto, secus de possessionibus † noviter acquisitis, 64 Scilicet, post Lateranen. Conc. generale, c. nuper, de decim. quod fuit celebratum, anno domini 1215. ut ibi ait gloss. 1. & late probat Rebus. in concord. rubr. de approbat. convent per Later. Conc. fact. in princ. & nos aliquid dicemus cap. seq. q. 3. concl. 2.

TERTIA CONCLUSIO. Privilegium concessum ecclesiasticis decimas alienæ parochiæ percipiendi, comprehendit † etiam novalia, tex. est in c. ex parte, il. 65 3. de decim. quem ita intelligit gl. ibi, & in c. cum contingat, eod. ubi Doct. magis communiter: licet Panor. d. c. ex parte, magis placeat ille intellectus, quod illud privilegium concessum fuerit ecclesiasticæ personæ, non quidem de percipiendis, sed de non solvendis decimis; cui accedere videtur Rebus. d. q. 14. nu. 28. qui tam intelleximus parum congruit literæ, ut patet consideranti, nisi velimus accedere intellectui, quem alio quodam exploso assert Rebus. d. q. 14. n. 7. & 8. ubi ex integra decretali desumta ex antiqua Honorii compilatione, ostendit, illud non fuisse privilegium, sed concessionem decimarum & novalium f. Etiam Reutori parochiæ, cui de jure comperunt, ex eo quod Episcopus Novariensis. dicta novalia cuidam canonico concesserat, ut ibi per eum. Illud ergo constitutum sit privilegium, concessionem ecclesiasticis personis percipiendi decimas, novalia etiam comprehendere, cum & hæc sit communis opinio, ut testatur Covar. libro. 1. var. resol. c. 17. nu. 13. & tex. sit apertus, in d. c. ex parte; secus vero dicendum est † de hujusmodi privilegio 66 laicis concessio, etiam si in feudum sint datae decimæ, ut est text. in c. tua, il. 1. §. ult. ubi gloss. & Doct. de decim. quo modo etiam intelligendus est similis tex. in c. 2. §. 1. de decim. in 6. Quamvis Collect. d. c. cum contingat, Anch. d. c. ex parte, il. 3. & Fortunius Gaius, in l. Gal.

1845.

lus. §. & quid si tantum, colum. 6. ff. de lib. & post. quod referunt & sequuntur Covar. d. c. 17. num. 13. & Rebū d. q. 14. num. 29. mordicus tueantur etiam privilegium ecclesiasticis concessum de percipiendis alienis decimis, non extendi ad novalia, dicentes, textum illum in c. ex parte, il. procedere speciali quadam ratione quod ibi fiat mentio de privilegio concessso iis, quibus de jure communi, & ordinario decimae competunt, licet ab eis jus eas percipiendi præscriptione, breve speciali sublatum sit.

QUARTA CONCLUSIO. Privilegium non solum vendi decimas † ad novalia non extendit, Butr. tua, il. 1. col. ult. de decim. Sot. cons. 297. viso privilegium col. 1. & per totum vol. 2. Rebuf. d. q. 14. nu. 30. secus ac 68 tem erit, † ubi privilegium illud solum fuit de non solvendis decimis, de laboribus propriis, nam tunc extendit ad novalia, quia intelligitur tam de presentibus, quam futuris laboribus, c. ad audientiam, de decim. neque per hoc magnum præjudicium patitur ecclesiis parochialibus, juxta tex. in c. quid per novalia de verb. fig. Atque ita in specie hanc sententiam tunc Rebuf. d. q. 14. num. 28.

QUINTA CONCLUSIO. Privilegium non solvet 69 dicimas novalium, intelligendum est † de iis novalibus, in quibus alter non habet tempore datae immunitatis quasi possessionem juris percipiendi decimas ut est tex. in c. dudum, quod est antepen. deprivil. & in statuto, in princ. de decim. in 6. & hoc, ne fiat illi præjudicium præter concedentis intentionem, ut ex test. colligitur, d. c. dudum, & ibi adnot. gloss. fin. Idem vero dicendum est, ubi novalia essent tempore imposita privilegii proscissa, seu, ut alii loquuntur, facta, & ei eis alteri debitæ decimæ fuissent; tunc enim cessat illud privilegium, ut ex communi resolvit Abb. d. c. dudum, quem sequuntur Rebuf. d. q. 14. nu. 33. & Covar. d. c. 17. num. fin.

SEXTA CONCLUSIO. Privilegium aliquib. concedens decimas novalium, pro ea parte, qua veteres possi-

post. quod & Rebū ad alia loca, sed ad eam tantum partem, in qua veteres possidebant, c. statuto, in princ. de decim. in 6. quare is, qui novalium decimas petit in vim illius privilegii, probare debet, se tempore indulti veteres decimas habuisse, vel partem, pro qua petit, tenetur probare, se possedisse, alias succumbit, ut not. ibi gloss. & Rebū d. q. 14. nu. 34. Si tamen probaret, se possedisse per tem-

pus immemorabile medium, vel aliam partem veterum, & adhuc se possidere, tunc præsumeretur, quod tempore indulti illam partem possedisset, per ea, quæ late iradit Balb. tract. de prescript. lib. 2. 3. par princ. q. 6. & Rebū d. q. 14. nu. 35. Hoc vero privilegium decimatum novalium limitatum ad mensuram antiquarum, & non extenditur ultra dimidiam partem decimarum, etiam si amplius in veteribus haberetur; quia non est verisimile, quod si tunc de plena & integra perceptione veterum fuisset expressum, Apostolica sedes

pariter novalium decimas in tam grave parochialium ecclesiarum dispendium indulisset, prout loquitur, & decidit Alex. quartus, d. c. statuto, s. statuimus, de decim. 6. ubi gloss. & Doct. quod tamen, & non habet locum in monachis Cisterciensibus, & Carthusiisibus, prout excipit Pontifex, in d. s. in fine, si enim percipiant integrum vel plusquam dimidiam decimatum antiquarum vigore talis indultri, tantundem quoq; habebunt in novalibus, ut ibi lo. Andr. & Gemin. adnotavii. De-

bent tamen, & locorum ordinarii, ubi per hujusmodi decimatum concessiones parochiales ecclesiæ adeo gravantur, quod earum rectores de ipsarum redditibus congrue sustentari, & commode jura Episcopalia exhibere non possunt, prouiderè, quod eisdem rectoriibus tantum de illarum præventibus relinquatur, quod exinde competentem sustentationem habere, & Episcopalia jura solvere valeant, aliaq; onera debita sup-portare, prout loquitur & exponit tex. d. c. statuto, s. ubi autem.

SEPTIMA CONCLUSIO. Religiosi etiam exem-
M ti in

ti in aliquibus parochiis decimas antiquas, aut eam
 75 partem habentes ex donatione laicorum, † non pos-
 sunt pro eadem, vel simili portione novales super-
 nientes sine alia rationabili causa percipere aut pen-
 re, ut deciditur d.c. statutum. §. fin. & ibi not. Gemini
 alii: facit etiam c. cum contingat, de decim. Et hoc
 grave fiat præjudicium parochiali ecclesiæ, d. §. statu-
 mus.

OCTAVA CONCLUSIO. Remittens decimali-
 76 bi debitas, † novales quoque remisisse videtur, tex.
 in c. quia circa, de privil. & ibi Io. Andr. Abb. antiqui
 alii. Ratio illa est, quia in beneficiis plenissima sit
 interpretatio, ut ibi dicitur, & c. dilecti, & c. pastorali,
 donat. c. olim, de verb. sig. & in l. ult. ff. de constit. pri-
 77 Hoc autem † intelligendum est, dummodo remis-
 legitime fiat, & ut ait ibi Pontifex, secundum canonis-
 cas sanctiones, hoc est, ut non sit in enorme detimen-
 tum ecclesiæ, ut ibi ait glossa per tex. in c. Apostoli, de
 78 donat. & quod fiat † ex causa necessitatis, utilitatis, ve-
 pietatis, ut ibidem not. Innoc. Host. & Io. An.

NONA CONCLUSIO. Si monasterium, vele-
 traeus Curatus præscriperit decimam in uno loco, &
 79 fiant ibi novalia, decimas † novalium non habebit
 sed rector illius loci & parochiæ, ubi novalia facta sunt
 ad quem de jure communia decimæ spectant, ut est in
 signis tex. in c. cum contingat, de decim. & ibi not. glossa
 & Doct. Rebus d. q. 14. num. 9. Covar. d. c. 17. nu. 13. in
 hanc decisionem late probant; potissima illa ratio est
 80 quia sine possessione † non est præscriptio, c. sine pos-
 sione, de reg. jur. in c. auditis, de præscript. l. i. §. si quod
 hoc interdicto ff. de itin. act. priv. & l. sine possessione ff.
 81 usucap. & præscriptio † odiosa est, atque adeo stricte
 interpretanda, c. c. d. i. d. de reg. juris, in 6. gloss. communi-
 ter approbata, ut ibi testatur Abb. d. c. cum contingat.
 Quare non obstat c. ex parte, il. 3. de decim. per quo
 supra in tertia conclusione probavimus, privilegium
 ecclesiasticis concessum de percipiendis decimis
 novalia extendi; illud etenim procedit in privilegio
 & bene.

& beneficio, quod benigne est † interpretandum, ut 82 supra ex cap. pastoralis, de donat. aliusque juribus admonuimus, & in hac specie notavit Covar. d. nu. 13. Idem est in consuetudine; nam si quis ex consuetudine antiquas percipiat decimas, tamen † novalia quæ in eo 83 territorio fiunt, non habebit, ut post Host. & alios, d.c. cum contingat, late resolvit Rebuf. d. q. 14. n. 16.

Declarabis tamen, hanc conclusionem non procedere; Primo, ubi præscriptæ fuerint decimæ, † in una 84 parte fundi, & postea fiat novalis alia pars fundi, is enim qui in parte præscribit decimas, in hac quoq; novali parte habebit, cum præscriptio partis indivisibilis ad totum extendatur, optimus tex. c. cum in tua, de decim. & ita in hac specie tenet Brun. in tract. de augmen. concl. 17. in princ. Rebuf. d. q. 14. n. 20. & consuluit Abb. concil. 71. volum. 2. per totum, ubi eum videoas. Et hoc procedit, dummodo appareat unum esse præmium, vel per limites & clausuram, vel quia uno pretio emtum alias secus, ut optime idem Rebuf. tradit, d. q. num. 21. & Abb. d. conf. ad fin.

Secundo declara, non procedere, † quando novalia 85 ipsa quis possedisset per tempus immemoriale; eodem enim tempore † præscribi possunt decimæ novales, 86 quo veteres. Doct. d. c. cum contingat, & in c. 1. de præscript. in 6. sic consuluit Bertrand. conf. 184. col. 1. vol. 2. juxta primam editionem antiquam, tradit Rebuf. d. q. 14. n. 17, imo † si de hujusmodi novalibus haberet titu- 87 lum aliquem coloratum, tunc quadraginta anni suffi- cerent ad præscribendum, sicut & in aliis decimis, ut post Fel. & alios, in c. de quarta, de præscript. resolvit Rebuf. d. q. 14. num. 17. Sed quomodo præscribere poterit sine possessione, † quæ in novalibus videtur admitti 88 non posse, juxta supradicta & tradita per eundem Rebuf. d. q. 14. num. 10. Responderi potest primo, intelligendum esse id, vel de novalibus improprie sumtis, de quibus in sequenti declaratione, vel de novalibus, ex quibus aliquid, licet modicum, perciperetur, juxta c. quid per novale, de verb. sign. Secundo potuisse aliquem,

M 2. ejusq;

ejusque prædecessores sæpius supra hominum memoriā percepisse decimas ex multis novalibus, scēnum partibus, quando fiebant; unde præscriptio huius poterit ad percipiendum in aliis partibus ejusdem prædii, vel loci.

89 Tertio declara, † secus esse in novalibus improprium hoc est, in quibus, vel de novo arbores plantantur, alia seruntur, ab iis, de quibus decimæ solvēbantur tunc præscribenti, de iis quoque decimæ solvēderunt, ut post Paris. conf. 73. lib. 4. Ruin. conf. 163. volun. 3. Anthar. d. c. cum contingat in fine, & alios latenter Rebūf. d. q. 14. nū. 18. 19. & 22. Covar. d. cap. 17. 13. textus apertus, d. c. cum in tua, de decim. Atq; haec hoc capite dicta sufficiant.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Decimas solvere omnes tenentur regulariter.
- 2 Colonus, & dominus unam decimam solvunt de cibis.
- 3 Clerici tenentur ad decimas reales de bonis patrimonialibus Idem quoad decimas personales. num. quod tamen forte non habet locum in sacerdibus, qui divina ministrant. n. 5.
- 6 Beneficiati tenentur de prædiis ecclesiasticis solvere decimas parochia, intra cuius fines sita sunt prædia ex magis communi; & sive prædia illa sunt in Italia, sive non. nū. 7.
- 8 Rectores ecclesiarum, neq; alii clerici tenentur decimas solvere aliis, qui superiores non sint, de dominis, quas ipsi percipiunt.
- 9 Pralati tenentur ad decimas prædiales, & personales.
- 10 Cisterciensis, Templarii, & Hospitalarii non tenentur solvere decimas prædiorum suorum, quia propriis munibus aut sumiibus excolunt. Secus prædius conductus. num. 11. Item secus in prædia acquisitus post Concil. generale Lateranen. n. 12.

Et quid si acquirantur pro novu monasteriis adi-
ficandis. nū. 13.

- 14 Religiosi omnes decimas non solvunt de nutrimentis
animalium, hoc est, de animalibus, qua ipsi nu-
trient: item de hortis suis.
- 15 Religiosi decimas solvunt de animalibus, qua aliis
tradunt nutrienda. Item de hortis, quos alii tra-
dunt colendos. num. 16. aut si eorum olera vende-
rent. n. 17.
- 18 Religiosi omnes regulariter tenentur de pradiis ac-
quisitis, & acquirendis integras decimas solvere
ecclesias parochialibus, quibus erant decimales.
- 19 Religiosi non solventes decimas ecclesias debitas, aut
prohibentes eas solvi, & alia hujusmodi facien-
tes, quibus poenit afficiantur.
- 20 Papa non tenetur decimas solvere, sed aliis imponit.
- 21 Decima in nova lege praecepta sunt ad similitudinem
decimarum veteris legis.
- 22 Decima quadam est, qua offertur Deo per jejunium,
& poenitentiam.
- 23 Episcopus pro mensa saltem Episcopali non tenetur
solvore decimas, nisi summo Pontifici. De patri-
monialibus tamen, & aliis beneficiis ecclesiasticis
tenetur. n. 24. Item secus si bona mensa in alium
transferantur. nū. 25.
- 26 Reges, & Principes tenentur ad solutionem deci-
marum tam pradialium, quam personalium; eas
tamen forte non tenentur solvere nisi Episcopo.
num. 27.
- 28 Pauperes tenentur decimas solvere, & num. seqq.
- 29 Paupertatus praetextu aliena tenere, vel peccare non
licet.
- 30 Pauperes tenentur solvere decimas de suis eleemosy-
nis: poterunt tamen unum pro alio solvere. nū. 31.
Item non tenentur solvere, si essent in extrema
necessitate; aut cogarentur omnia vendere, &
mendicare, si integrum decimam solvere vellent,
quam longo tempore non solvissent. n. 32.

- 33 Leprosi tenentur ad decimas, si colunt agros, nutri- 34 Pr
neas; vel si vivunt per se in domibus suis.
- 34 Heremita, & alii observantes regulam S. S. Dom- 35 Pri
nici, vel Francisci, si vivant per se, tenentur ad decimas de agris, & vineis, quas colunt.
- 35 Leprosi, Heremita, & alii huiusmodi, si simul in 57 Iu
na domo vivant, non tenentur ad decimas de her-
itis suis in circuitu domus, neque de animalibus suis ibidem paucitibus, seu eorum nutrimentu- 58 Sp
s.
- 36 Iudei de terris, quas colunt, decimas solvere ten- 59 Iu
tur. Idem in infideli & heretico. n. 37. Idem etiam in decimis personalibus. n. 38.
- 39 Imperator, aut alius laicus non potest laicis concedere immunitatem à solutione decimarum.
- 40 Episcopus non potest alicui concedere per viam pri- 62 Iu
vilegi immunitatem à solutione decimarum.
- 41 Decima sunt à Papa ecclesiis assignatae.
- 42 Ecclesia antiquitus constituta decimis privari non debent.
- 43 Episcopus non potest dispensare contra Concilium gen- 63 In
erale, aut canones.
- 44 Episcopus potest ex causa remittere decimas su- 64 L
men & debitas.
- 45 Episcopus potest interponere decretum, & consensus in compositione super solutione decimarum. 66 L
- 46 Papa potest aliquibus etiam laicis privilegio con- 67 C
dere immunitatem à solutione decimarum.
- 47 Ius divinum, & naturale indispensabile est & im- 68 D
mutabile, & num. 52.
- 48 Papa non potest tollere jus divinum; potest tamen in- 69 A
terpretari. n. 49. non vero limitare, maxime in 70 P
spiritualibus.
- 51 Princeps non potest aliquid statuere contra ius natu- 71 L
rale in damnum maxime alicuius.
- 52 Dispensari non potest contra ius naturale, aut divi- 72 P
num.
- 53 Immunitas à solutione decimarum cur possit per Pa- 73 P
pam laicis concedi.

- 54 Praeceptum decimarum non potest in totum tolli à Christiana Rep. & ibidem de ratione.
- 55 Privilegium concessum de non solvendis decimis, non extenditur ad eas, in quarum possessione est us, cui de jure competunt decime; secus si possessio sit apud eos, quibus de jure speciali competunt. num. 56.
- 57 Ius decimandi tamquam spirituale laicus non competit, ejusq; sunt incapaces.
- 58 Spirituale quibus modis quid dicatur.
- 59 Ius decimandi regulariter non potest ab Episcopo laicis concedi, potest tamen alius ecclesius cum aliqua causa. num. 60. imo & laicis ex iustissima causa, poterunt ad vitam, aliud ut tempus concedi fructus decimarum. num. 61.
- 62 Ius decimandi, seu potius commoditas decimarum potest ab Episcopo laicis concedi in vim alienationi cum causa & cognitione, & consensu ejus, de cuius interesse agitur.
- 63 Intellectus cap. 2. de his quæ si. à Prælat.
- 64 Laici possunt decimas titulo conductionis percipere, & quasi possidere, quibus etiam locari possunt ad vitam eorum accedente maxime superioris auctoritate. nu. 65.
- 66 Laici licite possident decimas sibi ante Concilium Later. non autem postea concessas.
- 67 Concilium Lateran. de quo in cap. quamvis, & c. prohibeamus, de decim. quodnam fuerit.
- 68 Decima non possunt laici concedi in emphyteusim, saltem post Concilium Lateranense.
- 69 Argumentum à feudo ad emphyteusim valet.
- 70 Pignorari non possunt decima à laicis ipsis quoq; ecclesiis, nisi ad eas ea decima pertinerent.
- 71 Laici obtinentes decimas in feudum ante Lateran. Conc. possunt eas de consensu Episcopi in ecclesiam transferre. In alios vero laicos feudi titulo transmittere non poterunt. num. 72. idq; procedit etiam in iis decimis, que feudo extincto redeunt ad ecclesiam. num. 73.

184 ALEX. MONET. TRACTAT.

74 Titulus ante Concil. Lateranen. probatur expofitione immemorabili decimarum cum famam jusmodi tituli, & concessionis, neq; aliquam 93
stituta requiritur.

75 Immemorabilis præscriptio idem est cum centenari ex magis communi. 95

76 Immemorabilis possessio quomodo probetur.

77 Testes deponentes de immemoriali præscriptione, 97
possessione debent esse memores 40. annorum.

78 Memoriam extare in contrarium potest probari per testes, & per instrumenta.

79 Perceptio, & possessio decimarum probari potest per testes singulares. 99
100

80 Possessio probari potest per testes singulares.

81 Locus, & tempus in decimis non est de substantiis 101
actibus.

82 Laici jure percipiendi decimas spoliati, & agenti interdicto recuperanda an sint ante omnium 102
intendendi.

83 Ius decimas percipiendi potest per Papam Primum 103
vel alteri laico concedi ex causa.

84 Friveliatus, ut exigat decimas, tenetur cengium portionem ex iis assignare ecclesia parochiali. 105

85 Consuetudo differt à præscriptione. & in quibus. 106

86 Consuetudo quid sit.

87 Consuetudo circa quantitatem decima plurimum potest, & attendenda est, tam in pradialibus 107
quam in personalibus decimis.

88 Consuetudo, etiam qua contra ius est, non requiri scientiam, aut approbationem Principis.

89 Quota decima cur diminui possit per consuetudinem. 108

90 Consuetudo quantumcunque longa nullas decimas aut quid aliud solvendi ministris ecclesie indigentibus non excusat à peccato, nec valet. 109

91 Ministeriorum ecclesia sustentatio est de jure divini & naturali.

92 Personales decima jure tantum humana induci sunt.

sunt. & praecepta post evangelicam legem, & consuetudine tolli possunt.

93 Consuetudo, ut decima etiam mixta de minutis non solvantur, valet. Idem in decimis ex certis rebus. num. 94.

95 Consuetudo, ut de pradiis ecclesiasticis decima non solvatur, valet. Imo forte idem erit in pradiis patrimonialibus clericorum. num. 96.

97 Consuetudo potest inducere, ut decima uni ecclesie debite alteri solvantur: secus in pradiis, quae proxima sunt limitibus. num. 98.

99 Confines prescribi non possunt.

100 Consuetudo solvendi decimas maxime attendi debet, ubi dubium est, ad quam ecclesiam ea spectent, sufficientque decem anni ad eam inducendam. num. 101.

102 Consuetudo prater ius inducitur spatio decem annorum.

103 Consuetudo observanda circa solutionem decimarum regulariter requiritur, & sufficit, ut sit 40, annorum: neque exigitur titulus. num. 104.

105 Prescribere possunt laici exemptionem à solutione decimarum etiam in totum, ubi tamen possit parochus commode sustentari.

106 Clericus, & ecclesia possunt prescribere exemptionem à tota decima.

107 Clericus, & ecclesia possunt per prescriptionem acquirere etiam totam decimam in aliena parochia: idque etiam si ipsi non habeant parochiam. num. 108.

109 Prescriptio decima unius rei non extenditur ad alienam rem etiam ejusdem fundi: neque de decimis antiquis ad novalia. num. 110. neque de persona ad personam. num. 111.

112 Prescriptio immunitatis, & juris decimandi regulariter requirit vel spatiu[m] quadraginta annorum cum titulo, vel tempus immemorabile etiam sine titulo.

186 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 113 Ecclesia, vel ecclesiastica persona habens donationem decimarum à laico, non potest eas prescribere etiam tempore immemorabili. 134
- 114 Laicus tempore etiam immemorabili non potest prescribere ius decimandi. 135
- 115 Incapaces alicuius juris non possunt illud prescribere etiam per tempus immemorabile. 135
- 116 Prescriptio immemorialis vim habet privilegium secus tamen ubi adest incapacitas in possidente. num. 117.
- 118 Laicus tutus erit prescriptione immemoriali decimorum accedente fama privilegii.
- 119 Compositio inter personas ecclesiasticas, ut decimi uni ecclesie debita alteri solvantur, valet; dum tamen accedat causa cognitio, decretum, & consensus Episcopi. num. 120. aut etiam Vicarii. numero 121.
- 122 Compositio, quod decima laicis solvantur, nisi ad tempus, & justa de causa non valet.
- 123 Compositio inter clericos, ut minus decima, audi aliquibus non solvatur, valet; imo etiam evalebit inter clericos, & laicos. nu. 124. multo unius magis ubi approbata sit à Papa, vel fiat circa modum solutionis. nu. 125.
- 126 Compositio, ut perpetua sit, & obliget successorem, debet fieri cum auctoritate superioris.
- 127 Intellectus cap. veniens, de transact.
- 128 Transactio, & compositio super decimis praterius fieri potest sine consensu superioris.
- 129 Transactio de decimis futuris non solvendus fieri potest cum assensu superioris, si pro decimis compensetur ecclesia in aliis, etiam dando aliquid temporale, puta pradium. num. 130.
- 131 Episcopales decimae quae sint, remissive.
- 132 Remissio decimarum Episcopaliuum valet, & est largi interpretanda; extenditurque ad prædia acquirenda, dummodo fiat iuxta canonicas sanctiones. num. 133.

134 Eb.

donati.
& scriben
on poti
r&scribi
civilegii
Sedem
iali deci
it decimi
let; dum
, & con
arii. no
r, misal
na, aut de
im eava
ulto ven
circum
cessorem
prateriu
as fieri po
compen
id tempo
gest lar
ia acqui
mctiones
134 Ecclesia, cui de jure communi non debentur deci-
ma, potest ea remittere alteri ecclesiae.

135 Remittere potest ecclesia parochialis decimas sibi de
jure communi debitas cum offensu summi Ponti-
fiscis. An vero cum solo assensu Episcopi. n. 136.

C A P. V.

*Quinam teneantur ad solutionem Decima-
rum, vel etiam ab ea excusentur.*

QUÆRO PRIMO, An omnes tam laici, quam
clericis, & religiosi teneantur ad decimarum solu-
tionem?

PRIMA CONCLUSIO. Regulariter omnes † te-
nentur decimas solvere; tex. est in c. decima, 16. q. 1 c. tua,
il. 2. seu tua nobis, de decim. melior in c. à nobis, eod. tit.
ubi gloss. & Doct. not. Rebus. d. tract. q. 5. n. 1. & 2. Hisp.
reg. 10. q. 11. num. 1. Quamvis autem † tam dominus, 2.
quam colonus partiarius, qui fruges domino solvit, ad
decimam teneantur, c. à nobis, & c. tua nobis, ubi gloss.
& Dd. de decim. ad unam tamen dumtaxat inter utrum-
que dividendam tenentur, ut patet ex d. c. tua nobis,
ibi, sicut colonus de parte fructuum, qua sibi remanet, &
c. ubi id not. gl. Host. & alii. Quomodo autem eam in-
ter se dividant, dicam inf. cap. 6. q. 4. concl. 5.

SECUNDA CONCLUSIO. Clerici etiam tenen-
tur decimas solvere † de bonis patrimonialibus suis in 3.
propria, vel aliena parochia, ut voluit gl. 1. in c. novum
genus, quam sequuntur communiter Doct. ut testatur
Covar. lib. 1. var. resol. c. 17. n. 8. vers. Primum hinc con-
stat, quam etiam sequitur D. Thom. 22. q. 87. art. 4. Sot.
lib. 9. de just. & jure, q. 4. art. 4. optimus tex. in d. c. novum
genus, & in c. si quis laicus, 16. q. 1. Quoad † personales 4.
vero tex. est secundum Rebus. d. tract. q. 5. num. 6. & in
d. c. novum genus ubi Abb. & Innoc. idem Host. & alii
communiter, in c. veniens, de transact. Idem vero Re-
bus. num. 9. per eundem tex. dicit † sacerdotes, ex eo,
quia

quia non recipiunt sacramenta, non teneri ad deimas saltem personales, licet contrarium velit inde d.c. novum. Cogita.

TERTIA CONCLUSIO. Tenentur clericis quinque habent praedia ecclesiastica intra alterius præochiæ fines sita, de iis solvere + decimas par ocho. **H**est magis communis opinio, ut testatur eam sequens **C**avar. d. vers. 1. hinc constat, quam tenent Abb. & alii al novum genus, idem Abb. in c. 1. post gloss. ibi de cens. **C**onsil. 88. numer. 4. **U**nde canonici de fratribus suis tenentur decimas persolvere, ut post **H**ost. **I**nnoç. & **B**on tradit **R**ebuf. d. tract. de decim. q. 5. num. 8. Nec refertur videtur, + sint ne ea praedia dotalia, vel non, juxta communem opinionem, de qua testatur **B**al. **n**ovel. de do col. 2. cui etiam accedit **C**ard. d. **c**onsil. 88. numer. 5. **C**avar. d. num. 8. vers. Secundo licet, & **R**ebuf. d. q. 5. n. 10. **Q**uamvis contrarium voluerit gloss. 1. & si d.c. novum genus, per cap. quæst. 16. q. 1. **D**. **T**hom. d. art. 4. & ibi **C**onstat. **B**alb. tract. de prescript. 5. part. pr. q. 7. Sane ideo res ecclesiarum, sicut nec alii clerici + tenentur decimas solvere aliis clericis, qui superiores non sint, + decimis, quas ipsi recipiunt, sicut nec **L**euita Levit. persolvebant, ut in hac specie not. **R**ebuf. d. q. 5. n. 11. cui libenter accedo, quoniam id satis aperie colligitur ex tex. in d.c. novum genus. **P**rälati quoq; + tenentur ad decimas praediales, ubi sunt praedia, ut post **I**nn. d.c. novum, & **C**ard cons. 88. nu. 4. tradit **R**ebuf. d. q. num. 3. & de personalibus, ubi ecclesiastica sacramenta recipiunt, vel audiunt divina, **H**ost. **H**enr. **B**oich. **B**utr. d.c. novum. & late probat **R**ebuf. d. q. 5. n. 4.

QUARTA CONCLUSIO. Cisterciensles, Tenentur pluri, & Hospitalarii + non tenentur solvere decimas praediorum suorum, quæ propriis manibus, aut sumisibus excolunt, tex. est in c. exparte, il. 1. & c. licet, de dictum. quod quia quidam intelligebant solum de novis libus, **P**apa in c. ad audientiam, eod. tit. exponit intelligi d. indultrum debere non tantum de novis libis, sed etiam de praediis, quæ propriis manibus a religiosis predictis coluntur.

Dec.

Declarata tamen, hanc conclusionem non procedere; Primo, ex possessionibus $\dagger$ ab aliis conducedis, c. dile- 11
 $\ddot{\text{c}}$ ti, eodem tit. & not. gloss. 2. d. c. ex parte, & Rebuf. d.
trad. q. 14. num. 52. Secundo, secus de possessionibus, 12
quas post generale Concilium acqui- sierunt; nam de 13
iis etiam si suis manibus excolant, Cistercienses, & alii
similiter privilegiati, tenentur tamen $\dagger$ decimas per- 14
solvere, ut disponit tex. c. nuper, eodem tit. n. si acquiran-
tur pro novis monasteriis ædificandis, ut ibid. dicitur,
quo casu $\dagger$ tradendæ erunt aliis excolendæ, à quibus 15
decimas eccl. his persolvantur; sicque immunes erunt
religiosi pro portione sua, non autem coloni pro suas
quomodo ego intelligo illum text. licet gloss. 2. & 3.
dissentire videatur. Item declarata omnibus aliis modis,
quibus præcedenti cap. q. 3. declaravimus conclusio-
nem secundam, quæ erat de exceptione religiosorum
à novalibus, in qua etiam quæstione plane tractavi-
mus de privilegiis & præscriptionibus, quoad novalia
spectat; quare hic eam materiam omittimus.

QUINTA CONCLUSIO. Omnes alii religiosi de-
cimas non solvunt $\dagger$ de nutrimentis animalium, hoc 14
est, de animalibus, quæ ipsi nutriunt, ut exponit gloss. in
clem. 1. verbo, animalibus, eodem tit. item de hortis suis
non solvunt decimas, tex. d. c. ex parte, il. 1. hoc tit. Sane
quod de nutrimentis animalium dicitur, si expositio-
nem gloss. admittamus, ita $\dagger$ demum procedit, si ipsi 15
religiosi ea nutriant, secus si aliis nutrienda darent, ut
not. Anch. d. c. ex parte, colum. 1. & Rebuf. d. q. 14. n. 4.
57. dicuntur autem & ipsi ea nutrire, si alii ea custodi-
ant, sed vesperi ad monasterium reducant, ut ibid. Re-
buf. adnotavit. Idem quoque dicendum est $\dagger$ de hor- 16
tis, quos coleandos aliis traderent; tunc enim de illis de-
cima solvi debet, ut ibid. tradunt Doct. sicut $\dagger$ & de iis, 17
quos colearent, & olera venderent; tunc enim decimas
solvere tenentur, ut in specie tradunt Abb. d. c. ex par-
te, & Rebuf. ubi sup. n. 58. tex. enim ille intelligendus est
de hortis, quos ad usum proprium habent.

SEXTA CONCLUSIO. His casibus exceptis,
omnes

18 omnes religiosi † tam exempti, quam non exempti
nentur de terris, & possessionibus ab eis acquisitis
acquirendis solvere integre decimas parochialib.
ecclesias, quibus erant decimales, nisi speciali jure,
privilegio super hoc muniti sint, ut disponit textus, de
commissum, de decim. juncto c. fin. §. ceterum eodem titu.

19 in 6. Imo religiosi † omnes appropriantes sibi deci-
mas etiam novalium sibi non debitas seu non permis-
tent solvi decimas, aut de animalibus familiariis
& pastorum suorum, vel aliorum etiam animalia in
gregibus immiscentium, aut de animalibus, quae in
pluribus locis emunt in fraudem ecclesiarum, & aliis
locis tradunt tenenda, aut etiam de terris, quas alii
tradunt excolendas; si post requisitionem ecclesiarum
quarum interest, à præmissis non destiterint infra mœ-
sem, aut si de his, quæ contra præmissa usurpare, vel re-
tinere præsumserint, infra duos menses non satisfec-
erint damnificatis ecclesias, tamdiu manebunt ab offi-
ciis, administrationibus, & beneficiis suspensi, donec
destiterint, & satisfecerint; quicquid iis carent, ex commu-
nicationem incurruunt, à qua ante satisfactionem co-
dignam non absolvuntur, ut disponit in clem. 1. de de-
cim. ubi subditur, præmissa non extendi ad anima-
lia quæ per religiosorum ipsorum donatos, seu oblatos
teneantur, dum tamen illuc effectu se & sua donave-
rint, aut obtulerint illius religiosis.

20 **SEPTIMA CONCLUSIO.** Papa † non tenetur de-
cimas solvere; quia ipse est summus Sacerdos & Pon-
tifex, ac minister ecclesiæ, qui decimas aliis imponit,
clem. ult. de decim. & extravag. de decim. in commun. S.
Thom. 2. 2. q. 87. art. 4. ad 3. Sot. libr. 9. de just. & jur. q.
4. art. 4. Rebuf. d. tract. q. 3. num. 3. & seqq. Unde etiam

21 in lege veteri, ad cuius similitudinem † in nova quoque
decimæ præceptæ fuerunt, ut in specie S. Thom. d. q. 87.
art. 1. & Sot. lib. 9. de just. & jur. q. 4. art. 1. adnotarunt;
ceteri quidem Levitæ summo Sacerdoti decimas da-
bant, ipse autem nemini, ut habetur Numer. 18. quare
quod ait idem Rebuf. d. tract. q. 5. num. 26. quod omnis
homo,

homo, in quantum Deo subditus, sive sit Papa, sive Imperator, tenetur decimas Deo offerre, quia omnes sumus populus ejus, & oves pascuae ejus, loquitur † de 22 decima illa spirituali, quæ Deo offeritur per jejunium, & pœnitentiam, de qua idem *Rebus. d. tract. q. 2. numer.*
 9. & q. 3. num. 31. Imo neque Episcopus † tenetur decimas solvere, nisi summo Pontifici, tum quia ita in specie voluit *Thom. Trivis. in decis. Venet. lib. I. decis. 29. n.*
 1. & 3. post *Abb. in c. 2. nu. 6. de decim.* tum quia nullibi hoc caverur, tum quia nemini subditus est, etiam quoad spiritualia, & sacramenta, nisi summo Pontifici. Unde si sacerdotes ex eo, quia non recipiunt sacramenta, sed aliis ea ministrant, immunes à decimis ram personalibus, quam realibus esse voluit *Rebus. d. q. 5. num. 9.* multo magis immunes erunt Episcopi quoad mensam saltem Episcopalem, ejusque prædia. *Quod* igitur asserit idem *Rebus. d. q. 5. numero 26. post Andr. Hispan. d. q. 11. nu. 1.* Episcopum etiam quatenus Deo subditum teneri ad solvendum decimam Deo, intelligendum est de ea decima spirituali, quæ non nisi Deo darur: de qua supra dictum est. *Quod* tamen declarat, Primo procedere solum in bonis Episcopi ecclesiasticis, quæ sunt de mensa Episcopali; de patrimonialibus enim † & aliis beneficiis ecclesiasticis, quæ tanquam 24 privatus clericus habet, idem dicendum erit, quod supra conclus. 2. & 3. diximus de bonis paternis, & ecclesiasticis aliorum clericorum; & hoc est, quod voluit *Hispan. q. 12. num. 14. post Host.* Declara secundo, secus esse, † si bona hujus mensæ in alium per venditionem 25 transferantur; nam tunc subjicerentur decimæ, ut tradit idem *Trivis. d. decis. 19. num. 3. ad not. per Bald. conf. 322. num. 2. lib. 4. & Fabian. de Mont. in tract. de empt. & vend. q. 6. princ. n. 46.*

OCTAVA CONCLUSIO. Reges, & Principes † te- 26 dentur & ipsi ad decimarum solutionem; prædialium quidem illi ecclesiæ, in qua prædia sita sunt, personam vero, ubi divina audiunt officia, ut in specie tradit *gloss. in c. omnes Principes, de major. & obed. Rebus. d. q. 5. nu. 25.*

3. nu. 25. Hispan. d. reg. decim. q. 12. num. 1. & latet
dit Corset. in tract. de potest. reg. quest. 37. quæ est in
parte illius tractatus; idem etiam voluit Hispan. d. q.
num. 1. Quare non est exaudiendus Trivis. dum d.
eis. 29. numer. 2. vult, bona Principis non esse subiecta
decimæ, per leg. licitatio, quæ alias incipit, locatio. ff.
publ. quæ tamen lex solum disponit, quod bona filii
sunt immunia à vectigalibus, non tamen recte sequi-
tur, esse immunia à decimis, quæ fundatum & ori-
ginem habent à jure naturali, & divino; puto tamen
27 probabiliter, Reges & Principes † non teneri solvere
decimas alicui ecclesiæ parochiali, sed Episcopo; sicut
quitur gl. d. c. omnes, in qua reliqui fundantur, & hoc
in aliquo præ ceteris in materia quoque decimatus
privilegiati sint.
- 28 NONA CONCLUSIO. Pauperes & ipsi † tenet
tur ad decimas, gl. c. qui tua, & ibi Gemin. 12. q. 1. Vinc.
Io. And. Butr. & Abb. in c. cum homines, de decim. Frat.
Marc. decis. Delphin. 198. num. 6. 2. par. Tyndar. d. m.
de decim. n. 38. usque ad 43. & S. Thom. d. q. 87. art.
in fine, Rebus. d. q. 5. nu. 14. Viv. opin. 153. verbo, con-
tudo non solvendi. Cornel. Benincas. in tract. de paupi-
tate, q. 7. in 6. speciali, num. 28. Ratio duplex est; pri-
29 quia prætextu paupertatis † non debet quis teneret
liena, vel peccare, l. palam, §. non est ignoscendum. ff.
30 ritu nupt. cum similib. Secunda, quia pauperes † tenet
tur de eleemosyna, quæ eis offertur dare decimam
ut iidem Doctores adnotarunt, solvit enim decima
non modo respectu ecclesiæ, sed etiam in recognitio-
nem universalis dominii, c. tu a nobis de decim. Declin.
tamen primo hanc conclusionem, quod poterit pa-
31 per † unum pro alio solvere, ut in specie voluit Frat.
32 Marc. d. decis. 198. num. 8. secundo, † secus esse, si si
in extrema necessitate, ut tradit Rebus. d. q. 5. n. 14. nati-
tunc omnia sunt communia, l. 2. §. cum in eadem. ff. A
leg. Rhod. de jac. c. si quis propter, defurt. Imo & debet
ecclesia remittere decimam pauperi, qui cogere ut
omnia vendere, & mendicare, si vellet integrum deci-

ma solvere, quam longo tempore non solvisset, ut tradit Rebus. d. q. 5. num. 15. post gloss. in c. que cunq. 16. q. 7. ubi Turrecr. n. 1. post Host. & Goffr. idem Viv. & Benincas. loc. citatis.

DECIMA CONCLUSIO. Leprosi tenentur + de-
cimas solvere, si colunt agros, vel vineas, vel si vivunt 33
perse in domibus suis, sicut + & Heremita, & alii laici 34
observantes regulā S. Dominici, vel S. Francisci, etiam-
si serviant monasteriis exentiis, ut tradunt Rebus. d. q.
5. num. 22. & Hispan. d. tract. reg. decimarum, q. 12. nu-
2. & 3. alias si vivant in communi, & stent simul in uno
loco, & domo, non tenentur dare decimas + de hortis 35
suis, qui sunt in circuitu domus, neque de animalibus
suis ibidem pascientibus, seu eorum nutrimentis, ut
voluit Pontifex, c. 2. de eccl. adif. & not. Rebus. d. nu. 21.
Hispan. d. n. 2.

UNDECIMA CONCLUSIO. Judæi quoque + 36
de terris, quas colunt, decimas solvere tenentur, tex. in
c. de terru. eodem tit. idem de Pagano, Turca, & Hereti-
co + notant ibi Doct. Rebus post alios, d. q. 5. numero 11. 37
Hispan. d. tract. q. 11. numer. 3. Silvester post alios in verbo,
decima, num. 3. & ad personales + decimas Judæos, & 38
Hæreticos teneri concludit Rebus. d. num. 11. post. gloss.
in c. decima, 16. q. 1. quia licet non audiant divina, non
tamen stat (inquit Rebus) per ecclesiam, quæ nemini
claudit gremium; contrarium tamen voluit gloss. d. c.
de terris, quoad Judæos; ex quo, quia non sunt de cor-
pore ecclesiæ; cui accedit Hispan. d. q. 11. num. 5. & in Sa-
racenis, quod ad decimas teneantur tradit Lopus al-
leg. 63. Rebus d. q. 5. n. 12. Hispan. d. q. 11. num. 3. consuluit
Old. conf. 91. Mant. conf. 188. col. 2.

An vero mererix, histrio, usurarii, & alii illicite ali-
quid acquirentes teneantur ad decimas, sufficienter
egimus in precedenti cap. q. 2.

QUÆRÒ SECUNDO, An possit ex privilegio tā lai-
cu quā clericis competere immunitas à solvēdus decimis?

Et quidem præmisso + nullum laicum, etiam Im- 39
peratorem posse eam concedere; ut est textus formalis.

ubi Doct. in c. tua. il. 1. de decim. & not. Rebus. d. tract. 13. n. 101. & alii passim.

- 40 PRIMA erit CONCLUSIO. Episcopus $\dagger$ potest alicui concedere hanc immunitatem per privilegii, ita voluit Rebus. d. q. 5. num. 28. & 32. in quia sunt à Papa $\dagger$ assignatae singulis ecclesiis, c. 1. i. 1. tum quia in Concil. Cabillon. statutum fuit, ne cleisæ antiquitus constitutæ decimis $\dagger$ privarentur ecclesia, & seqq. 16. q. 1. non potest autem Episcopus contra Concilium dispensare, ut tradit gloss. sing. cum dilectus, de elect. Rip. & alii, c. 1. de judic. sicut contra cauones, Bal. & alii in l. omnes populi. ff. de & jur. Felin. c. 1. num. 48. de constit. & c. quod super de major. & obed. ubi alii Doct. optimus tex. in clem. Romani, de elect. cum simil. Atque ita tenendum quidquid dicere voluerit Hispan. d. reg. decimarum 21. & 12. nu. 1. in princ. Poterit tamen Episcopus $\dagger$ removere decimas, maxime suæ mensæ debitas ex justa causa, ut habetur in c. quia circa, de priv. cum ibi not. per Rebus. d. tractat. q. 13. num. 20. & seqq. Nos latius infra hoc eodem cap.
- 45 & Doct. Item poterit Episcopus $\dagger$ interponere decimum, & consensum in compositione super solutione decimarum, opt. text. ubi Innoc. in c. 2. de transact. lau. Rebus. d. tractat. q. 13. num. 20. & seqq. Nos latius infra hoc eodem cap.
- 46 SECUNDA CONCLUSIO. Potest Papa $\dagger$ aliquibus etiam laicis privilegio concedere immunitatem ad decimarum solutione, tex. sunt in c. suggestum, c. ex min. triplici, c. à nobis, c. ultimo, de decim. c. accendentibus, c. s. terra, c. dudum, de privileg. & in specie notat gloss. 2. in ceteri, d. c. à nobis Tyndar. d. tract. maxime num. 64. Rebus. eodem tract. q. 5. nu. 28. & q. 13. num. 103. Hispan. q. 12. nu. 1. Covar. lib. 1. var. resol. c. 17. num. 9. Vivit suis commun. opin. verb. privilegium, & verb. consueto, & alii Canonista passim, & inter Theologos Cajet. 2. q. 87. art. 1. ubi id colligit ex S. Thom. Sot. lib. 9. de juri. & jur. q. 4. art. 4. late post alios Henr. in summa Theologiae mor. lib. 7. c. 27. nu. 3. inter Summistas Silvest. v. bo, decima, n. 11. Laborant tamen gloss. & Canonista tenuit.

f. d. tra. tenentes, decimas esse de jure divino, & naturali, in
 assignanda ratione, ob quam contra illud dispensare
 opus f. n. videatur summus Pontifex, cum tamen f. alioqui non 47
 in per via possit, cum sit immutabile, §. & 6. dist. per totum, capit.
 & 32. in proposuit, de concess. præbend. in gloss. & c. quo jure, in fi-
 iis, c. i. i. ne, & c. seq. 8. dist. Ideoquie quod Papa f. non possit tol- 48
 fuit, nec lere jus divinum, late tradit inter alios Fel. in c. qua in
 ivarentur ecclesiarum, num. 19. de constit. & Covar. epit. de spons.
 Episcopu & matr. 2. par. cap. 6. §. 9. num. 2. 3. & 4. & optimus rex.
 ff. sing. in clem. ne Romani, de elect. Et quamvis Papa f. possit 49
 die. sicut jus divinum interpretari, ut docet Abb. & Dd. d. c. qua
 in ecclesiarum, & Innoc. c. super eo, de bigam. & Covar.
 sed super ubi supra; non tamen f. potest illud limitare, maxime 50
 c. in clem. in spiritualibus, sed solum interpretari quod inveni-
 aendum, ut not. Felin. d. c. qua in ecclesiarum, nu.
 cimarum, 21. & 24. post Card. in c. licet, de elect. Contra jus quo-
 que naturale f. non potest Princeps ipse aliquid sta- 51
 t. iusta cuius, in damnum maxime alicujus, Felin d. c. qua in ec-
 not. perf. tlesiarum, nu. 26. & ibi Abb. per clem. pastoralis, de re-
 onere decr. jud. Oldr. consil. 223. Alex. cons. 93. 4. part. Bart. in proœ-
 er solutione Digest. colum. 2. Et quod non possit f. contrajus 52
 naturale, & divinum dispensari, late inter alios ostendit Domin. Magdal. in tract. de num. test. in testam. req.
 3. part. cap. 3. num. 2. 24. & seq. & videtur optimus rex.
 f. aliquibus in c. literas, ubi gloss. Abb. & ceteri, de rest. spol. Ratio
 itatem a. vero illa, & distinctio gloss. d. c. à nobis, quam sequun-
 m. c. extre- tur Canonistæ magis communiter, quod possit Ponti-
 ntibus, c. gloss. 2. m. 64. 80. f. 3. Hispan. 9. Vivis
 num. 8. 17. Silvest. 7. Canonistæ tenet
 vers. quibus mehercle opinionibus, & nu. 9. in fine.
 Dicendum ergo est, Papam f. posse aliquibus im- 53
 munitatam à decimis concedere, cum jure humano
 Pontificio, non autem naturali aut divino derogetur.
 Patendum quoque, non posse f. in universum à sum- 54
 mo Pontifice præceprum hoc tolli, non quia decimæ
 omnino jure divino, aut naturali debeantur, sed ex eo,
 N 2 quod

quod tale decretum esset irrationalis, nec conveniens Christianæ Reip. cuius interest spiritualium ministri inopes non esse, & quia juri naturali, ac divino congruit, ut laborantes in vinea domini mercedem aliquam decentem à laicis accipiant, quique spiritualia semina temporalia metant; neque enim negamus de jure naturali, ac divino debere ministros ecclesiæ indigne congrue sustentari, id enim Theologi quoque omnifatentur, & late concludit Covar. d. c. 17. n. 2. in fin. 3. fere per totum, & nos etiam admonuimus, sup cap. hujus tract. q. 3.

TERTIA CONCLUSIO. Privilegium concessum religiosis, & aliis, de non solvendis decimis, etiam 55 agris antiquitus cultis † non extenditur ad eas, in quorum possessione is est, cui de jure competant decimas puta ecclesia parochialis; ita Covar. d. c. 17. num. 14. exponens Innoc. & Card. in c. dudum, quod est antiquum de priv. Oldr. cons. 268. & alios, absolute dicentes, hujusmodi privilegium non intelligi de iis decimis, in quarum possessione aliquis est, cuius etiam sententia 56 est Rebus. d. tract. q. 13. n. 114. secus vero † dicendum est (inquit Covar. loco citato) si possessio sit apud eos quibus non jure communi, sed privilegio, vel præsumpta, competit jus decimas percipiendi, sic inter gens contrariam sententiam Abb. & aliorum, d. c. 14. dum. Ratio autem desumitur ex verisimili, & præsumpta mente concedentis hoc privilegium, neque enim præsumitur Pontifex nosse jus, quod alicui præter commune competit, eive derogare velle, quod secundum est, ubi competit de jure communi, juxta text. cum not. in c. 1. de constit. in 6.

Quæro TERTIO, An laicis possit ex privilegio concedi jus decimandi, seu decimas percipiendi?

Suppono regulariter jus decimandi tanquam spirituale † non posse laicis competere, ideoque ejusmodi illos esse incapaces, opt. text. ubi omnes Canon. in decimas. 16. q. 7. c. causam, de præscriptione, & c. 2. de jure gloss. communis in c. quamvis, de decim. inter Theologos.

id tra
not C
17. &
decim
Germ
mor. 1
quid
Germ
missis
P. 1

non P
tex. op
c. ven
inc. c. ce
9. 13
prime
la, tex
& no
scopu
eiusv
conce
percip
ut eas
sequa
d. c. q
4. de
span
9. 10
Bald.
Thom
posse
intere
cum c
in c. d
ouf. d
tali la
sed te
matu

id 111

id tradit S. Thomas 2.2. q. 87. art. 3. Et ibi Cajet. idem
not Covar. d. c. 17. nu. 5. & 6. Rebuf. d. tract. q. 10. num.
17. & q. 13. num. 38. 39. & 73. Andr. Hisp. d. tract. reg.
decimarum, q. 13. nu. 6. Trivis. decis. Venet. 29. num. 4.
Germon. loc. infr. citando, & Henrig. in summa Theol.
mor. lib. 7. c. 27. num. 2. quomodo vero, & quo sensu † 58
quid spirituale sit, tradunt latius Rebuf. ubi supra, &
Germon. de sacror. immunit. c. 19. nu. 57 & 58. His præ-
missis erit

PRIMA CONCLUSIO Regulariter Episcopus † 59

non potest jus percipiendi decimas laicis concedere,
tex. optimus in c. pervenit 1. q. 4. & c. bene quidem, & in
c. venerabilis, de confi. util. not. Grat. in sum. 16. q. 7. Abb.
inc. contingit, de arbitr. Rebuf. d. tract. q. 5. num 32. &
q. 13 numer. 73. Declaratamen † hanc conclusionem 60

primo, posse concedere aliis ecclesiis, cum aliqua cau-
sa, tex. in c. plures, & c. statuimus, & c. si. ubi gl. 16 q. 1.
& not. etiam Rebuf. d. num. 32. Secundo, posse † Epi- 61
scopum alicui laico ex justa causa, pura quia ecclesiam
eiusve patrimonium à tyranni oppressione liberaverit,
concedere ad vitam aliudve tempus, non quidem jus
perciendi decimas, sed ipsarū decimarum fructus, &
uteas quodammodo nomine, & titulo ecclesiæ con-
sequatur, ut voluit gloss. & magis communiter Doct. in
d. c. quamvis, de decim. Card. c. cum Apostolica, colum.

neque en- 62
cui præteri-
quod fel. 63
text. cum
ex privili-
adi?
anquam sp-
o que ejus-
s Canon. in
& c. 2. de ja-
er Theolog. id 111
posse concedi ab Episcopo cum consensu ejus, de cuius
interesse agitur in vim non privilegii, sed alienationis
cum causæ cognitione, & aliis solemnitatibus, tex. est
in c. de his quæ fiunt à Prælatis, prout † intelligit Re- 63
buf. d. q. 5. numer. 35. & tunc jam non erit spirituale jus
tali laico concessum, cum spiritualia non ministret,
sed temporale, hoc est, fructus & commoditas deci-
marum, quæ quid temporale sunt, ut inter ceteros no-

tavit Abb. in c. ad hac, num. 4. de decim. Rot. Rom. dicitur
 2. nu. 1. de jud. Nisi velimus dicere cum gloss. Abb. dicitur
 Host. d. c. 2. illum tex. loqui de decim. concessis clericis
 ad breve tempus, vel cum eodem Innoc. Host. Jo. ad
 de modica decima, vel de remissione decimæ, uti
 not. Abb. & Innoc. Quarto declarata, nemini dubium
 64 esse, posse tamen laicos sacerdotum nomine, jure, & cum
 conductionis decimas percipere, prout quotidie re
 cipiunt, & exigunt. ita gl. Abb. Anan. & alii, in c. q.
 relam, ne Prałati vic. suas, Rom. conf. 266. Dec. cap. 11
 14. & Rip. n. 115. de jud. Covar. d. c. 17. num. 5. ver.
 & laici, Rebus. d. q. 10. nu. 34. Gemin. & alii in c. q.
 for. compet. in 6. optimus tex. in c. vestra, de loca d. c. q.
 relam, ne Prałati vic. suas, cum aliis concord. relat.
 Hispan. in regul. decimarum. §. ult. num. 7. & novill.
 Caroc. neminem horum, sed alios allegans tradit.
 & cond. tit. de decim. num. 6. & 7. qui etiam numeri
 65 concedit post alios tamen posse etiam decimas locum a
 vitam conductoris, accedente maxime superioritate
 & citoritate.

SECUNDA. CONCLUSIO. Quamvis laici possideant decimas sibi in feudum etiam perpetuas
 66 te Concilium Lateranense concessas à Prałatis, tamen
 eis tamen de his, quæ post illud concessæ sunt: tex.
 in c. cū Apostolica, de his, quæ si. à Prał. & c. quāv.
 gl. & c. prohibemus, de decim. Idem habetur in c. 28.
 ne eod. tit. in 6. not. Rebus. d. q. 13. nu. 79. & 80. Covar.
 d. c. 17. num. 5. vers. olim sane, Menoch. de presumt.
 concl. seu presumt. 86. num. 2. post alios. Et licet tex.
 prohibemus, quod ex eodem Conc. scriptum est, in
 nuare videatur, laicos cum animarum periculo de
 mas possidere, quas etiam ante illud Concil. obtin
 erunt; tamen vel loquitur de obtentis, sine legitimo
 feudationis jure, vel de laicis non exhibentibus eccl
 esia debita obsequia, & servitia, quæ ratione feudis
 habere tenentur, prout optime exponit Covar. d. num.
 vers. & dubio procul, in fine. Fuit autem hoc Concil.
 67 teranense, tamen illud generale Concilium Lateranense.

sense
 nem f
 no D
 celeb
 bellic
 ribus
 de vi
 nu. 2
 per L
 teusi
 decim
 nense
 de dec
 dicat
 sim u
 tum a
 ducit
 emph
 ri po
 clesi
 illis e
 alii, j
 Ha
 obti
 eas, e
 trans
 tex. e
 sane,
 d. c. c
 est co
 var.
 deci
 de ce
 & c.
 feren
 ubi
 mus
 sequ

AT.
 Rom. dñi.
 S. Abb.
 S. cler.
 Ost. Jo.
 x, urbi.
 ni dubi.
 e, & t.
 otidie.
 i, in c.
 ec. cap.
 n. 5. ve.
 i in c. f.
 ca. d. c.
 d. relat.
 z noviss.
 trad. l.
 numm.
 is loca.
 perions.
 is laici.
 erpetuo.
 elatis; f.
 unt: tex.
 quāv.
 in c. 2.
 80. Cet.
 r. & sumt.
 cet tex.
 m est, n.
 riculo d.
 cil. obtin.
 legitimo.
 tibus ec.
 ne feudi.
 ir. d. num.
 Concil.
 um Late.
 nea
 nse, de quo passim canones Gregorii x. mentionem faciunt, quod celebratum fuit sub Innoc. iii. Anno Domini 1215. sed aliud Lateranense non generale celebratum sub Alex. iii. Anno 1179. ut ex Platina, Sabellico, Volaterrano, & aliis tam Doctoribus, quam juribus, ostendit Covar. d. vers. & dubio procul. Pavin. de visit. 2. part. c. 5. num. 96. Menoch. d. l. 6. presumt. 86. nu. 2. & Rebuf. in concord. rubr. de approbat. convent. per Lateran. Concilium fact. Idem quoque ex emphyteusi dicendum est, quod nimis laicis non possint 68 decimæ eo tit. à Prælatis concedi, saltem post Lateranense Concil. ut in specie not. Abb. in c. ad hæc, num. 4. de decim. A cratio illa est, quam idem quoque Abb. indicat, quoniam sicut per feudum, ita per emphyteusim utile dominium transfertur; & valet & argumen- 69 tum à feudo ad emphyteusim, ut late inter ceteros de- ducit Clar. §. feudum, q. 3. & Everard. in loco à feudo ad emphyteusim per totum. Sed neque à laicis & pignora- 70 ri possunt ab iisdem detentæ decimæ ipsis quoque ec- clesiis, c. f. ubi gloss. & Doct. de decim. nisi pignorentur illis ecclesiis, quarum decimæ sunt, ut ibi not. gloss. & alii, satisq. ex eo tex. colligere licet.

Hanc vero conclusionem principale declarat, ut laici obtinetes in feudu decimas ante Later. Conc. & possint 71 eas, ex consensu tamen Episcopi, in aliquam ecclesiam transferre, ut eas ipsis ecclesia eodem titulo obtineat; tex. est in c. cum & plantare, in princ. de privil. & c. 2. §. sane, de decim. in 6 facit c. prohibemus, ext. eodem tit. & d. c. cum Apostolica, de his quæ fiunt à Prælat. ubi gloss. & est communis Doct. opinio, prout refert, & sequitur Covar. d. nu. 5. vers. præter hac. Non tamen poterunt istæ decimæ & in alios laicos feudi titulo transmitti etiam 72 de consensu Episcopi, ut habetur, d. c. cum Apostolica, & c. prohibemus, ubi Host. Io. An & Abb. Covar. alios re- ferens, ubi supra; idem notavit Rebuf. d. q. 10. num. 11. ubi cum multis num. seqq. late exponit text. d. c. prohibe- mus, licet alii in hoc contrarium velint, quos refert, & sequitur Fren. Vasq. controv. illustr. c. 89. num. 2. Verum

73 retenta prima opinione, ea † procedit etiam in iis de-
cimis, quæ antiquo feudo extincto ad ecclesiam re-
deunt, prout ex iisdem Doct. (Rebuf. excepto, que
ipse nusquam in eo cap. all. gavit) colligit Covar. lo-
cit. & late tradit Menoch. d. presumt. 86. num. 3. quam
vis alios ibidem referant in hoc contrarium sentientes
quod etiam tenere videtur gloss. 2. d. c. prohibemus, &
late probat Clar. § feudum, q. 13. vers. sed quero.

74 Illud vero prætermittendum non est, quod si
quis laicus possederit per tempus immemorabile, ma-
xima erit præsumtio, imo sufficiens probatio tituli a-
te Concilium acquisiti, ut tradit Io. And. Butr. Car.
& Imol. d. c. cum Apostolica, communem dicit, eandem
tenens Alex. consil. 6. colum pen. lib. 1. & alii quos refe-
runt, & sequuntur Balb. de prescript. 5. part. q. 7. adi-
nem, Pavin. d. c. 5. num. 97. de Visit. Menoch. de presump-
tione. lib. 6. prescr. 86. Gabr. com. concl. lib. 5. tit. de prescript.
concl. 1. nu. 22. Mascard. de probat. conclus. 483. num.
volum. 2. Peregr. de privil. fisc. lib. 6. tit. 8. nu. 22. & Co-
var. d. nu. 5. vers. se si dubitetur. Necerit necessaria ta-
ma, quod habuerit tale privilegium ante Concil. prout
ex iisdem fere Doct. concludit Covar. & Mascard. ibidem
contra Abb. d. c. cum Apostolica, colum fin. & ibi Io. As.
& Fel. c. causam quæ, colum. 1. de prescript. & alios, qui
etiam tenuit Rebuf. d. tract. q. 13. num. 69. neque etiam
requiritur, quod ostendat aliquam investituram, pro-
ut post Barbat. cons. 35. n. 17. li. 2. tradit post alios Peregr.
d. numero 22. & Mascard. d. concl. numero 9. licet con-
trarium videatur velle idem Rebuf. d. q. 13. num. 70. &
77. & aliquos recenset, & sequitur Menoch. inf. Puto
tamen requiri, quod saltē ex fama constet, laicos ea
decimas titulo feudi possedisse, ut tradit Rip. in c. 2. col.
fin. de jud. Covar. ubi sup. vel quod aliquid solvat ec-
clesiæ in recognitionem, ut voluit Rebuf. d. quest. 1.
num. 76.

75 Immemorialis autem hujusmodi possessio, seu præ-
scriptio (quæ idem † est cum centenaria juxta magis
communem opinionem, quam tenet etiam Rebuf. d.
q. 13.)

q. 13. nu. 94. & alii fere innumeri, quos refert & sequitur Ant. Gabr. com. concl. lib. 5. tit. de prescript. concl. 1. n. 71. licet alii velint immemorialem esse majorem alii minorem centenaria, ut per relatios à Gabr. ibidem, & Covar. Rel. reg. possessor, 2 p. §. 3. num. 6.) hæc inquam immemorialis possessio † probari debet per testes, de- 76 ponentes, se vidisse semper ita fieri, & numquam vidisse contrarium, & à senioribus, & majoribus audivisse, id ita factum fuisse, nee unquam audivisse contrarium actum esse; & hujusce rei publicam famam esse, & opinionem apud eos, qui rei cognitionem habent, prout voluit gl. quam ibi Doct. sequuntur, in c. 1. de prescript. in 6. Specul. tit. de prob. vers. vit. queritur, & alii pleriq. quos referunt, & sequuntur Covar. d. §. 3. num. 7. q. 7. ad. Gabr. d. concl. 1. num. 74 Et in materia decimarum tra-
e prescript. 73. num. 1. & 2. & Co-
cessaria-
ncil. prout
ar. ibidem
ibi lo. At
alios, quod
que etiam
ram, pro-
ios Pereg-
licet con-
um. 70. &
inf. Puto
laicos ea
in c. 2. et
solvat et
quest. 1;
, seu piz-
xtra magis
Rebuf. d.
q. 13.

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

541

542

543

544

545

546

547

548

549

550

551

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

573

574

575

576

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

601

602

603

604

605

606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

629

630

631

632

633

634

635

636

637

638

639

640

641

642

643

644

645

646

647

648

649

650

651

652

653

654

655

656

657

658

659

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

670

671

672

673

674

675

676

677

678

679

680

681

682

683

684

685

686

687

688

689

690

691

692

693

694

695

696

697

698

699

700

701

702

703

704

705

706

707

708

709

7010

7011

7012

7013

7014

7015

7016

7017

7018

7019

7020

7021

7022

7023

7024

7025

7026

7027

7028

7029

7020

7021

7022

7023

7024

7025

7026

7027

7028

7029

7030

7031

7032

7033

7034

7035

7036

7037

7038

7039

7030

7031

7032

7033

7034

7035

7036

7037

7038

7039

7040

7041

7042

7043

7044

7045

7046

7047

7048

7049

7040

7041

7042

7043

7044

7045

7046

7047

7048

7049

7050

7051

7052

7053

7054

7055

7056

7057

7058

7059

7050

7051

7052

7053

7054

7055

7056

7057

7058

7059

7060

7061

7062

7063

7064

7065

7066

7067

7068

7069

7060

7061

7062

7063

7064

7065

7066

7067

7068

7069

7070

7071

7072

7073

7074

7075

7076

7077

7078

7079

7070

7071

7072

7073

7074

7075

7076

7077

7078

7079

7080

7081

7082

7083

7084

7085

7086

7087

7088

7089

7080

7081

7082

7083

7084

7085

7086

7087

7088

7089

7090

7091

7092

7093

7094

7095

7096

7097

7098

7099

7090

7091

7092

7093

7094

7095

7096

7097

7098

7099

70100

70101

70102

70103

70104

70105

70106

70107

70108

70109

70100

70101

70102

70103

70104

70105

70106

70107

70108

70109

70110

70111

70112

70113

70114

70115

70116

70117

70118

70119

70110

70111

70112

70113

70114

70115

70116

70117

70118

70119

70120

70121

70122

70123

70124

70125

70126

70127

70128

70129

70120

70121

70122

70123

70124

70125

70126

70127

70128

70129

70130

70131

70132

70133

70134

70135

70136

70137

70138

70139

70130

70131

70132

70133

70134

70135

70136

70137

70138

70139

70140

70141

70142

70143

70144

70145

70146

70147

70148

70149

70140

70141

70142

70143

70144

70145

70146

70147

70148

70149

70150

70151

70152

70153

70154

70155

70156

70157

70158

70159

70150

70151

70152

70153

70154

70155

70156

70157

70158

70159

70160

70161

70162

70163

70164

70165

70166

70167

70168

70169

70160

70161

70162

70163

70164

70165

70166

70167

70168

70169

70170

70171

70172

70173

70174

70175

70176

70177

70178

70179

70170

70171

70172

70173

70174

70175

70176

70177

70178

70179

70180

70181

70182

70183

70184

70185

70186

70187

70188

70189

70180

70181

70182

70183

70184

70185

70186

70187

70188

70189

70190

70191

70192

70193

70194

70195

70196

70197

70198

70199

70190

70191

70192

70193

70194

70195

70196

70197

70198

70199

70200

70201

70202

70203

70204

70205

70206

70207

70208

70209

70200

70201

70202

70203

70204

70205

70206

70207

70208

70209

70210

70211

70212

70213

70214

70215

70216

70217

70218

70219

70210

70211

70212

70213

70214

70215

70216

70217

70218

70219

70220

70221

70222

70223

70224

70225

70226

70227

70228

70229

70220

70221

70222

70223

70224

70225

70226

70227

70228

70229

70230

70231

70232

70233

70234

70235

70236

70237

70238

70239

70230

70231

70232

70233

70234

70235

70236

70237

70238

70239

70240

70241

70242

70243

70244

70245

70246

70247

70248

70249

70240

70241

70242

70243

70244

70245

70246

70247

70248

70249

70250

70251

70252

70253

70254

70255

70256

70257

70258

70259

70250

70251

70252

70253

70254

70255

70256

70257

70258

70259

70260

70261

70262

70263

70264

70265

70266

70267

70268

70269

70260

70261

70262

70263

70264

70265

70266

70267

70268

70269

70270

70271

70272

70273

70274

70275

70276

70277

70278

70279

70270

70271

70272

70273

70274

70275

70276

70277

70278

70279

70280

70281

70282

70283

70284

70285

70286

70287

70288

70289

70280

70281

70282

70283

70284

70285

70286

70287

70288

70289

70290

70291

70292

70293

70294

70295

70296

70297

70298

70299

70290

70291</

80 ralis, & communis, quod in possessione probanda
stes singulares admittantur, ut late probat idem Galv.

81 d. concl. 2. nu. 32. altera specialis, quod in + decimislo
cus & tempus non est de substantia actus, ut post Sp
cul. tradit Mascar. d. concl. n. 2.

An vero laici jure percipiendi decimas spoliati, &
22 gentes interdicto recuperandæ + sint ante omnia re
stituendi, late tradit Valq. contr. illustr. lib. 2. c. 89. m.
4. & Covar. d. L. I. var. resol. c. 17. nu. 6. in princ. ubi co
cludit, quod tunc solum non erit ante omnia restitu
endus laicus, quando contra eum & pro reo simule
juris præsumtio, & non alias: sic exponens c. ad dec
mas, de rest. spol. in 6.

83 TERTIA CONCLUSIO. Potest Papa + alicui Prin
cipi, vel etiam alteri laico ex causa decimas, seu juses
percipiendi concedere; opt tex. in c. Adrianus, 63. dis
c. 1. de præscript. c. cum Apostolica, de his qua si. à Pra
melior in c. ex parte, il. 3. de decim. & c. 2. §. statuimus,
§. ubi autem, eodem tit. in 6. & notat passim Doct. mar
me vero Rebuf. d. q. 13. n. 110. Hispan. d. tract. reg. decim.
q. 12. num. 1 Covar. d. nu. 6. vers. 4. ab eadem radice pr
cedit Navar. in tract. de reddit. eccles. q. 1. monit. 57. n.
1. late & optime Henr. quem post confectum hunc in
statum vidi in summa Theol. mor. lib. 7. cap. 57. num. 1.
Declarabis tamen hanc cōclusionem, quod hujusmo
di privilegiatus, tam laicus, quam religiosus + tenebi
tur congruam portionem pro sustentatione, & oneri
bus supportandis ecclesiæ parochiali assignare, ut dif
ponitur in d. §. ubi autem, & nos supra, c. 4. q. 3. concl. 6.
semel admonuimus.

QUÆRO QUARTO, An consuetudo aliquam vim
habeat in eximendo aliquos à decimarum solutione, an
tribuendo jure decimandi?

85 Suppono, consuetudinem + differre à præscriptio
ne; per consuetudinem enim jus quodammodo acqui
ritur in communi, & publico, per præscriptionem vero
privato; ita Abb. in c. cum ecclesia, colum. 8. num. 45. id
ea. poss & propr. Rebuf. d. q. 13. num. 45. Et in consuetu
dine

dine sunt plures personæ incertæ, in præscriptione vero una sola esse potest, Butr. c. fin. de consuet. Alex. cons. 166. num. 7. colum. 1. Cor. cons. 268. colum. 5. vol. 4. Rebuf. loco cit. Germon. de sacror. immu. lib. 3. c. 19. nu. 66. Alias differentias tradunt Abb. Butr. & Curt. d. c. fin. Balb. de præscript. §. par. princ. q. 7. Rebuf. in constit. reg. tract. de consuet. in 3. Tom. Est autem † consuetudo, ut 86 habetur in c. consuetudo distinct. 1. jus quoddam moribus utentium approbatum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex; quæ etiam definitio colligitur ex c. ceterum, de testi. cog. & communiter probatur.

PRIMA CONCLUSIO. Plurimum potest † consuetudo circa portionem, & quantitatem decimæ, eaque attendenda est; ita colligitur ex c. in aliquibus, §. ultimo, c. commissum, c. cum sint homines, c. dilecti, c. ad Apostolica, de decim. in specie adnotavit tam in prædialibus, quam in personalibus Rebuf. d. q. 13. num. 46. Franc. Balb. d. q. 7. Boer. in consuet. Bituric. tit. de consue. §. 12. communem dicens, quem etiam sequitur Covar. d. c. 17. nu. 8. Male ergo Host. & alii quos referunt Rebuf. d. q. 13. nu. 43. Covar. d. num. 8. & Tyndar. tract. de decim. num. 35. & 36. id admiserunt in personalibus, non autem in prædialibus. Peius dixit gloss. & Innoc. d. c. in aliquibus, consuetudinem hanc debere à Pontifice esse approbatam, vel auctoritate summi Pontificis totam decimam seu illam partem quæ diminuta videtur esse, in quid aliud commutata, ut voluit Germon. d. c. 19. num. 69. & duobus seqq. Nam & tex. supra relati aperire id tribuunt consuetudini, non autem hujusmodi cōmutationi, neque requiritur in consuetudine, † etiam quæ est contrajus, scientia, & approbatio Principis, ut multis ostendit Abb. d. c. fi. num. 13. & ibi Butr. & Barb. colum. 26. de consuetud. Curt. late sect. 4. num. 24. pessime demum dixit Hispan. in d. tract. reg. decim. vers. decima est jure naturali, nu. 13. & 15. nullam omnino consuetudinem excusare etiam à quota decimarum. Ratio enim est, quia quota decimæ † diminui potest per consuetudinem, sive quia solum de jure

jure humano, ut Theologi volunt, sive quia consuetudine jus divinum, aut naturale limitari, & quodammodo diminui possunt, ut voluit gloss. communiter *re à Canon. recepta in c. à nobis, de decim.* & ideo in *ha* specie, quod decima diminui possit consuetudine præterjura & Doct. citatos tenuit Vivi. & Abb. d. c. *aliquibus, & alii Canonistæ fere omnes, ex quib. non nullos recenset Covar. d. n. 8 in princ.* Et de hoc nullus est dubitatio apud recte sentientes.

S E C U N D A CONCLUSIO. Consuetudo quantum-
90 cunque longa $\dagger$ nullas decimas, aut quid aliud ecclesiæ ministris solvendi, non excusat à peccato, nec valeat, quando alias sustentari non potest in ea plebe, vel parochia sacramentorum, ac spiritualium minister, in *hoc conveniunt omnes, non modo Canonista, sed etiam Theologi, & in specie notavit Covar. d. c. 17. n. 6. & 8.*
91 *in fine.* Ratio eit, quoniam $\dagger$ de jure naturali, & divino est sustentatio ministrorum ecclesiæ Dei, *ut inter ceteros ostendit Sot. lib. 9. de just. & jur. q. 3. art. 1. Covar. d. c. 17. n. 2. & 3. & Vasq. contr. ill. lib. 2. cap. 89. num. 8. & 9. & nos jam non semel admonuimus; sicque procedunt rationes, de quibus per Rebus. inter ceteros, d. q. 13. num. 40. ubi absolute probare contendit consuetudinem nullas decimas solvendi non valere post Anch. Turrecr. Bertran. & alios.*

92 Hanc tamen conclusionem declara $\dagger$ non procedere in iis decimis, quæ proculdubio jure tantum humano, etiam quoad substantiam indictæ sunt, quales sunt decimæ personales, secundum Host. in sum. tit. de decim. §. utrum, q. 7. & plerosq; alios Canonistas, de quibus per Covar. d. c. 17. n. 2. vers. & præter has rationes; ideoque eas per consuetudinem tolli possit, præter Covar. d. c. 17. n. 8. voluit Host. in c. in aliquibus, de decim. Turrecr. c. revertimini, 16 q. 1. art. 7. n. 12. Paris. conf. 25. col. 2. l. 4. Fel. c. causam quæ de prescript. Balb. de prescript. 5 part. pr. q. 7. Vivi. decis. Neap. 4 n. 46. Et communem Theologorum & Canon. dicit esse Rebus. d. q. 13. num. 44.

T E R T I A

TERTIA CONCLUSIO. Valet consuetudo ut de minutis etiam $\dagger$ decimæ mixtæ non solvantur, *ut vo-* 93 *luit D. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. Asten. in sum. rubr. de de-* *cim. art. 4. in fin. Collect. c. 1. de decim. Rebuf. d. q. 13. nu. 51.* Imo voluit Turrecr. d. c. revertimini, *q. 11. decimas de* *minutis non esse in præcepto.* Par ratione $\dagger$ valebit 94 *etiam consuetudo, ut ex certis fructibus, puta foeno,* *oleo decima non solvatur; ita præter alias scripsit Castr.* *consilio 17. libr. 2. quem sequitur Covar. d. nu. 8. vers. 7.* *eadem jure.*

QUARTA CONCLUSIO. Valet consuetudo, *ut $\dagger$* 95 *de prædiis ecclesiasticis decima non solvatur à clericis;* *ita in specie tradit Covar. d. num. 8. vers. 2. licet magis* *communiter, cum præsertim multi non improbabili-* *ter dixerint decimas de his solvendas non esse, quos re-* *censuimus hoc eodem c. q. 1. concl. 3. Imo $\dagger$ posse cleri- 96 *cos consuetudine eximi à solutione decimarum o-* *mnia tam prædialium, quam personalium, etiam* *ratione bonorum patrimonialium voluisset gloss. d. c. in* *aliquibus, de decim. & c. quia cognovimus, 10. q. 3. Fel.* *d. c. causam que, col. 1. de prescript. Balb. d. q. 7. & Co-* *var. d. n. 8. vers. primum hinc constat.**

QUINTA CONCLUSIO. Possunt ex consuetu-
dine $\dagger$ decimæ uni ecclesiæ alias debitæ alteri adscribi, 97
& solvi, *tex. est. in c. cum sint homines, & c. ad Apostolica,*
ubi Abb. & alii, *de decim. & not. Card. in c. ult. in fin. de*
paroch. Covar. d. num. 8. Rebuf. d. q. 13 num 47. & 48.
ubi limitat id non procedere $\dagger$ in decimis, quæ limiti- 98
bus adhærent, *hoc est, in prædiis, quæ limitibus proxi-*
ma sunt, ad not. per gloss. & Doct. d. c. cum sint homines,
& d. c. fin. de paroch. limites enim $\dagger$ præscribi non pos- 99
sunt, ne fines confundantur, c. quicunq., & c. licet, 16.
q. 3. & c. super eo, de paroch. Fortius vero $\dagger$ attendi de- 100
bet consuetudo, ubi de jure dubium est, ad quam ecclæ-
siam decimæ spectent, *ut not. gloss. 2. & Doct. per illam*
tex. in c. cum contingat, de decim. & Covar. d. nu. 8. vers.
4. fortiori ratione ubi post Abb. d. c. cum sint homines,
concludit in hac specie $\dagger$ sufficere consuetudinem de- 101
cem

206 ALEX. MONET. TRACTAT.

cem annorum, cum ea non sit contra, sed præterius
 102 quo casu $\dagger$ decem annorum spatio legitimam consu-
 tudinem induci voluerunt præter citatos à Covar. ibi
 dem Abb. d. t. fin. nu. 15. de consuet. & Rebuf. d. q. 13.
 53. & nos latius ostendimus tract. de option. cap. 1. q. 1.

De consuetudine quoad modum & tempus solven-
 di decimas, dicemus inf. cap. seq. q. suis locis.

SEXTA CONCLUSIO. Excepto casu, de quo
 superiori conclusione, & eis similibus, consuetud-
 eo, quæ circa decimas observanda est, $\dagger$ requiritur,
 sufficiet, ut sit quadraginta annorum: opt. tex. in c. fin.
 de consuet. & in hac specie notavit Paris. cons. 2. 5. nu. 5.
 & 27. lib. 4. Covar. d. numero 8. vers. decimo his omnibus
 adversis, & colligitur ex gloss. fin. in c. fin. & ibi Doct. c.
 mnes, in c. fin. de consuet. & patet ex tex. in c. cum eccl.
 sia, de caus. possess. & c. audit. de præscript. Quare male
 Soc. cons. 2. q. 7 num. 2. Fulgos. cons. 166. & clariss. Balb.
 d. q. 7. & Rebuf. d. q. 13 num. 53. in fin. volunt requiri ad
 hanc consuetudinem in materia decimarum tempus
 104 immemoriale. Imo neq; $\dagger$ titulus requiritur ad hanc
 consuetudinem, licet ei adverseretur juris communis
 præsumtio, ut in specie adnotavit Covar. ubi supra.
 Textus vero in c. 1. de præscript. in 6. qui contrarius vi-
 detur, procedit in præscriptione, non autem in con-
 suetudine, secundum Archid. ibi, Gemin. & alios, quos
 ad hoc refert, & sequitur Covar. loco cit.

QUARTO QUINTO, Quanam præscriptio obti-
 neat, & locum habeat in materia decimarum?

105 PRIMA CONCLUSIO. Possunt aliqui $\dagger$ saltē
 laici præscribere exemptionem à solutione, non solum
 partis decimarum, seu quotæ (in quo omnes conve-
 niunt, & late inter ceteros tueruntur Trivis. decis. Venet.
 29. nu. 15. Rebuf. d. q. 13. nu. 57. & 58. ubi post Aug. in
 summa, in verbo, decima, §. 2. id limitat, ubi Curatus
 non possit commode ex illa parte, quæ solvit, suuten-
 tari) verum etiam quoad rotam decimam: idque tuer-
 tur optime Covar. d. c. 17. nu. 10. & post alios Henr. lib. 7. sum. Theol. mor. c. 27. num. 2. ea optimaratione,
 quod

quod licet laici sint incapaces juris percipiendi decimas, ut superius ostendimus, nullibitamen in jure habetur, quod sint incapaces hujus exemptionis; suffragaretiam c. i. de *præscriptione*, in 6. ubi absolute admittitur *præscriptio* in decimis; licet contrarium tueri velit *Trivil. d. decis. Venet. 29. n. 14.*

SECUNDA CONCLUSIO. Potest $\dagger$ clericus, vel 106 ecclesia per *præscriptionem* acquirere exemptionem, etiam quoad totam decimam, *ut voluit gloss. fin. quam ibi Doct. sequuntur, in c. in aliquibus, Fel. c. causam, que, col. i. de *præscript. Gem. c. 2. §. penul. de decim. in 6. Balb. d. 5. par. princ. q. 7. Covar. d. n. 10. & Vasq. contr. ill. c. 89. num. 10.**

TERTIA CONCLUSIO. Potest $\dagger$ clericus vel ec- 107 clesia per *præscriptionem* acquirere etiam totam de-
cimam in aliena parochia: bonus rex. juncta gloss. in c. cum contingat, & c. cum in tua, quod est seq. de decim: melior in c. i. de *præscript. in 6. optimus & fere ad literam, in c. ad aures, de *præscript. ubi gloss. & Doct. idem not. Rebus. d. q. 13. num. 6. & Covar. d. c. 17. nu. 7. Abb. conf. 94. num. 2. volum. 1. quod tamen aliqui limirant non procedere, ubi clerici vel religiosi non habeant parochiam, ut videre est apud Rebus. d. q. 13. num. 63. quos tamen $\dagger$ ibi refellit. Tu vero declara, hanc præ- 108 scriptionem $\dagger$ non extendi de decima unius rei ad a. 109 liam rem etiam ejusdem fundi; unde si quis *præscripsit* decimam vini, si vinea fiat arabilis, non habebit decimam illius fundi; ut decidit Butr. c. *commissum, de decim. per c. cum in tua, eod. quod tamen potius loquitur de extensione quoad prædium; idem voluit Rebus. d. q. 13. num. 61. allegans Doct. in c. audit. de *præscript. sed neque $\dagger$ extenditur *præscriptio* decimarum ad nova- 110 lia, ut ibidem tradit Rebus. & nos latius ostendimus, cap. preced. q. 3. concl. 9. ubi de *præscript. quoad novalia fuse* egimus; neque $\dagger$ etiam extenditur de persona ad perso- 111 nam; unde si quis veniat ad habitandum, non poterit ab eo decimam percipere, qui in aliis *præscripsit*, sed cum de novo solvat, ecclesiæ parochiali solvere debet.****

ut voluit S. Ant. 2. par. sum. tit. 4. c. 3. §. 3. & Rebus. d. 13. n. 62. per c. ad Apostolica, de decim. quod tamen in ali terminis loquitur.

QUARTA CONCLUSIO. Ad præscribendum
112 casu præcedentium cōclusionum † requiritur vel spu-
tium 40. annorum cum probatione tituli, vel tempus
immemoriale; text. est in c. 1. ubi gloss. & Doct. de pro-
script. in 6. & not. Rebus. d. q. 13. num. 81. & seq. C.
var. d. c. 17. in princ. num. 8. ad fi. & num. 10. fere per-
tum, ubi id late probat, & subtiliter, more suo ratione
satis congruas afferens, quas brevitatis causa om-
tam.

QUINTA CONCLUSIO. Ecclesia, vel personae
clericalis habens donationem à laico, puta Rege,
113 Regina, nō † potest decimas præscribere, etiā per tem-
pus immemoriale. tex. in c. dudum, ubi Abb. de decim.
facit quoq; cap fin. de rebus eccl. non alien. in 6. not. Re-
bus. d. q. 13. n. 87. poterit tamen habere à laico quic-
buerit in feudum ante Conc. Later. ut disponitur in
2. §. sane, de decim. in 6. & sic poterit præscribere.

SEXTA CONCLUSIO. Nulla præscriptione etiā
114 immemoriali † potest laicus jus acquirere percipiendi
decimas ab aliis, quidquid dicat Vasq. contr. illust. l. 1.
89. nu. 7. tex. apertus in c. causam que, ubi gloss. Fel. C.
alii, de præscript. notat Balb. d. 5. part. prin. q. 7. Covard.
c. 17. nu. 6. vers. 4. ab eadem radice, Germon. & Henr.
locis infr. cit. Rebus. d. q. 13. num. 64. & alii quos refutat
Vasq. ubi supra. Ratio illa est, quod laici sint incap-
aces hujus juris, ut late probavimus supra hoc eodem cap.
q. 3. in princ. ubi autem adest incapacitas alicujus juri-
115 † non possunt etiam per immemorialem præscriptio-
nem capaces fieri, ut voluit gloss. in c. nobis, verb. juris
dictione, de jure patron. Abb. & Curt. in c. fin. de consue-
tud. 4. n. 32. & 33. cum alitis, quos refert, & sequitur Co-
var. d. c. 17. nu. 10. Anastas. Germon. de sacr. immunit.
lib. 3. c. 19. nu. 6. & duobus seqq. Peregr. de privil. fisc. lib.
6. tit. 8. n. 18. 19. & 21. & Henr. libr. 7. sum. Theol. mor.
cap. 17. numer. 2. Et quamvis privilegio laicis concedi
possit

Rebus. possit hoc jus decimandi, ut eadem q. 3. ostendimus, hu-
 nus in ali jusmodi autem immemorialis præscriptio † vim ha- 116
 beat privilegii, ut haberetur in l. 3. §. ductus aqua ff. de aq.
 bendum quotid. & ast. c. super quibusdam, de verb signif. & late
 vel tempu prosequitur. Ant. Gabr. com. concl. lib. 5. tit. de præscript.
 concl. 1. num. 1. secus tamen est † ubi adest incapacitas 117
 in possidente, ut not. Io. Menoch. c. 2. de præb in 6. Abb.
 Fel. & alii d. c. causam qua late Covar. d. l. 1. var. resol c.
 fere per 10. nu. 14 & Peregr. a. num. 18. & 19. latissime Gabriel
 d. concl. 1. nu. 16. Et in hac specie juris percipiendi de-
 cimas in laicis non habere præscriptionem immemo-
 rialem locum privilegii voluit Covar. d. c. 17. num. 6.
 vers. 4. ab eadem radice, Curt. d. num. 35. & Rebus. d. q.
 13. num. 67. & 68. Si tamen † ad hanc immemorialem 118
 præscriptionem accedit fama vel privilegii, seu feudi
 b. de decim obtenti ante Concil. Later. vel etiam fama feudi abso-
 6. not. R lute, tunc laicus tutus erit, ut latius ostendimus sup. hoc
 ico quib eodem cap. q. 3. concl. 2.

Quæro SEXTO, An valeat compositio, vel trans-
 actio super decimis?

PRIMA CONCLUSIO. Valeat compositio inter
 personas ecclesiasticas, ut decimæ uni ecclesiæ debitæ
 † alteri solvantur: tex. est in c. 2. & ibi gloss. & Doct. de 119
 transact. optimus etiam tex. in c. dilecti, ubi id not. Abb.
 de decim. idem tradit Ruin. cons. 142. num. 13. volum. 5.
 Rebus. d. q. 13. nu. 16. ubi rationem afferit, qui etiam n.
 seqq. post collect. in c. ad Apostolica, eod. hanc conclu-
 sionem limitat non procedere in decimis personali-
 bus, quæ limitantur ratione administracionis sacra-
 mentorum. Tu vero eam declarat, ita demum proce-
 dere † si causæ cognitio, decretum, & consensus Epि- 120
 scopi accedit, ut d. sponitur d. cap. 2. & ibi not. Innoc.
 & late tradit Rebus. d. q. 13. n. 19. usq; ad 23. ubi etiam
 querit, an sufficiat auctoritas vicarii, & videtur con-
 cludere † quod sic per tex. d. c. 2. in integra decretali, ubi 121
 haberur, Episcopi vel Archidiaconi, qui de jure vica-
 tius est Episcopi, c. 1. de off. Archid. Secundo declarat 122
 non posse laicos cum ecclesia componere, ut decimæ

O ipisis

210 ALEX. MONET. TRACTAT.

ipsis laicis solvantur nisi ad tempus, & ex justa causa
probat Rebus. n. 28.

- 123 **SECUNDA CONCLUSIO.** Valet compositione
ter clericos, ut minus quam sit decima eis solvare
vel ut de aliquibus rebus non prestatetur: tex. in c. veni
de transact. & c. ex multiplici, ubi Doct. de decim.
Abb. c. dilecti, eod. Rebus. d. q. 13. n. 26. Trivis. decim.
net. 29. num. 12. Imo valebit etiam ut inter laicos, & cl
ericos, ut tenere videtur gloss. si. d. c. 2. de transact. ubi
cum ecclesiæ utilitatem; sed expresse tenet ibi Host. ut
fert lo. An. in add. ad d. gloss. fin. idem voluit Dec. in c.
nervabilis, de confir. util. vel inutil. quod etiam sequuntur
125 & late probat Rebus d. q. 13. n. 29. ubi ut talis comp
ositione sit approbata a summo Pontifice, vel magno tem
poris intervallo firmata, & omnino vera est, ubi comp
ositione inter laicos, & clericos fiat de modo, loco, &
tempore decimas solvendi, ut ibid. probat Rebus. ex
c. venerabilis, & ibi gl. & Innoc. Ad hoc vero, utras
compositione etiam inter clericos facta perpetua sit, &
126 valeat, atq; obliget successorem, ut debet fieri cum au
toritate superioris, ut habetur in d. c. veniens, & c.
multiplici; Imo d. c. veniens, requiri videtur approba
summi Pontificis, & not. Bertran. cons. 14. & 116.
127 1. sed hoc ut ibi disponitur, vel quia agebatur de mag
prædicio, hoc est, solvenda solum tertia parte de
mæ, vel quia nulla causa intervenerat utilitatis, nec
firmitatis, aut alia similis; vel quia illa erat proprietas
actio hæc compositione, vel quia in ea parochia, in q
erant prædia, coloni monasterii, quod transegerat
composuerat de non solvenda nisi tertia parte de
marum, recipiebant etiam ecclesiastica sacramenta
128 **TERTIA CONCLUSIO.** Potest fieri ut compositione
& transactio super decimis præteritis, & decursus in
consensu superioris, ut tradit gloss. & Doct. in c. ut
per de rebus ecclesiæ non alienandis. Dec. c. venerabilis
not. 4. de confir. util. vel inut. gloss. & Doct. c. fin. de re
permitt. Rebus. d. q. 13. n. 25. & 33. Ratio est, quia non
non agitur de tollendo, aut remittendo aliquo juri
ecclesie.

ecclesiae, sed solum de commodo illius parochi, ad quem illæ decimæ jam spectant.

QuARTA CONCLUSIO. Valet transactio [†] de 129 decimis futuris, facta cum assensu Papæ vel Episcopi, si pro decimis compensetur ecclesia in aliis rebus, Rebuf. d. q. 13. num. 36. dicens ita tenere Doctores in c. ad. questiones de rer. permuat. quod inquit Rebuf. ibidem procedere, dummodo detur spirituale pro spirituali, per gl. in c. super eo, de transact. & Boich. in c. ex literis cod. cum decimæ spirituales dici possint, ut firmat gl. in c. literas, de restit. spol. & ibi Abb. not. 1. & alii quos refert & sequitur Rebuf. d. q. 13. nu. 38. & 39. Sed ego id dixerim fortassis procedere ubi in laicos jus decimandi transferatur, quod spirituale est, ut alibi diximus, non vero, ubi agitur de exemptione à solutione decimarum, vel partis, quod non est quid spirituale, ut jam semel admonuimus; Quare poterit etiam aliquid tempora-¹³⁰ le, ut prædium, dari [†] ecclesiae pro se eximendo ab one-
re decimarum, dummodo ad id superioris auctoritas cum ecclesiae utilitate accedat; sic exponendus est Paul. Rom. de pens. ecclesiast. conclus. 2. nu. 22. & Navar. cons. 3. num. 2. tit. de jure patr. volum. 1. dum dixerunt, non posse aliquid temporiale dari pro decimis. Hispan. ve-
to dum in reg. decim. in fine, not. 2. ait, non posse laicum dando unum prædium ecclesiae liberare alia ab onere decimarum, intelligendus est, si id facere velit propria auctoritate, & sine causæ cognitione & decreto su-
perioris; quare quod possit fieri hujusmodi transactio, ut pro futuris decimis, detur ecclesiae domus, vel a-
liud, in specie tradit, & latius ostendit Germon. de sa-
tor. immun. lib. 3. c. 19. num. 41. & 43. quamvis numer. 45. post Imol. c. fi. de rer. permuat. velit, quod si hujus-
modi res temporalis data ecclesiae pro futuris decimis chasmate perierit, ecclesia non sit obnoxia composi-
tioni, sed decimas de novo exigere possit; de quo ta-
men dubito, cum & ipsa ecclesia regulatiter teneatur
stare contractui, iur. vulg.

An vero causa decimarum possit compromitti, &

O 2 quo-

112 ALEX. MONET. TRACTAT.

quomodo dicamus capite ultim. quæst. 1. conclusionem
tima.

Quæro Septimo. An possit remitti ex aliquo
causa, decima laico, vel clericu?

PRIMA CONCLUSIO. Decimæ Episcopales,

131 quibus t in c. nobis, & c. concessio, 12. q. 2. & nos infu-

132 q. un. possunt t personis ecclesiasticis remitti; quo
talis remissio large est interpretanda, ut etiam ad
sessiones postea acquirendas extendatur, tex. est ad

133 teram in c. quia circa, de privil. debet t ramen sien-
cundum canonicas sanctiones, ut ibi disponitur, h
est de consensu Capituli, ut ait gloss. & ex causa, m

134 Host. & Io. An. Idem quoque dicendum erit, t ut ne
sint decimæ remitti ecclesiæ à quavis alia ecclesia
de jure communi decimæ non debentur, ut videtur
je textus in c. 2. de his qua fin. à Prelat. sine conf. Cap-
cundum intellectum Innoc. cui etiam videtur ibi au-
dere Abb. & alii.

135 SECUNDA CONCLUSIO. Potest t cum aliis
summi Pontificis remitti decima etiam ab ecclesiis
parochiali alicui non modo clericu, sed etiam laico
quicquid dicere voluerit, etiam quoad clericum, he-
b. d. q. 13. n. 27. Ratio illa est, quoniam potest sum-
mus Pontifex, quod majus est, ex causa aliquem eti-
laicum eximere à solutione decimarum, ut ostenditur
hoc eodem cap. q. 2. concl. 2. & hoc in specie tenetur
dar tractat. de decim. numer. 64. & late post alio tra-
Henrig. in sum. Theolog. moral. libr. 7. cap. 27. numer.

136 Imo etiam t quod sufficiat assensus Episcopi, tenet
videtur Benincas de pauper. q. 7. 6. speciali, numero 1
Quod ramen ego non admitterem, nisi ex maxi-
causa id fieret, & cum plenissima causæ cogitatione.

SUMMÆ RERUM.

1 Fructus decimales portari debent in horrea clericu-
rum, ubi sine magno labore, & sumtu id furi-
set; neq; a sportari possunt fruges, donec clericu in
tim

tiores fiant de collectione. numero 2.

3. Consuetudo induci potest, ut fructus decimales in propria horrea condantur, antequam clerici certiores fiant.
4. Inhiberipotest per judicem debitori decimarum, ne fruges exportet ab agro, antequam decimam solvat.
5. Fructus decimales portari debent in horrea publice ad id deputata, si quas sint.
6. Consuetudo obtainere potest, ne decimas quis teneatur inferre in horrea clericorum.
7. Consuetudo, quod decima in agro relinquantur monito sacerdote antequam fieret separatio, valet.
8. Solutio decimarum pradialium fieri debet statim ac fructus sunt collecti.
9. Frugum decima solvi potest una cum palea.
10. Solutio decima pradialis ubi non fiat statim, vel jaltem juxta consuetudinem monitus sit Curatus, si respereat, tenebitur debitor.
11. Personales decima regulariter debentur solum in fine anni; tamen est statim eas solvere. nu. 12. recusari autem non possunt, si intra annum solvantur. nu. 13.
14. Agnorum, & vitulorum decima solvi debent, cum ii nutriti fuerint, nec indigent lacte materno.
15. Consuetudo, ut decima etiam priales non solvantur statim, sed certo tempore, valet.
16. Consuetudo decennalis circa modum, & tempus solutionis decimarum attendenda est.
17. Praterita decima, & non petit debentur clericis, ab iiisq; exigi possunt. Etiam si is, qui eas debet, predium vendat. num. 18. imo exigi poterunt a novo possessore, idq; in optione Rectoris erit. nu. 19.
20. Decima sequuntur fructum detentorem.
21. Decima debentur sacerdotibus quamvis non pertinatur, & sine ulla monitione.
22. Debitor debet portare debitum ad domum creditoris.

- 23 Creditor non tenetur interpellare debitorem nisi
urbanitate. 46 L
- 24 Vsuræ an peti possint ob retentionem decimarum. 47 L
- 25 Decima capi non possunt propria auctoritate, sed
altem ex urbanitate debent extra judicialiter. 47 L
- 26 Mediocre dari debet in solutione decimarum. 48 L
- 27 Agnorum, seu vitulorum decimus solvi debet, p
sub virga pastorali transit.
- 28 Expensæ deducenda non sunt in solutione decimarum
pradialium. Idem in decimis mixtis. n. 29.0
ratione. n. 31. & 34.
- 30 Semina non deducuntur ex decimis pradialibus.
- 31 Fructus intelliguntur deductus expensis.
- 32 Personales decima regulariter debentur deducenda
prius expensis, non modo utilibus, & necessariis,
sed etiam voluntariis. n. 33.
- 34 Expensæ quæ deducantur de decimis personalibus
non item de realibus.
- 35 Expensæ factæ in re immobili deducuntur, ubi
vero venditionis solvenda sit decima: secus
remaneat penes me, & de ejus commmodo solvenda
sit. n. 36.
- 37 Census, & tributum solvi non debet ante decimam
vel, si solvatur, computari debet in solutione
decimam.
- 38 Causa posterior attenditur, cum duæ concurrunt.
- 39 Colonus, & dominus solvere debent decimam.
- 40 Solutio decima quomodo inter colonum, & de
num dividenda sit.
- 41 Portio, quæ datur domino non ratione locationis,
censuræ, ad vocacionis, vel similiū decimam
præjudicium domini. Idem de ea, quæ à colono
cui gratus datur. n. 42.
- 43 Consuetudo attendenda est, cui ecclesia solvatur
nisi pradialine, an parochialis.
- 44 Paup. inter dominum, & conductore, quis cor
decimam solvat, servandum est. Quod tamen non
præjudicabit ecclesia. n. 45.

- 46 Decima tamquam onus reale sequitur tam prædii,
quam fructuum detentorem.
- 47 Decima solvenda est nihil soluto iis, qui decimas
solvere debent, non attenta quavis consuetu-
dine.
- 48 Decima secunda sunt cum integritate, & sine dimi-
nutione.

C A P. VI.

De circumstantiis loci, temporis, & modi
solvendi decimas, seu qualiter sol-
vantur decimas.

Q U A R O P R I M O de loco, An debeant decima
portari in horrea clericorum?

P R I M A C O N C L U S I O. Ubi sine magno labore, &
sumtu id fieri possit, debent decimæ & portari in hor-
rea clericorum: ita in specie tradit Covar. d. lib. 1. var.
resol. c. 17. num. 8. vers. 8. ex his colligi poterit, sic intelli-
gens gloss. in c. cum homines, quam ibi Abb. & Doct. se-
quuntur, de decim. & Jas. l. 2. q. 17. C. de jur. emphyt. ab-
solute dicentes, ad id solventes decimas teneri, quod
etiam tenuit 10. An. in add. ad Spec. eodem tit. sup. 2. li-
bell. Vinc. Franc. decis. Neap. 124. nu. 1. Franc. Viu. de-
cis. 4. nu. 33. & est text. juncta gloss. in c. revertimini, 16.
q. 2. & tenent Doct. in c. ex parte, il. 2. de decim. teste Abb.
c. pervenit, num. 3. eodem tit. & sequitur Hispan. reg. de-
cim. q. 14. num. 6.

S E C U N D A C O N C L U S I O. Non possunt & laici de-
cimas solventes fruges asportare, donec clerici, qui-
bus solvendæ sunt decimæ, certiores siant de collec-
tione; ita in terminis voluit Specul. rit. de decim. in fin.
quem sequuntur Abb. & Doct. communiter, c. ex parte,
il. 2. de decim. Capel. Tholos. decis. 109. & alii quos re-
fert, & sequitur Covar. ubi supra, licet in hoc & possit 3
induci contraria consuetudo, ut possint fruges in pro-
pria horrea condi, ut late tradit Cravet. confil. 21. quem

Q 4 sequi-

4 **Sequitur ibidem Covar.** Imo potest † Curatus, & alii exactor decimarum obtainere inhibitionem dominos fundi, ne fructus exportet ante decimæ solutionem, post Guid. Pap. dec 283. Io. An. Collect. Anchar Card. alios, c. ex parte, il. 2. resolvit Rebus. d. tract. q. 5. n. 13.

TERTIA CONCLUSIO. Si horrea sint ad hoc publice deputata, & debent decimæ in illa horrea, ubi de hoc ad sit consuetudo, debent in horrea clericorum portari decimæ, alias secus; ita Covar. loc. cit. intelligens Archid. c. 1. de decim. in 6. Fel. c. si autem, 4. de rescript. & alios quos refert ibi, dicentes, absolu non esse decimas portandas in horrea clericorum, illis perentibus.

6 **QUARTA CONCLUSIO.** Valet consuetudo portandi decimas in horrea; ita Rebus. in d. tract. q. 13. num. 49. post Host. in summa tit. de decim. §. si q. 16. Collect. cap. in aliquibus, eod. Cravet. cons. 21. Paris. cons. incip. considerat. col. 2. vol. 4. & colligitur ex hi, quae recensuimus 1. & 3. conclus.

7 **QUINTA CONCLUSIO.** Valet † consuetudo ut decimæ, hoc est, pars decimalis frumenti relinquuntur in agro, dummodo Curatus monitus fuerit, antequam aliqua frumentum fieret separatio; ita Curt. in c. fin. n. requisi. de consuet. post Host. in c. certificari, de sepult. Cap. Tholos decim. 432. Roffr. in tractat. de libel. jur. Can. rati qual decim sit dan. Rebus. d. q. 13. n. 50. & alii apud Cned. in collect. jur. Can. collect. ult. 1. pars.

QUÆRÔ SECUNDO. Quo tempore solvenda sunt decimæ?

8 **PRIMA CONCLUSIO.** Decimæ prædi. les & solvi debent statim ac fructus collecti sunt; rex. est. ubiq. Abb. & alii Doct. in c. cum homines, de decim. & not. Rebus. d. q. 12. nu. 1 & 2. Læl. Zanch. de privil. ecclesi. pr. vil. 120. n. 11. Guid. Papæ cons. 70. ex processu, q. 1. id estiam intelligit statim, id est, quanto citius solvi possunt, ut etiam voluit gloss. pen. d. c. cum homines, in p. illius gloss. & sufficit, quod † fructus sint collecti, licet granum sit cum palca, ut videtur velle Rebus. d. q. 13.

num. 2. sed clarius Abb. in c. pervenit, num. 3. de decim. licet contrarium sentiat Marches. de commiss. & re- script. par. 2. c. 4. num. 31. per tex. qui non urgent. Et si tunc non fuit soluta decima, vel saltem juxta consue- tudinem monitus Curatus, ut decimam reciperet, & frumentum, vel vinum perire, † tenebitur is, qui sol- 10 vero, vel monere debebat, ut not. Rebuf. d. num. 2. arg. l. cum res. in fin. ff. de leg. l. & tradunt gloss. & Doct. d. c. cum homines.

SECUNDA CONCLUSIO. Decimæ personales † regulariter debentur solum in fine anni, ut not. gloss. 11 in c. revertimini, in verb. annus, 16 q. 1. Abb. in c. perve- nit. n. 3. de decim. post Jo. An. in addit. ad Specul. in tit. de decim. super 2. libell. idem voluerunt alii quos refert Franc. Viv. in decis. Neap. decis. 4. n. 35. Quamvis idem Viv. num. seq. post Card. in c. pastoralu, q. 16 eodem rit. & Rebuf. d. q. 12. numero 4. velint, tutius esse † statim 12 solvere, ex eo quia interim potest Rector indigere, & parochianus mori. Illud sane certum est, † quod si in- 13 tra annum solvantur, non possunt à parocho reculari, sicut post Butr. in c. ad Apostolica, in fine, de decim. resol- vit Rebuf. d. n. 4.

TERTIA CONCLUSIO. De agnitis, & vitulis † de- 14 bentur decimæ, cum illi nutriti fuerint, nec indigent lacte materno; sic not. Hispan. d. tract. regul. decim. q. 14. n. 5. Rebuf. d. tract. q. 6. n. 3. Io. An. Boich. Anchar. & alii in c. cum homines, neque consuluit Oldr. cons. 236. incip. circa propositam & tradit. Viv. d. decis. 4. n. 7.

QUARTA CONCLUSIO. Valet consuetudo, † ut 15 decimæ prædiales non solvantur statim, sed certo tem- pore Collect. in d. c. cum homines, post Roffr. in tract. de libell. jur. can. in 4. par. rubr. qualiter decim. sit danda, & tradunt Doct. in c. ad Apostolica, & c. in aliquibus, in fin. de decim. & not. Rebuf. d. q. 12. nu. 3. & q. 13. num. 52. ubi dicit, consuetudinem esse apud Venetos de sol- vendis decimis personalib. in articulo mortis, & quod tam quoad locū, quam tēpus solvendi decimā † atten- 16 denda sit consuetudo etiam decennalis, late docet Vi-

vi. decis. Neap. 4. num. 42. & 43. post. Abb. in c. cum su-
n. 6. de decim. & alios.

QUÆRO TERTIO, An decima non petita, seu
iam præterita exigi possint?

PRIMA CONCLUSIO, Debentur clericis deci-

17 mæ † etiam decimæ, & præteritæ, ita Covar. d. c. 171
8. vers. 8. Ex his colligi poterit, & nu. 12 per totum. Eu-
lene de charit. subsid. notab. 1. num. 1. & decim. summa
Parlam. Delphin. teste Franc. Marc. decis. 550 num. 55
part. idem voluit Io. An. & Abb. in c. cum homines, &
decim. Feder. de sen. cons. 81. Tiraq. de retract. lign. § 19
gloss. 2. num. 7. Hispan. d. reg. decim. §. ult. num. 1. & sup-
ponunt ii omnes, quos sup. cap. preceden. 9. conel. rece-
suimus, tenentes remissionem posse si ii super præ-
ritis decimis; optimus text. d. c. cum homines, de decim.
idq; late & optime tuetur Germon. de sacror. immuni-
18 lib. 3. c. 19. nu. 62. 63. 64. Neque ideo liberatur † quasi
præteritarum decimarum solutione, quod prædi-
vendat, ut in specie Tiraq. loc. cit. post Io. An. & Abb.
19. alios adnotavit. Imo peti poterunt † à novo possesse
re, ut post Io. An. & Abb. in c. cum homines, concludit
Franc. Marc. ubi supra ex eo, quia decima sit onus re-
le, & transit cum prædio, c. de terris, c. cum sint, c. nup-
& dilecti, c. tua nobis, de decim. ubi etiam ait, esse in
ptione ecclesiæ, quem velit convenire novum, vel an-
tiquum prædiū possessorem, quod etiam tenet Rebus
d. tract. q. 9. num. 9. Gig. tract. depension. q. 19. num. 11. &
q. 43. numer. 4. 10. An. Abb. & Feder. locis cit. Idem p.
Host. Card. & alios, d. c. pastoralis, tradit Capic. deci-
20 Neap. 20. nu. 26. quin etiam † sequuntur decimæ fini-
Etuum detentorem, gloss. & alii in c. cum non sit, de de-
cim. Vivi. d. decis. 4. nu. 3. & 4. optimus textus in c. pa-
storale, eodem, & inter Theologos not. 8. Thom. 2. 2. q. 87.
art. 2. ad 4.

SECONDA CONCLUSIO. Quæ ex præcedenti in-
fertur. Decimæ debentur † sacerdotibus licet non pe-
tantur, & sine ulla monitione; ita in specie Covar. hu-
c sit. gloss. pen. Abb. & alii in d. c. cum homines, idem Abb.

inc. p.
67. R.
eodem
mon.
c. cum
collec
decis.
art. I..
mas n
c. si au
i per
ment
tener
præte
sic sin
porta
Innoc
bet in
Add.
denun
eam d
consc
tia; ut
me ol
loci fa
stri, t
vere;
confu
decin
Thoi
var. d
alio l
ali q
ut eti
etian
dicia
nellig
T

in c. pervenit, nu. 3. eod tit. Franc. Vivi. decis. Neap. 4. nu. 67. Rebus. d. tract. q. 12. nu. 7. 8. & 13. alia opt. gloss. in c. 1. eodem tit. in 6. idem quoque late & optime probat Germon. d. c. 19. nu. 62. & 63. facit etiam maxime tex. in d. c. cum homines, ubi disponitur, quod decimæ statim collectis fructibus solvantur. Et quamvis Rot. Rom. decis. 1. nu. 1. de decim. in antiqu. & S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. ad 5. & ibi expressius Cajet. videantur velle, decimas non debet, nisi petantur; quod clariss. tenet Fel. c. si autem. num. 5. de reser. Paris. conf. 15. nu. 26. volum. 1. per ea, quæ not. Archid. & alii in c. 1. de decim. in 6. tamen neque ibi Rot. se firmat, sed potius contrarium tenere videtur; quia, inquit, decimæ debentur, nec quis pretendere potest ignorantiam, quando debeantur, & sic sine petitione offerri debent, quia debitor † debet 22 portare debitum ad domum creditoris, ut not. inquis. Innoc. in c. significante, de pignor. & creditor † non debet interpellare debitorem, nisi ex urbanitate, ut not. Add. ad Rot. ibidem per gl. sing. in §. sic itaque, in verb. densuare, Inst. de act. qui etiam Add. ad Rot. dicunt, eam decisionem Rot. esse duram, nec forte tutam in conscientia; neque etiam illa est Archidiaconi sententia; ut ex eodem patet, & pulcerrime, atque apertissime ostendunt Covar. & Germon. loc. cit. Cajet. vero eo loci fatetur & ipse, quod saltem, ubi indigeant ministri, tenentur laici decimas etiam non perentibus solvere; præterquam, quod loquitur, ubi laici excusentur consuetudine, vel alia causa, nec possint sine scandalo decimæ exigi; quomodo intelligendus est etiam S. Thom. d. art. 1. ad 5. quamvis aliter eum exponat Covar. d. c. 17. nu. 12. ubi etiam eum locum conciliat cum alio loco D. Thom. ut latius per eum; neque Archid. & alii quos refeat Paris. id inquirent, ad quod illos citat, ut etiam Covar. d. n. 8. vers. cit. adnotavit. Adde quod etiam ii omnes exponi possunt de petitione extrajudiciali, atq; ex urbanitate, de qua inf. concl. ult. prout intelligit Rebus. d. q. 12. num. 14.

TERTIA CONCLUSIO. Probabile mihi est † ob 24
recep.

retentionem usurarum posse etiā peri usuras; ita Eirw. verb. decima. v. 33. & verb. usura, vers. 156. Card. clem. 1. §. fi. q. 16. numero 9. de usur. Petr. Malign. in suo moder. tractat de retentione, num. 363. quod intelligo verum die saltem, quo petitæ fuerunt, cum tunc vera mora intercedat.

25 **QUARTA CONCLUSIO** Decimæ † non possunt propria auctoritate capi, sed per saltem ex urbanitate debent extrajudicialiter, quicquid voluerit Spec. ill. de decim. vers. ult. queritur; ita in specie Rebus d. trad. q. d. nu. 20. Viri. decis. Neap. 4. nu. 34. & not. etiam Abber. in l. extat. colum. 1. ff. quod met. cau. & in l. nullus; C. de jud.

Qualiter vero perantur decimæ, & qua ratione, aliquid tractat Rebus d. q. 9. fere per totum, & nos aliquid infradicemus, in cap. ult. ubi agemus de modo procedendi in exactione decimarum.

QUARTO QUARTO, De modo solvendi decimas

26 **PRIMA CONCLUSIO.** Fideliter † dari debent decimæ, hoc est, ut nec optimum, nec peius detur pro decima; ita habetur in c. quicunq; il. 1. 16. q. 1. & sumū est ex Levit. 27. indignum enim est dare Deo quod dignatur homo, c. ult. in fin. 46. dist. idem not. Rebus d. tract. q. 6. nu. 29. & q. 19. num. 1. Hispan. d. tract. reg. decim. q. 14. nu. 17. per text. in c. hoc jus porrectum, 10. q. 1. & c. omnes decime, 16. q. 7. quare illa regula servari poterit, ut de vitulis, vel agnis, † prout sub virga pastoriali transiunt, decimus solvatur, prout habetur in d. c. omnes decima, & adnotarunt Hispan. & Rebus. loc. cit. neque poterit unus cum alio commutari, alias uterque debetur, ut disponitur in d. c. omnes, & not. Rebus d. q. 11. num. 2.

28 **SECUnda CONCLUSIO.** Decimæ prædiales solvendæ sunt, non deduētis expensis, tex. in c. tua nobis, c. pastoralis, c. non est in potestate, & in c. cum homines, ubi Abb. & ceteri, de decim not. Archid. in c. reverti mini, in fi. 16 q. 1. S. Ant. in summa 2. part. tit. 4. c. 3. ad decim. Rebus d. q. 11. nu. 3. & alii, quos referunt, & se quoniam

quuntur Tiraq. de retr. lign. §. 15. gloss. 1. num. 10. Cap. decis. Neap. 20. n. 2. Vivi. decis. 4. num. 1. Franc. Marc. decis. Delphin 198. nu. 1. 2. par. Idem † quoque erit in 29 decimis mixtis, ut de piscatione, & venatione tradit Vivi d. decis. 4. num. 1. post Capit. d. decis. 20. nu. 5. Imo neque † semina deducuntur ex prædialibus decimis, 30 Franc. Marc. d. nu. 1. Host. relatus per Aramil. in sum. in verb. decima, §. 2. Vivi. d. decis. 4. num. 14. & est tex. in c. tua nobis, ubi Abb. num. 1. & alii, de decim. Ratio autem, quare expensæ ex his decimis non deducantur, cum alias fructus † intelligantur deductis expensis, l. 31 fructus, ff. sol. matr. cum similib. præcipua illa est, quia agitur de quota, non de totis fructibus restituendis, ut voluit Abb. d. c. pastoralis, & post Host. in summa, tradit Vivi. d. decis. 4. n. 13. alias rationes videbis per Abb. d. c. pastoralis, & Doct. d. l. fructus.

TERTIA CONCLUSIO. Decimæ personales † 32 regalatiter debentur expensis prius deductis, ut quæ factæ sunt in mercibus emendis, quærendis, vehendis; rex. in c. pastoralis, ubi gloss. Abb. & ceteri, de decim. not. Rebus. d. tract. q. 11. n. 4. Vivi. d. decis. 4. num. 21. & 22. gl. in c. cum homines, vers. decimatis, Tiraq. in d. §. 15. gloss. 1. num. 14. neque solum expensæ utiliter erogatæ, ut in mediatoribus, verum etiam † voluntarie, dummodo in fraudem factæ non sint, deducuntur, ut post Innoc. Host. Io. An. & Card. & gloss. d. c. pastoralis, tradunt Rebus. d. num. 4. Vivi. decis. 4. num. 23. Rationes vero, † cur de personalibus deducantur expensæ, non 33 vero de prædialibus, duæ præcipuæ sunt; altera, quod in negotiatione, & similibus, de quibus personalis decima solvit, præcipue operatur manus hominum, in prædialibus præcipue manus Dei; quam sequitur Vinc. & gl. d. c. pastoralis, Tiraq. d. gloss. 1. n. 14. Viv. d. decis. 4. num. 28. altera, quia bis eadem res decimaretur, quam sequitur gloss. & Host. d. c. pastoralis, Rebus. d. q. 11. nu. 6. alias rationes afferunt Rebus. d. q. 11. num. 5. & 6. Host. & alii, d. c. pastoralis.

— Hanc etiam conclusionem ampliabis, † ut si res im. 35 mobi-

mobiles acquisitæ vendantur, ut domus, ager, vini, clibanus, de pecunia deducantur, impenæ reparacionum, ut si centum aureis, qui jam decimati sunt, dominum emam, & postea ducentis vendam, deducam centum aureos jam decimatos, & expensas, si quas feci in reparationibus, & de residuo tamquam de lucro decimam solvam, ut disponit tex. d. c. pastoralis, vers. ad quod respondemus, ubi gloss. & ceteri, Rebus. d. q. 11. numer. 7.

36 Sitamen tamen res remaneat penes me, puta clibanus, molendinum & similia, de quorum commodo, & lucro decimas solvo, non deducam expensas factas in eorum constructione, aut refectione, ut habetur in eodem tex. tu in fin. ubi gloss. & alii, & not. inter ceteros, Rebus. d. num. 7.

37 **QUARTA CONCLUSIO.** Debentur decimas antequam solvatur census, vel tributum, vel si prius illa solvantur, decimari & ipsa debent; *tex. est, ubi gloss. Abb. & ceteri Doct. in c. cum non sit, de decim. not. Vivi. d. decis. 4. nu. 2. & 6. inter Theologos, S. Thom. 1. 2. q. 87. art. 2. ad 4. Sot. lib. 9. de just. & iur. q. 4. art. 2. ad 4.* Ratio est, ut etiam ex *tex. colligitur*, quoniam cum duæ cas.

38 sæ concurrunt, tamen potentior attenditur; præponenda ergo erit decima, quæ Deo reservatur in signum universalis dominii, tributo, quod solvitur privato in signum specialis dominii; ita in specie *Abb. d. c. cum non sit, Vivi. d. decis. 4. n. 7.*

39 **QUINTA CONCLUSIO.** Supposito, tamen quod tam per dominum, quam per colonum solvenda sit decima, ut per c. à nobis, & c. tua nobis, & ibi Doct. de decim. ostendimus in precedentibus cap. q. 1. concl. 1. quicquid dicere voluerit *Vinc. Franc. decis. Neap. 107. nu. 3. & seqq.* qui tamen potius loquitur in decima papali. Si queramus, an per utrumque aque solvenda sit, & quomodo inter eos dividenda, sit hæc solutio; primo distingendum est, quoad dominium. Aut enim dominus locando prædium contraxit quandam societatem, ita ut recipiat aliquoram partem, puta tertiam, vel medietatem fructuum, & tunc uterque tenetur pro parte sua;

& sic

Et sic procedit text. in d. c. tua nobis, ubi id not. gloss. in
 vers. sic & dominus, & ibi Abb. numer. 14. & alii Doct.
 quod tamen intelligendum est, nisi ager fuerit primo
 decimatus; tunc enim nihil amplius exigere potest ec-
 clesia a domino, ut opime not. ibi gloss. sed residuum
 fructuum dividendum erit inter dominum, & colo-
 num ad ratam, juxta formam conventionis. Aut do-
 minus conducit colonum nummis, vel ei promittit
 certas mensuras pro operis, sive nascantur fructus, sive
 non (quo casu ipse dominus conductore est, & dicitur
 praedium suis sumtibus, seu manibus, quamvis per a-
 lium laborare, juxta not. in c. ex parte, il. 3. & duob. seqq.
 de decim.) & tunc dominus tenetur prius integrum
 decimam solvere ecclesiæ, quia omnes fructus ad eum
 pertinent, Abb. d. num. 14. per tex. in c. non est, & c. cum
 non sit, de decim. Aut dominus locavit praedium pro
 certis mensuris, vel certa pecunia, ita, ut fructus spe-
 ctent ad colonum, & conductorem, & tunc inquit
 Abb. ubi supr. post Innoc. d. c. cum non sit, non tenetur
 dominus ex hac pensione aliquid solvere; onus enim
 decimæ est onus fructuum, c. pastoralis, eodem tit. Unde
 transferendo omnes fructus in conductorem, viderur
 transtulisse cum onere suo. Imo etiam quodammodo
 decimam eo casu solvit dominus de pensione, cum
 pro minori pensione praedium locaverit ratione o-
 netis annexi, ut ibi Abb. adnotavit, & hoc idem voluit
 etiam gloss. si recte perpendatur, licet Abb. eam contra-
 trium sentire dicat. Aut tamen certa portio datur domino, 41
 non ratione locationis, sed vel census, & tributi, vel
 advocationis, seu alterius servitii, & tunc tenetur do-
 minus solvere decimam ecclesiæ parochiali ratione
 personæ suæ, Abb. d. num. 14. per c. ex transmissa, de de-
 cim. Aut demum gratis datur alicui a colono aliqua
 portio, & tunc tamen debet etiam ab eo, qui recipit, solvi 42
 decima personalis tamquam de lucro, quicquid volue-
 rit Innoc. na gloss. & Abb. ubi supra arg. d. c. ex trans-
 missa, qui etiam dicit id communiter teneri. Hęc de do-
 mino. De colono quoque quomodo, & cui ecclesiæ
 solvere

224. Solvere debeat decimam, distinguendum est. Nam ²²⁴ est colonus partiarius, & solvere debet pro portione sua decimam ecclesiæ prædiali, *Abb. d. c. tua nobis, num. 15. & in c. cum sint homines, nu. 5. & 6. per illos ter. au-* colit nummis, seu pro certis mensuris sibi a domino dandis, juxta secundum casum superioris distinctio-
nis, & tunc solvet ecclesiæ parochiali personalem de-
cimam, tanquam de lucro suæ personæ, *ut aperte indi- cat Abb. d. num. 15. & 10. An. d. c. cum sint*; aut demum colonus conductit totum prædium, sive nummis sive pro certis mensuris domino solvendis, & tunc debeat colonus solvere integrum decimam *ex omnibus fru- etibus ecclesiæ prædiali, Abb. d. num. 15. & ibid. gloss. idem Abb. d. c. cum sint, numero 6. post gloss. ibi Innoc. & Host. d. c. tua nobis, rationibus, de quibus per Abb. d. num. 6. Et hoc intelligendum, seclusa omni consuetudine, prout not. Abb. d. num. 6. nam consuetudo † attendi de- bet, cui ecclesiæ solvat colonus decimam, prædiale, an parochiali, hoc est, illi, in qua audit divina, & reci- pit sacramenta, *ut aperte disponitur, in d. c. cum sint*, ubi Abb. post alios, *d. nu. 5. ostendens etiam ex hoc in- titionem difficultatis, quam insinuat ibi text. nec tamen gloss. ejusq; sequaces agnoverant.**
43. Declara etiam coactionem non procedere, *† ubi aliud pactum sit inter dominum, & conductorem; il- lud enim servandum est, e. i. de pactis, cum similib. quod* tamen *† non pæjudicabit ecclesiæ, quin possit conve- nire fructuum detentorem, ut in specie. nor. gloss. d. c. tua nobis, vers. sic & dominus, in fin. c. pleriq; de pa. t. inter*
44. *debitorem, ff. de pa. t. s. Decima enim, † tanquam onus reale sequitur possessorem tam prædii, quam fru- etuum, ut præter supra citatos in q. præced. concl. i. in fin. docet gloss. d. vers. sic & dominus, & in c. in aliquibus, eodem tit. per c. si quis laicus, 16. q. l. c. cum non sit, de de- cim. c. ex literis, de pignoribus, & l. hactenus, ff. de u. fruct.*
45. *SEXTA CONCLUSIO. Debetur decima † nihil soluto ipsis, qui debent solvere decimas, licet et- iam*

Nam aetate
vixione
bus, non
os sex. au
domino
stinctio
alem de
erte inab
e demum
nimis sit
inc debet
ibus fui
ibid gl
Innoc. &
b. d. num
etudine
rendide
xodialios
a, & reci
um sit
x hoc
ec tamen
re, & ubi
orem; il
lib. quod
it conve
ff. d. c. tna
act. inter
am onus
iam fru
l. i. in fin
iquibus
sit, de de
cima t
licet et
iam

jam aliqua consuetudo esset in contrarium, ita Abb. in
c. i. n. 2. de consuet. quod confirmatur † exc. commis- 48
sum, c. per venit, c. ex parte. il. 2. c. ex transmiss. c. non est,
c. i. u. nobis, de decim. & similibus iuribus, in quibus
disponitur, decimas vel cum integritate, vel sine dimi
nutione esse persolvendas.

SUMMÆ RERUM.

- 1 Ecclesia quotuplex sit.
- 2 Cathedralis ecclesia ab Episcopali quodammodo di
stinguitur.
- 3 Matrix ecclesia qua sit, & cur ita dicatur.
- 4 Baptismalis ecclesia qua sit, & an sit semper curata.
- 5 Parochialis, & pradialis ecclesia qua sit.
- 6 Prescriptio consuetudo, & compositio in solvendū de
cimas servanda est.
- 7 Decima fructuum, qui nascuntur in parochia Episco
pi vel ecclesia Cathedralis, nisi ibi sit alius Cura
tus, debentur Episcopo.
- 8 Decima quomodo dividi debeant in quatuor partes.
- 9 Episcopo debentur decima pradiorum, qua in nullius
parochia sita sunt. Idem ubi parochia non sint di
stinctæ. num. 10. secus si locus sit intra duas paro
chias, sed ignoretur, cuius sit. num. 11.
- 11 Episcopo debentur decima stante consuetudine. Item
qua donata fuerunt ecclesia cathedrali, vel alio
modo ei debentur. nu. 13.
- 14 Episcopus in sua quarta decimarum est fundatus de
iure communi.
- 15 Ecclesia cathedralis nullum jus habet in ecclesiis, seu
capillis civitatis.
- 16 Episcopus potest nomine cuiuslibet ecclesia vacantis
agere ad decimas.
- 17 Reales decima pradiali ecclesia, personales parochia
li debentur.
- 18 Parochialis ecclesia, cui decima personales solvun
tur, qua sit.

226 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 19 *Sacramenta percipiens in pluribus ecclesiis pernum, ad ratam temporu decimas solvet.*
- 20 *Divina in monasteriis percipiens, & audiens, in solvet decimas, sed ecclesia parochiali, in quaqu habet domicilium.*
- 21 *Domicilia plura habens, solvit decimas, ubi est principium domicilium. Quid si domus sit in confinio duarum parochiarum. num. 22. Et quid si dubitatur, de qua parochia sit domus. num. 23.*
- 24 *Domicilium mutans solvet secundo Curato. Quid non constet de animo mutandi domicilium. numero 25.*
- 26 *Mixta decima cui ecclesia solvantur.*
- 27 *Baptismali ecclesia regulariter debentur decimas, tamen distinguitur. num. 28. & seqq.*
- 29 *Ecclesia sita intra fines baptismalis quando percipiat decimas tam reales suorum confinium, quam personales, & num. præced.*
- 30 *Baptismalis ecclesia consentiens fundationi parochia intra suos limites censetur remisisse ius decimandi, & alia iuris parochialia pro illa a portione limitum. Non tamen potest propter hunc consumum aliquid saltem temporale accipere. numero 31.*
- 32 *Retineri non potest decima sacerdotibus ob malos mores; vel etiam quia ejus fructus in malos suos convertant. num. 33. Quid vero si sacerdos non serviat, vel notorius peccator sit. num. 34.*
- 35 *Denegare possunt laici decimas sacerdotibus, cum si bi ab illis denegantur sacramenta. Id tamen non facient laici propria auctoritate, sed in iudicio ex cipiendo. num. 36.*
- 37 *Parochus non potest propria auctoritate denegare sacramenta iis, qui cum debeant, non solvunt decimas, nisi id notorium sit.*
- 38 *Denegari non possunt decima clericis ex eo, quia divites sint, neque in indigeant. Ratio afferetur numero 39. & seqq.*

39 Dr

- 39 Decima dantur etiam pro sustentatione pauperum.
 40 Decima jure divino, & naturali non debentur ministri non indigentibus; & quid de aliis.

CAP. VII.

*Quibus ecclesiis, seu personis solvenda
 sint Decimæ.*

MITTAM hic tractare, quando laicis debeantur decimæ ex privilegio vel præscriptione aliave de causa, quoniam de his fuse egimus, in c. 5. q. 3. & 5. solum agemus de locis, & personis ecclesiasticis, ac religiosis.

Præmitto tamen, † communem illam distinctionem; Ecclesia alia est Episcopalis, seu Cathedralis, alia Baptismalis, quam vulgus parochiale, & extra urbem plebaniam vocat, & matrix dici potest; alia propriæ parochialis, quæ posita est intra fines ecclesiæ baptismalis, seu parochiæ, & oratorium seu capellam, vel subcursum vocare possumus. Hac distinctione colligitur ex in. per gloss. & Doct. in c. cum contingat, de decim. c. plur. 10. q. 1. c. cū clericis, & c. venerabili, de verb. sig. rubr. Grot. tit. de eccles. adif. & de immunit. eccles. Tyndar. tractat. de decim. num. 71. & seqq. Rebus eodem tractat. 9. 6. num. 6. & seqq. Card. cons. 26. & aliis passim. Differt tamen quodammodo ecclesia † Episcopalis à cathedrali; potest enim sumi ecclesia, vel ut est sedes Episcopi, vel ut ecclesia majoris Capituli, ut patet ex not. per gloss. in clem. 1. verb. matricem, de sent. excom. sicut etiam differt mensa Episcopi à mensa Capituli, & Episcopus à Capitulo. Matrix quoque ecclesia, † licet proprie dicatur de ecclesia cathedrali, ut patet ex tex. d. c. venerabili, cum ibi not. per gloss. in verb. matricem, & c. extran. missa, de prescript. & Rebus d. q. 6. numer. 6. tandem dicitur etiam de ecclesia baptismali, ut not. & probat gl. d. clem. 1. verb. matricem, & in clem. un. in verb. deputati, de bapt. & ejus eff. Card. d. cons. 26. num. 4. ex

eo, quia in iis renascimur per baptismum, ut per d. g. vel quia est quasi mater aliarum ecclesiarum & aedium quas sub se continet, ut ait *Rebus. d. q. 6. n. 7. Paris. d. ex transmissa, n. 1. & seqq. de prescript.*

4 Baptismalis ecclesia † est, in qua insunt fontes baptismales, & parochiani baptizantur. *gloss. 2. & Abb. c. cum contingat, de decim.* Non possunt autem esse in una parochia plures baptismales, sed una tantum cum capellis suis, c. plures, 10. q. 1. regulariter vero ecclesia baptismalis est quoque Curata, licet non necessario nec semper, ut post *Franc. in c. ad decimas, not. ult. den. stit. spol. in 6. scripsit etiam Paris. in repet. c. ex transmis. sa, num. 4. de prescript.* In hoc vero capite, ne termino confundamus, & clarius loquamur, per cathedralem ecclesiam intelligemus ecclesiam, quatenus distincte est à mensa Episcopi; per baptismalem accipiemus Curatam, cuius Rector sacramenta administrat, & in qui debent de jure parochiani divina audire, c. ut dominis, c. cum ibi not. de paroch. & al. par. per parochialemy 5 ro † illam, quæ intra fines baptismalis posita est, & cappellam aliquando, vel oratorium vocabimus, perpudicalem vero ecclesiam in hac materia decimali, omnes intelligunt eam, in cuius finibus est prædium, de quo decima solvenda est. His sic præmissis erit

6 PRIMA CONCLUSIO. Si ad sit aliqua † consuetudo, præscriptio, compositio in transferendis decimis de una in aliam ecclesiam, ea servanda est, ut in th. 5 q. 4. concl. 5. q. 5. conclus. 3. & q. 6. conclus. 1. late demonstravimus, & in hac specie notaavit *Tyndar. d. trans. de decim. nu. 68.*

SECUNDA CONCLUSIO. Seclusa tali consuetudine, præscriptione, vel cōpositiōne, † decimæ frumentum, qui nascuntur in parochia Episcopi, seu ecclesia cathedralis, Episcopo debentur; ita *gloss. 1. in c. cum contingat, de decim.* *Tyndar. d. num. 68. Rebus. d. trans. q. 7 num. 7. per c. dudum, secundum unum intell. de decim idem not. Butr. & Abb. d. c. cum contingat, conclus. 2. & c. pervenit, c. parochianos, & seq. eod. quod limita*

ibi Re gloss. cere d vulter clerici neatur tur, ve sis infr do eti: q. 1. ub buitui marun comm ve pos T p. Episc situm; cum co tum. Re alia gl. 16. q. 7 distinc pi, c. on d. c. que Aposto vero e ignore po, sec niam, nos ali libus. Qua quod c gl. 2. d. 7 num nerati hoc eod. Qu

ibi Rebus. nisi aliis esset illius ecclesiae Curatus. Addit glossi. d. c. cum contingat, tunc debere † Episcopum facere de illis decimis quatuor partes, per c. quatuor, c. vulterrana, & c. concessio, 12. q. 2. ut scil. una pars detur clericis, altera fabricæ, tertia pauperibus, quarta retineatur per Episcopum, sed melius illi rex. intelliguntur, vel absolute & indistincte, ubi etiam aliqua ex causis infra scriptis Episcopo debeantur decimæ, quomodo etiam exponitur c. statuimus, cum duobus seqq. 16. q. 1. ubi distributio decimarum Episcopi arbitrio tribuitur; vel ubi alias fabrica ecclesiæve ministri, & animalium rectores proprios redditus non habeant, unde commode reparati, manu teneri, & sustentari respecti-
ve possint.

TERTIA CONCLUSIO. Debentur etiam decimæ Episcopo, † ubi prædium non est in alicujus parochia, sive in c. quoniam, ubi Abb. numero 2. & 4. gl. c. cum contingat, verb. jure communi, & c. dudum, de decim. Rebus. d. tract. q. 7. num. 8. Tyndar. d. tract. nu. 69. alia gl. in c. fin. de paroch. opt. etiam text. in c. decimas, 16. q. 7. idem dicendum est, † ubi parochiæ non sunt distinctæ, cum tunc tota diœcesis sit parochia Episco-
pi, c. omnes basilica, 16. q. 7. & hoc notavit in specie Abb. & c. quoniam, num. 2. per c. parochianos de sepul. & c. ad Apostolica, de donat idem not. Tyndar. d. num. 69. secus vero esset, † si locus esset intra duas parochias, sed 11 ignoretur sub qua sit; nam tunc non debentur Episco-
po, sed inter eas dividuntur, ut voluit Abb. d. c. quo-
niam, nu. 3 post Goffr. arg. c. 2. de sepult. in 6. de quo etiam nos aliquid diximus c. 4. quest. 3. conclus. 1. ubi de nova-
libus.

QUARTA CONCLUSIO. Ubi ad sit † consuetudo, 12 quod decimæ ad Episcopum spectent, ea servanda est, gl. 2. d. c. dudum. & c. cum contingat de decim. Rebus. d. q. 7. num. 10. & faciunt ea qua supra e. 5. q. 4. concl. 5. ge-
neratim de consuetudine adnotavimus, & paullo ante hoc eod. cap. concl. 1. admonuimus.

QUINTA CONCLUSIO. Quando decimæ do-

namæ fuerunt ecclesiæ cathedrali vel alio modo ei d.
13 bentur, † tunc Episcopus de jure communii in illis est
fundatus; ita Rebus. d. q. 7. nu. 13. sic intelligens d. c. du-
dum, & tunc illæ decimæ inter fratres dividi debent,
ut habetur in c. ult. de offic. custo. & not. Rebus. d. num.
13. fratres autem sunt canonici ecclesiæ cathedralis, n
ex eo tex. juncta gloss. colligitur, & clarus habetur in.
novit, de his qua si à maj. par. Cap.

S E X T A C O N C L U S I O. In sua canonica portione
14 decimarum, hoc est, quarta, † Episcopus de jure com-
muni fundatus est; ex. est in c. cōquarente, de off. ord. d.
c. de quarta, de prescript. not. ibi gloss. Host. & Jo. An-
d. c. cum contingat. Abb. d. c. quoniam, num. 3. & per il-
lum textum Rebus. d. q. 7. num. 11. & q. 3. nu. 14. Silv.
verb. decima, nu. 14. Innoc. e. requisisti, de testam. Tynd.
dar. d. tract. num. 7. 1. ubi etiam tam tex. in d. c. conque-
rente, quam in c. dudu. n. de decim. intelligit, ubi prædi-
illa sita sint in ecclesiæ baptis malæ, quæ subiecta sit ca-
thedrali, & contentio est inter baptis malæ & Episco-
pum, ut nimirum quæcunq; tunc debeat Episcopo, re-
liquum vero ecclesiæ baptis malæ, ut per Tyndar. ibid.
debetur autem hæc quarta Episcopo ratione con-
junctionis, & universalis curæ, quam habet Episcopus
in ecclesiis subiectis, ut post Innoc. d. e. requisisti, not.
Tyndar. d. tract. num. 7. 1. Ecclesia vero cathedralis, seu
15 matrix ecclesia † nullum jus habet in ecclesiis seu ca-
pellis civitatis, ut post gloss. & Ianoc. in c. dilecto, de off.
Archid. & c. constitutus, de relig. idem voluit Tyndar. d.
tract. n. 7. 2. Poterit tamen huic decimæ 40. annis præ-
scribi, ut habetur in d. c. de quarta, & inter ceteros ad
notavit Abb. d. n. 3.

S E P T I M A C O N C L U S I O. Potest Episcopus no-
16 mine cuiuslibet ecclesiæ parochialis subiecta † ad de-
cimas agere, quando non est Curatus, qui agat; ita Re-
bus d. q. 7. nu. 12. per c. ult. de success. ab intest. ubi tamen
nihil ad rem.

O C T A V A C O N C L U S I O. Si loquamur de ecclesia
prædiali, in qua prædia sita sunt, tunc communis re-

gula

gula et
debenti-
nales
Doct. i
vina, &
tuimus
Tyndar.
cum fin-
bo, decim.
l. 9. q. 4.
Doct. p.
chialis
vendæ
vina, &
ut habe-
late tra-
t. ubi ei
jorem a
piat sac-
fis id fa-
mæ, ali-
in c. 2. i
† in me-
cramen-
bentur.
in ea ec-
debean-
paria au-
stare, &
cum pe-
in jure
nuit N.
n. 2. pos-
Thom.
Quo-
paroch-
habet,
Rebus.

gula est, † quod prædiales decimæ prædiali ecclesiæ 17
 debentur, c. fin. de paroch. c. quoniam, de decim. perso-
 nales vero parochiali, pro qua hoc loco cum aliis
 Doct. intelligimus baptismalem, in qua quis audit di-
 vina, & recipit sacramenta; tex. est in c. questi. & c. sta-
 tuimus, 16. q. 1. & d. c. fin. de paroch. hanc regulam ponit
 Tyndar. d. tract. num. 7. Rebuf. d. q. 6. n. 1. & 7. Abb. in c.
 ium sint. n. de decim. ubi gl. 2. idem Silvest. in sum. ver-
 bo, decima, n. 14. S. Thom. & Cajet. 2. 187. art. 3. Sot. d.
 l. 9. q. 4. art. 3. gl. 2. d. c. fin. ubi ceteri de paroch. & alii
 Doct. passim. Est aurem propriæ † ecclesia hæc paro- 18
 chialis, seu baptismalis, cui personales decimæ per sol-
 vendæ sunt, illa ecclesia, in qua homines audiunt di-
 vina, & recipiunt sacramenta per totum anni circulum,
 ut habetur in d. c. quest. & not. Rebuf. d. q. 6. num. 2. &
 late tradit Menoch. de presumt. lib. 6. presumt. 88. num.
 1. ubi etiam num. 3. post alios dicit, idem esse, si per ma-
 jorem anni partem in ecclesia divina audiat, & percipi-
 piat sacramenta; si vero æqualiter in duabus eccle-
 siis id faciat, † dividentur æqualiter personales deci- 19
 mæ, alias pro rata temporis; ita Rebuf. d. nu. 2. & Butr.
 in c. 2. in fin. de decim. post Innoc. Neque tamen, si quis
 † in monasteriis audierit divina, aut etiæ percipiatur sa- 20
 cramenta, ut hodie sit, idco decimæ personales illis de-
 bentur, sed parochiali, in qua habet domicilium, cum
 in ea ecclesia & divina audiri, & sacramenta percipi
 debeant, c. 2. de paroch. & c. cum quis, §. 1. de sepult. in 6.
 paria autem sunt recipere, vel recipere posse, & per eū
 stare, quo minus recipiat, l. quod te, ff. si cert. petit, &
 cum per Curatum non stet, non est ei imputandum, l.
 in jure, ff. de reg. jur. cum simil. & ita in hac specie te-
 nuit Navar. consil. 1. nu. 5. tit. de decim. vol. 1. Rebuf. d.
 n. 2. post Feder. conf. 2. 53. in fin. & idem etiam tenent S.
 Thom. Cajet. & Sot. locis citatis.

Quod si plura quis habeat domicilia in pluribus
 parochiis, † illi solver, in qua principale domicilium 21
 habet, ut post Henr. Boich. in c. per venit, de decim. not.
 Rebuf. d. num. 2. sed si domus est in confinio duarum

- 22 parochiarum, † utriusque debetur decima personis,
gl. ult. & Doct. in c. licet, 16. q. 3. Innoc. & alii, int. ipsi
eo, de paroch. & Rebus d. q. 6. num. 3. Si vero dubitetur
23 de qua parochia sit domus, † inspicetur situs januæ,
illius eis sit parochiæ, in qua janua sita est; ita Rebus in
supr. num. 4. post Bart. in l. quod conclave ff. de domi-
nfect. & si haberet duo ostia attenditur, quod anterius
nobilis est. Rebus d. q. 6. nu. 5. arg. l. cum in diversis
dere relig. & l. quaritur, ff. de stat. hom. Cornu in tradit.
potest. reg. q. 3. 7. Illud quoque adrotandum est, quod
24 quis mutaverit domicilium, † decimæ non debentur
priori Curato, sed secundo, si ibi audiatur divisa,
recipiantur sacramenta; ita Rebus d. q. 6. numer. 24
tex. in c. ad Apostolica, ubi Butri. & alii, de decim. Si
25 ro † sit dubium de voluntate constitueri domi-
lium, tunc requiritur, quod per multum temporis in-
mora trahatur ut post Butri. d. c. cum ad Apostolica, in
26 2. tradit Rebus loc. cit. Decimæ autem mixtæ † divi-
dendæ sunt inter prædiale, & parochiale ecclesie,
sunt, iuxta quod de personali, & reali decima partici-
pant, ut late & optime tradit Navar. d. cons. 1. num.
& 9. sub. tit. de decim.

De colobis vero, quibus ecclesiis, & qualiter deci-
mas suas tam personales, quam prædiales solvant, di-
cimus, cap. præced. q. ult. concl. 5.

- NONA CONCLUSIO. Si questio sit inter bapti-
smalem, & parochialem seu capellam, & succursum
27 tunc dicimus, quod, licet † seclusa consuetudine, con-
ventione, privilegio, regulariter, & in dubio decimæ
debeantur baptismali, ut rex. in c. in diœcesi, 13. q. 6. 6.
decimus, & c. statuimus, 16. q. 1. c. cum contingat, &
cum in tua, de decim. c. veniens, ubi Imol. de prescript. idem
not. gloss. in c. ex transmissa, de prescript. late Re-
bus. d. tract. q. 6. num. 10. & 11. qui etiam num. 10. post
gloss. & Butri. d. c. cum contingat, probat de jure bapti-
smalem fundaram esse in prædialibus. Pro majori u-
28 men hujus rei dilucidatione † distinguendum est cum
Jo. Au. in addit. ad Specul. 112. de decim. quem sequuntur.

ter Doct. ut restatur idem quoque tenens Tyndar. d.
tractat. num. 37. Nam aut prædia, de quorum fructibus
decimandis agitur, sunt sita infra limites ecclesiæ ba-
ptismalis, & tunc clarum est, quod talis decima ad il-
lum pertineat; & hoc probant Doct. & jura mox alle-
gata; aut prædia sita sunt infra limites ecclesiæ paro-
chialis, quæ non est sub limitibus baptismalis, & tunc
quoque clarum est, decimam spectare, non ad bapti-
smalem, sed potius ad parochialem, neque tunc habet
contendere cum baptismali ecclesia, sed cum Episco-
po, ut optime adnotavit Tyndar. loco cit. quod idem tra-
dit Rebuf. d. q. 6. num. 16. & 18. Difficil as est, quando
parochialis est sub baptismali, & prædia sita sunt intra
limites parochialis, & tunc etiam distinguendum est;
nam aut baptismalis erecta fuit in baptismalem post
parochialem, ita ut comprehendatur sub se parochia-
lem, tanquam capellam, & tunc ecclesia parochialis
habebit suas decimas antiquas; ita lo. An. loc. cit. Tyn-
dar. d. tract. num. 74. Rebuf. d. q. 6. nu. 17. post gloss. in c.
quicunq. 16. q. 1. ubi opt. rex. & Abb. conf. 18. vol. 1. Ra-
tio est, quia non censeretur hæc ecclesia erecta cum in-
commodo, & præjudicio jam erectarum, ut not. Doct.
in c. ad audientiam. il. 1. de eccles. edif. Rebuf. d. num. 17.
Tyndar. d. nu. 74. per rex. in c. pastoralis, de decim. sed
melior est in c. si quis laicus. & c. de decimis, 16. q. 1. Et
hæc procedunt quoad decimas reales; personales vero
dividentur in ecclesiam baptismalem, propter bapti-
smum, & parochialem, propter alia divina; ita post lo.
An. tenet Rebuf. d. nu. 74. Card. c. cum contingat, per c.
cum quis, de sepult. in 6. Barbat. conf. 49. colum. 2. vol.
3. quod idem dicit esse satis rationi consonum, Abb. d. c.
cum contingat, colum. 2. Aut ecclesia parochialis est in-
fra limites baptismalis, & constat baptismalem prius
fuisse erectam, & tunc si quidem constat decimas affi-
gnatas fuisse parochiali in constructione ejus, tunc
inquit Tyndar. d. tract. numer. 76. quod sine dubio illi
parochiali ecclesiæ debentur; ego vero puto tamen 29
ad hoc requiri, vel fundationem Papæ, vel Episcopi

quidem, sed ex necessitate propter nimiam distantiam, vel ex alia justa de causa; prout est tex. d. c. ad audi-
tiam, il. 1. & c. constitutus, de relig. dom. & ibi no-
Doct. & Rebus. d. q. 6. num. 1. §. Lap. alleg. 66. num. 3. &
Card. consil. 26. num. 4. quod etiam tunc solum conce-
dit idem Tyndar. d. tract. num. 81. & 82. quando non
apparet de ista assignatione decimarum ecclesiæ pa-
rochiali facta. Verius autem est, parem in hoc essen-
triusque rationem, ut patet ex allegatis. Non negon-
men, quin in dubio causa justa morum fuisse Episco-
pum, presumendum sit, ut loco cit. adnotavit Rebus. in
e. nisi essent, de præbend. Ad hoc vero, ut Capellaous d.
ecclesiæ recipiat obventiones, tria requiruntur in te-
minis d. c. ad audienciam, ut ex eodem tex. & aliunt.
Rebus. d. q. 6. num. 21. Primo, quod baptismalis ecclæ-
sia redditibus abunder; Secundo, quod illa ecclæsia
sit necessaria; Tertio, quod illa capella non habeat suf-
ficientes redditus. Idem late prosequitur Lapus d. al-
leg. 66. nu. 1. & tribus seqq. & Io. Silva. in tract. de be-
nef. 1. p. q. 5. nu. 100. & seqq. Aut de munib. dubitat, an
prius fuerit erecta parochialis vel baptismalis, & tunc
baptismalis habet fundatam de jure communi inten-
tionem; ita Tyndar. d. tract. n. 83. & sic procedunt alii
per eundem; allegantur nu. 77.

Pro complemento hujus conclusionis adnotan-
dum est, quod si baptismalis ecclæsia consentit assigna-
tioni limitum, & foundationi parochiæ, tunc + cense-
tur remisso jus decimandi, & alia jura parochialia,
quoad illam portionem limitum, qui novæ ecclæsia
assignati sunt; ita Tyndar. d. num. 83. Rebus. d. q. 6. num.
20. Card. d. consil. 26. num. 4. neque tamen potest pro-
pter hunc consensum + aliquid accipere, iuxta text. in
c. querelam, ubi Doct. de Simon. & not. Rebus. d. q. 6. nu.
mer. 22.

32 DECIMA CONCLUSIO. Non potest decima +
retineri sacerdotibus ex eo, quia sint malæ vitæ, ut est
text. in c. si Episcopus, 16. q. 6. & in c. tua nobis, ubi gloss.
Abb. galii Doct. de decim. & not. etiam Rebus. d. tract.

q. 7.

q. 7. nu. 15. per tex. in c. quid dicam, 14. q. 4. &c. forte, q.
 5. Silvest. in summ. verb. decima, num. 14. Idem † si eas 33
 decimas in malos usus convertant, ut post Host. in rubr.
 de decim. & alios probat Rebus. d. q. 7. num. 16. dicit ta-
 men Silvest. loco cit. in vers. 8. cum, post Host. quod si
 sacerdos non deserviat ecclesie, aut notorius peccator
 sit, poterit † ei non solvere, sed proximo superiori, quo 34
 dicto relato dicit illud durum esse Turrecr. in c. fin. nu.
 8. 16. q. 1. cui ego assentior, cum laici maxime privati
 sacerdotes judicare non debeant.

UND E C I M A C O N C L U S I O . Possunt denegari † 35
 decimæ clericis ex eo, quia ab illis sibi denegantur sa-
 cramenta; ita Lap. alleg. 66. num. 7. & 8. ubi etiam con-
 cludit, quod possunt laici opponere exceptionem spo-
 liationis divinorum: & responderet contraria. Ratio
 vero est, quia decimæ saltem personales dantur ratio-
 ne administrationis sacramentorum, ut superius nos se-
 mel admonuimus. Id tamen intelligendum est, † dum 36
 modo non propria auctoritate retineant, sed in judi-
 cio excipiendo, seu reconveniendo, ut patet ex Lap. loc.
 cit. Neque † contra potest parochus propria auctori- 37
 tate denegare sacramenta, ex eo, quia sibi non solvan-
 tur decimæ, nisi id notorium sit, ut late & optime o-
 stendit Navar. consil. 2. num. 2. tit. de decim. volum. 1. &
 Cornel. Benincas. in tractat. de paupertate, q. 7. in 6. spe-
 ciali num. 17.

D U O D E C I M A C O N C L U S I O . Non possunt de-
 mun. denegari decimæ, † clericis ex eo, quia divites 38
 sint, neque indigeant; tex. ubi gloss. in c. decima, 16. q. 1.
 Jo. An. & alii, in rubr. de decim. Rebus. d. q. 7. nu. 14. Co-
 var. d. l. 1. var. resol. c. 17. num. 4. Turrecr. in c. quoniam
 quicquid. n. 8. 16. q. 1. inter Theolog. S. Thom. quod l. 6.
 art. 10. & 2. 2. q. 87. art. 3. ad 1. Sot. lib. 9. de just & iur.
 q. 4. art. 3. Silvest. in summ. verb. decima, n. 14. vers. 8.
 ubi etiam rationem afferit, quæ communis est, & affer-
 tur etiam à S. Thom. & Sot. loco cit. quia neque deci-
 mæ solum ob sustentationem ministrorum dantur,
 sed etiam pro † pauperibus (ut etiam colligitur ex c. 39

tu a nobis, cum simil. ubi habetur, quod decimæ sunt
 buta e gentium animarum) & licet etiam admittamus,
 quod sustentatio ministrorum fuerit ratio insi-
 tuendi decimarum solutionem; ex quo tamen hoc
 effectum & debitum per ecclesiæ statutum, illis quo-
 que debentur etiam si divites sint. Non debentur
 men + jure divino, aut naturali decimæ talibus mini-
 stris non indigentibus, ut ex eodem Sily. Covat. &
 liis Doct. maxime Theologis patet, & nos c. 1. q. 1. 8
 2. & c. 5. q. 5. fuisse ostendimus. Ubi etiam admoni-
 mus, tunc saltem, cum indigent, & quoad substantiam
 jure divino, & naturali deberi decimas etiam postle-
 gem Evangelicam. Quod nunc ex eo breviter proba-
 re possumus, quod ram jure naturali quam divino di-
 gnus est operarius mercede, & cibo suo, Deuteron. 14.
 Matth. & Luc. 10. 1 ad Timoth. 5. & 1. Cor. 9. & quod
 sacra ministrantibus debeatur a populis sustentatio,
 patet ex eodem loco Matth. & Luc. 10. ubi loquens
 Christus dominus de Apostolis verbum Dei annun-
 ciantibus adducit eum locum Deuter. Dignus est op-
 rarius, &c. patet etiam ex alleg. loc. Pauli 1. Cor. 9. 6.
 Tim. 5. ubi de se ipso & aliis prædicantibus, sacraque
 dantib. tum eundem locum affert tum illud Deut. 15.
 Non alligabis os bovi tritirant.

SUMMÆ RERUM.

- 1 *Causa decimarum in petitorio agitari debet coram judice ecclesiastico.*
- 2 *Causa spiritualis in petitorio agi debet coram iudice ecclesiastico. Idem si possessorum mixtam habeat proprietatis rationem. num. 3. Idem quoq; si curia mixta sit ex clericis, & laicis. nu. 4.*
- 3 *Causa decimarum, ubi quæstio sit meri facti, agitari potest etiam coram judice laico. Potest tamen etiam coram ecclesiastico. num. 7.*
- 4 *Causa spiritualis & ecclesiastica, ubi sola quæstio fa-
ctis sit, agitari potest coram judice laico.*

8 Pos.

- 8 Possessorum decimandi secundum communiores agitari potest coram judice laico. Idem in qualibet causa spirituali, & ecclesiastica, secundum eandem communiores. num. 9. Contrarium in utroque num. 10.
- 11 Causa spiritualis regulariter spectat ad forum ecclesiasticum.
- 12 Causa possessoria rei spiritualis. & ecclesiastice dicitur absolute spiritualis, & ecclesiastica.
- 13 Causa possessoria decimarum agitari potest coram judice laico, ubi questio est facti incidens: poterit tamen etiam coram ecclesiastico, ubi etiam solum agitur, an decima sint soluta, vel an his teneatur, vel alias solvere. num. 14.
- 15 Index laicus cognoscit de jure decimandi competente laico ex feudo, vel privilegio.
- 16 Laicus conductor decimarum potest conveniri coram judice laico, & debet, nisi ad sit contraria foris prescriptio.
- 17 Laicus debet conveniri a clero coram judice laico, nisi ad sit contraria consuetudo, maxime ubi non constat, rem esse ecclesiastitam.
- 18 Causa possessoria juris decimandi, & quavis alia spiritualis non potest tractari coram judice laico, quando vel res inter clericos solos agitur, vel res est clericus.
- 19 Clericus non potest conveniri coram judice laico.
- 20 Causa decimarum, ubi de jure ipso agitur, non potest in laicum compromitti. Imo etiam fortasse in neminem compromitti poterit. numer. 21. Poterit tamen forte in laicum simul & clericum. numer. 10 23.
- 22 Spiritualia in laicum compromitti non possunt. Possunt tamen in laicum simul, & clericum. nu 23.
- 24 Compromitti potest in laicum de fructibus decimarum. Idem in quavis re spirituali. nu. 25.
- 25 Compromissum est quadam transactio.
- 27 Rector agens ad decimas possessorie adipiscenda, re-

capit

cuperanda, vel retinenda quomodo concludet, q.
tribus num. seqq.

31 Rector poterit agere interdicto, uti possidetis, quam
vis etiam semel non percepit omnes decimas, q.
aliquas tantum. Item non modo contra recusan-
tes solvere, sed etiam contra alios Curatos, &
ligiosos, atq; alios quoscunq; turbantes in d. possi-
sione. num. 32.

33 Petitorio agens ad decimas praeeritas poterit agen-
rei vindicatione, secus ubi decima non est segu-
gata. num. 34.

35 Dominium decimarum non transfertur in ecclesiam
ante separationem, tunc autem agendum est
actione personali, seu conductione ex canone. nu. 36,
aut lege consuetudinaria, ubi debeantur ex con-
suetudine. num. 37.

38 Actio confessoria, negatoria, aut ex dolo quando lo-
cum habeat in materia decimarum remissive.

39 Confessoria actione agitur inter duas ecclesias de pr-
iopriate juri decimandi. Quod si agatur con-
colentem pradium, locus erit conditioni ex l. q.
num. 40.

41 Causa decimarum est summaria, ubi quæstio sit
inter ecclesiam, cui de jure communi debentur, &
laicum qui solvere debet.

42 Solemnitates juris non necessario adhibentur, ubi
quæstio sit inter ecclesiam, cui de jure communi
debentur decima, & laicum qui solvere debet.

43 Causa decimarum summaria est, si quæstio sit inter
duas ecclesias de jure decimandi. Idem si una et
rum nitatur consuetudine. num. 44.

45 Consuetudo est quadam lex communis.

46 Causa decimarum summaria non est, ubi de decimis
agatur, qua solum ex pacto pollicitatione, aut volo
debita sint.

47 Causa decimarum summaria non est, ubi quæstio
est inter laicos de jure decimandi. Idem genera-
liter, quando decima debentur jure speciali. nu-
mer. 48.

50 S.
51 C.

53 C.

55 C.

56 Re

57 Bi

58 A.

61 D

63 Po

64 E.

66 E.

67 S.

68 S.

69 E.

72 M.

- mer. 48. Secus si agatur de successione feudi anti-
qui decimarum. num. 49.
- 50 Succedens in jus alterius debet uti jure illius.
- 51 Causa decimarum summaria est, cum agitur contra
advocatos & alios impedientes, ne decima solvan-
tur. Contrarium alii. nu. 52.
- 53 Causa decimarum summaria est, cum Rector agit
contra eum, qui se tuetur à solutione privilegio in
jure scripto. Aut etiam privilegio speciali, vel cō-
suetudine aut prescripione. numer. 54.
- 55 Causa summaria quid importet, & de modo in ea
procedendi remissive.
- 56 Rectore agente contra subditum ad decimas incipi-
potest à precepto.
- 57 Brachium seculare in vocari potest contrapertinaces
in solutione decimarum.
- 58 Appellatio non admittitur cum per Rectorem à sub-
dito decima exiguntur; Secus si alleget privile-
gium Papa, vel compositionem legitimam. nu. 59.
Ratio affertur. n. 60.
- 61 Debitor decimarum non potest praetextu crediti de-
cimas denegare; neque propter sterilitatem. nume-
ro 62.
- 63 Pœna & incommoda, quibus afficiuntur non sol-
ventes decimas, remissive.
- 64 Excommunicari potest non solvens decimas cum te-
neatur; non est tamen ipso jure excommunicatus.
num. 65.
- 66 Excommunicati sunt laici compellentes Prælatos i-
psis submittere jura ecclesia.
- 67 Sacrilegus est excommunicatus, & nu. seqq.
- 68 Sacrilegium an committant retinentes decimas.
- 69 Excommunicatio in eos, qui decimas non solvunt,
ferri debet monitione præmissa. Idem in quavis
sententia excommunicationis. n. 70. & debet esse
canonica, & competens, hoc est, trinacum aliquo
dierum intervallo. num. 71.
- 72 Monitoria excommunicationis contra non solven-
tes

- res non debent necessario continere clausulam, nisi causam rationabilem volueruſ allegare, debet tamen iudex ſe informare, vel literas conditionales formabit. num. 73.
- 74 Sepultura ecclesiastica privatur, qui ſolventes decimas, & non ſolvit.
- 75 Sepultura ecclesiastica privatur, qui notorie deum in peccato mortaliter.
- 76 Procedi potest ex officio contra non ſolventes decimam pravia informatione.
- 77 Visitator potest cogere subditos ad ſolvendas decimas ſuo Rectori, niſi aliquam rationabilem causam legarent. num. 79.
- 78 Visitatori incumbit correctio excessuum, & ſollicitudo erga clerum & populum.
- 80 Redditum ecclesia exiguitati quomodo ſuocurratur per unionem beneficiorum, & assignationem oblationum, aut decimarum.
- 81 Edificari potest ecclesia intra fines alterius, & in Episcopus instituere ſacerdotem percepturum levitationes alicuius caſtri, ubi parochiani in conſtructam ſine magna difficultate adire non pofſunt.

C A P. VIII.

De modo procedendi circa exactionem
Decimarum.

Q U A R O P R I M O. Quis sit iudex competens in causa decimarum?

P R I M A C O N C L U S I O. Decimarum controveſtia in petitorio, ubi quæſtio juris eſt, nō facti, ſpectat ad iudicem ecclesiasticum; text. in clem. diſpendio ſam de iudic. c. literas, de jur. calum. c. fin. de rerum permittentium aliis adductis per And. Gail. pract. obſer. lib. 1. obſer. 38. nu. 1. Papiens. in for. libell. de celi. cauſis in verb. netuiſſe, & Anafas. Germon. de ſacror. immun. libr. 3. c. 19. & 96.

ninth

num. 84. & multis seqq. ubi id optime probat, idem not. Feder. de sen. consil. 245. incip. Domino Andree, Felin. c. causam, n. 15. de prescript. Marchesan. tract. de commiss. & rescrip. cap. 4 nu. 30. 2. par. Thom. Zerol. in sua Praxi Episc. verb. decima. vers. ad 6. Rebuf. d. tract. de decim. q. 10. nu. 2. & 38 post alios, & probatur ex ius, qua infra mox afferemus, ad ampliandam hanc conclusionem. Ratio illa est, quia ius decimandi spirituale est, ut late cap. 5. q. 3. in princ. ostendimus. De causa autem spiritu-
alit solus ecclesiasticus cognoscit, ubi questio sit juris, & cauam, de ordine cog. & c. cum sit generale, cum ibi not. de for. compet. Idem quoque erit dicendum, quando causa possessoria & mixtam habet proprietatis ratio-
nem, prout in qualibet re spirituali tenet. Abb. d. c. lite-
ras, ubi Butr. Barbat. & alii, in rubr. de judic. num. 51. suocurr. quin etiam idem erit, & licet curia mixta sit ex clericis, & laicis, nisi illi consiliaii dari sint a summo Pontifice, ut late & optime ostendit Germon. d. c. 19. num. 68. & trib. seqq. numero vero 93. & 94. id ipsum extendit, ubi etiam laicus se tueri velit legitima temporis præscri-
bani in ptione ab hujusmodi solutione decimarum.

SECUNDA CONCLUSIO. Si questio sit & merita. 5
t, an talis percipiat, vel solvat decimas, vel quia aga-
tur contra tertium derentorem fructuum deciman-
dorum, judex etiam laicus competens erit; ita Covar.
præl. q. c. 35. num. 2. Zerol. d. vers. ad 6. Rebuf. d. q. 10. n.
3. Ludov. Gomes in c. si annum, num. 15 & 16 de jud. in
6. Felin. & Feder. de sen. loc. cit. Butr. c. fin. numer. 20. de
jud. Abb. d. c. literas, nu. 7. & seqq. Gail. inf. num. 2. per
tex. c. petimus, n. q. 1. Marches. d. tract. de commiss. & re-
script. c. 4. nu. 30 part. 2. post alios, & in qualibet mate-
ria & spirituali, & ecclesiastica tradit. Ant. Gravat. in 6
spectat addit. ad Vestr. in sua Praxi lib. 5. c. 1. Soar. in Thes. recept.
sent. verb. spiritualium, & Turzan. opin. 90. ex commu-
nione. Poterit tamen etiam in hoc cognoscere & eccl. 7
sisticus, ut late & optime probat Marches. d. numer. 30.
verb. n. Covar. d. nu. 2. in princ. & Germon. d. c. 15. numer. 95.
r. 3. c. 19. & 96.

Q

TER.

TERTIA CONCLUSIO. Si agatur de possessorio
 8 decimandi † communis fere omnium resolutio est,
 quod potest judex laicus cognoscere; ita ex communis
 resolvit Andr. Gail. d. obs. 38. num. 2. auctoritate glo-
 d. e. literas, in vers. rebus, quæ tamen gloss. nihil de de-
 cimis, & est communiter reprohata, teste Covar. d. s.
 9 35. num. 1. & in qualibet † causa spirituali, quando su-
 per mero possessorio agitur, tenet Guid. Pap. decis. 8.
 in princ. Boer. decis. 60. numer. 23. Gram. decis. 78. per-
 tam Afflict. decis. 2. & 24. cum aliis, quos referunt & si-
 quuntur Gail. ubi sup. num. 3. & 4. Gravat. loco cit. Soa-
 rez. in Thesaur. recept. sent. lit. P. num. 186. Menoch. de
 recip. poss. remed. 15. num. 211. communem etiam assert.
 Covar. d. c. 35. nu. 1. & in epit. de spons. & matr. 4. par.
 8 §. 12. nu. 3. a qua tamen etiam communio senten-
 tia, si simpliciter intelligatur † libenter recedo cum
 Lig. in clem. dispensiosam, de jud. Guid. Papa. cons. 149.
 Rol. à Vall. cons. 23. n. 17. l. 2. Osasc. dec. 116. n. 1. Butr. d.
 fi. n. 20. de jud. Bero. in rubr. de jud. n. 51. & Covar. d. n.
 vers. verum si diligenter, post 10. Daiamam in pragmatis
 pragmat. sanctionis, §. postremo & alios, quos ipsi citant
 & in specie in materia decimarum late tradit Rebf. d.
 q. 10. num. 1. ad hoc allegans gloss. in summa 10. q. 1. &
 text. in c. dudum, de decim. Et ratio illa optima est, quod
 11 causa † ecclesiastica & spiritualis ad forum, judicium
 que ecclesiasticum spectat, non autem laicos, c. 2. de
 jud. e. tuam, de ord. cog. cum similib. causa autem possel-
 12 soria † rei ecclesiastice etiam simpliciter, & absolute
 dicitur ecclesiastica, ut probatur ex clem. unica, de cau-
 saposs. & propr. & clem. unica, cum ibi notat. de sequel.
 poss. & fruct. Nisi velimus dicere, eos Doctores omnes
 qui contra sentiunt, vel aliquos saltet intelligendos
 esse, † ubi est solum quæstio facti circa possessionem
 hoc est, cum incidenter in judicio queritur, an talis
 exigat decimas, non autem cum principaliter agitur
 ad hoc ut clericus manu teneatur in possessione per-
 piendi decimas. Imo Marchef. d. num. 30. & Covar.
 14 nu. 2. in princ. post Feder. de sen. d. cons. 245. fatentur
 possit

posse etiam laicum in quæstione facti conveniri coram
judice ecclesiastico, ubi agitur solum, an decimæ sint
solutæ, vel an iste teneatur, vel alius, non autem cum
de jure decimarum, aut de exemptione, aut privilegio
circa solutionem; quod etiam tenere videtur Felin. d.c.
causam, nu. 15. de præscript. & licet non bene, videbit
fortasse quis quomodo possit constare cum eo, quod
paulo anre hac eadem conclusione ex eodem Covar.
olendum; constat tamen, & utrumque sustineri po-
test. Veriores autem postremæ opinionis restrictio-
nes, & prioris intellectus hi erant, quos duabus sequen-
tibus conclusionibus complectemur.

QUARTA CONCLUSIO. Quoties jus decimas
percipiendi ad laicos spectat ex feudo, vel privilegio,
sicut competens & tam conveniendo, quam excipi-
tudo erit laicus; ita in his terminis tradit Rebus. d.q.
nu. 15 Germon. d.c. 19. num. 90. Covar. d.c. 35. nu.
vers. tertio, quoties decima, ubi alios refert at-
tenuit, hanc consuetudinem Galliæ esse. Ratio esse po-
sit, quia tunc persona laica est, neque jus tunc spiri-
tuale est, sed temporale, cum tunc solum habeat fru-
tuum commoditatem, iuxta notat. per Doct. in c. ad
nu. & c. quam vnu, de decim. Rebus. d. q. 10. num. 34. Et
est, quod nos tradita sup. c. 5. q. 3. concl. 1.

QUINTA CONCLUSIO. Laicus conductor de-
cimarum, ubi non ad sit contraria fori præscriptio, seu
consuetudo, prout est in hac civitate & diœcesi Me-
diolanensi, & potest, & debet etiam conveniri coram
judice laico, ita in specie Covar. d. nu. 2. vers. 5. non vi-
de sequitur. Idem voluit Rebus. d. q. 10. nu. 4. Et 38. Gemin. in c.
s. omnes. ultimo, in fin. de for. compet. in 6. gloss. in c. vestra, de loc.
ligendos. Ratio est, quia seclusa tali consuetudine & regularitate
laicus debet a clericu conveniri coram judece laico,
an talis clericus laicum, de for. compet. maxime, ubi non con-
ragit. Tamen esse ecclesiasticam, ut ibi tradunt Doct. at tunc
ne perh. non agitur de jure decimarum, neque de decimis sol-
lentur. Covar. tendis ab his, qui tenentur eas solvere, sed de solven-
tientur. pollo. to pretio, vel mensuris, quibus cōductæ fuerunt deci-

mæ alicujus parochiæ. Contrarium tamen hac in-
sentit Germon. d.c. 19. nu. 97. volens posse etiam judi-
cem ecclesiasticum cognoscere; quamvis enim, inquit,
questio facti sit, hoc tamen factum ex jure oritur dan-
marum, cuius cognitionem ad judices ecclesiasticos se-
stare in manifesto est, qui propterea non redunduntur in
capaces cognitionis illius facti, quod ex jure ad ipsos se-
stante provenit.

SEXTA CONCLUSIO. Licet amplecti velis pri-
mam opinionem ex iis, quas in tertia conclusione pro-
tulimus, ea tamen nullo modo procedere potest, ut
res solum inter clericos agatur, aut res solum est cleri-
cicu*s*; debet enim tunc $\dagger$ causa etiam possessoria cora-
judice ecclesiastico tractari; ita in quavis re spirituali
docet Navar. in repet. c. cum contingat, remed. i. den-
script. & Covar. d.c. 35. num. 1. in fine. Ratio est, quia
18 troque jure clericus $\dagger$ convenientius est solum cora-
judice ecclesiastico, c. qualiter, de jud. c. 2. & c. si dil-
genti, de for. compe. c. placuit, 11. q. 1. Auth. statuimus, C.
de Episc. & cler. ubi Doct. cum simil. quod etiam late pro-
sequitur idem Covar. in d. pract. quest. c. 31.

SEPTIMA CONCLUSIO. Causa decimalis, ubi de-
19 jure ipso agitur, non potest $\dagger$ in laicum compromittu-
r ita post Card. cons. 94. tenet Camill. Borel. tract. moder. i.
compromiss. §. 2. gloss. 1. numer. 324. Imo, in nullum as-
20 solute fieri posse $\dagger$ hujusmodi compromissum tradu-
Lanfr. Orian. in suo tract. de arbitr. §. compromissum
quem etiam in hoc sequi videtur Borel. loco cit. Rati-
21 vero illa est, quia spiritualia $\dagger$ in laicum compromittu-
non possunt, c. contingit, ubi Abb. & ceteri, de arbitr.
22 & c. decernimus, de judic. poterit $\dagger$ tamen forte com-
promitti in laicum simul & clericum, accedente super-
rioris auctoritate, ut in aliis spiritualibus fuse ostendit
idem Borel. d. gloss. 1. num. 79. & tribus seqq. Illud san-
certum est de fructibus ipsis decimalium, cum qui
23 spirituale non sint, posse $\dagger$ etiam in laicum compro-
mitti, ut post Lanfr. loco cit. not. Borel. d. gloss. 1. nu. 324
24 & de quavis re spirituali $\dagger$ tradit. Host. in summatis
arbitr.

ac in arbitr. §. de quare. Specul. eodem tit. §. rest. num. 2. Extra-
tio esse potest, quia de iis transigi potest, ut sup. late o-
stendimus, c. 5. q. 6. compromissum aurēm est, † quæ- 26
dam transactio, Auth. si vero contigerit, C. de judic. late
Borel. d. tract. §. 1. gloss. 3. num. 2. 68. & §. 2. gloss. 1. nu. 64.
123 & 353.

QUÆRO SECUNDO, Qualiter, & qua actione
petantur decima?

PRIMA CONCLUSIO. Si agitur † possessoria a- 27
dipiscendæ, concludet Curatus, se habere talis loci cu-
ram, & ob id petit adipisci decimarum possessionem,
ut docet Rebus. d. tract. q. 1. num. 1. & sic etiam concludi
potest † in aliis spiritualibus, ut tradunt Doct. in c. acce- 28
dens, de accus. Abb. in c. constitutis, in si. de appell. & cap.
pastoralis, colum. 3. de caus. possess. & propr. Si vero aga-
tur † possessori recuperandæ, quia sit decimis spolia 29
concludet ad restitutionem, juxta tex. in c. ad deci-
mas, de rest. spol. in 6. & solet concludere ad remedium,
reintegranda, 3. q. 1. ut ait Rebus. d. q. 9. num. 2. si de-
num turbetur † quis in possessione percipiendi deci- 30
nas, agit interdicto uti possidetis, seu retinenda, juxta
adita per Fabr. & alios Doct. in §. retinenda, Instit. de
interdictis, & in hac specie decimarum id docet Rebus.
d. q. 9. num. 3. ubi etiam num. 3. dicit, quod hoc interdi-
cto † agere poterit, licet ratione sui beneficii, omnes 31
decimas adhuc non perceperit, sed aliquas tantum, ex
quo per collationem beneficii, & apprehensionem
possessionis est effectus possessio omnium rerum, &
omnium suę curæ, & ecclesie; quin etiam hoc interdi-
cto agere poterit † tam contra subditos recusantes sol- 32
vere decimas, quam contra alios Curatos religiosos
seculares, aut regulares, & generaliter contra quos-
unque alios illum turbantes in dicta possessione, ut
tradunt Host. & alii, in c. dudum, per illum textum, &
de decim.

SECUNDA CONCLUSIO. Si agatur in petitorio
ad decimas præteritas agi poterit rei vindicatione, ut 33
est optimus tex. in c. moderamine, ibi, sibi vindicent, &

in c. revertimini ibi, quia fraudasti me parte mea, 16. q.

1. & in c. causa, de verb. sig. ubi in bonis ecclesiæ numerantur, & expresse tenet gloss. d. c. moderamine, &c.

vertimini, & alia gloss. in c. tua nobis, verb. tributa, m.

Abb. nu. 5. 7. 11. & 12. & ceteri, de decim. quæ gloss. a

perte dicit, hoc procedere, ubi etiam decima non sicut

34 gregata; cuius contrarium † late, & solidis sane ratio-

nibus tuerur Anastas. Germ. de sacr. immunit. lib. i. n.

14. n. 16. & duobus seqq. Rebus. d. tract. q. 3. nu. 16. q.

35 17. & q. 9. num. 6. & 4. seqq. ubi etiam probat, † deci-

marum dominium non transferri in ecclesiam, n.

post segregationem, licet contrarium in hoc con-

36 dat gloss. & Doct. d. c. tua nobis, ager ergo tūc cum de-

cima non est segregata ecclesia a cōtione † personali,

37 condicione ex lege canonica; quod si solum illi debo

aut ex consuetudine, ager † cōdictione ex lege con-

suetudinaria, ut docet Rebus. d. q. 9. n. 15. licet practi-

non soleant (ut idem ait) variare libellum sive ex con-

suetudine debeantur sive non.

38 Quando autem † actione confessoria, aut negoti-

ria, vel ex dolo agi possit in materia decimarum, quo-

niam non multum habent necessitatis, remitto te ad

not. per Roffred. in tractat. libell. jur. canon. in 4. part. in

rubr. qua actione dec. ret. & Rebus. d. q. 9. n. 11. 12. 13. q.

18. Ego hanc unam subdam conclusionem.

39 TERTIA CONCLUSIO. Si agatur † inter duas

ecclæsias de proprietate juris decimandi, tunc agitur

confessoria, quia de re incorporeli agitur; si vero con-

40 tra colementem prædium, tunc agitur † condicione ex

lege. Host. & Abb. d. c. tua nobis, post gloss. late Rebus. d.

n. 14. Et hæc sint satis de hac quæstione.

QUARTO TERTIO, An, & quando causa de-

marum sit summaria?

41 PRIMA CONCLUSIO. Si quæstio † sit inter de-

ricos, quibus de jure debentur decimæ, & eos qui so-

vere debent, causa est summaria: text. est in clem. di-

pendio, ubi gloss. in verbo, decimus, ubi ceteri Doct. d.

42 decim. Imo & procedi poterit † sine aliqua juris so-

lenni

lemnitate, ut post Zenzel. tradit Card. d. clem. num. 28.
Imol. num. 7.

SECUNDA CONCLUSIO. Si quæstio † sit inter 43
duas ecclesiæ de jure percipiendi decimas, tunc quo-
que causa summaria est, ita gloss. per illum textum, in d.
vers. decimus, quam ibi alii sequuntur, idem quoq; tenet
Rot. Rom. decis. 14. num. 2. de jud. in no. Aſin. in praxi 1.
p. 3. c. 31. nu. 12. Marant. in ſpec. aur. par. 3. diſtinct. 9.
nu. 174. Zerol. in prax. Epifcop. verb. decimæ, vers. ad 6.
Atque idem est † si una eārum agat ſolum ex conſue- 44
tuine, ut post Io. An. & Pau. in d. clem. tenet Rot. d. de-
cif. 14. num. 1. & 2. Ratio eſſe potest, quia conſuetudo
† lex quædam eſt, & jus commune, c. conſuetudo, diſtin- 45
gio. 1. cum ibi not. per Doctores, & in rubr. de conſuet.
& ſic dīci non potest, quod decimæ comperant ex jure
ſpeciali.

TERTIA CONCLUSIO. Si ſic quæſtio de decimis
debitis ex pacto, pollicitatione, vel voto, tunc † cauſa 46
non eſt summaria, gloss. d. verbo, decimus, & ibi Jo. de
Imol. num. 4. & Card. nu. 19. dum ait, cauſam decima-
rum eſſe ſpiritualem, licet debeatūr ex jure ſpeciali,
ſed propter auctoritatem (inquit) glossæ, quæ a nemini
reprobatur, communiter ſtatur ei.

QUARTA CONCLUSIO. Si quæſtio ſit † inter 47
laicos etiam de decimis ecclæſiasticis, tunc cauſa non
eſt summaria, nec habet locum clem. diſpendiosam; ita
in terminis Rot. Rom. d. decis. 14. nume. 1. & colligitur
aperte ex gloss. & Doct. d. clem. diſpendiosam, tenenti-
bus, locum † eam non habere, ubi decimæ debentur 48
ex jure ſpeciali, non autem communī. Declara ramen
hoc non procedere † quando agitur de ſucceſſione 49
feudi antiqui decimarum, ut post Rot. decis. quadam 50
tradit, & defendit late Card. d. clem. num. 21. ex eo ma-
xime, quia cauſa feudi decimarum eſt de decimis anti-
quitus debitibus de jure communī, licet tale jus ſit tran-
ſlatum in vasallum, qui † debet uti eodem priuilegio, 50
l. qui in jus. ff. de regul. juris, & t. qui in jus. eodem tit. in
l. & hoc etiam tenet Bened. Capra repet. d. clem. nu. 17.

51. **QUINTA CONCLUSIO.** Contra † advocatos, & alios detinentes & impedientes, ne decimæ solvantur, similiter procedi potest summarie; ita Marant. l. num. 174. Card. d. clem. n. 23. post Laud. licet Imol n. 8.

52 pro contraria sententia illum citer, cui † ipse adhæret, ex eo, quod tunc non agatur immediate ad decimas, sed ad interesse ratione decimarum, quod etiam sequitur Capra, ubi sup n. 20.

53. **SEXTA CONCLUSIO.** Si quæstio sit † cum ali. quo Priore rurali, qui excolebat aliquas possessiones sui prioratus sitas in alterius parochia, & retinet eam decimas, quia inquit esse de dote ecclesiæ, juxta cap. novum genus, de decim. secundum unum intellectum, quem tamen nos alibi reprobavimus, vel quia sunt novalia propriis manibus culta, juxta c. ex parte, sl. 1. de decim. & Rector petat eas decimas, tunc causa est summaria, ut post Guil. Laud. d. clem. dispensiosam, not. Imol. n. 8. Card. n. 24. Capr. n. 20. quoniam contra hujusmodi religiosos est jus cōmune, c. 2. §. ceterū, de decim. in 6. Secus vero inquit Card. post Laud. loco cit. si talis Prior intervertendo possessionem dicat ad se jus percipiendi pertinere ex privilegio, vel præscriptione, in quo tamen † contrarium, & verius tenet Imol. & Capra loc. cit.

De decima Papali, aliisque casibus specialibus videre poteris apud Doct. cit. aliquid nos inf. cap. 9. q. ult. 55 in fin. Quid vero importet † causa summaria, & de modo in ea procedendi recurrere ad clem. s̄pē, cum ibi not. maxime per Narr. de verb. signif.

QUÆRO QUARTO. An causa decimarum sit exterritoria, hoc est, An possit incipi à precepto, deturq; appellatio, necne.

PRIMA CONCLUSIO. In materia decimarum, si 56 Rector † agat contra subditum ad decimas non solatas, incipi potest à præcepto cum monitione sub excommunicationis poena, ut intra tot dies solvisse debat tantam summam decimarum Rectori; ita gloss. d. clem. dispensiosam, in vers. præmoniti, & post Laud. genet

tenet
4. Cap
iam d
Doct.
de deci
incipi
idem
modo
pro de
S E
solutio
culare
homic.
d. q. ult
T s
solven
multip
decim.
ri, & R
16. ubi
par. 6. i
in quib
script. e
sionen
clausu
nobis, i
153. pr
causa c
d. c. tue
cus sol
& non
legata
tioner
potest
non il
divini
do, sec
ut adi

tenet Card. *ibidem* nu. 27. *Imol.* num. 10. *Anchar.* num. 4. *Capr.* num. 22. ubi etiam tradunt formam. Idem etiam de decimis in futurum solvendis, tradunt iidem *Doct. locis citatus*; & hoc est quod voluit *Rebuf. d. tract. de decim. q. fin. num. 23.* dum ait in materia decimarum incipi posse à p̄cepto, per c. p̄venit, de decim. quod idem tenet *Collect. in c. pastoralis, in fin. eodem.* Quomodo vero excommunicatio possit ferri, vel fulminari pro decimis, fusius explicabo q. seq.

SECUNDA CONCLUSIO. Contra pertinaces in solutione decimarum † invocari potest brachium secularis; ita *gl. d. clem. in verb. coērceri. per c. postulaſti, de homic. quam ibi sequitur inter ceteros* *Imol. n. 12.* *Rebuf. d. q. ult. n. 18.*

TERTIA CONCLUSIO. Subditi cogendi sunt ad solvendas decimas † appellatione remota; *tex. in c. ex 58 multipliſi, & c. tua nobis, ubi Abb. num. 8. & ceteri, de decim. & not. gloss. d. clem. diſpendioſam, in verb. coērceri, & Rebuf. d. q. ult. nu. 21. Trivis. deciſ. Venet. 29. num. 16. ubi inter ceteros* *Imol. nu. 12.* *Marant. in ſpecul. aur. par. 6. tit. de appell. num. 304. post Specul. tit. de appell. §. in quibus, vers. 4. Marchesan. in tractat. commiſſ. ſeu reſcript. c. 4. nu. 15. & 25. par. 2. ubi etiam dicit, commiſſionem appellationis in cauſa decimarum detur cum clauſula, ſine retardatione. Sed quoniam gloss. d. c. tua nobis, in verb. tributa, Tiraq. in tract. de priv. pie cauſ. 153. privileg. & alii dixerunt, appellationem admitti in cauſa decimarum: Ideo diſtinguendum eſt cum Abb. d. c. tua nobis, num. 9. & aliis Doctoribus, quod aut laicus ſolum allegat p̄ſcriptionem, vel cōſuetudinem, & non admittitur appellatione, & ſic procedunt jura allegata; aut † allegat privilegium Papæ, vel compoſitionem legiſtiam, & admittitur, ſicque procedere potest dictum gloss. & ſequacium. Ratio † diſeritatis 59 non illa eſt, quam afferit Abb. loco cit. quia contra iuſ diuinum non admittitur p̄ſcriptione, aut consuetudo, ſecus autem fit in privilegio & compositione; Nam ut admittamus compositionem ab aliquo fieri poſſe,*

Q. 5. etiam

etiam de iis quæ sibi debentur de jure divino, certe he-
que privilegium valer contra jus divinum, ut suprat.
5. concl. 2. demonstravimus, neque decimæ omnino de
jure divino sunt, ut sepius in hoc tractatu ostendimus;
sed illa ratio esse potest, quia favorabilius est privile-
gium, & compositio, & facilius probari possunt, quam
præscriptio, vel consuetudo.

QUARTA CONCLUSIO. Debitor decimarum

61 non potest † prætextu ejus, quod sibi debetur, decimus
denegare, cum in futuris decimis non admittatur co-
pensatio, ut post gl. in c. decima. 16. q. 1. & alios late tra-
62 dit Rebus. d. tract. q. ult. num. 19. Imo neque † proper
sterilitatem, ut fuse ostendit idem numer. 12. & Vivi. in
communi opin. 153. ver. consuetudo non solvendi.

QUÆRO QUINTO. Quibus pœnis afficiantur non
solventes decimas?

Omissis aliis pœnis, & incommodis, quibus affici-
63 untur † non solventes decimas, de quibus per Host. in
summa, tit. de decim. Doct. in c. fin. de decim. in 6. clem. 1.
c. 1. & c. revertimini, 16. q. 1. & toto tit. ex eodem. Rebus.
d. tract. q. ult. & Andr. Hisp. d. tract. reg. decimarum. q.
2. & 9. Anast. Germon. in iam sapientis alleg. tract. de sato.
immunit. c. 19. num. 100. & 101. & Petrus Greg. Tho-
los. in prælud. optimi Iuriscons probiq. magist. libr. 2. cap.
25. Ego contentus ero duabus pœnis canonicis excom-
municatione nimicum, & privatione ecclesiastica se-
pulturæ, de quibus aliquot constituam conclusio-
nes.

PRIMA CONCLUSIO. Non solvens decimas, cum

64 teneatur, excommunicari † potest, ac debet; tex. int.
omnes decimæ, 16. q. 7. c. statuimus, 16. q. 1. c. pervenit, c. ad
huc, c. ex parte, il. 2. c. in aliquibus, & c. cum non sit, de de-
cim. clem. dispendiosam, de jud. & novissime in Concil.
Trident. sess. 25. o. 12. de refor. in quibus omnibus jur-
ibus cum pœna excommunicationis solum commina-
ta sit, neque alibi reperiatur ipso jure proposita, dicen-
65 dum † necessario est, non solventes decimas non esse
ipso jure excommunicatos, quicquid dicere voluerit

Rebus 7

Rebus d. q. ult. n. 15. & Hispan. d. q. 2. num. 2. per c. 2. de rebus eccles. non alien. in 6. ubi tamen nihil habetur de decim. sed solum excommunicantur laici, qui † com- 66
pulerint Prælatos ad submittendum bona immobilia,
& jura ecclesiæ laicis ipsis. Neque concludit illa ratio,
quam iidem afferunt, quod sacrilegus † est excommu- 67
nicatus, c. canonica, 11. q. 3. & c. omnes ecclesiæ, 17. q. 3. de-
tinens autem decimas † sacrilegii crimen committit, 68
c. in canonibus, 16. q. 1. & c. 1. 16. q. 1. quare erit is ipso ju-
re excommunicatus; Nam neque sacrilegi omnes sunt
ipso jure excommunicati, sed solum violatores eccle-
siatum; quomodo loquuntur dicta jura, & not. gloss. d. c.
canonica, neque decimas denegantes sunt propriæ sa-
cralegi; cum quia illa jura loquuntur de dispensanti-
bus decimas præter Episcopi conscientiam, & de laicis
possidentibus decimas, hoc est, jus decimandi, tū quia
impropriæ sacrilegium committere dicuntur, ex eo,
quia non aliquid ecclesiæ proprium detinent, sed so-
lum illi debitum, ut loquitur tex. in c. parochianos, de
decim. Neq; sunt ecclesiæ quoad dominium, nisi post
separationem, ut ex eodemmet Rebus. ostendimus hoc
eod. cap. q. 2. concl. 2.

SECUNDA CONCLUSIO. Excommunicatio hæc
ferri debet † monitione præmissa; ita disponit tex. in d. 69
c. omnes decima, 16. q. 7. & c. per venit, de decim. not. gloss.
fin. in c. tua nobis, eodem, gloss. in clem. dispensiosam, in
verb. præmoniti, & verb. coerceri, ubi ceteri de judic.
Marches d. c. 4. nu. 2. post Abb. in c. per venit, nume. 3. &
ibi Anchar. de decim. Et regula est in c. sacri. ubi Doct. de
sent. excom. quod † sententia excommunicationis ferri 70
non debet, nisi præmissa canonica monitione, & com-
petenti, † quæ trina est, c. contingit, il. 2. eodem, cum con- 71
cord. ibi positus, cum aliquo dieturum intervallo, nisi ali-
ter necessitas postulet, ut disponitur in c. constitutio-
nem, eod. tit. in 6.

TERTIA CONCLUSIO. Quamvis in his literis
communioris excommunicationis non teneatur ju-
dex † apponere clausulam illam, nisi causam rationa- 72
bilem

bilem volueris allegare, ut post Laud. tradit Card. d.

73 clem. num. 28. debet tamen † vel recipere aliquam in-
formationem, quod possessiones sint in parochia, ut
post Laud. docet idem Card. d. clem. num. 27. vel forma-
bit literas conditionales, ut quia in iis narretur, deci-
mas non esse solutas, & subjicietur, quod si verum
est, monet, ut solvat tam præteritas, quam futuras, cum
tempus erit, alias excommunicabit, & adjiciat clausu-
lam, quod si senserit se gravatum, veniat ad docen-
dum, &c. ut tradit Card. d. nu. 28. Alia de his literis vi-
dere poteris apud Doct. d. clem. dispensiosam.

QUARTA CONCLUSIO. Is, qui solvere teneruntur

74 decimas, neq; eas solvit, aut restituit ecclesiæ, † debet
ecclesiastica sepultura privari; tex. in c. prohibemus, de
decim. ubi gloss. Abb. & alii, qui tamen textus potius
loquitur in laicis sibi usurpantibus jus decimandi, sed
de non solventibus apertet enet Rebuf. d. tract. de decim.
q. ult. nu. 16. Andr. Hispan. d. tract. reg. decim. q. 2. nu. 8.
Et ratio esse potest, quia eas derinent cum animarum
periculo, ut dicitur in d. c. prohibemus, & c. 1. 16. q. 7. &
notorie delinquunt, ut notant Doct. in d. clem. dispen-
siosam, qui autem in notorio peccato, & publico dece-
75 dit, † privandus est ecclesiastica sepultura, opt. tex. in c.
pro obeuntibus. ubi gloss. 13. q. 2. alia gl. in c. non astime-
mus, verb. omnibus, ead. ca. & q. & in c. ex parte, il. 2. ubi
Io. An. & in c. ex parte, il. 1. de sepult. Hispan. d. tract. vers.
decima est iure naturali, n. 18.

QUÆRO ULTIMO, An superior, & judex proce-
dere possit ex officio in causa decimarum?

PRIMA CONCLUSIO. Judex potest ex officio
76 procedere † contra non solventem decimas, tanquam
contra notorie delinquentem; ita Anch. d. clem. dis-
pensiosam, num. 4. Imol. num. 7. Card. numero 28. Capr.
nu. 23. sumet tamen prius informationem, quod talis
sit subditus, & quod illa prædia sita sint in parochia il-
lius Rectoris; ita Imol. & Capr. locis citatis.

SECUNDA CONCLUSIO. Visitator si Episcopus
77 sit, sive Episcopus in visitatione, † poterit cogere sub-
ditos

ditos ad solvendum parocho decimas ; colligitur hoc
rum ex præcedenti conclusione, tum ex traditu per Fusc.
in tract. de visit. 2 parte, c. 2. nu. 26. Lal. Zecch. in tract.
de Episcopo, cap. 6. nu. 37. Soc. eodem tractat. de visit. sub
num. 28. & Franc. Pavin. in consimil. tract. de visit. q. 5.
num. 96. & seqq. & q. 8. num. 17. & 18. in parte, quod
idem erit in visitatore ab Episcopo deputato ex justa
causa, juxta notata per Zecch. d. c. 6. numer. 2. Pavin. d.
tract. q. 2. nu. 44. & seqq. 1. parte, id quod in specie ad-
notavit Paulus Salodius, vir magnæ eruditionis, & in-
tegritatis, prius defunctus, quam ejus collega fuerim
in hac Metropolitana Mediolanensi ecclesia; is inquam,
in sua pulcherrima praxi visitationis, par. 2. c. 7. ubi et-
iam tradit, quomodo ea in re gerere se debeat visita-
tor. Ratio est, quia visitatori incumbit † correctio 78
excessuum & omnimoda solicitude cleri, & populi
diligenter visitandi, ut late tradit idem Pavin. d. 1. par.
q. 1. num. 9. 12. 13. & seqq. puto tamen id procedere, † 79
ubi notorie constaret, subditos ad decimas teneri, ne-
que ullam rationabilem causam allegarent, tunc enim
cum res altiorem requireret indaginem, diligentius es-
set cognoscenda, vel etiam ad Episcopum, aut ad sum-
mum Pontificem deferenda, ut colligitur ex Salod. loc.
cit. & monet Fuscius d. c. 2. n. 26. & c. 21. n. 40. ex mente
S. Thome & aliorum.

TERTIA CONCLUSIO. Poteſt, & debet Episco-
pus, † ubi redditus ecclesiæ parochialis adeo exigui 80
ſunt, ut debitis nequeant oneribus ſatisfacere, ſi per
benificiorum ſecularium unionem id fieri non poſſit,
eos ſufficienter augere poterit ex primitiarum, obla-
tionum, aut decimarum assignatione, parochianorum
collectis, aut alia, quæ illi commodior videbitur ra-
tione, ut diſponitur in Concil. Trident. ſeff. 24. c. 13. de re-
form. quod etiam locum habebit, non obſtantे qua-
cunque exceptione exemptionis, aut privilegii, etiam
juris decimandi, ut eſt optimus rex. in c. 2. §. ubi autem,
cum ibi not. de decim. in 6.

Par ratione, cum ecclesia † longe diſtar à parochia- 81
nis,

nis, ita ut ipsam non possint sine magna difficultate adire, potest novam ecclesiam commodiorem intra ejus fines Episcopus aedificare, & in ea sacerdotem, sublato appellationis obstaculo ad præsentationem Rectoris ecclesiæ majoris, instituere ad sustentationem suam illius villæ obventiones ecclesiasticas perceptum, ut est tex. ad literam, in c. ad audientiam, il. 1. de eccl. adi, ubi per obventiones ecclesiasticas possunt commode intelligi decimæ, prout colligitur ex gloss. & Doct. ibi, & Abb. in c. novum genus, quod est 2. num. 7. de decim. dum ad materiam decimalē quærens, & tradens, quibus solvendæ sint decimæ, allegat tex. d. c. ad audientiam; & quamvis tex. ibi loquatur, ubi antiquæ ecclesiæ Rector commode sustentari potest sine redditibus, & proventibus oppidi, in quo constituenda est ecclesia, & gloss. ibi in verbo, convenienter, dicat, quod alias id non permitteretur; tamen idem dicendum putto in eo quoque casu, cum jure novo Concil. Trident. provisum sit exiguitati redditum ecclesiæ, modo, quo supra diximus, nimirum assignando, ubi opus sit decimas pro sustentatione Rectoris, & ut possit debitis oneribus satisfacere: quod etiam sentire videtur Card. consil. 26. num. 2. & satis colligitur ex d. c. 2. §. ubi autem, de decim. in 6. quo loci jubetur ordinariis locorum, ut ordinent, quod etiam privilegiati super decimis recipiendis gratis assignent ecclesiis parochialibus eam portionem de earum proventibus, ut inde & competentem sustentationem habere, & debita onera valeant supportare. Atque hæc de decimis, quas spirituales vocant, dicta sint satis.

S U M M A E R E R U M.

- 1 Decima Papalis originem habet à lege veteri, habetq; similitudinem cum ejus legis præcepto.
- 2 Beneficiati tenentur solvere decimam ex beneficio summo Pontifici eam exigenti. Ratio num. 3.
- 4 Causa, ob quam decima Papalis imponitur, debet esse

esse justa. Iusta autem in dubio presumetur. numero 5.

- 6 Decima beneficiorum concedi possunt laicis per summum Pontificem.
- 7 Laici decimas super beneficiis imponere non possunt: neq; inferiores. Pralati num. 9.
- 8 Laici exigentes ab ecclesie, ecclesiasticisque personis, earumve bonis tales, collectas, aut decimam, seu aliquam partem honorum sunt excommunicati.
- 10 Episcopus potest imponere, & exigere à beneficiis charitativum subsidium.
- 11 Concilium Constantiense quid de decimis Papalibus decernat.
- 12 Denunciari an debeat impositio decima Papali, & num. seqq.
- 13 Debitorian debeat denunciari, ut solvat. & cap. 6. numero 23.
- 14 Papa est supremus judex, & ordinarius.
- 15 Charitativum subsidium si ab Episcopo exigatur, & generalis subsidium à Papa, utrique prestandum erit. & si utrique non possit, prestabitur Papa. numero 16.
- 17 Decima Papalis solvitur de beneficiis, & num. seqq.
- 18 Privatio presupponit habitum.
- 19 Decima Papalis solvitur de omnibus beneficiis, ecclesiasticis redditibus.
- 20 Capella subjacent decima Papali.
- 21 Capella sunt beneficia ecclesiastica.
- 22 Canonicatus subjacent decima Papali. & num. 69.
- 23 Canonicatus sunt beneficia ecclesiastica.
- 24 Ecclesia cathedralis, Metropolitana, & Patriarchales subsunt decima Papali.
- 25 Plura habens beneficia in pluribus civitatibus, & dioecesibus, de omnibus solvet decimam Papalem.
- 26 Pralati, & clerici exules de suis proventibus ecclesiasticis decimas Papales persolvent.
- 27 Extrava. unic. de decim. in commun. que est Bonif.

256 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 28 Extravagans inserta in corpore iuris vim legibus habet; & sententia contra eam lata est nulla.
- 29 Papa respondendo, & definiendo super casu particulari, canonem & legem condit.
- 30 Extravag. un. de decim. nunc quoq; allegari possunt pro decisione.
- 31 Proventus, & redditus leprosariarum domorum Dd. & hospitalium pauperum non subjacent decima Papali. Quid vero de redditibus, qui superfluit ultra usus pauperum, & infirmorum num. 32.
- 33 Hospitalia pauperum & infirmorum, nomine beneficiorum proprie non comprehenduntur.
- 34 Hospitalia in beneficium non conceduntur: secus in hospitalibus militarium ordinum, aut aliorum religiosorum. num. 35.
- 36 Redditus hospitalium militarium ordinum, aut aliorum religiosorum an subjaceant decima Papali.
- 37 Moniales, aliaq; Regulares persona an solvant decimam Papalem.
- 38 Beneficia tenuia an subjaceant decima Papali.
- 39 Redditus ecclesiastici non excedentes summam annuam septem florenorum auri, decima Papal non subsunt. Secus si plura quis habeat beneficia, quae singula dictam summam non attingunt, simul autem collecta excedant. 40.
- 41 Pitantia monachorum non subsunt decima Papali.
- 42 Pitantia quid sint.
- 43 Relicta ecclesiae, ut ex iis emanentur perpetui redditus, non subjacent decima Papali: Secus in aliis legatis factus Pralatis ratione ecclesiarum, vel officiorum. 44.
- 45 Xenia Pralatis liberaliter facta non subsunt decima Papali.
- 46 Xenia quid sint, & unde dicantur.
- 47 Sylva an, & quomodo subjaceant decima Papali, & num. seq.

48 Af-

48 Aj
49 Pe

50 St

51 El

52 Re

53 Cle

54 Vic

55 Gr

56 Ob

57 Exp

58 E

59 D

60 Pro

61 Pro

62 De

63 Mol

64 Frue

65 L

66 q

67 Frue

68 M

- 48 *Affisa quid sit.*
- 49 *Pisces stagnorum, vel bellua garenaru, an, & quando decimentur a Papa.*
- 50 *Stagnorum, & pisciarum decima Papalis quando, & quomodo solvatur.*
- 51 *Eleemosyna, & oblationes an, & quando subjaceant decima Papali.*
- 52 *Rector parochialis, qui necesse habet conducere plures Capellanos, an de eorum solario, aut victu solvat decimam Papalem.*
- 53 *Clericus, qui per vicarium, vel firmarium ecclesiae sua servit, in eave residet, quomodo decimam Papalem solvet.*
- 54 *Vicariorum, & coadjutorum materia, remissive.*
- 55 *Grangia quid sint.*
- 56 *Obtinentes prioratus, grangias, domos, redditus, pensiones, vel census ab ecclesie seu monasterio an, & quomodo decimam Papam solvant.*
- 57 *Expensae monachorum, qui ex pacto ab obtainentibus Prioratus, grangias, & hujusmodi ex gratia tenentur, deduci non debent in solutione decima Papalis. Secus in obtainentibus ad justam firmam annuam. num. 58.*
- 58 *Procurationum decima an, & quando Papa sit exhibenda.*
- 59 *Procurationum materia, remissive.*
- 60 *Decima Papalis solvitur quoque de iis, qui consistunt in jurisdictione, mero imperio, regalibus, & similibus, deductis salariis moderatis iudicium & officialium, ac similiis personarum, sine quibus jurisdictione, & alia predicta nequeunt expendi. Secus in expensis, que sunt in vestibus, ac victualibus officialium, aut circa familiam Praetororum. num. 62.*
- 61 *Molendinorum, & furnorum seu potius reddituum, que ex illis percipiuntur, decima Papalis prastatur.*
- 62 *Fructuum arborum, & hortorum decima Papa exhibetur.*

- 65 Decima Papalis quomodo præstetur de his, quicon-
sumuntur usu, vel e su animalium. 81 Quo
66 Beneficia unita subjacent decima Papali, sive pri-
cipaliter, sive accessorie uniantur, sive alias qu-
modocunq;. 84 Anni
67 Decima Papalis imposta in una dioecesi solvetur
fandis beneficii illius dioecesis positis in aliu dio-
ecibus, & num. seq. 85 Ann
68 Decima Papalis est onus reale ecclesiarum, non pra-
diorum impositum personis ecclesiasticis pro ipsi
ecclesiis. 85 Quo
69 Canonicatum decima Papa exhibenda est. 85 Quo
70 Canonicis tenentur residere. 86 Color
71 Mensa grossa ut plurimum distinguitur a præbenda
& quotidianis distributionibus. Aliquando tu-
men succedit loco præbendarum. num. 72. Ali-
quando de ipsa mensa grossa solvuntur distri-
tiones. num. 73. 87 Pens
72 Mensa grossa canonicorum subjacet decima Papali,
ubi ea massa succedit loco præbenda, quamvis de-
cima absolute imponatur super beneficiis. 87 Pens
73 Subrogatum sapit naturam ejus, in cuius locum sub-
rogatur. 88 Pens
74 Mensa grossa, que in distributiones quotidianas de-
stinata est, tunc saltem subjacet decima Papali
cum ea imposta est super quibuscumq; proventi-
bus ecclesiasticis. 89 Pens
75 Quotidiana distributiones subjacent decima Papali,
ubi ea imposta est super omnibus beneficiis,
quibuscumq; proventibus ecclesiasticis. Idem ul-
timum imponeretur super redditibus, & obventionibus
ecclesiasticis. num. 79. Secus ubi dumtaxat im-
poneretur super beneficiis, vel eorum fructibus
num. 81. 90 Pens
76 Nomen proventus, generale est, & comprehendit
omnem redditum undecunque nobis obven-
tem. 91 Pens
77 Obventionis, & redditus nomen satis generale est.
82 Quo

81. Quotidiana distributiones nomine beneficii non veniunt; neq; nomine fructuum illius, aut in ejus valore computantur. num. 83.
84. Anniversaria, seu Mortuaria an subjaceant decima Papali.
85. Anniversaria non computantur in redditibus, seu valore beneficii; neq; in Bulla veniunt nomine proventuum, fructuum, reddituum, jurium, emolumentorum canonicatum, neq; etiam distributionum quotidianarum.
85. Quotidianarum distributionum nomine quid veniar.
86. Colonus, cui in contradicione aliqua gratia scienter non est facta, non tenetur ad decimam Papalem, sed eam solvet proprietarius.
87. Pensionarius tenetur pro rata pensionis ad decimam Papalem exhibendam, ex communi contra aliquos. Idem in charitativo subsidio. num. 88.
88. Pensionarius tunc non tenetur ad decimam Papalem, ubi pensio constituta fuit libera ab omni onere etiam decima. Secus si privilegium sit solum generale. num. 90. Aut si ei exemptioni per Papam derogetur cum clausula quorum tenores, &c. num. 91.
89. Clausula, quorum tenores pro expressis habentur, quam vim habeant.
90. Pensionarius exemptus ab onere solvendi decimam non potest cogi a collectore habente auctoritatem eam exigendi a quibuscumq; personis, non obstantibus quibuscumq; privilegiis.
91. Pensionarius non poterit molestari a collectore, qui exigit integrum decimam a Rectore beneficii.
92. Semel decimatum non debet amplius decimari; & semel exactum non debet amplius exigi.
93. Rector beneficii, qui integrum decimam solvit, potest uti retentione erga pensionarium.
94. Pensionarius tunc non tenetur ad decimam Papalem, cum pensio non excedit summam septem du-

- catorum. *Nisi plures pensiones quis obtineret
qua simul juncta eam summam excederent. num.
98. Id vero procedit etiam si fuisse talis pensio-
signata in beneficium. num. 99.*
- 100 *Pensio assignata ob remunerationem laborum,
obsequii etiam praestandi, non subjacet deinde
Papali.*
- 101 *Cardinalis pensionarius an teneatur ad decimam
Papalem, & num. 110.*
- 102 *Excommunicatio lata à collectore contrapensionis
rium exemptum ob non solutam decimam Papalem,
est ipso jure nulla. Idem in religiosis exem-
ab ejusmodi solutione. num. 103.*
- 104 *Excommunicatio lata à Prelato exigente procul-
tionem, vel ultra iuris formam, vel contra speci-
le privilegium sedis Apostolicae, est nulla.*
- 105 *Privilegiatus, ut non solvat decimam Papalem
collectore cogatur solvere, & solvat cum protec-
tione, quod intendit non prejudicare suo privi-
legio, talis protestatio eum juvat. Idem in privili-
giato, ne solvat charitativum subsidium. num.
106. Idem ubi nulla protestatio accessit, sed pro-
vim exorta fuit solutio. num. 107.*
- 108 *Privilegiatus ne solvat decimam Papalem, si sol-
vat sponse aut sine ulla protestatione, aut tunis
prejudicet.*
- 109 *Privilegio an renunciare quis censeatur per
cum actum contrarium.*
- 110 *Cardinales non tenentur solvere decimam Papalem de suis beneficiis. Idem in charitativo sub-
dio generali imposito à Papa. num. III.*
- 112 *Cardinales in materia praecipue penali, & revo-
atoria privilegiorum non comprehenduntur in ge-
nerali constitutione Papa, neq; in regulis cancellariae. num. II.*
- 114 *Cardinales sunt pars corporis Papa; & dicuntur
lii primi gradus. num. II. & à summo Pontifici
vocantur filii, sicut Episcopi fratres. num. II.*

117 Tr

- 117 Tributa non exiguntur à filiis, sed ab alienis.
- 118 Cardinales an generali constitutione comprehendantur.
- 119 Cardinales an teneantur ad generale subsidium.
- 120 Favor si. le maximus est.
- 121 Favorabilis dispositio comprehendit etiam Cardinales.
- 122 Clausula, cuiuscunq; status, gradus, præeminentiæ, vel dignitatis existant, comprehendit etiam S. R. E. Cardinales.
- 123 Cardinales hodie semper eximuntur à solutione decimarum Papalium.
- 124 Collectores, aliiq; officiales deputati ad exigendas decimas Papales in aliquo loco non tenentur ad decimam beneficiorum, qua& ibi habent; sicut in charitativo subsidio.
- 125 Argumentum à charitativo subsidio ad decimum Papalem jure procedit.
- 126 Decima Papalis munus, seu onus extraordinarium est, ac patrimoniale. num. 146.
- 127 Munus ordinarium quod sit.
- 128 Exemptus simpliciter intelligitur saltem exemptus ab oneribus extraordinariis.
- 129 Officiales, & collectores sunt immunes à solutione extraordinarii oneris.
- 130 Portio exemptorum à solutione decima Papalis an, & quomodo accrescat reliquo clero, cum quo Camera convenit de certa summa, & num. leqq.
- 131 Exemptio aliquorum non liberat universitatem ab onere etiam ad ratam.
- 132 Exemptio aliquorum si universitatem nimis gravat, quid faciendum.
- 133 Motus proprius quos pariat effectus.
- 134 Clausula, ex certa scientia, effectus.
- 135 Divisio decima convente quomodo fiat inter clericum, remissive.
- 136 Episcopus una cum clero potest ad sui prajudicium aliquos eximere à solutione decima Papalis.

137 Excommunicatus, & intrusus an teneantur ad decimam Papalem.

138 Successor in beneficio, an predecessor, ejusq; heredita neantur ad decimam Papalem.

139 Componere non potest collector decimarum Prelum sine speciali mandato cum iis, qui solvent, de certa aliqua summa. Nisi haberet generale mandatum cum libera. num. 140. Vel ne compositio tenderet ad commodum Papa, semper. num. 141. Quod multo fortius possumus merarius Papa. num. 142.

143 Princeps secularis, cui Papa concessit decimas beneficiorum sui dominii, licite potest componere cum beneficiatis super solutione decima.

144 Distributio oneris decima Papalis quomodo facienda inter non exemptos, & num. scqq.

145 Solutio veri valoris beneficiorum cum plures du ma imponuntur, quomodo fiat.

146 Solutio decima Papalis regulariter fieri debet in ratam beneficiorum.

147 Solutio decima Papalis fieri debet in pecunia.

148 Solutio decima Papalis fieri debet in moneta currenti in locis reddituum, de quibus solvenda est. Neq; cogetur quis eam cambire, num. 149. Quod autem si duas moneta pariter currant eo loco, inter ave magis. Aut si post tempus impositionis, aut privilegii mutetur. num. 150.

151 Taxa attendi non debet in solutione decima, ubi Papa eam imponit, & expresse colligi vult non attuta ullataxa. Secus si simpliciter imponatur super beneficium, eorumque fructibus. num. 152.

153 Taxa consueta dicitur, quae est legitime prescripta per 40. annos: & ratio, num. scqq.

154 Prescriptio legitima in rebus ecclesiasticis est quod dragenaria.

155 Consuetudo prater iis, quae tangit iura ecclesiastica, requirit 40. annos.

156 Prescriptio centenaria cur non requiratur in taxa

decima Papalis, cum alioqui ea necessaria sit contra Romanam ecclesiam.

157 Taxa, qua non sit observata per 40 annos, neq; beneficiati, neq; Camera Apostolica in exactione decima tenetur stare.

158 Consuetudo per unicum actum non inducitur.

159 Consuetum an pluribus vicibus aumtaxat verificetur.

160 Vnicus actus, post quem transacti sint 40. anni, facit taxam consuetam, & num seqq.

161 Observatio ultima an attendatur, & num. 158.

162 Manutenendus quisq; est in sua possessione.

163 Vnicus actus sufficit, ut quis in sua possessione manuteneatur.

164 Beneficium semel taxatum ab habente potestatem taxandi, habetur pro taxato, nisi interveniat actus contrarius.

165 Beneficium consuetum clericis secularibus assignari quodnam dicatur.

166 Vnicus actus successivus consuetudinem inducit.

167 Taxatio facienda est in exactione decima Papalis, ubi non sit facta, & quomodo ea fiat, n. 168. & seqq.

168 Taxatio an procedere debeat juramentum.

169 Vocandi sunt ad taxationem decima Papali omnes, quorum interest.

170 Taxari possunt a collectore beneficia non taxata ab aliquo speciali mandato.

171 Compensatio opponi potest in exactione decima Papalis, & num seq.

172 Compensatio quando obiciatur Fisco.

173 Aes alienum non deducitur in solutione decima Papalis.

174 Superiori census solvi debet ante omnia.

175 Expensa necessaria, qua sunt gratia colligendorum fructuum deducuntur in solutione decima Papali.

176 Expensa, qua sunt in castrorum custodibus, aut aedificiis construendis, vel conservandis, non deducuntur ex decima Papali. Item nec illa, qua pro villis tuendis sunt in guerris, seu cavalcatu. du-

- 178 Item illa, qua sunt professatis, reparacionibus molendarum, & similibus num. 179. 200
- 180 Expensa deducenda in solutione decimorum Papalium, remissive. 202
- 181 Collector decimorum Papalium est judex, habens jurisdictionem. 203
- 182 Procurator fisci utitur jurisdictione, & officio iudicandi. 204
- 183 Stylus curia Romana attendendus est. 205
- 184 Collector Papae deputatur cum facultate exercendi censuras. 206
- 185 Censura ferri non possunt, nisi ab habente jurisdictionem. 207
- 186 Collector est judex delegatus, non autem ordinarius. 208
- 187 Legatorum jurisdictione in omnibus concurrit cum ordinariis. 209
- 188 Collectores improprie vocantur nuncii sedis Apostolice, & gaudent aliis privilegiis, & honoribus. 210
- 189 Delegati ad universitatem causarum dici possunt ordinarii. Secus si ea universitas sit personarum, non causarum. num. 190. 211
- 191 Delegatus potest compelli ad recipiendam delegationem. 212
- 192 Collectoria, & subcollectoria officium confertur in invitum. 213
- 193 Collector Papae quandonam potest dici negotiorum gestor. 214
- 194 Laicus non potest esse collector Papae cum facultate censurandi. 215
- 195 Laicus non est capax jurisdictionis ecclesiastice, neque potest exercere censuras. Neg. esse vicarius Episcopi. num. 196, & an ex licentia Papae num. 197. 216
- 198 Laicus num possit deputari collector cum facultate exercendi censuras ex certa scientia Papae. 217
- 199 Laicus potest deputari nudus exactor decimorum Papalium. 218
- 200 Coll.

- 200 Collector Papa debet transcendisse 18. annum etatis. Idem in delegato. num. 201.
- 202 Collector decimorum Papalium debet esse persona qualificata, juxta tex. in cap. statutum, § 1. de rescript. in 6. & clem. et si principalis, de rescript. Idem in subcollectore, in quem translata sit tota potestas. num. 203. Secus ubi utriq; demandatum fuisse nudum ministerium. num. 204.
- 205 Collector Papa potest sine speciali commissione deputare subcollectorem. Imo & plures nisi ei fuerit limitata facultas ad unum. num 206. Quin etiam si limitata fuerit ad unum, poterit plures successive substituere. num. 207. Sed tunc unum substituendo, alter revocaretur. num. 208.
- 209 Delegatus Principis potest subdelegare.
- 210 Procurator sive generalis ad negotia, sive specialis ad aliquem actum, sive effectum potest substituere.
- 211 Collector Papa non potest deputare subcollectorem, ubi in commissione essent aliqua verba, per quae colligatur electam fuisse industriam personae, & num seqq.
- 212 Industria persona per qua verba censeatur electa.
- 213 Industria persona electa censemur in magno, & arduo negotio.
- 214 Arduum, & magnum negotium quodnam sit, iudicu arbitrio relinquitur.
- 215 Decimas Papales exigere non est magnum, & arduum negotium.
- 216 Subcollector prius deputatus quando censeatur revocatus etiam non facta de eo mentione per posteriorem deputationem.
- 217 Collectoris facultas, & officium quando censeatur transire ad successorem in dignitate.
- 218 Collectoris facultas, & potestas probanda est per litteras, & non per testes.
- 219 Episcopi, aliique Pralati non debent accedere ad suas ecclesias, in eis recipi, sine literis provisiorum.

- 220 Collectoris facultas, etiamsi sit persona illustris, honesta probanda est per literas. Idem in delegato. num. 221. 240
- 222 Collectoris facultas non probatur per transumtali-
terarum, sed tantum per originalia. 241
- 223 Originalia regulariter exhibenda sunt, non au-
tem exempla. 241
- 224 Transumtum literarum collectoris probat ejus fa-
cultatem, ubi nulla lite pendente sumtum ful-
servata forma cap. fin. de fid. instrum. Aut sum-
tum fuit ex registris Bullarum Papa. num. 225. 242
- 226 Collectoris facultas probari potest per testes, quando
collector esset deputatus in urbe ubi moratur Pa-
pa. Idem forte in nudo exactore. num. 232. 242
- 227 Tenor literarum Collectoris amissarum probari
potest per testes. Idem in delegato; licet aliqui con-
tra num. 228. 245
- 229 Subcollectoris facultas probari potest per testes. Con-
trarium alii. num. 230. 246
- 230 Testes, & instrumenta regulariter parem vim ha-
bent in probatione. 247
- 232 Collectoris facultas probatur per testes, ubi is nudit
exactior est. 248
- 233 Subcollectoris facultas probatur per literas collecto-
ris cum ejus sigillo sine manu Notarii, aut subscri-
ptione testium. 250
- 234 Subdelegationes probantur per sola sigilla delegato-
rum. 251
- 235 Collectoris, seu subcollectoris facultas probari non
potest per communem hominum existimationem,
& num. seqq. 254
- 236 Lex Barbarius, ff. de off. præt. quando locū habeat. 254
- 237 Collector decimarum Papalium potest excommu-
nicare, suspendere, & interdicere non solventes
decimas. 256
- 238 Delegatus potest censuras exercere. 258
- 239 Episcopi non solventes decimas Papales quomodo,
& quo ordine puniantur. 259

240 Ex.

- 240 Excommunicatio solum generalis ferenda est in Episcopos. Abbates, aliasque personas ecclesiasticas honorabiles non suspectas, ubi solum, de quantitate, & estimatione fructuum circa solutionem decima Papalem agitur.
- 241 Solventes loco decima Papalis minus debito excommunicari possunt specialiter exceptus Episcopis, Abbatibus, & aliis personis non suspectis.
- 242 Interdictum generale contra civitatem ferri non potest a collectore, ob non solutionem decima Papalis. Idem in quovis debito pecuniario, numer.
- 243 Secus si prius lata sententia excommunicationis in singulares personas, ea contemta fuit. numer. 244.
- 245 Excommunicationis contemtus est causa immediata interdicti generalis.
- 246 Monitio quomodo facienda sit clero, vel collegio, ut solvat decimam Papalem.
- 247 Generalis sententia quomodo ferenda sit in non solventes decimas Papa.
- 248 Collector, & subcollector possunt aliis poenis multilare non solventes, quam censurus. Subcollector tamen minorem poenam infligere potest. numero 249.
- 250 Privare non potest collector beneficio non solventem decimam Papalem.
- 251 Capi possunt personaliter non solventes decimas Papales. Imo etiam Rectores universitatum, & capita collegiorum pro suis collegiis. num. 252. Nisi beneficiari essent Doctores actu legentes. n. 253.
- 254 Bracchium seculare non potest a collectore invocari sine speciali mandato. Secus regulariter in delegato. n. 255.
- 256 Vasa sacra, & hujusmodi non possunt capi in exactione decima Papalis. Idem forte in iis, qua sunt promiscuo usui deputata. n. 257.
- 258 Magis dignum trahit ad se minus dignum.
- 259 Vasa sacra, & hujusmodi ornamenta divino cultu

268 ALEX. MONET. TRACTAT.

- 268 tui deputata non possunt per collectorem accipiri.
 269 gnorietiam à sponte dantibus.
- 260 Collector capienti vasa sacra an possit violenter
 resisti.
- 261 Excommunicatio lata per collectorem contra non
 exhibentes vasa sacra est nulla.
- 262 Collector capiens res notorie sacras potest ab ordi-
 nario puniri.
- 263 Collector decimarum Papalium quomodo liberal-
 possit, & quietare solventes, aut etiam non sol-
 ventes.
- 264 Collector decimarum tenetur solventi, si illud pe-
 tat, instrumentum liberationis facere.
- 265 Executive an procedatur in exactione decima Pa-
 palis, & quomodo, cum seqq.
- 266 Ignorantiā edicti allegans & probare volens, quan-
 do audiatur, remissive.
- 267 Appellari potest à collectore multis in casibus. Ut si
 nimis brevem terminum statuat ad solvendum,
 num. 268. Item ubi capit pignoris loco res notorie
 sacras, vel cultui divino deputatas, nu. 269. Re-
 gulariter non potest. num. 276.
- 270 Appellari potest à collectore rejiciente exceptionem
 subreptionis, ubi multi impetraverunt immuni-
 tatem à decimis Papalibus non facta mentione de
 priori aliorum impetracione. Item si à privilegia-
 tis decimam exigat. num. 271.
- 272 Causa decimarum Papalium plenarie tractari de-
 bet, si questio sit inter clericum, & eum, cui Papa
 concessit decimam beneficiorum. Idem ubi questio
 est inter duos clericos, puta titularem, & pensiona-
 rium. num. 273.
- 274 Causa decimarum Papalium summarie tractatur,
 ubi questio est inter clericum & cameram.
- 275 Summarie proceditur in exactionibus functionum
 fiscalium, tributorum, & collectarum.
- 276 Summaria causa est ubi res non patitur dilatio-
 nem, ut in alimentis futuris.

DE

DE DECIMIS PAPALIBVS.

CAP. IX.

Seu

Appendix ad hunc tractatum.

DIXIMUS hucusque de decimis, quas spirituales
vocant, ea qua potuimus tum brevitate, tum per-
spicuitate; nunc reliquum est pro complemento hujus
tractatus de decimis, ut de Papalibus quoque eodem
fere quæstionum ordine servato dicamus.

Quæro PRIMO, De origine, & causa hujus im-
positionis decimarum?

PRIMA CONCLUSIO. Hę decimæ, quæ summo
Pontifici à clericis solvuntur, originem † habent à le-
ge veteri, vel potius cum ejus præcepto similitudinem
habent; ad ejus enim legis similitudinem præceptæ
quoque fuerunt in Evangelica lege à summis Pontifi-
cib. decimæ, ut in specie tradit S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1.
Sot. l. 9. de just. & jur. q. 4. art. 1. & alii, quos supra recen-
suimus c. 1. q. 2. Habentur ergo Num. 18. hęc verba; Lo-
catusq; est Dominus ad Moysen, dicens; Pracipe Levitis,
atq; denuncia, cū acceperitis à filiis Israel decimas, quas
dedi vobis, primitias eaurum offerte Domino, id est, deci-
mam partem decimæ, ut reputetur vobis in oblationem
primitivorum tam de areis, quam de torcularibus, &
universis, quorum accipitus primitias, offerte Domino, &
date ea Aaron sacerdoti, cuius deinde præcepti execu-
tionem quandam habemus 2. Esdr. 10. ad fi. his verbis:
Erit autem sacerdos filius Aaron cum Levitus in decimis
Levitarum, & Levita offerent decimam partem deci-
ma sua in domo Dei nostri. Ex quibus verbis paret præ-
ceptum fuisse in veteri legi Levitis, ut de suis decimis
decimas solverent summo sacerdoti Aaron, eorumque
filiis, ac descendentibus, qui in sacerdotio succede-
bant. Ad ejus ergo præcepti similitudinem licet exi-
git summus Pontifex decimas à clericis, qui eam exi-
gunt

2 genti † solvere tenentur, ut in hac specie adnotarunt
inter ceteros Abulen. super Matth. 25. q. 74. S. Thom. d. q.
87. art. 4 ad 3. arg. Sot. d. q. 4. art. 4. ad finem. Covar. li. i.
var. resol. c. 17. nu. 3. & Rebus. tract. de decimu, q. 3 nu.

3 3 Quorum auctoritati accedit † & illa ratio, quam af-
fert D. Thom. loc. cit. naturalis enim, inquit, ratio di-
gitat, quod illis, qui habent curam animarum, de com-
muni multitudinis statu provideatur; Vnde possint ex-
quie ea, quae pertinent ad communem salutem; quam et-
iam rationem innuit Card. Zab. post alios d. clem. fin. &
Abb. loco mox citan.

4 SECUNDA CONCLUSIO. Justa de causa † im-
ponenda est hæc decima, & urgente aliqua necessitate,
puta pro expeditione belli contra hostes fidei; ita col-
ligitur ex Conc. Const. sess. 43. & extrav. unica. que in-
cipit declarationes, ibi, pro prosecutione guerra ac ne-
gotii regni Sicilia contra hostes, & est Bonif. VIII. sub tit.
de decim. in commun. atque ita in specie tradunt gloss.
& Doct. in clem. fin. eod tit. Rebus d. num. 3. Sotus Tho-
stat. & Covar. loco cit. Abb. post Host. c. 2. nu. fin. de de-
cim. ubi tamen subdit Abb. id facere Pontificem de po-
testate absoluta, non autem ordinaria. Justa autem de
5 causa † motum fuisse Pontificem censemendum erit, do-
nec aliud constet, iuxta text. in c. cum à nobis, in fin. de
rest. & clem. unic. de probat. gloss. in l. relegati, C. de pœn.
cum alius late traditis, per Alciat. de præsumt. reg. 3. præ-
sumt. 8. Menoch. eod. tract lib. 2. præsumt. 1. n. 1. & multu-
seqq. & Ant. Gabr. commun. concl. libr. 3. tit. de jur. quæs.
non tollen. concl. 3.

6 TERTIA CONCLUSIO. Quamvis à summo Pon-
tifice possit inferioribus etiam laicis † concedi decima
super beneficiis, ut patet ex d. clem. fin. ubi gloss. & Doct.
7 tamen non modo ab iisdemmet laicis † constitui, &
imponi non potest, ut in specie adnotavit Rebus d. q. 3.
nu. 4. & satis patet ex c. clericis, in princ. & §. 1. de im-
8 mun. eccles. in 6. ubi excommunicantur † laici quicun-
que exigentes ab ecclesiis, & ecclesiasticis personis, ea-
rumque bonis raleas, collectas, seu dimidiā, decimam,

aut

aut al-
bus P-
libus,
3. nun-
exige-
proba-
subsid-
decim-
43. in-
prohib-
ecclesie-
servan-
liter s-
Gutti-
filio, &
R. E. &
commu-
vel pri-
vincia-
parte,
te dum-
stant. I-
tæ mai-
pressai-
decim-
ritur, v-
ipſa de-
18. Pre-
bus † c-
de ser-
litur is-
ration-
Const-
impos-
ne illu-
etiam-
illius l-
veteri-

aut aliam partem bonorum: Sed neque † ab inferioribus Prælatis, puta Episcopis, Archiepiscopis, & similibus, ut ex d. clem. fin. colligunt ibi Duct. & Rebus d. q. 3. numer. 5. Poterit tamen Episcopus † imponere, & 10 exigere charitativum subsidium, ut late & optime comprobant Bellenz. & Remig. de Gonn. in tract. de charit. subsid. q. 1. & seqq. Idem quoque expressius, quod ad decimas spectat, prohibetur † in Conc. Constant. sess. 11 43. in hæc verba: Præcipimus, & mandamus, jura, qua prohibent inferioribus à Papa decimas, & alia onera ecclesie & personis ecclesiasticis imponi, districtus observari. Per nos autem nullatenus imponantur generaliter super totum clerum, nisi ex magna, & ardua causa, & utilitate universalem ecclesiam concernente, & consilio, & consensu, & subscriptione fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & Prælatorum, quorum consilium commode haberi poterit, nec specialiter in aliquo regno, vel provincia, nisi consultus Prælatis ipsius regni, vel provincia, & ipss non consentientibus, vel eorum majori parte, & eo casu per personas ecclesiasticas, & auctoritate dum taxat Apostolica levantur. Hæc ex Concil. Constant. Ex cuius verbis, nō modo satis, nisi fallor, probatæ manent duæ postremæ conclusiones, sed etiam expressam formam habemus hujusmodi impositionis decimarum. Quare dum Rebus d. num. 3. vers. 2. requiriatur, vult, quod post impositionem decimæ † decima 12 ipsa denuncietur, tum propter allegatum locum Num. 18. Præcipe Levitis, atq; denuntia, tum quod debitoribus † denuntiari debet, ut solvant, l. quidam Iberius, ff. 13 de servit. urb. præd. Doct. in l. vinum, ff. si cert. perat. fallitur is, ni ego fallor, tum in conclusione ipsa, tum in ratione. Etenim tam ex supradictis, & verb. Concil. Constant. quam ex usu ipso, & praxi liquet, sufficere impositionem ipsam in scriptis fieri cum subscriptio- ne illustrissimorum Cardinalium, & publicatione, seu etiam affixione in acie campi Floræ. Rationes quoque illius leves sunt; neque enim præceptum illud legis veteris nos obstringit in Evangelica lege, cum judicia- le po-

le potius sit, ut etiam infra dicemus, neque denuncia-
tio illa, de qua Num. 18. est actus aliquis post imposi-
tionem, imo fuit ipsamet impositio ex Dei mandato.
Neque urget illud simile de denunciatione, quæ si
debitoribus, ut solvant, cum ea fiat auctore judice;
summus autem Pontifex cum sit Christi vicarius, su-
14 premus † etiam judex, & ordinarius est, c. iuncta 9. q. 3.
¶ cap. licet, de elect. cum simil. quare supervacanca eis
ulterior denunciatio.

15 **QUARTA CONCLUSIO.** Si concurrat † Episco-
pus in exactione charitativi subsidii, & Papa in ex-
actione generalis subsidii, & uterq; exigat ex justa cau-
sa, utriq; præstandum erit, ut post Ant. Buir. & Doct. in
c. cum nuper, de cens. tradit Bellenz. in d. tract. de chari-
tat. subsid. q. 63. num. 1. quem etiam sequitur Remig. di
Gonn. in simil. tractat. q. 54. num. 1. quod si utrique præ-
16 stari non possit, † præstabitur Papæ, ut ibid. probant
Bellenz. & Remig. n. 23. & 4.

QUÆRO SECUNDO. De quibus beneficiis, eorum
ve fructibus solvarur hac decima Papalis?

17 **PRIMA CONCLUSIO.** Decima hæc † solvitur de
beneficiis; patet ex tex. d. clem. si primis verbis, si bene-
ficiorum decima, &c. & admittunt, tum ibi, tum alibi
passim Doct. male igitur Rebus. d. q. 3. n. 4. vers. quarto,
quod hac decima imponatur, tradit, has decimas sollem
imponi super decimis beneficiorum, auctoritate allata, Nû.
18. ibi, decimam partem decima. Ex quo concludit, hæc
decimam non posse imponi ei, qui decimas non habe-
ret, quia privatio † præsupponit habitum, cap. ad dis-
solvendum, de deßpons. impub. cum simil. male inquam
& absque solido fundamento id tradit Rebus. vel ob
eam unicam rationem, quod licet hec impositio deci-
mæ Papalis ad similitudinem fortasse illius decimæ,
quam in veteri lege solvebant Levitæ summo sacerdo-
ti, introducta sit, ut supra admonuimus; tamen illud
præceptum, sicut & ceterarum decimarum, cum ju-
diciale potius sit, aut ceremoniale, quam morale, ne-
quaquam adstringit Christianos in Evangelica lege, ut
fuse

fuse o
aliis d
mur;
plicat
cip.
S E
mnibu
Papale
post ali
subsid.
solven
per, de
gloss. i
benefi
ordina
praben
cundo
rum ei
quaren
in † ca
late Be
iam ci
de om
vag u
alii cle
suis †
ut in e
vero a
tur, d
dicam.
cipiu
ter, d. c
ca, de a
nicula
Ponti
ligi vi
Pontif
extrav

fuse ostendimus superius hoc eod. tract. c. 1. q. 2. cum de aliis decimis, quæ sacerdotibus solvuntur, loquere-
mur; quod etiam præter alios ibi allatos optime ex-
plicat Ang. de Chavas. in sum. ver. decima, circa prin-
cip.

SECUNDA CONCLUSIO. Regulariter † de o- 19
mnibus beneficiis, ecclesiasticisq; redditibus decimæ
Papales solvuntur, ut satis patet ex d. extrav. & tradit
post alios Card. d. clem. fn. in princ. Bellenz. de charitat.
subsid. q. 73. & seqq. Unde infertur primo, de Capellis † 20
solvendam esse decimam, ut patet ex Compos. inc. nu-
per, de decim. Rebuf. d. q. 3. num. 6. & singulariter voluit
gloss. i. d. clem fin. in fi. constat enim, inquit, illas esse † 21
beneficia ecclesiastica; ex quo sic sunt per Episcopum
ordinata, c. quasitū, & c. pen. 1. q. 3. & c. significatum, de
praben. quam gloss. Doctor. ibi sequuntur. Infertur se-
cundo, idem † dicendum esse de canonicatibus. Cla- 22
rum enim est, eos esse beneficia † ecclesiastica, c. con- 23
quarente, & c. pen. de cler. non resid. cum aliis tex. Idem
in † cathedralibus, metropolitanis, & Patriarchalibus, 24
late Bellen. d. q. 73. Tertio, quod si quis in pluribus et-
iam civitatibus, & diœcesibus plura habet beneficia,
de omnibus † decimam solvet, ut habetur in d. extra- 25
vag un. versic quod si in diversis. Imo etiam Prælati, &
alii clericis exules, cujuscunque dignitatis existant, de
suis † proventibus ecclesiasticis decimas persolvent, 26
ut in ead. extrav. disponitur vers. Prælati autem. Quod
vero attinet ad redditus & proventus, multa inferun-
tur, de quibus hac ipsa conclusione & sequentibus latius
dicam. Aliqua ramen beneficia, & aliqui redditus ex-
cipiuntur, de quibus ut plurimum per Doct. communi-
ter, d. clem. fi. Bellen. loco cit. & text. in cit. extrav. une-
ca, de decim in commun. Quæ extravagans † licet par- 27
ticularis constitutio esse videtur de decimis, per eum
Pontificem Bonifacium iunc impositis, ut etiam col-
ligi videtur ex ejus princ. atque adeo exprimere ejus
Pontificis morte, sicut de extrav. ex debito, de elect. &
extrav. ad regimen, de praben. in commun. tradiderunt

S

Doct.

Doct. quos recensuimus, & secuti sumus in nostro tractatu de option. cap. 3. num. 4. tamen, cum in hac extrav. un. de decim. non adsit verba sufficientia, ex quibus appareat, velle illam expirare morte sua, prout illa extrav. ad regimen, dicitur, donec miseratione di-
vinæ clementia nos universalis ecclesia regimini præ-
sidere concesserit, &c. & in extrav. ex debito, habetur, donec Christi dignatio non dignabitur universalis ec-
clesia sponsa sua regimini præsidere, &c. cumque haec
extravagans sit certa & nota, nec vagetur, sed sit inserita
28 in corpore juris, vim tamen habet legis, ita, ut sententia con-
tra eam lata sit nulla, per ea, quæ tradunt Doct. in c. pa-
storales, de fid. instr. & in l. prolatis, ff. de re judic. & plati
in his terminis Franc. Pavin. in prælud. ad extrav. 10. 21.
& Hieron. Clar. in prælud. ad extrav. commun. eique
tamquam legi generali standum erit. Neque oberrit
quod de particulari illa decima loqui videatur, cum
Papa respondendo, & definiendo super particulari-
29 suam canonem condat, c. ex multa, in princip. de vot. &
vot. redempt. ubi Doct. gloss fin. c. consultationi, de temp.
ord. Abb. c. fi. colum. 3. de jur. cal. cum aliis quos refert, &
sequitur Felin. c. 1. num. 77. de constit. Ex quibus sequi-
tur, quod cum quæstio aliqua, aut dubitatio circum-
30 positionem decimarum oriendi contingat, tamen ad hanc ex-
trav. recurrentum sit, prout etiam recurrentum mon-
net Rebuf. d. q. 3. num. 6. & quotquot Doct. aliquid de
hisco decimis scripserunt, eam passim pro decisione al-
legant. Excipiunt ergo (ut unde discessimus rever-
sum) nonnulla beneficia, certique redditus ab hujus-
modi solutione decimarum, nisi de iis expressa me-
tio fiat, cum decima imponitur; quorum aliquor hinc
& seqq. conclusionibus luter recensere,
31 Primo quidem excipiuntur redditus, & proventus
leprosiarum domorum Dei, & hospitalium pau-
perum, qui in usus leprosorum, infirmorum & pauperum
convertuntur; de iis enim decima non solvetur, ut dis-
ponitur in d. extrav. un. vers. de redditibus, & not. Re-
buf. d. q. 3. num. 4. Felin. c. de quarta, n. 18. de prescript.
gloss.

gloss. & ceteri. d. clem. fin. ubi Card. q. 3. singulariter dicit quod, quamvis Lap. (quem deinde secutus est ibidem Imol.) afferat se consuluisse † deberi decimam ex redditibus, qui supersunt ultra hos usus pauperum & infirmorum, tamen debent potius expendi in usus aliorum pauperum, vel conservari ad supervenientiam majoris numeri pauperum, ex quo sic fuerant redditus deputati, c. quia contingit, de relig. dom. & c. si propter, de rescript. in 6. Card. sequitur idipsum late probans Bellenz. d. tract. de subsid. charit. q. 68. num. 3. Ratio vero, cur hujusmodi redditus decima Papali non subsint, ea etiam esse potest, quoniam † hospitalia illa nomine beneficiorum proprie non comprehenduntur; quo argumento utitur à contrario sensu in Capellaniis gloss. i. in fin. d. clem. fin. de decim. unde per literas super provisione quorumlibet clericorum directas, de xenodochiis, leprosariis, eleemosynariis, seu hospitalibus, nulli potest provideri, nisi hoc in literis caveatur expresse, ut disponit ad literam tex. in clem. per literas, quae est 2. de prabend. & dig. Imo, neque hospitalia in beneficium conceduntur, nisi in illorum fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionem (per superiorem confirmandam, ut exponit gloss.) sit de Restore loci hujusmodi providendum, ut cavetur in clem. quia contingit, quae est fin. §. ut autem, de relig. dom. Secus vero dicendum erit † de hospitalibus militarium ordinum; aut aliorum religiosorum; nam & ea in beneficium conferri possunt, d. clem. quia contingit, §. pramissa vero, neque sub nomine eorum hospitalium, de quibus in extravag. apte continentur, cum ad usus illorum infirmorum, & pauperum omnes eorum redditus per se non sint destinati; sed potius ad militum illorum, seu religiosorum sustentationem, cum onere tamen aliquo vel hospitalitatis, vel certe eleemosynæ, & largitionis, quare † ex iis redditibus, qui ultra hæc omnia supererunt, solvenda erit de iis decima, quæ omnia etiam colliguntur, & optime confirmantur ex late traditis per Bellenz. de charit. subsid. q. 38. & 68.

37 Secundo excipiuntur moniales, aliæque † regulares personæ, quarum redditus, & proventus ecclesiasticæ adeo sunt tenues, quod de illis sustentari non possunt sed pro habendo vitæ suæ sustentationem necessitate habent publice mendicare, ac eleemosynas publice petere; ita habetur ad verbum *in d. extrav. un. vers. moniales*, & not. gloss. *1. d. clem. fin.* & post alios fusc. Bellent. *d. tract. q. 30. & 77.* & Remig. de Gonn. *in simil. tract. de charit. subsid. q. 37. nu. 14.* ubi etiam cum sequentibus

38 idem probat † in aliis tenuibus beneficiis ceterorum clericorum post *Gem. cons. 85. vers. ex quibus concludatur, & alios*; quod etiam patet *ex seqq.*

Tertio, seculares clerici, quorum ecclesiastici redditus, & proventus anni summam septem florenorum auri non excedunt, eam † decimam non præstabunt ut cavyetur *in d. extrav. vers. seculares quoque clericorum adnotavit Gig. in tract. de pension. q. 59. nu. 7.* ubi etiam exponit florenos auri pro ducatis, & optime; & ita intelligit, & observat Romana curia, quod idem de Capellis, quæ non excedunt viginti libras, quod nimis de iis decima non solvatur, tradit *Rebuf. d. q. nu. 6. post Collect. in c. nuper, de decim.* Si tamen † una persona plura habet beneficia, quorum nullum percepit dictam summam septem florenorum aurum attingat, simul tamen collecta eam excedant, de manibus illis, & singulis decima persolveretur, sed non solvetur † de pitantiis monachorum: ita declaratur, *in d. extrav. versic. si vero, eas autem pitantias & expere nos possumus, vel pro stipendiis, quæ dantur monachis, ut inserviant ecclesiæ, vel etiam pro portionibus quæ illis dantur, aut debentur ad eorum victum, & moribus congruam sustentationem, ut patet ex tradit. per Auct. Germon. de sacr. immunit. lib. 3. cap. 17. nu. 17. & tract. de indul. Apost. §. per qua sublatis, nu. 10. nec non quæ ex adductis per Henrig. in sum. Theol. mor. lib. 9. quiescit, & vero missa sacrificio c. 22. tom. 1.*

Quarto de his, quæ à Christi fidelibus relinquuntur ecclesiis, ut ex his perpetui cimantur redditus, decimæ quadri se

gulares
esaltici
possunt
esse ha-
ce pen-
C. moni-
Bellen-
. tradi-
tentibus
cerorum
conclu-
ci reddi
enorun
stabum
lerici,
ibit etiam
verb. xenium.

non † solvitur, ut habetur in d. extrav. un. versic. simili- 43
ur de his, de aliis ramen legatis, quæ Prælatis, & aliis
personis ecclesiasticis, non personarum, sed ecclesia-
rum vel officiorum ratione relictæ decima † persolvatur, 44
ut dicitur in ead. extrav. vers. de legatis quoq;. De ele-
mosynis autem, & aliis oblationibus dicam inferius
vers. 8. de eleemosynis.

Quinto, De xeniis, Prælatis & aliis personis ecclesia-
sticis liberaliter factis, nō solvetur † decima, prout sub- 45
ditur in ead extrav. vers. item de xeniis. Sunt autem Xe-
nia † proprie munuscula, quæ hospitibus dantur; ξενίος 46
enim græce hospes est; unde xenodochium, hospitale,
& similia; sed & sumitur etiam xenium pro quolibet
munere ac dono, l. solent, ff. de off. procons. Plura de his
videri possunt apud Ant. Nebriss. in vocabul. utr. jur.
& eundem, ac Hier. Verrut. & alios in Lexico juris,
ibidem verb. xenium.

Sexto, Ex d. extrav. versic. declaramus, etiam habe-
m de C. ur, quod de sylvis † quoque seu nemoribus, quæ non 47
od dimi-
to consueverunt vendi, nō solvitur, nisi forte aliquid de
d. q. j. n. is venditum fuerit durante decima, & tunc aestima-
tur, quantum valere debent anni redditus partis
per se ac-
tenditæ secundum assisiam (hoc est † secundum ju- 48
aurinor-
dum pretium à Principe statutum, per ea, quæ late tra-
it, deo
in Remig. de Gonn. tract. de charit. subsid. q. 60. nu. 1. &
, sed non
i. seu, ut paulo post in ead. extrav. unic. dicitur, firmam
declarantur anuam, arg. eorum, quæ tradit gloss. in c. penult. verbo,
s † expi-
fissos, de cler. non resid. hoc est, conventionem de cer-
tum moni-
a summa pecuniæ, seu fructuum pensionis nomine)
secundum assisiam, inquam, quæ consuevit fieri de ne-
moribus, in partibus illis, in quibus nemus situatum
eis per A. fierit, & de sola aestimatione decima persolvetur, &
nu. 17. & con de eo, quod perciperetur de iis sylvis, seu nemori-
bus, quæ vendi non consueverunt, nisi forte vendan-
qui est, ut durante decima, intellige autem de venditione, nō
quoad proprietatem; sed quoad proventum, unde ibi-
quatum subditur, quia tunc solvetur ex venditione pa-
, decimatuadii seu herbagii, aut alterius consimilis proventus

eorumdem nemorum & sylvarum, & si non vendantur hujusmodi pascuagia & similia, non solvetur decima de his; ita tamen quod in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. De sylvis vero cæduis idem fieri, quod de stagnis mox dicitur, ut dicitur in ead. extrav. vers. de piscariis.

¶ 49. *Septimo, De piscibus & stagnorum, vel belluis garnarum, quos pro usu, velesu suo consumi, vel sine fraude donari contigerit, decima non solvetur, ut habetur d. extrav. vers. de piscibus stagnorum.* De stagnis vero, & piscariis (domesticis nimurum, ac privatis, que venduntur quoad proventum dumtaxat) decima sic & solvetur; videlicet, quod sicut relatio de numero annorum quibus ante venditionem ultimam vendita non fuerunt ad quantitatem pretii ex ipsa venditione ultimam recepti, ut pretio diviso in partes secundum annorum terminum, durante decima solvatur decima ipsa de tot partibus pretii ex ipsa venditione recepti, quod fuerant anni predicti; ut si forte quinque anni erant elapsi, ex quo non fuerat stagnum venditum, & tunc venditum fuit pro centum florenis, sicut de pretio quinque partes, & pro tribus annis, quibus durabit decima solvatur decima ipsa de tribus partibus pretii tantum videlicet 60. florenis (unde sex tantum floreni tribus illis annis solventur) & multiplicabuntur & minuentur partes pretii, prout plures & pauciores fuerunt dicti anni. *De piscariis autem fluminum, & lacuum & venationibus, si vendantur idem, quod de stagnis, fieri. Hac omnia continentur in ead. extravag. de stagnis.*

¶ 50. *Octavo, De eleemosynis, & seu oblationibus datis ad opus fabricæ, & maxime de his oblationibus, que in civitatibus, & aliquibus castris, & locis dictarum provinciarum in certis festivitatibus in candelis, & illis consueverunt dari, & offerri ad opus fabricæ deputatis decima non solvetur. Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdum per laicos, qui consortiales dicuntur (vulgo autem confratres vocamus)*

inter

interdum, & q. & calicibus sub functi verf. de nationib⁹, benedic^u, five p. dis, que in ead. e. medium nem illi demum buscunc ordinari eaqua le. T E R qui urge dendo p. curæ pro fionem p. duos, v. vei, ut e. constitu solution iporum vers. Re desia sti fidentia eodem p. tando ip. suorum tione, se ventibu travag. autem t. 16.9.7.0

interdum per clericos, quæ ad opus consortii reducuntur, & quæ offeruntur, ut luminaria in ecclesia, cruces & calices siant, & reparentur, & etiam ex illis pauperibus subveniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum; *Ita disponitur in sapientia memorata extrav. vers. de eleemosynis vero.* Solvetur tamen de aliis oblationib⁹, quæ sunt clericis, & Rectoribus, sive siant pro benedictione nubentium, sive pro exequiis mortuorum, sive pro dandis pœnitentiis; nec non etiam de emendatis, quæ ab excommunicatis recipiuntur, *ut habemus in ead. extravag. vers. Solvetur autem, qui est paulo post medium.* & *vers. insuper de oblationibus, qui est prope finem illius constitutionis;* quod tamen intelligerem tunc demum procedere, cum decima imponitur super quibuscumq; proventibus, redditib⁹, & obventionib⁹ tam ordinariis quam extraordinariis, prout fieri solet *per ea quæ latius afferam inf. hanc ead. quæ. concl. ult.*

TERTIA CONCLUSIO. Rector † parochialis, 52
qui urgente necessitate ecclesiæ, puta, quia ipse residendo personaliter in eadem, per se non sufficeret ipsi curæ propter multitudinem parochianorum, vel divisionem parochiæ suæ, sed necesse habet unum, vel duos, vel plures capellanos conducere, & eis propter (vel, ut ego potius legerem, præter) victum, salarium constituere; salarium hujusmodi poterit in decimæ solutione deducere; sed ratione victus capellanorum ipsorum aliquid non deducet; *sic cavitur in d. extravag. vers. Rector parochialis.* Similiter quævis † persona ecclesiastica, quæ in ecclesia sua, vel beneficio, quod residentiam personalem requirit, non residet, sed facit in eodem per firmarium, vel vicarium deserviri, deputoando ipsi vicario vel firmario certam proventuum suorum portionem, nō de vicariatus, seu firmarii portione, sed de universis ipsius ecclesiæ, vel beneficii proventibus decimam exhibebit; *ita disponitur in ead. extravag. vers. sed ecclesiastica persona.* De hujusmodi autem † vicariis, & coadjutoribus habetur c. in nova, 54
16. q. 7. cap. si. 93. dist. & c. 1. 94. dist. & tot tit. ubi Doct. de

off. vicar. & de cler. & agrot. vel debilit. cum simil. Io. Silv.
& alii in suis tract. de benef.

QUARTA CONCLUSIO. Quoniam nonnulli
obtinent à monasteriis, & ecclesiis prioratus, penso-
nes, census, redditus, domos, grangias, (hoc est, & villu-
las, ut colligitur ex extrav. cum nonnulla, la. 1. de pre-
ben. in commun. nec non ex tex. & ibi gloss. marg. in c. fin.
56 de cens.) in solvenda de his decima & distinguendum
est cum Bonif. VIII. d. extrav. vers. & quia nonnulli
an talia in beneficium habeantur ex contractu, an me-
ra gratia. Si enim talia in beneficium habeantur, sive
hoc sit concessum per sedem Apostolicam, sive per i-
psorum monasteriorum, vel ecclesiarum personas, de
illorum proventibus solvetur decima. Cum autem ob-
tinentur talia ex contractu, puta ad pensionem, vel fir-
mam annuam, in qua non est facta gratia obtinenti,
sed in hoc uterque contrahentium studuit conditio-
nem suam facere meliorem, perceptores pensionis, vel
firmæ de ipsa pensione, vel firma decimam exhibe-
bunt; si autem quis ante, vel post hujus decimæ con-
cessionem, ad vitam propriam emit proventus prio-
ratuum, vel aliorum prædictorum pro aliqua pecu-
nia, ita quod in hoc ei scienter gratia non est facta,
considerabitur quantum estimatione communi va-
leant anni proventus prioratus, grangie, domus, ter-
rarum, seu reddituum hujusmodi, & secundum hoc
abillis, quorum est horum proprietas, qui inde pre-
mium pro futuro tempore receperint, per tres annos de-
cima exhibebitur; si autem in his gratia facta sit obti-
nentibus, quia scienter pro minori pretio, quam va-
leant, sunt talia vendita vel locata, ipsi obtinentes, &
non monasterium, vel ecclesiæ de illo, in quo gratia
facta est ipsis, & de reliquo illi, quorum est proprie-
tas, decimam exhibebunt. Si autem personis aliquibus
pro justa mercede, seu remuneratione laboris, vel ob-
sequii præstiti, vel præstandi talia sunt concessa, hi
quorum est illorum proprietas in decimatione pro-
ventuum suorum, etiam horum proventus merito nu-
mera-

merabu-
utilitat-
si hæc i-
lata (q-
quæ pr-
penæ,
grangii-
tia con-
tur. Ex-
sonarui-
grangii-
nem co-
tur æst
monast-
cum su-
Ex qui-
vera pe-
infra ex-
pensis h-
quæ in-
cendis;
conclu-
ciamus
sunt, le-

Qui
quas P-
persolv-
decima
merabi-
tem pre-
tata rec-
etiam i-
Prælat-
tatione
ta, rem
solvissi-
procu-
nem, q-

merabunt, & de illis (sicut de aliis, quos pro certis suis utilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. **Quod** si hæc per illos, qui ea obrinebant, in alios sunt translata (quia res transit cum onere suo) etiam circa illos quæ prædiximus, servabuntur; Nec deducentur $\dagger$ ex-
pensæ, quæ pro monachis (qui in talibus prioratibus,
grangiis, seu domibus in beneficium, seu ex mera gra-
tia concessis, ex pacto teneri debent) fieri dignoscun-
tur. **Ex** penses autem $\dagger$ illorum monachorum, vel per-
sonarum, quæ teneri debent ex pacto in prioratibus,
grangiis, seu domibus ad justam firmam, seu pensio-
nem concessis, sive determinatæ, sive non, æstimabun-
tur æstimatione communi, & talem æstimationem
monasterium, ve ecclesia, cuius illorum est proprietas,
cum suis proventibus decimabit. **Hæc** omnia Bonif.
Ix quibus illud, quod de pensione dicitur, si tamen de
vera pensione ecclesiastica intelligere velimus, latius
infra explicabitur *quest. 3. concl. 2.* **Quod** vero de ex-
pensis habetur, diligenter adnotandum est propter illa-
quæ *inf. quest. 4. concl. ult.* dicemus de expensis dedu-
cendis; ubi quicquid in hac, & in superioribus ac seqq.
conclus ad expensas faciens diximus, ne longum fa-
ciamus, nequaquam repetemus, sed ad ea, quæ hic dicta
sunt, lectorem remittere sat erit.

QUINTA C O N C L U S I O. De procurationibus, $\dagger$ 59
quas Prælati in virtualibus percipiunt, decimam non
persolvent, sed qui eis præstant hujusmodi virtualia in
decimatione suorum proventuum, & reddituum, nu-
merabunt, & solvent decimam de iisdem. De illis au-
tem procurationibus, quas Prælati in pecunia nume-
rata recte percipiunt ab antiquo, & quas perciperent,
etiam si non visitarent, decimam præstare tenentur.
Prælatus autem, qui procurationem, quam sine visi-
tatione poterit de jure percipere in pecunia numera-
ta, remittit, quia remittit quod sibi debetur, & de quo
solvisset decimam, si illud recepisset, tenerur ex tali
procuratione decimam exhibere, si vero procuratio-
nem, quam tantum in virtualibus licet percipere, for-
tasse

tasse remittit, persona ecclesiastica, cui remissio facta est, hujusmodi virtualia cum aliis proventibus suis, cum decimam solvet, astimabit, cum etiam si non essent remissa, hoc facere teneretur; sic habemus in d. extrav. Bonif. VIII. vers. Pral. de procurationib. De hisv.

60 procurationibus † false tractant tex. & Doct. 10.. q. 2. 6
3. per totum 23. q. ult. & si tributum cum seq. II. q. 1. &
tot. fere fit. de cens ext & in 6. inter mod. Petr. Surd tra-
ctat. de aliment. tit. 1. q. 64. Pavin. Socin. Fusc. & aliū
suis tract. de visit. sub quest. & tit. de procurationibus.

61 SEXTA CONCLUSIO. De iis † quoq; quæ con-
sistunt in jurisdictione, mero imperio, regalibus, arque
similibus solvetur decima deductis salariis moderatis,
quæ ante concessionem decimæ consueverunt solvi
judicibus, & officialibus similibusq; personis, sine qui-
bus jurisdictione, & cetera similia nequeunt expediti;
tamen, quod in fraudem decimæ, nihil contra hoc pe-
nitus attenteretur; sed expensæ † officialium, judicium,
& hujusmodi personarum factæ in vestibus, sive vi-
tualibus minime deducentur, sicut nec aliæ expensæ
similes factæ circa familiam Prælatorum; Ita quoq; ha-
bemus in d. extrav. vers. de iis quoq;.

SEPTIMA CONCLUSIO. De furnis, ac molen-
63 dinis † decima præstabitur, ut ibid. dicitur vers. item de
64 furnis; de fructibus † quoque arborum, & horrorum
65 decima solvetur. De his † autem, quæ consumuntur
usu, vel esu animalium, si sint ecclesiarum, solvetur
decima, deductis expensis necessariis, quæ fiunt pro
custodia; si vero sunt personarum, decima non solve-
tur; ita demum habetur in sapientia memor. extrav. uni-
de decim. vers. de fructibus arbor.

OCTAVA CONCLUSIO. Beneficia quoq; uni-
66 ta, subjacent huic decimæ, licet principaliter † unian-
tur, & retineant nomen, & statum proprium. Ratio
clara est, quia cum retineant statum suum, sicut ante
subjecta erant, ita nunc; & probatur ex eo, quod tra-
dit Card. post alios d. clem. fin. de decim. dum vult quæ-
libet beneficia comprehendendi nomine beneficiorum,

dc

de quo d. clem. in primis verbis. Imo idem erit, si ex duobus unitis unum fiat; utrumque enim suam natu-
ram servat, juraque & privilegia sibi invicem commu-
nicant, ut patet ex iur. inf. citan. & not. Abb. c. 2. num. 4.
de relig. dom. & alii passim; quare prout antea solveba-
tur de iis decima, vel non, ita quoque nunc fieri. Idem
quoque erit, si beneficium aliquod, quod alias immu-
ne esset à decima, alteri unicum sit accessorie, dummo-
do illud beneficium, cui unitur, decimæ subjaceat;
tunc enim de iis quoque redditibus solvenda erit de-
cima, & contra, cum eo casu ecclesia, quæ alteri acces-
sorie unitur, & annexitur illius naturam, consuetudi-
nem, & privilegium assumat, propriaque cura amittat;
siquidem ei, cui vñitut ecclesiae, tanquam filia ma-
tri esse perhibetur; quæ omnia colliguntur ex text. &
Doct. in e postquæ, & c. & temporis, 16. q. 1. c. sicut unire
de excess. præl. c quod translationem, de off. Leg. Abb. c. 1.
ne sed vac. & d. c. 2. num. 4. & Petr. de Perus. in tractat.
de union. c. 1. Et generaliter, quod de omnibus benefi-
ciis unitis, seu membris principalis beneficii solvenda
sit decima Papalis, consuluit Oldr. conf. 253. nu. 1. Bal.
conf. 205. num. 4. volum. 3. Rebuf. conf. 125. n. 7. & late
trudit Remig. de Gon. in tract. de charit. subsid. q. 26. n. 1.
Quod idem puto † locum habere, quamvis bona, & 67
fundi beneficiale sit in diversis locis, & decima
imponatur in aliqua diœcesi, ubi situm est beneficium
& ecclesia, non autem bona illius; attenditur enim lo-
cus beneficii, cum hujusmodi decima † sit onus reale 68
ecclesiarum, non autem prædiorum, & imponatur sit
non ipsis rebus, sed ecclesiis, vel personis ecclesiasticis
pro ipsis rebus; unde solvenda est decima, etiam pro
bonis sitis extra illud territorium. Ita per hanc ratio-
nem tradunt in terminis Doct. communiter in cap. 1.
de immunit. in 6. maxime vero Jo. An. Gemin. & Franc.
quos ego vidi, eosque sequitur Bellenz. de charit. sub-
sid. q. 434. Remig. de Gon. eo. tract. q. 25. & 26. ubi id
late examinant; quamvis cōtrarium tueri videatur Fe-
der. de sen. conf. 151. in 2. respons.

NONA

NONA CONCLUSIO. Decimæ solvuntur de
 mensa grossa canonicorum. Quod enim de canonica-
 69 tibus † solvatur supra admonuimus hæc ad. quæst. con-
 clus. 2. & colligitur ex alleg. extrav. un. vers. sed ecclesi-
 stica persona, dum comprehendit quodlibet beneficiū,
 quod residentiam personalem requirit; clarum au-
 70 tem est, Canonicos † teneri ad residendum, ut tot. fe-
 re tit. & clarius in c. penult de cler. non resid. & c. un eo-
 71 dem tit. in 6. Quamvis igitur † mensa hæc, ut pluri-
 mum, tam à præbendis quam à distributionibus quo-
 tidianis distinguitur, ut patet ex Paris. conf. 32. volum.
 4. Calder. conf. 2. 1. sub tit. de præbend. Rebuf. in concord.
 rubr. de collat. §. 1. verbo, distributionem, Abb. in c. licet,
 de præben. Fel. in c. Iacobus de Simon. Doct. fere omnib. in
 d. c. unic. tamen ex iisdem fere Doct. ibid. videre est ali-
 72 quando † eam succedere loco præbendarum, ut liquet
 inter alios ex Abb. d. c. licet; aliquando de ipsa mensa
 73 grossa † solvuntur distributiones quotidianæ, ut in-
 ter ceteros tradit Gemin. d. c. unic. in fi. Ubi ergo mensa
 hæc, seu massa subrogetur, & succedat loco præbenda-
 rum, quoniam non adiunt præbendæ distinctæ, tunc
 quamvis decima absolute imponatur super beneficiis,
 74 puto † de ea decimam solvendam esse, cum subrogat
 75 tum sapiat † naturam ejus, in cuius locum subrogatur,
 L. eum qui, §. qui injuriarum. ff si quis caut. cum aliis
 vulg. sed ubi etiam ea in distributiones quotidianas
 destinetur, ac distribuatur, tunc saltem cum decima
 super proventibus ecclesiasticis, seu ecclesiasticarum
 76 personarum imponitur, de illa mensa † solvenda erit
 decima; eo enim casu de ipsis quoque distributionibus
 quotidianis præstatur, ut mox dicam.

DECIMA CONCLUSIO. Ubi decima Papalis im-
 ponatur super beneficiis, & omnibus proventibus ec-
 77 clesiasticis, tunc † de distributionibus quoque quoti-
 dianis solvenda est: rex ad literam in jam millies cit. ex-
 trav. unit. versic. & quia non occurrit, de decim. ubi Bo-
 nif. ponit hæc verba: *Et quia non occurrit nobis, quia*
quotidiana distributiones proventus ecclesiastici sint, de
distri-

distributionibus, que dantur in horis canoniciis praesenti-
bus debere solvi decimam declaramus. Unde per eam
extrav. nonnulli absolute dixerunt de quotidianis dis-
tributionibus solvendam esse decimam, ut gloss. 1.
Imol. numero 6. & alii, d. clem fin, de decim. qui tamen
intelligendi sunt in casu extiav. cum nimisum deci-
ma imponitur super proventibus ob eam rationem,
quia nomen proventus † valde generale est, & com 78
prehendit omnem redditum undecunque nobis ob-
venientem, ut patet ex text. in l. annonam, ibi, uberes
proventus, ff. de extraord. crim. Boer. decis. 224. Alciat. l.
frugem, primis verbis, si. de verb. signif. & ibi latius. Re-
buf. versic. proventus vero, & in concord. rubr. de collat.
§. volumus, in gloss redditus cum seq. Quod idem puta-
rem dicendum, † si decima imponeretur super reddi- 79
tibus, aut obventionibus ecclesiasticis; nam & nomen
redditus, & obventionis † satis generale est, ut patet 80
ex Alciat. loc. citat. Rebuf. d. gloss redditus, & l. frugem,
vers. in super de verbore redditus, & versicul. obventiones,
Boer. ubi supr. Zenzel. in extrau. Io. 22. incipit, suscepti,
verb. fructus, & obventiones, de elect. & aliis, quos re-
fert, & sequitur Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss. 6. nu.
1. Ubi autem decima imponatur dumtaxat super be-
neficiis, vel eorum fructibus, tunc puto † non esse eam 81
de distributionibus solvendam; sic intelligendi sunt,
quotquot indistincte asserunt de iis non esse solven-
dam decimam, quod voluit gloss. Zenz. d. extravag.
suscepti, verb. solvere, in fin. tradideruntq; Gemin. cons.
85. num. 81. Marc. Mant. cons. 1. Tiber. Decian. cons. 43.
num. 15. post Gemin. cons. 153. Flam. Paris. tract. de resign.
benef. lib. 6. q. 2. nu. 51. Mandol. tract de sign. grat. tit. de
pension. colum. 8. versic pensiones Rebuf. d. tractat. de de-
cim. q. 3. n. 8. dicens, ita fuisse per Papam declaratum.
Gig. vero cons. 144. num. 33. multas refert se vidisse lite-
ras Apostolicas mandantes, quod de distributioni-
bus quotidianis decima per Papam imposta, non sol-
veretur, ex quibus quinque recenseret sub diversis da-
tis; & subdit s^opius se ita practicasse, & obtinuisse. Bel-
len.

len. demum in tract de charit. subsid. q. 76. dicit, quod nisi essent declarationes ille Bonif. VIII. contrarium dicceret, quod nimis de distributionibus quotidianis decima non praestetur. Idque ex eo maxime probatur, 82 quod distributiones quotidianæ † neque nomine beneficij veniunt, ut post Gemin. d. conf. 87. n. 20. Rip. respons. 2. lib. 1. & Franc. d. c. unic. § statuimus, not. 1. tradit. 83 Gig. d. conf. 144. n. 17. & 18. neq; etiam † nomine structum beneficii, neque in valore illius computantur, Rot. decis. 33. de senten. & rejud. in antiq. decis. 8. de prebend. in no. & 29 eod. tit. in antiq. decis. 33. n. 2. 1. par. & decis. 170. n. 1. lib. 3. par. in noviss. divers. Boer. decis. 19. n. 4. Fel. c. ad aures, n. 14. de rescript. Io. An. rubr. de concess. prabend. & in addit. ad Specul. Gemin. Franc. Galii, d. c. unic. Oldr. consil. 118. & alii quos referunt, & sequentur Bellenz. d. q. 76. Paris. d. q. 2. n. 30 & Gig. d. conf. 144. num. 10. & alii passim. Idem quoq; erit ob can. 84 dem fere rationem † in anniversariis, seu mortuariis, seu obventionibus ratione sepulturæ, ut in specie tradit Bellenz. d. q. 76. hæc enim quoq; non computantur 85 † in redditibus, seu valore beneficii, ut not. Rot. d. decis. 8. de prabend. in no. & Bellenz ubi sup. post Io. An. d. rub. de concess. prabend. vers. demum quarebatur, & Oldr. consil. 206. incip. An obventus. Imo neque veniunt nomine reddituum, structum, jurium, proventum, emolumentorum canonicatum; neque etiam nomine distributionum quotidianarum, ut post alios tradit. Navar. consil. 13. sub tit. de cleric. non resid. volum. 1. De his ergo decima Papalis non solveretur seclusa Bonifacii declaratione, quæ in speciali casu loquitur, quo imposita fuerat decima super omnibus proveniibus ecclesiasticis, quod & supr. attigimus, conclus. 2. in fin. Quid autem propriæ veniat nomine distributionum quotidianarum præter Doctor. d. c. unic. videndum est tex. in extrav. postulasti, & extrav. cum nonnullæ, la. 1. de prabend. in commun.

Quæro tertio, An aliqui sint immunes à solv. cione harum decimatarum, & quinam illi sint?

PRI-

P R
xit bon
ei grati
ad soln
rium sp
trav. u
supra re
tercer
lenz. d. 1
Neap. 1
SECU
ratam p
in conti
tit. de co
est com
plerunt
cathedr
conf. 12
37. Cac
quæst. 5
Affl. dec
& seqq.
161. nu
rium reg
ad solut
sicii, sup
cial. d. q.
1. d. clem
travaga
quod si r
rum in b
cam, si
personas
loco ver
telligi p
gularite
a solo P.
d. vers. si

PRIMA CONCLUSIO. Colonus, † qui condu- 86
xit bona & prædia beneficij cuiuscunq; non tenetur, si
ei gratia aliqua in eo contractu scienter non est facta,
ad solutionem decimarum, sed decima ad proprietati-
um spectabit; ita habetur & latius explicatur in d. ex-
trav. un. vers. Et quia nonnulli, de decim. cuius verba
supra retulimus quæst. preced. conclus. 4. & notarunt in-
ter ceteros gloss. & Io. de Imol. d. clem. fin. de decim. Bel-
lenz. d. tractat de subsid. charit. q. 75. Vinc. Franc. decis.
Neap. 107 num. 3. & seqq.

SECUNDA CONCLUSIO. Pensionarius † tenetur ad 87
ratam pensionis solvere decimam Papalem, quicquid
in contrarium voluerit. Io. An. in addit. ad Specul. sub-
tit. de concess. præbend. & Oldr. conf. 268. cōtra eos enim
est communis eorum opinio, qui de hoc aliquid scri-
pserunt; quam tuetur Dec. consil. 156. incip. statutum
cāthedralis ecclesiae, vol. I. n. 4. & ibi Lugd. in add. Rebus.
conf. 125. per totum, Bellenz. d. tract. de subsid. charit. q.
37. Cacial tract. de pension. eccl. q. 17. Gig. eodem tract.
quæst. 59 per totam, & rursus q. 62. num. 13. Vrsill. ad
Affi decis. 252. num. 7 Vinc. Franc. d. decisi. 107 num. 1.
& seqq. Idem quoque aperte tenet Rot. Rom. decis.
161. num. 32. par. in noviss. divers. dum ait, pensiona-
rium regulari et teneri contribuere pro rata pensiones
ad solutionem oneris impositi super fructibus bene-
ficij, super quibus est imposita pensio, allegans Cac-
cial. d. q. 17. & Gig. d. q. 59. & satis colligitur ex d. gloss.
I. d. clem. fin. & ibi Jo. Imol. n. 6. de decim. per text. d. ex-
travagan. in alleg. vers. & quia nonnulli, ubi dicitur,
quod si redditus, pensiones, census, & similia monasterio-
rum in beneficium habeantur, sive per sedem Apostoli-
cam, sive per ipsorum monasteriorum, vel ecclesiarum
personas, de illorum proventibus solvetur decima; quo
loco verbum illud pensionis sine ullo incommodo in-
telligi potest de pensione ecclesiastica, cuius capax re-
gulariter est solus clericus, quæque ut perpetuo duret,
a solo Pontifice imponitur; & hoc est, quod dicitur in
d. vers. sive sit hoc concessum per sedem Apostolicā; quod
vero

vero subditur, siue per ipsorum monasteriorum, vel ecclesiarum personas, ad grangias, domos, redditus, & census, de quibus ibi, refertur; & sic illum text. de pensione ecclesiastica intellexit Gig. d. q. 59. num. 2. & Rebuf. d. cons. 125. num. 10. Ex quibus satis, ni fallor, firma-
ta manet hæc conclusio, licet ad id aliqua adducat Bellenz. d. q. 37. & plura Rebuf. d. cons. 125. quæ tamen pa-
88 rum urgent. Illud maxime facit, quod pensionarius tenetur pro rata ad charitativum subsidium, quod late probant Bellenz. d. q. 37. Gig. d. tractat. de pens. q. 38. Remig. de Gonn. de charit. subsid. quast. 44. post Dec. consil. 156.

Declaratur autem primo hæc conclusio, ut non
89 procedat, † ubi pensio imposita fuit libera ab omni onere etiam decimæ, cum Papa possit quem privilegiare, ne solvat decimam; ita in specie Bellenz. d. trad. q. 58. num. 3. Gig. d. q. 59. num. 6. idq. admittit Rot. d. decif. 161. num. 2. opt. text. in c. cum instantia, de cens. ibi, nisi forte per speciale privilegium sedis Apostolica, &c. accedentes, de prescript. ibi, nisi per speciale privilegium Apostolica sedis; quo utroque loco loquitur. Pontifex de procurationibus debitibus legatis, & nuncis Aposto-
90 licæ sedis; unde etiam colligi potest † generale privilegium non sufficere, quod & in specie tradit Bellenz. d. q. 58. num. 1. & 2. quæ tamen declaratio restringitur nisi eidem exemptioni per Pontificem postea deroge-
91 tur † cum clausula, quorum tenores, &c. ut in specie pro-
bat Rot. d. decif. 161. nu. 1. & seqq. junctu iu. qua de vi-
92 † hujus clausula tradit Bald. & Collect. in c. dilecta, de
prescript. Io. An. cons. 56. late inter alios. Ant. Gabr. com.
conclus. lib. 5. tit. de clausul. concl. 5. Extenditur autem
93 primo hæc ipsa declaratio, quod, † si Papa dedisset au-
toritatē collectori exigendi decimam super proven-
tibus, ac redditibus beneficiorum, à quibus cunq; per-
sonis, non obstantibus quibuscunque privilegiis, ad-
huc non poterit cogere hujusmodi pensionarium, qui
pensionem habet exemptionem ab omni onere ad solven-
dam decimam, ut in terminis monet Gig. d. q. 59. num. 9.
per ea, conſ. 10 benefici cimam molest ampliu trad. pe beat an lius, de q & 4. Pe tione p solutio Dec proced torum & est te rici, ubi fiaſtici cedunt quod re etiam n summa erit dec retulim u; Ide penſio i perte ex ſione † vel obſe gloss. I. d. & vide ſoniſ ali ſ. praceo Decl ſionarii veritas, de bene T E I per

per ea, quæ tradididerunt Alex. conf. 110. vol. 4. & Card. conf. 101. in princ. Extenditur secundo, quod si Rector 94 beneficii fuerit gravatus ad solvendum integrum decimam, non poterit pensionarius à collectore ulterius molestari ad illius solutionem, cum semel decimatum amplius & non debeat decimari, cap. tua nobis, cum ibi 95 trad. per Doct. res, de decim. & semel exactum non debeat amplius exigiri, c. bona fides de reg. jur. in 6. cum aliis, de quibus per Gig. id in specie tradentem, d. q. 59. n. 3. & 4. Poterit rāmē Rector beneficii eo casu futi reten- 96 tione pro rata decimæ solvendas per pensionarium in solutione pensionis, ut monet Gig. ubi supr. n. 5.

Declaratur secundo principalis conclusio, ut non procedat, & ubi pensio non excederet summam ducatorum septem, ut in specie limitat Gig. d. q. 59. num. 7. & est rex. expressus in d. extravag. & seculares quoq; cleric. ubi dicitur, quod seculares clerici, quorum ecclesiastici redditus summam ducatorum septem non excedunt, annuam decimam solvere non tenentur; quod tamen & restringitur, nisi plures hujusmodi, vel 98 etiam minores pensiones obtineret, quæ simul dictam summam excedunt; tunc enim de omnibus solvenda erit decima per rex. express. in seqq. verbis, d. extrav. que retulimus q. preced. concl. 1. vers. Tertio seculares clerici; Idque procederet & etiam si fuisset assignata talis 99 pensio in beneficium, ut ibid. dicit Gig. & colligitur a parte ex d. extrav. loc. cit. non procederet autem in pensione & alicui assignata ob remunerationem laborum, 100 vel obsequii, aut serviti præstigi, vel p. æstandi, ut post gloss. 1. d. clem. fin. & ibi Imol tradit Gig. d. q. 59. num. 8. & videtur rex. satis apertus, d. extrav. vers. si autem personis aliquibus, cuius versi. verba retulimus, supr. concl. s. preced. questionis.

Declaratur tertio, non procedere in Cardinali pen- 101 sionario, ita in specie docet Gig. d. q. 59. num. 10. cuius rei veritas, & confirmatio ex eo pender, quod mox dicam de beneficiis Cardinalium in quinta concl.

TERTIA CONCLUSIO. Quæ cum sequenti ex-
T tensio-

tensiones quædam sunt ad præcedentem conclusio-
 nem. Excommunicatio lata per collectorem decima-
 rum contra pensionarium, cui reservata est pensio li-
 bera ab omni onere decimatum, ob non solutionem
 decimæ ad ratam pensionis, est ipso jure nulla; ita in
 specie tradunt Bellenz d. tract. de subsid charit q. 24. &
 Gig. d. tract. de pens. q. 60 per totam; idem quoq; tenuit
 Cald. de senten. excommun. conf. 9. ubi dicit, † quod si
 Collector decime, volens decimam exigere à religiosis,
 exemptus ab ejus solutione, eis privilegium suam allegan-
 tibus, eosdem propter hujusmodi denegationem solutionis
 excommunicet, excommunicatio erit ipso jure nulla; ad
 idem opt. text. in c. cum ad quorundam, de excess. pri-
 lib. ubi declaratur nulla excommunicatio Prælati exigen-
 tis procurationem ultra juris formam, aut speciale pri-
 vilegium Apostolicæ sedis † lata contra non solventes
 hujusmodi excessivam procurationem; quod idem de
 procuratione ultra juris formam adnotavit Innoc. in c.
 cum Apostolus, de cens. Alia ad id leviora addunt Gig.
 & Bellenz. loc. cit. quos videoas si lubet.

QUARTA CONCLUSIO. Si clericus privilegia-
 tus, ut non teneatur solvere decimam de pensione,
 molestetur à collectore, & solvat cum protestatione,
 quod per talem solutionem non intendit præjudicare
 suo privilegio, talis protestatio † eum juvat; ita in spe-
 cie tradit Gig. d. tract. de pens. q. 61. idem † de privile-
 giato, ut non solvat charitativum subsidium, docet
 Bellenz, d. tract. de charit. subsid. q. 61. opt. text. in l. 1. &
 quod ibi not. Bart. C. de ius, qui sponte publ. mun suscep-
 ubi veterani, qui patiuntur, se decuriones fieri, si id fa-
 ciunt cum pacto salvo privilegio suo, illud non amit-
 tunt; idem quoque probatur ex Rom. conf. 253. incipit
 pro decisione proposita consultationis, dub. ultim. ubi id
 adstruit de solutione quorundam onerum facta per
 homines habentes immunitatem. Idem quoque eit †
 ubi nulla protestatio accessit, sed per vim extortafuit,
 ut in prædicto casu sentit Rom. & in casu charitativi
 subsidii Bellenz. loc. cit. & est de hoc opt. text. in l. cura
 exiit

exeruendi, circa princ. vers. nec si per vim extortum, ff. de
mun. & honor. Si autem † pensionarius, aut alius pri- 108
vilegiatus exemptus à solutione decimarum sponte, &
sine ulla protestatione solvat, an tunc sibi præjudicet,
hoc pendet ab illa quæstione, an † per unicum actum 109
contrarium, quis suo privilegio renunciare videatur,
de qua per Doct. d. l. 1. & cap. cum accessissent, de constit.
Bartol. l. beneficium, & ibi Alex. de constit. Princip. Cyn.
in leg. voluntarie, Cod. de excus. tutor. Card. in clem.
sepe, §. si tamen, q. 2. de verb. sig. Innoc. in c. accedentibus,
de privil.

Quinta conclusio. Probabilius mihi est,
Cardinales † non teneri solvere decimā de suis bene- 110
ficiis, ita expresse tradit Lanc. Conr. in Templ. omn. jud.
lib. 2. c. 3. quod est de Card. §. 2. n. 20. idem sentit Gig.
d. tractat. de pens. q. 59. num. 10. dum ibi tuerit, Cardi-
nalem pensionarium non teneri contribuere ad Papa-
lem decimam pro rata pensionis; idem quoque in † 111
charitativo subficio generali à Papa imposito, quod
ab eo immunes sint Cardinales ratione suorū benefi-
ciorum, latius probat Rom. conf. 493. incip. in casu, quo
quaritur. Ratio vero conclusionis illa est, quia proba-
bilius etiam est, Cardinales † in materia præcipue pœ- 112
nali, & revocatoria privilegiorum non comprehendendi
in generali constitutione Papæ, nisi de iis fiat specialis
mentio, ut singulariter concludit Io. Monach. quem se-
quitur Io. An. in c. un. de schismat. in 6. Idem Io. An. in c.
quia periculorum, de sentent. excom. in 6. Barb. de præst.
Card. q. 12. col. 2. vers. primo faciunt. Unde etiam † non 113
comprehenduntur in regulis cancellariæ, ut voluit Abb.
e. i. de excess. prælat. in princ. Barb. c. in nostra, col. 2. de re-
script. late Anchæ. conf. 295. & 297. & alii apud Go-
mez. in procœm. reg. cancell. q. 4. in princ. & vers. tertius
casus, & reg. de infir. q. 3. ubi Mandos. q. 2. Rebus. in con-
cord. rub. de colla. §. si quis vero, verbo, Cardinalatus,
& est communis opinio test. Gig. d. q. 59. in fin. & Lanc.
Conrad. d. cap. 2. §. 2. n. 8. Pro quo etiam maxime fa-
cit, quod Cardinales † sunt pars corporis Papæ, c. fe- 114

licis, de pœn. in 6 & ibi not. Archid. & Io. An. Host. in e. antiqua, de privit. Io. Monach. d. c. i. de schismat. in 6. & 115 Io. de Lign. in c. 2. de cler. non resid. & dicuntur † filii pri-
 mi gradus, Io. An. & Imol. d. c. felicis, & Cardinales à
 116 summo Pontifice vocantur † filii, sicut Episcopi vo-
 cantur fratres, c. Raynaldus, de testam. & c. quam gravi,
 117 de crim fals. cum utrobiq. not. per Doct. tributa † vero,
 & collectæ à filiis non exiguntur juxta illud Domini
 Matth. 17. Reges terra à quibus accipiunt tributum vel
 censem, à filiis suis an ab alienis? & cum respondisset
 Petrus, ab alienis, subjecit Dominus, ergo liberi sunt
 sunt filii: faciunt & alia, de quibus per Rom. & Gig. loc.
 cit. quæ conclusio, quamvis probabilis sit, & satis ni fal-
 lor roborata; dubia tamen redditur per ea, quæ volu-
 Fel. in c. cum in jure peritus, de off. deleg. c. ad aures, ver-
 octava conclusio, de rescript. & c. quod super his, colum. 3.
 118 de fid. instr. Quibus locis tradit, Cardinales quoque
 sub generali constitutione comprehendendi, quod & alii
 voluerunt, quos recensent Mandos. & Gomez. ubi supra,
 & ubi versatur publica utilitas & favor, tradide-
 rūt Rebus. d. § si quis vero, verb. Cardinalatus, Gomez.
 d. q. 4. in proœm. reg. & reg. de infir. q. 3. aliqui quos re-
 fert, & sequitur Bellenz. d. tract. de subsid. charit. q. 66.
 fere per totum, ubi contra Rom. in conf. alleg. probare
 119 contendit, † ipsos quoque S. R. E. Cardinales teneat
 contribuere ad præstationem generalis subsidii qui-
 busunque beneficiatis per Papam impositi pro expe-
 ditione contra infideles, ea potissimum ratione, quia
 120 nullus major † favor est, quam fidei, c. Iudai. 28. q. 1. f.
 2. de controvers. infid. cum simil. per eum alleg. dispositio
 121 autem favorabilis comprehendit etiam Cardinales, ut
 prater eos, quos ipse adducit, voluit etiam Gomez. d. q. 4.
 in fin. Cui tamen rationi facile satisfieri potest: etenim
 admittendo priorem propositionem, distinguimus
 posteriorum; Nam favorabilis constitutio quamvis
 generalis comprehendit etiam Cardinales, ubi vel im-
 mediate agitur de eorum favore, prout loquitur Gom.
 & alii, vel directe de favore fidei, cultu divino, au-
 g. 201.

animat
 legati.
 nerale
 tem, ad
 est pro
 immedi
 lus anin
 jusmodi
 clausula
 dignitat
 per eas
 in Rot. te
 nales, &
 summis
 decimam
 ne adje
 ecclesiæ
 dæ d. gn
 bullis d.
 VIII. q.
 pro exp
 dero im
 mis forf.
 S E X
 ciales † c
 in certo
 rum sole
 Bellenz.
 tur Rem
 cima Pa
 Bellenz.
 mig. eod.
 nis est, q
 ordinari
 sit, non i
 canone,
 publ. lib.
 annuam

animatum salute, prout loquuntur Doct per Bellenz. allegati. In casu autem nostrio, quamvis decima, aut generale subsidium, imponatur propter publicam utilitatem, ad propulsandos hostes fidei, tamen neque certa est pro Christianis victoria, neque ex ea necessario, & immediate sequitur augmentum divini cultus, aut salus animarum. Non negaverim tamen, quin si in hujusmodi impositione apposita fuerint generales illæ clausulæ, *cujuscunq; status, præminentia, gradus, vel dignitatis existant, comprehendantur etiam Cardinales, per eas enim illos quoque † contineri decretum fuit* 122. *in Rot. teste Gomez d. q. 4. vers. quantum vero ad Cardinales, & q. 5. in fin. Sed quicquid sit, hodie semper à summis Pontificibus in hujusmodi impositionibus decimarum † eximuatur Cardinales ea expressa ratio-* 123 *ne adjecta, ob assiduos, magnosque labores, quos ipsi ecclesiæ universali impendunt, & gravissima, quæ tuendæ dignitatis causa sustinent, onera, prout ego vidi in bullis decimarum, tam olim à felic. record. Gregor. VIII. quam etiam nuper à S. D. N. Clemente VIII. pro expeditione belli contra Turcas universo Italæ dero impositorum. Atque hæc de hac conclusione nimis forsan prolixe dicta sunt.*

SEXTA CONCLUSIO. Collectores, vel alii officiales † deputati ad colligendas seu exigendas decimas 124 in certo loco, si ibi sunt beneficiati, sunt exempti ab eam solutione; ita de charitativo subsidio voluerunt Bellenz. d. tract. de charit. subsid. q. 5 & quem etiam sequitur Remig. in simil. tract. q. 50. quod idem erit de decima Papali, ad quam à charitativo subsidio † arguit 125 Bellenz. d. tract. tum q. 37. tum in aliu frequenter, & Remig. eod. tract. q. 37. num. 25. Ratio autem conclusio-
nis est, quoniam decima hæc † munus, seu onus extra- 126 ordinarium est; ad hoc enim ut munus † ordinarium 127 sit, non solum requiritur, quod imponatur à lege, vel canone, l. i. ubi gl. ss. Bart. & ceteri, C. de vacat. mun. publ. lib. 10. sed etiam requiritur, quod habeat certam annuam, & regularem præstationem, secundum Guliel.

de Cun. in l. neminem, C. de sacros. eccles. Cyn. in l. voluntarie. q. 1. C. de excus. tut. Bart. l. placet. n. 13. C. de sacros. eccles. & l. 1. colum fin. C. de mulier. & in quo loco, & lib. 10. quod non est in præstatione decimæ, aut charitativi subsidii, quæ non est annua, nec semper uniformis, sed juxta indigentiam, & contingentem necessitatem. Ex quibus, & aliis concludit Bellenz. d. trad. q. 32. charitativum subsidium onus esse, seu munus ex-
 128 traordinarium, ubi etiam pluribus ostendit † simpliciter exemptum, exemptum intelligi muneribus saltēm extraordinariis; atque ideo regulariter non posse ab exempto exigi charitativum subsidium. At vero collec-
 129 tores, & alii officiales † sunt immunes à solutione extraordinarii oneris, ut voluit gloss. in l. honorem, ff. de munere & honore. Bart. l. 1. C. de iur. mun. nem. conced. lib. 10. per d. l. honorem, & l. in honoribus, § fin. ff. de vacat. excus. mun. Neque obstat d. l. 1. ubi nemo excusatur, & l. actores, C. de exact. tribut. lib. 10. ubi exactores tributum tenentur ad tributa, respōdet enim Bart. d. l. 1. Bel-
 len. & Remig. loc. cit. eas intelligendas esse de oneribus ordinariis.

SEPTIMA CONCLUSIO. Ubi Papa, seu Came-
 130 ra Apostolica † convenit cū clero certæ diœcessis, quod ille clerus solvat sibi nomine decimæ impositæ certam summam, si deinde Papa eximit al. quem, vel aliquos beneficiatos, tenetur adhuc reliquus clerus solvere integrum summam conventam. Ita in specie voluit Bel-
 len. d. trad. q. 59. quam totam quæst. refert ad verbum, nec dissentit Remig. de Gon. in simil. trad. q. 51. Proba-
 tur autem p. rea, quæ not. Bart. post Jacob. de Aren. in l. ab omnibus, in princ. per illum tex. d. l. 1. quem sequitur Anchar. in clem. præsenti, de cens. ubi dicunt, quod stante statuto obligatoe Comitatenses ad solvendum salaryum potestati, postea eximitur aliqua villa, ceteri adhuc tenebantur ad integrum salaryum; facit & text. ubi id not. gloss. & Bart. d. l. actores, C. de exact. tribut. lib. 10. ubi habetur, quod exactores onerum ad ipsa te-
 nentur, ne ipsis astantibus ceteri onerentur; sed latius, & cla-

& clar. ibi Ale-
 d. clem-
 tur ab
 periori
 casu e-
 affert
 aperte
 7. & 8
 app. la-
 de qua
 char. c
 quid si
 jud. in
 278. a
 Monti-
 stione
 mirur
 8. de p-
 læsior
 fer. &
 clare c
 19. di-
 velle,
 leg. me-
 casu i-
 † pot-
 appell
 norm
 viso i-
 noxa
 Ipse v-
 si pri-
 pietu
 portu
 set, q-
 l. vau-
 mitt

& clarius id prosequitur in l. 2. ad fin. C. de epoch. publ. &
 ibi Alex. in addit. optime etiā facit, quod scripsit Card.
 d. clemen. præsentि, in fin. ubi dicit, quod si collecte deben-
 tur ab universitate alicui tanquam superiori, si jure su-
 perioritatis eximit aliquos à solutione, sicut est Papa, hoc
 casu exemptio + singulorum non prodest universitati; & 131
 affert exemplum in procuratione legati: idem quoque
 aperte sentiunt Abb. in c. accedentes, num 8. & Fel. num.
 7. & 8. de prescript. post Bald. in cap. 2. requiris, in fin de
 app. latius pertractantes, & distinguentes hanc materiā;
 de qua etiam agunt Boich. cap pastoralis, de privil. An-
 char. cons. 10. 243. & 406. Specul. tit. de cens §. 2. vers.
 quid si nimis, Doct. d. l. ab omnibus, & l. 4. §. actor, ff. de re
 jud. inter modernos Petr. Surd. consil. 140. volum. 1. &
 278. volum. 2. & nuperrime Rolan. Cavag ad decret.
 Montuf lib. 2. §. 1. q. 10. quos post absolutam hanc qua-
 stionem vidi. Sed quid si multi eximantur, ita ut alii ni-
 mirum graventur; Respondet Abb. in c. accedentes, nu.
 8. de privil. loquens in casu procurationum, modicam
 læsionem ferendam esse, l. quoties, C. de prec. Imper. of-
 fer. & not. in c. rescripta, 25 q. 2. & etiam magnam, ubi
 clare constaret de intentione Papæ, ut in c. memoriam.
 19. distinet. sed in dubio Princeps præsumitur hoc non
 velle, l. ex facto, ff. de vulp. & pupill. c. super eo, de off. de-
 leg. melius in c. suggestum, & c. dilecti, de decim. Quo
 casu inquit Card. d. c. accedentes, quod reliquus clerus
 + potest resistere, ne solvat totam procurationem, & 132
 appellare expressa in appellatione hac causa, quia e-
 normiter ex hoc gravantur, & debebit Princeps hoc
 viso privilegia illa revocare, tamquam tendentia ad
 noxam d. c. suggestum, vel procurationem minuere.
 Ipse vero Abb. d. c. accedentes, num. 9. distinguit, quod
 si privilegia fuerunt concessa ad instantiam, tunc exci-
 pietur, quod emanaverunt per ambitionem, vel im-
 portunitatem impetrantium, quoniam si Papa scivis-
 set, quod alia præcessissent, numquam cōcessisset, arg.
 l. vacuatis, C. de decur. lib. 10. & si hæc exceptio non ad-
 mittatur, poterit appellari arg. cap. super eo, de offic. de-

leg. **Q**uod si privilegia fuerint concessa proprio motu Principis; tunc, inquit Abb. non video super quo fundari possit appellatio, cum contra Principis dispositio nem non sit licitum appellare, sed si nimium gravat, debet implorari remedium à Principe, cuius est decernere de suis privilegiis, *ut not. d. c. suggestum, & c. cum venissent, de iudi.* **Q**uae distinctio quamvis non placeat Bellen. *d. q. 59. num. 4.* & mordeatur etiam à Fel. *d. cap. accedente, num. 8. in fin.* quoniam, inquit, motus pio-

133 prius † non tollit defectum intentionis Papæ, *ut sen*
tit. I. An. in c. si motu proprio, de proba in 6. Host. c. cau
sam, il. 1. de testi. Rot. decis. 6. de probab. in no. Bellam.
decis. 392. & alii passim; mihi tamen sustineri posse vi
deretur, cum quod negari non potest ex motu proprio
tollit omnem subreptionem colligique appetere mentem
Principis, à qua non est in dubio recedendum & gra
tiam vivificari, ut optime probat Cassad. decis. 1. à num.
3. ad fin. sub tit. de rescript. Rot. decis. 29. num. 6. & 8.
de probab. in no. & multos alios effectus salutares pro
ducit, de quibus Doct. d. c. si motu proprio, & Rom. consil.
327. incip. iste sunt rationes. Staphil de lit. grat. & just.
tit. de vi & eff. claus. vers. consequenter, & multus seqq.
Ant. Gabr com. concl. lib. 5 tit. de claus. concl. 2. & Me
noch. tract. de presumpt. lib. 2. presumpt. 13. num. 9. &
seqq. tum quod ex verbis Abbat. apparet non coattinet
ab eo differentiam illam, quod si privilegia concessa
sint motu proprio, non appelletur, si ad instantiam, sic;
Imo in hoc casu vult prius excipi de ambitione, impor
tunitate, & subreptione, quod nimis impetrantes
tacuerint, aut de compositione facta, aut, quod aliis
similis gratia facta sit, quæ possent Principem retar
dare à concessione, juxta opt. text. in c. postulasti, & c.
super literis, cum ibi not. per gloss. & Doct. maxime Fel.
num. 8. de rescript. quod si non admittatur hæc exce
ptio, tunc inquit Abb. posse appellari, quod non poter
it, ubi per motum proprium exemit aliquos, nam in
dubio standum erit verbis Principis; poterit tamen ad
eum supplicari, quod tandem admittit & monet ipse
Fel.

fel. d. c.
erit pri
etiam
præsur
state, a
subseq
s. tit. de
dictis, c
stam, d
tur reli
tionem
vanda
puto e
licet B
tunc sc
ante co
vident
velen
ventio
latius
8. depr
eccl. c
ventio
ter se o
di pot
d. l. eti.
Auth.
hac, ve
mus qu
tendu
liquos
non au
gitur e
quitur
fiat ex
Bellen
tendu
hujus

Fel. d. c. accedentes, num. 8. multo vero magis standum
 erit privilegio, ubi adsit clausula ex certa scientia, hęc
 etiam viam p̄xcludit † ulteriori cognitioni, & facit 134
 p̄sumere, quod Papa voluerit uti plenitudinis pote-
 state, ut late ostendit Staphil. de vi & effect. claus. vers.
 subsequenter, num. 6. & seqq. Ant. Gabr. com. concl lib.
 s. tit. de clausul. concl. 1. Illud ergo certum sit ex supra-
 dictis, quod si Papa post conventionem cum clero fa-
 stam, de certa summa aliquos eximat à decima, tenen-
 tur reliqui, nisi nimium inde graventur solvere por-
 tionem exemptorum; quod si nimium graventur, fer-
 vanda erit distinctio Abb. superius opposita. Idemque
 puto etiam si aliquis eximisset ante conventionem,
 licet Bal. in l. etiam, colum. ult. C. de execut. rei jud. velit,
 tunc solum onus spectare in solidum ad alios, quando
 ante conventionem sunt exempti; quod idem tenere
 videntur alii; quibus optime satisfacit Bellen. loc. cit.
 velenim loquuntur de onere, quod solvit ex con-
 conventione alteri privato, aut ex consuetudine; quod &
 latius prosequitur distinguendo Abb. d. c. accedentes, nu.
 8. de pr̄script. & c. pervenit, num. 16. & seqq. de immun.
 eccl. quando autem facta est d. compositio, seu con-
 ventio, qualiter † debeant illi, qui composuerunt in- 135
 ter se onus decimæ inter se compositæ dividere, deci-
 di potest ex not. per Bart. d. l. 4 §. actor. ff. de re jud. Bald.
 d. l. etiam, colum. ult. & fin. C. de execut. rei jud. & in
 Auth. defuncto. C. ad Tertull. gloss. in c. cupientes, §. ad
 hac, verbo, discreta, de elect. in 6. nos de hoc aliquid dice-
 mus qu&st. seq. conclus. 2. Interim vero illud p̄termin-
 tendum non est, posse Episcopum una cum clero † a. 136
 liquos eximere ex clero à decima Papali ad sui ipsius,
 non autem Cameræ Apostolicæ p̄judicium, ut colli-
 gitur ex Card. d. clem. p̄senti, de cens. & latius prose-
 quitur Bellen. d. tract. q. 60. ubi tamen vult, quod id
 fiat ex causa; quod etiam liquet ex iis, que tradit idem
 Bellen. d. tract. q. 47. & Specul. d. tit. de cens. §. nunc di-
 cendum, vers. quid si universitas. Pro complemento
 hujus questionis videri possent nonnulla, Primo, † An 137

T 5 excom-

excommunicatus; Secundo, an intrusus, nullumque
 138 habens jus in beneficio; Tertio, † an successor in be-
 neficio, vel præcessor, ejusve heredes teneantur ad sub-
 sidium seu decimam Papalem. Verum ne longum fa-
 ciam, remitto te ad ea, quæ in materia charitativi sub-
 sidii de excommunicato tradiderunt Bellenz. d. trad.
 de charit. subsid. q. 33. Remig. de Gonn. q. 40. de intruso,
 seu etiam de eo, qui sine culpa non possidet. Bellenz. q. 34.
 Remig. q. 41. & 42. de successore. Bellenz. q. 51. Remig. q.
 43. ubi id late & optime expediunt.

Q^UARTO. De modo servando in soluti-
 ne decimarum Papalium.

PRIMA CONCLUSIO. Regulariter non potest

139 † collector decimarum componere cum iis, qui solve-
 re debent, de aliqua certa summa, nisi hoc specialiter
 sit ei demandatum; ita habetur in cit. extrav. un. Bonif.
 VIII. quam nemo ad hoc allegavit, de decim. ad fin. ver.
 illi quoque, inter commun. in hac verba, Illi quoque, qui
 dubitati fuerant ad collectionem decime cum eis, qui
 debent solvere decimam, de aliqua certa summa solven-
 da, pro decima nequeunt convenire. Idem not. Bellenz.
 d. trad. de charit. subsid. q. 48. num. 8. Remig. q. 46. num.

140 Quod tamen declaratur primo, nisi etiam haberet †
 generale mandatum cum libera, ut ibid. Bellenz. &
 Remig. adnotarunt per tex. in c. qui ad agendum, in si. de
 procur. in 6. & l. mandato generi, ff. de procurat. cui ergo
 addo tex. sing. in l. procurator cui, ff. eod. Declaratur lo-

141 cundo, nisi haberet † generale mandatum ad exigendu-
 m ubique locorum, vel saltem alicujus magnæ
 provinciæ, eaque compositio tendere ad commodum
 Papæ, seu Cameræ. Illa Bellenz. d. n. 8. per text. in l. nam
 & nocere. ff. de pact. & l. cum hi. §. eam transactionem. ff.
 de transact. l. non eo minus, C. de transact. gl. in c. 1. ver-
 bo, vacante, ne sed vac. facit & tex. in l. solutu. §. fin. cum
 leg. sequenti, qua incipit vel universorum, ff. de pign. ad.
 l. iusjurandum, quod ex conventione, §. fin. ff. de jurejur.
 & in l. adiles, la. 1. §. procuratoris, ff. de adil. edict. Quod

142 idem fortius † dicendum esset in Camerario Papæ,
 qui

qui est Præpositus, & quasi administrator bonorum Papalium temporalium, *ut ibid. tradit Bellenz. per opt. tex. in l. i. in princ. ff. de off. procur. Cæsar.* Princeps vero secularis, cui per Papam ad tempus concessæ fuerunt decimæ beneficiorum sui dominii, *juxta text. in clem. fin. & ibi gloss. & Doctor. de decim. licite potest † 143.* componere super decima cum beneficiatis; *ita Bellenz. d. q. 48. n. 10. quod etiam ante eum docuit Paul. d. clem. fin. & ibi Card. q. 5.*

SECUNDA CONCLUSIO. Quoad distributionē oneris decimæ inter beneficiatos non exemptos mihi viderur † ita distinguendū; aut enim imposita fuit 144 decima, seu plures decimes super vero valore beneficiorum, non obstante quacunque taxa; aut sumus in casu, quo taxa servanda est *juxta ea, quæ dicemus in sequen. conclusione.* Primo casu, siquidem † nulla compositio 145 super inde fiat cum Camera Apostolica, singuli tot decimas solvere debebunt Collectorū de vero valore reddituum suorum beneficiorum, quot impositæ fuerunt; solventium tamen decimam, electioni, seu arbitrio committetur, utrum ipsam velint solvere per totum tempus, quo durabit decima pro rata proventuum, quos singulis annis dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis æstimationis proventuum corundem; sed una via electa non licebit alicui variare ad aliam recurrendo; fieri que & redigetur per Collectorē in scriptis electio hujusmodi expresse in prima solutione decimæ supradictæ; alioquin *juxta æstimationem communem per totum tempus solvere* tenebuntur; Illi autē qui elegerint solvere decimam, pro rata corum, quæ percepérint annuatim, vendere debent proventus beneficiorum suorum, quæ personalem residentiam non requirunt, & solvent decimam pro solo præcio, quod receperint de eisdem, dum tamen in fraudem decimæ nihil agatur: *Quæ quidem moderatio, ac declaratio ad verbum habetur in d. extra v. unic. circa princip. vers. solventium decimam, cum sequenti, qui incipit, Declaramus autem.*

Rursus.

Rursus si compositio aliqua facta est cum Camera in certa summa, ad ratam veri valoris cuiusque beneficii in singulos eadem summa erit distribuenda. Secundo vero casu, ubi servanda sit aliqua taxa, & ad sit similis compositio, tunc sive ea præscripta sit, sive non, dummodo sit rationabilis, in singulos quoque beneficios ad ratam ejus, quod in taxa descriptum est, summa conventa dividenda erit, prout nuperime factum est in compositione diœcesis Mediolanensis super decima imposta per S. D. N. Clem. VIII. Si autem nulla ad sit compositio, solvere quisque debebit decimas impositas, juxta legitimam, consuetam, & præscriptam ratam, cum tuac agatur de præjudicio Cameræ Apostolicæ, de qua taxa latius dicam in 4 conclus. Quod

146 vero regulariter † ad ratam beneficii solvi debeat decima, probatur ex l. rescripto, ff. de munere. & honor. ex qua not. Bart. in l. 4. §. actor. num. 4 ff. de re jud. in dubio collectam imponi pro juribus patrimonii; quod idem not. Bald. ad id allegans alia jura in l. etiam, colum pen. & fin. C. de execut. rei judic. Est autem decima Papalis onus mere patrimoniale, ut tradit Bart. in l. placet, nn. II. C. de sacros. eccles. faciunt & opt. text. in c. sopita, &c. cum instantia, de cens. per quæ jura gloss. post alios ins. cupientes, §. ad hac, verbo, discreta, de elect. in 6. distinguens de triplici genere expensarum; dicit, quod in expensis, quæ fiunt in causis vel negotiis, generaliter ad totam ecclesiam pertinentibus, sit contributio secundum facultates, ut qui plus habet, plus solvat; pro quo etiam alia quædam similia adducit, quæ multum non urgent.

TERTIA CONCLUSIO. Decimæ Papalis solutio
147 † fieri debet, non ex ipsis rebus, quæ percipiuntur de proventibus, puta in vino, grano, &c. sed in pecunia numerata; ita expressis verbis disponitur in d. extravag. unic. vers. fiet autem solutio, idq; etiam adnotavit gloss. d. clem fin. verbo monetam, & ibi alii, de decim. Bellenz. d. tract. de charit. subsid. quæst. 83. Exhiberi autem non
148 debet decima, nisi in pecunia, quæ communiter †

curat

currat de mandato domini terræ, & quæ est moneta
in locis, in quibus consistit fructus, & redditus, unde
decima persolveretur; neque aliqui cogi debent † eam 149
pecuniam cambire, seu permutare; ita quoque decer-
nitur in ead. extrav. vers. pro decima, & not. Doct. com-
munit. d. clem. fin. Quid autem dicendum sit, si duæ
monetæ pariter † currant in loco communiter, alte- 150
rave magis; aut si post tempus taxationis, vel dati pri-
vilegii minoretur, aut alias mutetur, quomodo facien-
da sit solutio; & de aliis similibus quæstionibus, quo-
niam non ita necessariæ, & quotidianæ sent, remitto
te ad not. per gloss. & Doct. maxime vero Card. Imol.
& Anch d. clem. fin. de decim. Bellenz. d. tract. q. 84. 86.
& 87. & Doct. quos ii allegant, & Ant. Gabr. com. concl.
lib. 3. tit. de solut. concl. I. & seqq.

QUARTA CONCLUSIO. Quamvis nulla taxa
† attendi debeat in solutione decimæ, ubi Papa eam 151
imponit, & exigi expresse vult non attenta ulla taxa,
etiam consueta, & legitime præscripta, tum quod de-
cima hæc intelligitur habito respectu ad veram quan-
titatem fructuum, ut inter ceteros docet Bellen. d. tract.
q. 82. num. 9. tum propter plenam, & absolutam pote-
statem, quam habet summus Pontifex in beneficiali-
bus, de qua per tex. & Doct. in c. 2. de præbend. in 6. Ant.
Gabr. com. concl. libr. 3. tit. de jur. quas. non toll. concl. I.
nu. 9. latissime Petr. Cened. in Collect. ad jus can. collect.
21. numero 1. 3. par. attamen, ubi simpliciter imponitur
decima super beneficii, eorumve redditibus, & fructi-
bus, tuuc † attendi potest, ac debet taxa beneficiorum 152
consueta in partibus, ut habetur in clem. fin. de benef.
quæ loet vere loquatur solum in decimis beneficio-
rum, quæ aliis conceduntur, nihilominus Doctor. ibi
communiter eam etiam intelligunt in decimis, quæ
per Papam exiguntur. Imo id quoque aperte colligi-
tur ex ipso text. dum dicit, secundum taxationem de-
cima in illis partibus consuetam, communiter illa deci-
ma levare poterit, & debet; supponitur enim esse taxa
aliqua in partibus, qua seruetur in exactione decima,
que

qua per summum Pontificem exigitur; quod idem habetur in extrav. postulasti, de præbend. & dig. in commun. ibi, super fructibus beneficiorum, qua illa reperies in solutione decima, juxta verum taxata valorem, &c. non in extrav. Io. 2. 2. qua incipit suscepiti, de elect. qua se re ad verbum repetita est sub tit. ne sed vac. & pariter incipit suscepiti, in extrav. un. inter commun. vers. nos de illo, ibi, nihil exinde ultra summā, pro qua unumquodque beneficiorum ipsorum consuevit in decima solutione taxari, &c. Dicitur autem † hæc taxa consueta, quæ est legitime præscripta per 40. annos, ut not. gloss. a. clem. fi. in verbo, consuetam, quam ibi sequuntur Doct. communiter, alia gloss. quam nemo allegavit in d. extrav. suscepiti, vers. nos de illo, in ver. consuevit. sub tit. ne sed. vac. in commun. eandem sententiam sequitur communem eam dicens Bellenz. d. tract. q. 82. num. 8. & 13. pro qua etiam est optimus tex. in c. cum de beneficio, de præben. in 6. ubi consuetum dicitur, ubi legitima præscriptio est completa; legitima autem præscriptio

154 † in rebus ecclesiasticis est quadragenaria, ut patet ex c. dilecto, & c. ult. de consuet. c. cumana, de elect. c. cum ecclesia, de caus. possess. & propr. juncto cap. de quarti, & c. ad aures, de præscript. & ubiq; per Doct. Et ratio etiā ejus sententia esse potest, sive quia consuetudo hæc sit contra ius, quoniam de jure decima solvi debeat, habito respectu ad veram quantitatem fructuum, redditum, ut dictum est; ideoque consuetudo, quod steratur taxationi præcise non attento valore fructuum, & eorum quantitate, satis possit dici contra ius commune, atque adeo requiratur in ea tempus 40. annorum, juxta text. cum ibi not. per Doct. communiter in c. fin. de consuet. sive quia hæc consuetudo, licet non sit contra ius, tamen tangat jus ecclesiasticum, earumque bona, ideoque requiratur † spatium 40. annorum, juxta sing. Rot. Rom. decis. quæ est 6. de consuet. in no. Innoc.

in c. cum dilectus, ad fin. de consuet. & ibi Host. & Io. An. cum alius adductus per Bellenz. d. q. 82. num. 6. & latius per nos in tract. de Option. 6. 2. q. 2. num. 9. Quod vero

agatus

agatu
exced
poteſ
ctuū
casu;
judici
atting
stat, q
vione
cauſa
cæ. Se
agiru
mojo
ſtiani
quire
dit D
reg. ja
cente
præſe
eccl. c
ibi no
præſe
præju
tio 4
cim. o
posſeſ
neſſi
14. ub
tis, qu
ſint,
quali
cept. &
aperti
cim. q
62. n
actus
40. ai
len. 4

agatur de præjudicio ecclesiarum paret: aut enim taxa
excedit verum annum valorem, prout contingere
potest propter decrescentiam, ac diminutionem fru-
ctuum ex alluvione aliqua partis bonorum, aut simili
casu; vel de hoc etiam dubitatur, & tunc agitur de præ-
judicio illarum singularum ecclesiarum: aut taxa non
attinet verum annum valorem, sed ab eo longe di-
stat, quia valde excreverint fructus, quoniam ex allu-
vione pars bonorum, & fundi accesserit, similive de
causa; & iunc agitur de præjudicio Cameræ Apostoli-
cæ. Sed quia de modico † præjudicio ecclesiæ Romanæ 156
agitur, minusque principaliter, cum neque de perpe-
tuojure illius agatur, & ut plurimum ad opem Chri-
stianis Principibus ferendam imponatur; ideo non re-
quiretur centenaria præscriptio, iuxta ea, quæ late tra-
dit Didac. Covar. relect. reg. Possessor, 2. par. §. 2. n. 6. de
reg. jur. in 6. cum alioqui contra Romanam ecclesiam
centenaria præscriptio requiritur, cum de ejus juribus
præscribendis agitur, Auth. quas actiones, C. de sacros.
eccl. c. ad audientiam, & c. cum nobis de præscript. cum
ibi not. per Doct. Illud ergo expeditum sit, † taxam nisi 157
præscripta sit 40. neque beneficiatis neque Cameræ
præjudicare; ubi vero taxatio non esset observata spa-
tio 40. annorum dicunt Doct. in illa clem. fin. de de-
cim. quod collector non teneretur stare illi taxæ, sed
posset exigere decimam, secundum verū valorem be-
neficiorum; quibus tandem accedit Bellenz. d. q. 82. n.
14. ubi num. 11. idem jure optimo statuit in beneficia-
tis, quod neque ipsi illi taxæ teneantur stare, sed pos-
sint, si velint, solvere secundum verum valorem, ut æ-
qualitas servetur, c. 2. de mut. pet. & c. cum inter, de ex-
cept. & tot. tit. ff. quod quisq; iur. cum similib. idq; satis
aperte tener gloss. d. clem. fin. verbo, taxationem, de de-
cim. quam sequitur inter alios Gig. tractat. de pension. q.
62. n. 13. Difficultas vero non levis est, utrum unicus
actus solutionis sufficiat, post quem transacti fuerint
40. anni, an vero plures requirantur? Et quidem Bel-
len. d. q. 82. num. 12. & duobus seqq. aperte tenere vide-
tur,

tur, quod non sufficiat unicus per tex. in c. olim, de cen-

si. ubi inquir, in solutione census non attenditur ultima praestatio, sed quod fuit observatum $\frac{1}{2}$ ratio 40. m-

norum; quod etiam ex eo confirmari potest, quod con-

158 suetudo $\dagger$ regulariter per unicum actum non induc-

tur, l. 1. & 2. C. quæ sit long. consuet. cum aliis per nos ad-

ductis in d. tract. de Opt. c. 2. q. 2. num. 30. & consuetum

159 in pluribus juribus $\dagger$ verificari voluit Roch. Curt. adin.

de consuet. in prefat. numero 32. & 34. post Bart. in l. C.

quom. & quan. jud. & pertex. d. l. 1. & l. 3. C. de Epis. aud.

160 Contrarium tamen $\dagger$ ego puto verius, tum per ea quæ

ipse Bellen. arguendo adducit, neque solvit, nimis

pertex in l. mella, & sed si alimenta. ff. de alimen & cib

leg. l. si mulier, in princ. ff. de relig. & sumpt. funer. ubi in

161 $\dagger$ solutione, aliisque in rebus attenditur, quod ultim

est observatum; & per id, quod not. Bal. in l. binos, ver-

sed ponamus, C. de advoc. divers. jud. ubi ait, quod si of-

ficiali promissum fuit salaryum consuetum, & reperi-

tur, quod vario modo præteritis temporibus fuit so-

lutiū, intelligitur promissio de salaryo, quod ultimi

loco fuit solutum officiali; tum quod quisque manu-

162 nendus est $\dagger$ in sua possessione, c. consultationib. de

163 jure patr. & c. cum olim, de ca. possess & propr. & tunc $\dagger$

unicus actus præjudicat, per ea quæ tradit Curt. c. fi-

sect. 4. num 79. 81. & 82. ex nuper impressis, de conju-

tum ex auctoritate Rot. Rom. in decis. 44. de concess.

præbend. alias 66. in antiqu. & incip. nota, quod ubi bene-

164 fuium, ubi not. quod $\dagger$ si beneficium est semel taxatum

per illos, qui potestatem taxandi habent, ex tali tax-

atione beneficium videtur taxatum, nisi aliquis actus

interveniat contrarius taxationi; & posito quod per

multos annos stetit, quod decima pro illo beneficio

soluta non fuerit, nisi pro illa vice, pro qua fuerit tax-

atum, non ideo minus vires habet taxatio semel facta,

quia si postea Papa non indiguit decimis, non propri

hoc videtur reniisse, quin taxatio prius facta valeat;

arg. l. in filiis, C. de decur. lib. 10. Haec sunt verba Rot.

ex quibus colligit Bellen. loc. cit. eam sentire, quemli-

bet

dendi

co, po

44. ab

ni sen

nio ce

cum a

inqui

sucto

eur, d

uno,

rector

ut pre

ponit g

tum i

ex uni

etiam

Quo

aut in

rit spa

ut in c

aliquo

sint, ta

ctores

Bellen

hoc in

ficii pe

valere

mento

postea

taxari

iū, c. si

monte

Galii

ut pri

fellit E

Doct.

tamen

betactum ultimum taxationis intra 40. annos atten-
dendum esse; sed ego potius eam intelligo de actu uni-
co, post quem transacti deinde sint multi anni, hoc est
44. absque ullo actu contrario, ne aduersetur commu-
ni sententia. Quæ etiam tam Rotæ, quam nostra opi-
nio contra Bellen. optime comprobator ex tex. in d.c.
cum de beneficio, in primo respons. de præbend. in 6. ubi
inquit Bonif. VIII. cum de beneficio ecclesiastico con-
suetudo clericis secularibus assignari, provideri manda-
tur, de illo debet † intelligi, quod tanto tempore ab 165
uno, vel pluribus secularibus clericis institutis in eo
rectoribus extitit continue, ac pacifice gubernatum,
ut prescriptio legitima (hoc est 40. annorum, ut ibi ex-
ponit gloss. Archid. & alii) sit completa, per quem text.
tum ibi, cum in c. si de consuet. not. Doct. communiter,
ex unico actu successivo † consuetudinem induci, quos 166
etiam refert, & sequitur Curt. d. sect. 4. num. 43. & 83.
Quomodo etiam solvuntur contraria, quæ procedunt
aut in actu momentaneo, aut ubi postea non accesse-
rit spatium 40. anno: ū, cum pacifica possessione, pro-
ut in casu nostro. Ceterum quoniam, ubi beneficium
aliquid, veletiam pleraque, aut omnia taxata non
sunt, taxatio † de novo facienda est, ut concludunt Do- 167
ctores communiter d. clem. fin. quos etiam sequitur
Bellen. d. tract de charit. subsid. q. 80. in princip. Ea fiet † 168
hoc modo, Ille enim ad quem spectat fructum bene-
ficii perceptio, ac decimæ solutio, jurabit, quantum
valere possint fructus illius anni, & stabitur ejus jura-
mento, nisi probari possit major valor reddituum, &
postea fiet taxatio; & hoc casu juramentum præcedet
taxationem, cum alioqui taxatio † præcedat juramen- 169
tū, c. super eo, de his, qua vi, metus ve ca. si. Ita Guiliel. de
monte Laud. quem ibi sequitur 1 mol. num. 9. Card. q. 1.
Galii, sive quia hic juret ut testis, d. autem c. super eo,
ut principalis, prout voluit Card. loc. cit. quem tamen re-
felliit Bellenz d. q. 80. numero 5. sive quia communis est
Doct. sententia, quod quando non est præstandum ju-
ramentum affectionis, sed veritatis, prout hic super ve-
ritatem

ritate quantitatis fructuum annuorum, semperjumentum debet præcedere taxationem, quia alias detegretur verecundia, & turpitudo jurantis, cuius iuramento lex voluit statu, prout voluit gloss. in c. i. verbo docuerit, de elect. in 6. Bart. Auth. hodie per illū textum, C. de jud. cum aliis plerisque, quos referit, licet differt videatur Bellenz. d. num. 5. nisi velimus cum eodem Bellenz. nu. 6. requirere, seu admittere duplē taxationem, ita ut una præcedat, altera sequatur iumentum, per ea, quæ late deducit Bellam. decif. 721. quæ incipit, ad estimationem injuria, contraria tamen iurata ratione, ut sicut ibi vult, a judice taxandam prius esse summam, citra quam juret offensus de damno; ita hic collector taxet summam verisimilem reddituum, deinde deferat beneficiario, ab eoq; recipiat iuramentum, quæ summa seu quantitas reddituum ultra illam percipiatur ex beneficio; postmodum eam quantitatem ad certam pecuniæ summam redigat, eamq; taret pro solvēda decima. Ad prædictam autem taxationem, 170 † vocandi sunt omnes, quos taxatio tangit, ut optime adnotavit Bellenz. d. tract. q. 81. ubi etiam post Laud. Imol. & Card. d. clem fin q. 10. infert, quod si duo sunt Prælati in aliqua ecclesia parochiali, ut Rector, & vicarius, qui ex antiqua ordinatione ecclesiæ colligit fructus, de quibus annuatim solvuntur Rectori centum, residuum remanet vicario, ipse vero Rector debet solvere decimam pro rata ecclesia, fieri debet taxatio, cum eo, qui colligit fructus vocato eo, qui 171 solvere debet decimam. Poterit autem collector hujusmodi beneficia taxare, quæ non reperit taxata, absq; speciali mandato, ut late, & optime comprobatur Bellenz. d. tract. q. 85. per totum. Atque hæc de hac conclusione.

QUINTA CONCLUSIO. Potestis, qui solvere debet decimam Papalem, objicere † exceptionem compensationis de eo, quod sibi debetur a Camera Apostolica; ita Bellenz. d. tract. q. 53. per tex. in l. idem iuruit, 173 & l. fin. ff. de compens. ubi etiam Fisco † objicitur compensa-

peſaſ
non d
1. ubi
jusmo
juxta
l. fin. 1
niſi ta
proba
de com
mero
S E
est †
nitur i
in hæ
vens d
tur, eti
fuerin
charit
differi
tradit
ctor n
ditis b
tores c
torib
perior
& qua
de pral
S E
quæ fi
ſunt in
verſio
ſolven
ria, qu
colende
inde fr
fin. in
5. & ce
Bellen

pensatio, dum tamen debitum sit ex eadem statione, non diversa, ad vitandam confusionem officiorum, l. 1. ubi Bald. &ceteri, C. de compens. debet autem de hujusmodi debito Cameræ fieri fides infra duos menses, *juxta l. aufertur, §. quia compensationem ff. de jur. fisc. & l. fin. juncta gloss. in ver. indaginem, C. de compensation.* nisi tamen judex breviorem terminum statueret ad probandum, quod facere posset, ut post Bald. in ea C. de compensat. in his terminis tradit Bellenz. d. q. 53. numero 1.

S E X T A C O N C L U S I O . Decimæ solutio facienda est † sine ulla deductione æris alieni; ita expresse defini- 174
nitur in alleg. extrav. un. vers. ratione autem, de decim. in hæc verba; ratione autem æris alieni, quo persona sol-
vens decimam obligata a consistit, nihil de decimam inue-
tatur, etiam si certa res ecclesiastica propter hoc à quoquam
fuerint obligata. Idem etiam sentit Bellen. d. tractat. de
charit. sub fid. q. 62. quam totam ad verbum refert non
dissentiens Remig. de Gonn. in simil. tractat. q. 53. dum
tradit, quod si Episcopus nomine proprio, vel collec-
tor nomine Papæ exigat subsidiū charitativum à sub-
ditis beneficiatis, & eodē tempore concurrent credi-
tores clerici, petens subsidium debebit præferri credi-
toribus, quoniam ante omnia solvi debet † census su- 175
periori, secundum Io. An. Butr. & alios in c. eam te, de &c.
& qual. ord. & Archid. in c. cum singula, circa medium,
de prab. & in 6. & per alia, de quib. per Bellen. loc. cit.

S E P T I M A C O N C L U S I O . Expensæ † necessariæ, 176
quæ sunt gratia colligendorum fructuum, deducendæ
sunt in solutione decimarum: ita habetur in d. extrav.
versicul. in solvendo decimam, cuius sunt hæc verba, in
solvendo decimam supradictam sola expensa necessa-
ria, quæ sunt in re, ex qua fructus percipiuntur arando,
colendo, & colligendo fructus, sine quibus non possunt
indefinitus percipi deducentur; idem not. gloss. d. clem.
fin. in verbo taxationem, & ibi Imol. num. 9. Card. quest.
s. & ceteri, Butr. post Doct. in c. cum homines, de decim.
Bellenz. d. tract. q. 69. Gig. in tract. de pens. q. 62 num. 14.

Tiraq. de retract. lignag. §. 15. gloss. 1. nu. 15. Rebus consil.
 177 125. num. 8. Expensæ autem, quæ fiunt † in castrorum
 custodibus, etiam si majores sint solito, cum fiunt et.
 tra rem, vel etiam in ædificiis construendis vel conser.
 178 vandis, nullatenus deducentur; sicut † nec illæ, quæ
 in villis tuendis fierent in guerris, seu etiam cavale.
 tis, ut verbis utar Bonifacii, qui id omne statuit, ac de.
 claravit in d. extrav. unic. vers. expensa autem, circa me.
 179 dium, & vers. nec etiam illæ, ad finem. Illæ quoque expensæ, quæ fiunt pro fossatis (ut loquitur, & dece.
 nit Pontifex d. extrav. versic. Illæ quoq; expensa) & alias
 pro terris ædificandis, ut ubiores fructus producant;
 & illæ, quæ fiunt in conservandis, & reparandis ædifi.
 ciis molendinorum, domorum, seu apothecarum, &
 similiū, ex quibus fructus, & pensiones recipiuntur;
 & nisi reparantur, fructus ex eis percipi non valerent;
 de decima minime deducentur; hucusque Bonifacius.
 Qui quidem in ea extrav. nonnulla alia decernit, ac
 180 statuit † circa expensas deducendas, aut non deduc.
 das, quæ nos superius, hoc ipso cap. quæst. 2. conclusi.
 & sequentib. suis locis apposuimus, dum ea recensere.
 mus, ex quibus solvuntur decimæ istæ Papales. Atque
 hæc de hac quæstione sufficiant.

QUÆRO QUINTO, ET POSTREMO. Demo.
do procedendi circa harum decimarum exactionem.

PRIMA CONCLUSIO sit de qualitate collecto.
 181 ris. Collector Papæ † judex est delegatus, & habet iu.
 risdictionem; ita tenuit Rot. Rom. decis. 12. de præb. alias
 207. incipit, licet juxta ordinationē, in nov. & postea, licet perperam allegatam, Bellen. d. tract. de char. subj. q.
 94. quamvis eadem Rot. decis. 9. de off. deleg. in nov. ali.
 ter sensisse videatur, dum eum appellat negotiorum ge.
 storem. Probatur autem nostra conclusio; Primo, quia
 182 etiam procurator Fisci utitur † jurisdictione, & officio
 judicandi, l. 1. & 2. & l. cum vendente, C. ubi ca. fisci, &
 183 si ea quæstio, C. de his, qui ut indig. Secundo, quia vide.
 mus collectorem ex stylo curiæ (qui quidem † atten.
 dendum est, c. quod translationem, de off. deleg. cum s.
 mil.)

mil.) deputari † cū facultate exercendi censuras, quod 184
infra latius prosequemur; hujusmodi autem facultas
 aperte supponit † jurisdictionem ordinariam, aut de- 185
 legatā, ut patet ex tex. in c. i. c. præterea, & c. ex literis, de
 off. deleg. c. cum ab ecclesiasticis Pralatus, de off. ordin. c.
 cum in ecclesia, de major. & obed. estque communis tam
 Theologorū in 4. sententia, distinct. 18. ubi D. Thom. q. 2.
 art. 2. quam Canonistarū in d. juribus, ex quibus pluri-
 mos refert, & sequitur Covar. in relect. c. alma mater, i.
 par §. 11. num. 1. & seqq. de sent. excom. in 6. Est autem
 collector † judex delegatus, non autem ordinarius, cū 186
 neq; jurisdictione eorum concurrat in omnib; cum ordi-
 nariis, sicut † jurisdictione legatorum, juxta tex. & quod 187
 ibi tradunt Doct. in c. 2. de off. deleg. libr. 6. & Specul. tit.
 de legat. §. nunc videndum, vers. legatus, licet impro-
 prie collectores vocentur † auctori Sedis Apostolicæ, & 188
 gaudeant certis privilegiis, & honoribus, ut voluit Rot.
 d. decis. 12. de præbend. in no. neque deputati sint, aut de-
 legati † ad universitatem causarum, sed potius ad u- 189
 num negotium decimarum, per ea, quæ not. Bart. in l. 1.
 in fin. ff. quis & à quo appell. gloss. in clem. & si principa-
 lis vers. foraneo, de rescript. Imol. & Doct. in c. quoniam
 Abb. de off. deleg. sed si aliquam universitatem habet,
 ea est perionarum, non causarum; quo casu † censetur 190
 quis factus judex delegatus, non ordinarius, ut patet ex
 text. in c. ut officium, de heret. in 6. cum alius, de quibus
 late per Menoch. de præsumt. libr. 2. præsumt. 16. num. 31.
 Accedit & illud, quod sicut delegatus potest † com- 191
 pelli ad recipiendā delegationem, c. pastoralis, & c. ja-
 ne, de off. deleg. ita etiam collectoriæ, & subcollecto-
 riæ officium conferri potest † in invitum, ut singula- 192
 riter decidit Rot. Rom. d. decis. 12. num. 1. de præben. in no-
 quam etiam sequutus est Cassad. decis. unic. num. 4. sub
 iit. de verb. sign. Opinio autem illa, quæ vult collecto-
 rem solum esse † negotiorum gestorem, forte proce- 193
 deret, quando collectores deputarentur sine facultate
 coērcendi per censuras, prout hodie nullus deputatur;
 eademque ratione, quando subcollector deputaretur,

ut merus, ac nudus exactor, quod & Bellenz. d. q. 94. n.
fin. adnotavit. Ceterum ex eo, quod supra admou-
mus, & inferius latius ostendemus, collectorem habe-
re facultatem exercendi censuras contra non solven-
tes; illud plane sequitur, laicum non posse + esse collec-
torem, quod in terminis tradidit, & latius probat Bel-
lenz. d. tract. q. 105. laicus enim regulariter non est ca-
195 pax + jurisdictionis ecclesiastice, neque potest censu-
ras exercere, ut optime & fuse probat Covar. de reject. c.
alma mater, 1. par. §. 11. n. 3. Abb. c. 2. nu. 5. de jud. Hinc
196 est quod communiter dicitur, laicum non posse + esse
vicarium Episcopi, quod tradit Abb. d. c. 2. nu. 9. & 11.
ubi Fel. nu. 6. Dec. num. 15. idem Abb. in c. cum causam,
nu. 9. de elect. Franc. Marc. decis. Delph. 1001. in 1. par. &
alii, quos referunt, & sequuntur Bertach. tract. de Episc.
tit. de vic. Episc. num. 14. Rebuf. in praxi benef. tit. de vic.
Episc. nu. 11. Camil. Borel. in tractat. de compromiss. §. 1.
gl. 1. num. 85. noviss. Iacob. Sbroz. in tractat. de vic. E-
pisc. q. 31. num. 2. & seqq. lib. 1. quamvis forte posse lai-
197 cus + ex speciali permisso Papæ esse vicarius Episco-
pi, ut late tradit Sbroz. d. q. 31. nu. 13. & duobus seqq. &
censuras exercere, ut voluit gloss. in §. verum, 32. distin.
& c. bene quidem 96. dist. Abb. d. c. 2. num. 5. de jud. &
c. causam qua numero 3. de prescript. quem sequitur ibi
Fel. nu. 6. ubi quamplures alios ad id refert. Unde posse
etiam laicum ex certa scientia per summum Pontifi-
198 cem deputari + collectorem cum jurisdictione, & co-
ercione voluit Bellen. d. q. 105. num. 3. de quo ego in
præsentia d. sputare non intendo; sat vero nunc no-
bis sit, laicum regulariter non posse censuras exercere,
atque adeo neq; collectorem aut subcollectorem esse
cum coercitione, sed solum meum, ac nudum exacto-
199 rem decimarum, quod bene potest + laico demanda-
ri, ut etiam adnotavit Bellen. d. q. 105. nu. 2. & collig-
itur ex Butr. d. c. 2. Archid. in c. nova, 16. q. 7. & Rom.
conf. 268. Illud demum circa qualitatem collecto-
200 adnotare lubet, eum debere + transcendisse ætatis an-
num 18, nisi Papa ex certa scientia deputaret existen-
rem

tem
reptit
proba
de off.
deleg
debet
statut
tatus
vel of
non si
vel Pi
rescri
quanc
collect
Beller
collect
ad nu
nume
nullo.
S E
ne spe
Beller
itē sic
leg. &
sinon
poter
procu
nis, &
plure
& sec
vis +
tur re
ro pri
colle
pore
l. à ju
off. de
& ali

tem in inferiori ætate, alias deputatio censeretur sub-
reptitia; ita in specie Bellenz. d. tract. q. 108. in princ. id
probans per tex. à cōtrario sensu in cap. cum vigesimū,
de off. deleg. ubi id clarius notarunt Abb. & Imol. in † 201
delegato, qualis est collector, ut supra diximus. Imo
debet esse ea persona † qualificata juxta tenorem, c. 202
statutum §. 1. de rescript. in 6. ut nimis sit vel consti-
tutus in dignitate, vel canonicus ecclesiæ cathedralis,
vel officialis Episcopi; Religiosus quoque debet esse
non simplex professus, sed qualificatus, puta Abbas,
vel Prior conventionalis, juxta clem. & si principalis, de
rescript. quod idem esset in † subcollectoribus eorum, 203
quando eis tradita esset tota potestas competens ipsis
collectoribus, per tex. d. c. statutum, §. in nullo, ita tradit
Bellenz. d. q. 108. num. 2. & 3. secus vero esset † ubi tam 204
collector, quam subcollector deputatus solum fuisset
ad nudum ministerium exactio[n]is, ut not. Bellenz. d.
numer. 2. per ea, qua tradunt Archid. & Gemin. d. §. in
nullo.

SE ~~Q~~UNDA CONCLUSIO. Poteſt collector † si- 205
ne ſpeciali commiſſione ſubcollectorē deputare; ita
Bellenz. d. tract. q. 106. in princ. poſt Rot. decis. 256. incip.
itē ſi collector, in no. que apud me eſt. 265. ſeu 9. de off. de-
leg. & incipit, ſi collector, in no. Imo dicit ibi Rot. quod
ſi non fuerit † limitata facultas unicum ſubſtituendi, 206
poteſt plures ſubſtituere, per tex. in c. 1. cum ibi not. de
procur. in 6. quin etiam in caſu hujusmodi limitatio-
niſ, & restrictioniſ facultatiſ cōcludit, poſſe adhuc † 207
plures ſucceſſive ſubcollectorē ab eo conſtitui, quod
& ſequuntur ibi Add. & Bellenz. d. q. 106. nu. 4. quam-
viſ † per unius ſubſtitutionem eo caſu alter conſere- 208
tur revocatus, ut ibid. oſtendunt Rot. & Add. Ratio ve-
ro principalis conclusioniſ ea eſt; ſive enim dicamuſ,
collectorē eſſe delegatum Papæ, ut ſupra oſtēdimuſ,
poteſt ſubdelegare vices ſuas, & ſubſtituere aliquem,
l. à judeſe, C. de jud. & c. ſuper † quationum, §. 1 & 2. de 209
off. deleg. cum ſimil. ſive etiam dicamuſ cum Rot. loc. cit.
& aliis, eum eſſe negotiorum gestorem, & procurato-

310 rem Cameræ Apostolicæ, & tunc † etiam poterit, sive
 dicatur generalis procurator ad negotia, l. si procurat-
 torem, §. si quis mandaverit ff. mand. l. i. §. magistrum, ff.
 de exercitor, l. quicunq, §. fin. ff. de institutor, & c. i. in fin.
 de procurat. in 6. sive etiam dicamus, illum procurato-
 rem esse specialem ad limitatum effectum levandi di-
 cimas beneficiorum, non ideo minus poterit substi-
 tuere, per ea, quæ tradit Bart. in l. fin. in fin ff. de diversis
 tempor. prescript. & Bald. in l. quod quis, C. de procurat.
 per tex. in c. is cui in 1. respon. de off. deleg. in 6. sed melius
 est in c. fin. 2. respon. de procurat. eod. lib. Praedictam au-
 tem conclusionem declarare non procedere, ubi in de-
 311 putatione collectoris Papa † apponenter aliqua verba
 ex quibus colligeretur, electam fuisse industriam per-
 sonæ, ut si diceret, † de tua prudentia, vel circumstatio-
 ne plenius confidentes, vel similia; tunc enim non posset
 subcollectorem deputare, ut in specie monet Bellenz.
 d. q. 106. nu. 5. per ea, quæ de subdelegato tradunt In-
 noc. & Imol. in c. fi. de off. deleg. ubi texius ipse in §. fin.
 disponit, tunc non posse fieri subdelegationem, cum
 electa est industria personæ; quod idem de iis verbis
 in subdelegato scripsierunt Andr. Gail. pract. obser. lib. 1.
 obser. 97. num. 6. & Menoch. d. tract. de presumt. libr. 1.
 presumt. 2. 1. n. 17. & de arbitr. jud. lib. 1. q. 68. num. 11.
 Idem quoque esset, si Papa diceret, de fide & legalitate
 tua confidentes, tunc enim quoque electa esset industria
 personæ, Bellenz. d. q. 106. num. 6. per ea, quæ de ihu
 verbis tradit Butr. cons. 48. incipit absque diffusione in
 fin. quod idem patet ex Menoch. d. numero 11. Imo idem
 putarem, si onerata fuisse conscientia collectoris, jux-
 ta ea, quæ late prosequitur Menoch. d. presumt. 21. num.
 16. & d. q. 68. nu. 12. aut dictum fuisse, ipse faciat; vel
 suis manibus, seu per te ipsum, vel personaliter cognoscat.
 & facias; vel adsint verba geminata, maxime ex inter-
 vallo apposita, per ea, quæ fuse, & optime more suo tra-
 dit Menoch. de presumt. 21. nu. 6. usque ad 16. In dubio
 autem non est dicendum, hoc casu electam fuisse in-
 dustriam personæ; neq; enim puto hoc magnum esse,
 & ar.

& arduum negotium, in quo ea industria † electa esse 213
 videatur, juxta doctrinam. Bal. in l. liberti, liberta & q, col.
 10. vers. quero denuo. C. de oper. liber. Innoc. d. c. fin. de off.
 deleg. & Ias. in l. more, ff. de jurisd. omn. jud. nu. 65. quem
 refert & sequitur Menoch. d. prasumpt. 21. nu. 4. & d. q.
 68. ubi alios recenset num. 15. quod & facit q. 54. num. 7.
 & 11. Nam licet † arbitrio judicis relinquatur, quod- 214
 nam arduum negotium sit, ita ut industria personæ ele-
 cta censeatur, ut voluit Innoc. & Butr. d. c. fin. & post a-
 lios. Menoch. d. tract. de arbitr. jud. lib. 2. cas. 205. num. 3.
 nullus tamen æquus judex arbitratur id negotii ar-
 duum esse, cum decimas exigere, ac lavare † non sit 215
 magnæ industriæ, sed facile possit per quemcumque fi-
 delem fieri, ut etiam notavit Bellenz. d. q. 106. n. 2. & 3.
 ubi optime quoque solvit quod de publico stipendio
 opponi poterat, ex l. per hanc C. de erog. mil. ann. lib. 12.
 An vero ubi plures subcollectores deputantur, ille sub-
 collector, qui posterius deputatus fuit, non facta men-
 tione de primo † censeatur revocatus, & quomodo, 216
 pulcre, & late prosequitur Bellenz. d. tractat. de charit.
 subsid. q. 109. ita ut ad eum te remittere sufficiat. Illud
 tamen unum te admonitum velim, quod dum refert
 absolute Rot. in superius alleg. decis. 267. tenetem prio-
 rem, subcollectorem censeri revocatum, id non asserit
 simpliciter Rot. sed aperte loquitur in casu, quo col-
 lector habebat limitatam quoad hoc facultatem, ut ni-
 mirum non posset nisi unum subcollectorem in sin-
 gulis civitatibus, ac diœcesibus constituere; quod pa-
 tet ex ejus decis. initio, cuius verba retulerat idem Bel-
 lenz. q. 106. num. 4. Quando autem facultas collecto-
 ris transire † possit ad successorem in dignitate, colligi 217
 potest ex iis, quæ tradidit Menoch. d. q. 68. fere per tota,
 & Doct. in c. quoniam Abb. de off. deleg.

TERTIA CONCLUSIO. Facultas & potestas col-
 lectoris † probanda est per literas, & non per testes; ita 218
 voluerunt Do. de Rot. decis. mihi, 10. de off. deleg. alias
 266. incip. dixerunt, & concluserunt, in nov. quamvis
 eam aliter alleget Bellenz. d. tract. q. 110. eandem op-
 V S BIONEM

nionem sequens num. 1. adducit autem Rot. tex. in l. u-
 nic. C. de mand. Princ. & c. cum in jure, de off. deleg. & in
 extra v. Bonif. VIII. quæ incipit in juncta, & est 1. de elec.
 in commun. quæ tamen loquitur non de deputatione,
 219 aut delegatione aliqua, sed solum decernit, ne † Epi-
 scopi, aliisque Prælati ad proprias ecclesiæ accedant, in
 iisque recipiantur, sine literis provisionis. Bellen. vero
 d. num. 1. inter alia adducit tex. & ibi Bart. in l. prohibi-
 tum, circa fin. ibi, cum lit. tri. nostris cognoverit, C. de jur.
 fisc. lib. 10. & l. 1. quæ etiam unica est, Cod. de superindic.
 lib. eod. idem post alios novissime tradit Mascard. tract.
 de probat. conclus. 317 num. 1. vol. 1. Quod idem proce-
 220 dit † in viro excuso, & honesta persona, ut patet ex
 Bart. in l. palatinos, C. de collat. fund. fiscal. lib. 11. Abb. in
 e. cum olim il. 1. deprivil. cum aliis, quos ad id referunt,
 & sequuntur Menoch. d. tract. de præsumpt. li. 2. præsum.
 15. num. 4. usq; ad 9. & Bellenz d. q. 110. num. 6. & tri-
 221 bus seqq. dum illud probant, † delegato, etiam si per-
 sona illustris sit, & honesta, non credi sine literis dele-
 gationis ubi maxime agitur de præjudicio tertii, quod
 non exiguum sit; quod cum in casu nostro eveniat, o-
 ptimè concludunt Bellenz. loc. cit. & Mascard. d. concl.
 317. nu. 2. quod etiam circumscripto stylo curiæ col-
 lectori fides adhibenda non est, sine literis deputatio-
 222 nis. Hæc autem ipsa conclusio extenditur, † ut non
 probetur collectoris facultas per transumta literarum,
 sed per originalia: ita in specie voluerunt Bellenz. d. tr.
 q. 113. in princ. post Rom. conf. 356. circa primam con-
 sultationem, nu. 5. & post alios Mascard. d. conclus. 317.
 nu. 6. pro quo optime facit tex. in c. 1. de fid. instr. & l.
 sancimus, C. de divers. rescript. canonizata in cap. sanc-
 mus, 25. q. 2. & Auth. si quis in aliquo, C. de edend. quæ
 223 jura dicunt † exhibenda esse originalia, non exempla-
 224 ria. Quod ipsum tempora, nisi aut † transumtum ful-
 set nulla tunc licependente aliquod exemplum serva-
 ta forma; text. in c. fin. de fid. instr. ut per ea, quæ ibi, & d.
 Auth. si quis in aliquo, tradunt Doct. voluit in hister-
 225 minus Bellenz. d. q. 113. nu. 3. & 4. aut sumtum fuerit †

ex registris bullarum Papæ; pertale enim transumtum probaretur hujusmodi facultas collectoris saltem in curia, ut in specie tradunt Bellenz. d. q. 113. num. 6. & seqq. Mascard. d. concl. 317. nu. 7. & 8. juxta ea, qua tradunt Dom. de Rot. decis. 28. nota sumtum, de probat. alias 621. in antiq. & aliis decis. de quibus per eos. Declaratur vero hæc eadem conclusio. Primo, ut non procedat, quando collector † esset deputatus ad colligendas decimas in curia Romana, seu ab ecclesiis illius urbis, Papa ibi existente; tunc enim talis deputatio poterit probari per testes, ut voluerunt Mascard. d. concl. 317. n. 9. & seqq. & Bellenz. d. q. 110 num. 10. per ea, qua tradunt Specul. tit. de probat. §. videndum, vers. quid de auditoribus, num. 3. Archid. in c. nobilissimus, 96. dist. Rom. in l. sciendum, colum. 12. num. 50 ff. de verb. oblig. Mil. in repertor. verbo. probatio, delegationis, & Fel. in cap. cum in jure, num. 6. de off. deleg. Cujus rei ea ratio affertur, quoniam tunc ad summum Pontificem facile quisque potest configere, propter quam rationem putarem idem dicendum, licet deputatus fuerit collector decimarum in Romana curia, & alibi; dum enim Romæ colligit, ei adhibetur fides absque literis solum per testes, sicut de transumto supradictum est. Secundo declaratur, ut sorte non procedat, † ubi literæ collectoriae essent amissæ; tunc enim per testes probari poterit tenor literarum delegationis, & earum amissio, ut in specie limitavit Mascard. d. concl. 317. nu. 11. & 12. per ea, quæ de delegatione † tradidit Innoc. in c. cum olim, 228 il 1. de privil. quem sequitur Rot. decis. 21. n. 7. de concess. prob. in no. Bellam. decis. 595. & 611. & alii, quos ille refert; à qua tamen sententia discessit Bellenz. d. q. 110. num. 9. quod ante eum in delegato voluit gloss. d. c. cum olim. Subcollectoris vero facultas † bene probari potest per testes, ut in terminis voluerunt Do. de Rot. d. decis. 10. num. 1. de off. deleg. in nov. & ibi Add. libet compilator † contrarium sentire videatur; sed idem 230 tenent, & late probant Bellenz. d. tract. q. 111. nu. 1. per totam, & post alios Mascard. d. conclus. 317. num. 15. &

16. Et

16. Et ratio clara est, quoniā cū hic casus non recipiatur
 231 exceptus, stabimus regulæ, quod parem t̄ vim habeat
 in probatione testes, & instrumenta, l. in exercendu. C.
 de fid. instrum. cum similib. Alias rationes ad id adducit
 232 Bellen. d. q. 111. ubi etiam probat t̄ idem esse, si collec-
 tor depuretur solum ad nudum ministerium, ubi sal-
 tem quæritur solum de præterito, an quis fuerit col-
 lector. Poterit etiam probari subcollectoris facultas
 233 t̄ per solas literas collectoris cum ejus sigillo, sine ma-
 nu notarii, aut subscriptione testium; ita in specie do-
 cent Bellenz. d. tract. q. 114. per totam, & Mascal. d. con-
 clus. 317. num. 3. id autem probatur ex singulari dicto
 Innoc. in c. quoniam contra, post medium, de probat.
 quem sequuntur Archid. Jo. An. & Gemin. in c. se à de-
 legato, de off. deleg. lib. 6. Butr. in c. post cessionem, col. 2.
 de probat. Do. de Rot. decis. 17. nota. quod non creditur
 de probation. alias 701. in antiq. decis. 7. utrum creda-
 tur, de off. deleg. alias 574. in antiq. & decis. 10. voluerūt,
 & ordinaverunt, vers. contra primam conclusionem, de
 probat. alias 348. in nov. qui omnes in eo conveniunt,
 234 subdelegationes t̄ probari per sola sigilla delegatorum
 subdelegantium. Neque obstant tex. in d. cap. quo-
 niam contra, de probat. & c. cum à nobis, de testam. Et
 optime ostendit Bellen. d. q. 114. num. 2. ubi etiam pro-
 bat hanc conclusionem omnino expeditam, & indu-
 bitatam esse, si subcollector deputetur tanquam nu-
 dus exactor, per tex in l. 1. ff. de procur. & clem. 1. eod. tit.
 eoq; casu debet prius literas recipere, quā officiū exer-
 ceat; quod tamen indistincte tradit Mascal. d. concl. n. 5.
 Illud demum in hac conclusione de facultate collec-
 toris, ac subcollectoris omittendum non est; quod
 ubi de illorum deputatione nullatenus neque per lite-
 235 ras neque per testes constat, neque etiam t̄ poterit per
 communem hominum existimationem probari, juxta
 tex. in l. Barbarius, ff de off. prat. ut in specie voluerunt,
 & satis probant Bellenz. d. tract. q. 112. per totam, &
 Mascal. d. conclus. 317. num. 17. & duobus seqq. Ex
 eo autem maxime id probatur, sive quia d. l. Barba-

1163

rius, † non habeat locum in delegato, cum de ordina- 236
rio loquatur, prout inter ceteros voluit Innoc. in c. cum
dilecta, & c. sciscitatus, de rescript. & alii, quos refert
Ant. Gabr. com. concl. l. 1. tit. de probat. concl. 8. num. 31.
sive quia ibi supponitur deputatio, solumque aderat
vitium, & inhabilitas in judice, quomodo etiam sol-
vuntur l. si arbiter, C. de sent. & interlocut. om. jud. & s.
tua, vers. verum, 3. q. 7. qui etiam textus loquuntur in
delegato. Et hoc est, quod post Fel. d. c. cum dilecta, &
c. sciscitatus. ac Paris. conf. 136. volum. 4. voluit Gabr. d.
concl. 8. num. 32. & 47. dum ait, d. l. Barbarius, proce-
dere, ubi ad sit solum vitium personæ, non autem vitiū
rescripti. Posset tamen dispositio d. l. Barbarius, locū
habere, quotiescumque gerit quis se pro collectore in
provincia, in qua esset Camerarius, vel summus Pon-
tifex, aut alius habens facultatem deputandi talem col-
lectorem, vel quis se gereret pro subcollectore in pro-
vincia, in qua esset collector; ex quo enim superior, ad
quem spectat, verisimiliter scit, & illos sustinet, gesta
per eos sustinentur, & valent, prout ex not. per Ias. d. l.
Barbarius, num. 5. Gondesal. in tract. de legat. 1. par. q. 6.
in fin. & alios, in his terminis optime tuetur Mascard. d.
conclus. 317 num. 20. & seqq.

QUARTA CONCLUSIO. Potest collector † ex- 237
communicare, suspendere, & interdicere non solventes
decimas; ita in specie tradit Bellenz. d. tractat. de charit.
subsid. q. 45. & probatur ex eo, quoniam collector est
delegatus, ut superius hac ipsa quest. conclus. 1. ostendi-
mus; delegatus autem potest † censuras exercere, ut est 2, 3
tex in c. præterea, & cap. ex literis, de off. deleg. ubi id not.
Doct. & in c. 1. eodem tit. ext. & in 6. Bald. l. nulli, Cod. de
sent. & interloc. om. jud. sed mihi videtur hæc conclusio
optime in terminis probari, in sepius cit. extravag. unic.
Bonifac. vers. super his autem, de decim, dum ibi dicitur,
super his autem fiet compulso per censuram ecclesiasti-
ficam, prout nobis, & illi, cui hoc committendum duxe-
rimus, visum fuerit expedire: proferatur autem, si ex-
pediens visum fuerit, excommunicatio generaliter, vel
spe-

specialiter in eos, qui in solutione decima, vel suorum estimatione proventuum, cum fuerit facienda, fraudem, vel malitiam scienter duxerint adhibendam: hæc Bo-
 239 nif. In personis tamen Episcorum servare debet modestiam, de qua in c. quia Pontificali, quod est 1. de off. deleg. lib. 6. ut nimirum, prius eis ingressus ecclæsia interdicatur, vel sacerdotale ministerium, ac deinde ab officio suspendantur, ac subsequenter contra eos aggravetur censura ecclesiastica; atque ita in hac specie monet Bellenz. d. q. 95. quinimo cum de quantitate solum, & estimatione fructuum agitur, circa solutionem decimæ tam Episcopi, quam Abbates, ceteræque personæ ecclesiasticæ honorabiles non suspectæ propriæ conscientiæ relinquuntur, ita quod sufficiat quod ad tales excommunicationis sententia, quæ in nullo modo solventes, vel scienter adhibentes fraudem, vel malitiam circa ipsius decimæ solutionem generaliter profertur, prout disponitur in d. extrav. vers. Episcopi autem & Abbates; cum tamen † alii, quos præviis informationibus, & inquisitionibus constiterit minus debito solvisse, specialiter excommunicari possint, ut in ead. extravag. habetur vers. prox. præcep. incip. sed si ex probabilibus. Quod vero diximus de interdicto, intel-
 240 ligendum est † de speciali, hoc est, certæ ecclesiæ, non autem generali alicujus villæ, ut in hac specie voluit Bellenz. d. tractat. q. 25. num. 1. & quæst. 95. nu. 3. & 4. prohibitum enim est, imo nullum interdictum gene-
 241 rale † contra civitatē, castrum, aut alium locum latum auctoritate ordinaria, seu delegata pro pecuniario debito, vel pro cuiusvis pecuniæ quantitate, eo maxime, quia eorum locorum domini, aut incolæ singulares personæ intra statutum terminum hujusmodi debitu non persolvunt, ut latius cavitur in extravag. Bonif. VIII. quæ incipit providi attendentes, & est 2. de sent. excom. in commun. id quod etiam notant, & latius pro-
 sequuntur Io. An. & Gemin. in c. præsenti, de sent. excom. in 6. & Io. Calder. in tract. de interd. eccles. vers. si quara-
 tur, An vacante, & vers. item quero, an extravagans.

Poterit

Pote-
 priu-
 lares
 q. 25
 ta, &
 ut op-
 dicit
 nitio
 man-
 pron-
 extra-
 versi-
 tract.
 etor:
 cima-
 nere
 Belle-
 gato-
 gloss-
 ter D-
 men-
 re no-
 pro hu-
 noc. in-
 iam p-
 ter, &
 tract.
 tū, &
 met E-
 cip. ff.
 §. acto-
 cut. ri-
 Secus-
 sen. ifl-
 de be-
 trin-
 profes-
 collec-

Poterit tamen † illud interdictum generale ferri, si 244
 prius lata fuit sententia excommunicationis in singu-
 lares personas, & ea contemta fuit, ut tradit Bellenz. d.
 q. 25. num. 4. causa enim interdicti generalis immedia-
 ta, & propinqua est † contemnus excommunicationis, 245
 ut optime adnotavit Calder. consil. 8. Episcopus inter-
 dicit, de sent. excom. Quomodo vero facienda sit mo-
 nitione † clero vel collegio, quando collector vult deci- 246
 manere xigere, & quomodo † contra non solventes 247
 promulgenda sit generalis sententia, colligitur ex d.
 extravag. unic. de decim. versic. sed si ex probabilibus, &
 versic. volumus quoq; latiusq; prosequitur Bellenz. d.
 tract. q. 110. & duabus seqq. Poterit quoque † collec- 248
 tor ac subcollector alias mulctare non solventes de-
 cimas; licet subcollector non tantam pœnam impo-
 nere possit, † sicut collector, ut in hac specie resolvit 249
 Bellenz. d. tract. q. 69. per ea qua de delegato & subdele-
 gato tradunt Innoc. Host. & Butr. in cap. 1. de off. deleg.
 gloss. & Innoc. in c. pastoralis, §. fin. eod. tit. & communi-
 ter Doct. ex quibus plerosq; idem Bellenz. refert. Non ta-
 men credo, quod † poterit collector beneficiis priva- 250
 re non solventem, prout in delegato sentit Host. in c.
 pro humanis, de homic. in 6 licet contrarium sentiat In-
 noc. in c. quia diversitatem, de concess. præbend. Quin et-
 iam possunt non solventes decimas † capi personali- 251
 ter, ut in terminis tradit, & optime probat Bellenz. d.
 tract. q. 98. quod idem erit † in Rectoribus universita- 252
 tū, & capitibus collegiorū, pro suis collegiis, ut idem
 met Bellenz. adnotavit d. tract. q. 99. per tex. in l. 1. in prin-
 cip. ff. demuner. & honor. & ea, qua tradunt Bart. in l. 4.
 §. actor. ff. de re iudic. & Bald in l. etiam, col. 5. C. de exe-
 cut. rei iud. & l. 1. §. quibus ff. quod cuiusq; univers. nom.
 Secus vero esset in hoc utroque casu, ubi beneficiari,
 seu isti Rectores & Doctores actu legentes, prout 253
 de beneficiariis voluit Bellenz. d. q. 98. num. 7. juxta do-
 ctrinam Bart. in l. medicos, per illum textum, Cod. de
 professoribus & medicis, lib. 10. Neque etiam poterit
 collector † invocare brachium seculare contra non 254
 sol-

solventes sine speciali commissione, & mandato sedis
Apostolice, prout habetur in d. extrav. unic. vers. provi-
so hactenus, in fin. quod etiam not. Bellenz. d. tract. q. 91.

n. 1. Card. d. clem. fin. q. 16. de decim. Imol. n. 13. quamvis
255 alioqui de jure communi tamquam delegatus id pos-
set, ut late & optime probat Bellenz. d. n. 1. de quo not. in.
1. de off. ord. c. si quando, & c. significasti, de off. deleg. &
cum non ab homine, de judic.

QUINTA CONCLUSIO. Collector non potest
256 in exactione decimæ loco pignoris, vel alias tamquam delegatus id posset, ut late & optime probat Bellenz. d. n. 1. de quo not. in. 1. de off. ord. c. si quando, & c. significasti, de off. deleg. & cum non ab homine, de judic.

Collector non potest
256 in exactione decimæ loco pignoris, vel alias tamquam delegatus id posset, ut late & optime probat Bellenz. d. n. 1. de quo not. in. 1. de off. ord. c. si quando, & c. significasti, de off. deleg. & cum non ab homine, de judic.

Quæ tamen clem. solum loquitur, ubi decima bene-
ficiorum alicui per Papam conceditur; sed idem habe-
mus in d. extravag. unic. vers. ult. cuius hæc sunt ver-
ba; quodq; ad vasas sacra, paramenta, calices, cruces, &
libros, aliaq; bona mobilia ad cultum deputata divi-
num, vel ad privilegia ecclesiarum, & monasteriorum,
aliorumq; locorum ecclesiasticorum ipsius occasione de-
cima manus nullatenus extendatur; quod idem forte
257 dicendum erit tam in iis, quæ sunt promiscuo usui depu-
tata, prout esset liber, quo sacerdos & domi, & in ec-
clesia utitur, & similia; neque enim ea capi possunt in
258 pignus, ut voluit Bellenz. d. q. 93. quoniam magis tamquam delegatus id posset, ut late & optime probat Bellenz. d. n. 1. de quo not. in. 1. de off. ord. c. si quando, & c. significasti, de off. deleg. & cum non ab homine, de judic.

Collector non potest
259 in exactione decimæ loco pignoris, vel alias tamquam delegatus id posset, ut late & optime probat Bellenz. d. n. 1. de quo not. in. 1. de off. ord. c. si quando, & c. significasti, de off. deleg. & cum non ab homine, de judic.

Collector non potest
260 in exactione decimæ loco pignoris, vel alias tamquam delegatus id posset, ut late & optime probat Bellenz. d. n. 1. de quo not. in. 1. de off. ord. c. si quando, & c. significasti, de off. deleg. & cum non ab homine, de judic.

& optime probat Bellenz. *d. tractat. q. 90.* quomodo possunt intelligi Paul. & Card d *clem. fin. q. 15.* & alii quorquot absolute dixerunt, posse collectori hujusmodi res cipienti resisti; quo etiā casu, si collector ferat † excommunicationem, aliasve censuras contra nō 261 exhibentes hujusmodi res, erunt illæ censuræ nullæ ipso jure, ut optime voluit Paul. & Card loc. cit. ostenditq; Bellenz. *d. tractat. q. 24. ac not. Gig. tractat. de pens. eccles. q. 60. num. 3.* & colligiturex Abb. in c. 1. *de re judic.* quinimo in † casu hujus notorietatis poterit collector 262 puniri ab ordinario ratione notorii delicti, ut late & optime probat Bellenz. *d. tractat. q. 91.* per ea, quæ tradit Cyna Petr. & Bald. in *Auth. qua in provincia, C. ubi de crim agi. opor. gloss. ult. ubi Butr. & Abb. in c. fin. de re script.* & per alia, de quibus ibi per Bellenz. qui etiam q. sequenti optime declarat, quomodo arbitraria pœna affici poterit, juxta qualitatem delicti pulcre distinguendo de rebus consecratis, & benedictis, & non consecratis, aut benedictis; & utrum actu sint depunitæ, vel solum destinatæ cultui divino: quod etiam facit q. 88.

SEXTA CONCLUSIO. Potest collector decimæ † liberare, & quietare eos, qui solverunt decimā etiam 263 sine speciali mandato; ita Bellenz. *d. tractat. quest. 103. num. 1.* satis enim id includitur in mandato ad recipiendum, *juxta text. & ibi Bald. in l. abstulit, C. de novat. & in l. si debitorem, ff eod.* Imo poterit etiam liberare eos, qui non solverunt, & confiteri se ab eis recipisse, ubi maxime mandatum sit ad recipiendum, & confitendum, ut ex sententia Ang. & Imol. *in l. à divo Pio, §. sed si emptor, ff de re judic. Bald. Salic. Fulg. Castr. in l. 2 §. fin. ff si cert pet.* & communis resolvit Bellenz. *d. tractat. q. 104. num. 1.* qui etiam num. 2. idem probat, ubi non adsit verbum, confitendum, sed solum quietandum, num. vero 3. & 4. id limitat procedere, ubi collector sit solvendo, alias securus, per tradita ab Ang. & Imol. *d. § sed si emptor, & aliis, d. vero q. 103. per tex. in l. sicut datam, C. de lib. ca. & ibi Bald.* & alios probat

164 teneri † collectorem solventibus, si illud petant, instrumentum liberationis facere.

SEPTIMA ET ULTIMA CONCLUSIO. In
 265 exactione decimæ † proceditur executive, & incipit
 à præcepto; proposito enim edicto, & generali moni-
 tione, ut termino tot dierum debeant tam singulare
 personæ, quam collegia solvisse, si non solverint, poten-
 tit in eos ferri cæsura, ut colligitur ex d. extravag. uni-
 versic. sed si ex probabilibus, & versic. volumus quoq;
 & in subsidio charitativo late probat Bellenz. d. tractat.
 q. 15. num. 1. post Rot. decis. 425. incipit, item extra Rotam,
 in no. sed mihi est 19. de dol. & contum. alias 444. in
 no & incipit extra Rotam, ubi etiam tradit Rot. quan-
 266 do † audiatur allegans, & probare volens ignorantiam edicti. In decima vero Papali id patet ex late tra-
 ditis per Bellenz. d. tractat. q. 100. & duobus sequentib;
 ad quem te remitto, ne illius dicta, aut verba trans-
 267 scribere videar. Poterit tamen † appellari à collectore multis saltem in casibus, prout in charitativo sub-
 sidio late ostendunt Bellenz. d. tractat. quest. 55. & Remig.
 qui totam eam questionem etiam refert, & sequitur
 in simil. tract. de charitat. subsid. quest. 52. In decima ve-
 ro Papali admittit idem Bellenz. d. quest. 55. num. 8.
 268 & quest. 90. num. 1. Primus autem casus † esse potest,
 si nimis brevem terminum statuat ad solvendum, jux-
 ta textum sing. in c. 1. de delat. & gloss. in cap. ex liture
 269 verb. infra triduum, de constit. cum similib. Secundus,
 ubi collector capit pignoris locores, quas notorium
 est esse sacras, & divino cultui deputatas, ut in specie
 voluit Bellenz. d. q. 90. num. 1. & nos supra semel admo-
 270 nuimus. Tertius, † si quis nimium grauetur, quia mul-
 ti impetrarunt exemptionem, neque alter de alterius
 exemptione, ac privilegio mentionem fecit in impe-
 tratione, & reliquis, aut eorum aliquibus, hujusmo-
 di exceptionem subreptionis opponentibus, collector
 eam rejicit, juxta ea, qua late superius tradidimus q.
 3. conclus. 7. Quartus, si à privilegiatis privilegium al-
 271 legantibus, † collector decimam exigat; nisi velimus

tunc

t, in-
o. la-
cipiut
i moni-
gulares
t. pot-
g. unic
quod
trada-
tra R-
444. is
t. quan-
orant-
ate tra-
quentib-
a trans-
ollecto-
o subli-
Remig-
equitur
imava-
num. 8.
potest,
m. jux-
e litera-
indus/
torium
in speci-
l admo-
ia mul-
alterius
impe-
jusmo-
ollector
imus q-
um al-
elimus
tunc

tunc processum, & sententiam superinde securam, nullam esse, per ea quæ late tradunt Cald. cons. 9. de sent. ex-
com. Gig. de præsum. q. 60. Bellen. d. tract. q. 24. & nos su-
pra q. 3. concl. 2. & 3.

Quod si pro complemento hujus materiæ quæra-
tur, An ubi exactio hac, vel solutio decima Papales in
judicium ducatur, summarie tractari possit, iuxta
dispositionem clem. dispensiosam, de judic. & formam
clem. saepe de verbor. sign. Respondeo, distinguendum
esse. Velenim quæstio est inter clericum, qui solvere
debet, & illum, cui Papa decimam beneficiorum con-
cessit, & tunc t̄ res & causa agitur plenarie; in his ter- 272
minis loquitur gloss. d. clem. dispensiosam, vers. decim.
de judic. quam ibi sequitur Paul. Card. Imol. & ceteri,
idem Card. d. clem. fin. q. 2. Imol. num. 3. de decim. cuius
tamen contrarium tenuit ibi Steph. Proabant autem
illi suam sententiam, tum quia hæc decima non est
certa quota, c. fin. de vot. tum quia illa clem. dispensio-
sam, exorbitat à jure, unde est restringenda, c. quæ à ju-
re, de reg. jur. in 6. cum simil. tum quia ad hujus decimæ
præstationem non potest eo casu cogi per censuram
ecclesiasticam prævia sola monitione; cum id solum
locum habeat, cum per Papam exigitur, quod ta-
men requiritur in d. clem. dispensiosam, ad hoc, ut de-
cimarum causa tractari possit, ac debeat summarie.
Vel est quæstio inter duos clericos, puta titularem, &
pensionarium, seu vicarium, quia eorum aliquis sol-
vit, ac vult reperere, & tunc idem t̄ dicendum puto 273
propter easdem rationes; Vel demum quæstio est inter
Papam, vel Cameram, seu collectorem, & clericum, &
tunc dicerem causam t̄ esse summarie tractandam, 274
quicquid in contarium voluerit Bellen. d. tractat. de
charitat. subsid. quæst. 39. tum quod ita sentire videtur
Steph. d. clem. fin. tum quod tunc potest fieri coactio
per censuram ecclesiasticam, ut supr. conclus. 4. late o-
stendimus; tum per text. in l. publicas, C. de fer. & l. ne-
quicquam, §. de plano, ff. de off. procons. junctis aliis, qui-
bus non satisfacit Bellen. d. q. 39. num. 1. & 2. tum quia

324 AL. MON. TRAC. DE DEC. CAP. IX.

275 in † exactionibus functionum fiscalium, tributorum,
& collectorum summarie proceditur, ut post Bald. conf.
433. incipit licet. &c. vol. 3. tradit Marant. in specul. A.H.
par. 4. tit. de judic. Mercat. num. 181. cum demum, quia
276 tunc res non patitur dilationem, ideoq; † potest sum-
marie tractari, juxta ea quae de alimentis tradit Bellu-
d. q. 39. num. 3. & 4. late Asin in prax. judic. §. 3. c. 31. n.
6. & Surd. in tract. de alim. tit. 8. privil. 2. nu. 1. & seqq.
Ex quibus etiam junctis iis, quae tradit Tiraq. de pri-
vil. pia causa, privil. 153. probabile mihi redditur,
regulariter appellationem non admitti in
harum decimarum ex-
actione.

SOLI DEO GLORIA.

INDEX

A C tio
ria,
locum
decim
cap. 8.
Advoca
milit
tur d
solver
sidico
Edifica
tra fin
institu
cerdo
tiones
jam o
ni sin
adire
Æs alie
in sol
lue

INDEX LOCU- PLETISSIMUS RE- RUM, QUÆ IN HOC Tractatu DE DECIMIS continentur.

Prior nota singula capita; Posterior vero capitulo numeros indicat.

A.

Actio confessoria, negatoria, aut ex dolo quando locum habeat in materia decimarum, remissive. cap.8.num.38.

Advocati, & Doctores, qui militare dicuntur, tenentur de suo lucro decimam solvere. 4.28. Idem in Cauidico, & Notario 29

Edificari potest ecclesia intra fines alterius, & in ea institui per Episcopum sacerdos percepturus obventiones alicujus villa, ubi jam cōstructam parochianam sine magno incommodo adire non possunt 8.81

Es alienum non deducitur in solutione decima Papalium 9.174

<i>Ager, qui pluries in anno fructus profert, toties decimabitur</i>	4.12
<i>Agnorum, & vitulorum decima solvi debent, cum ii nutriti fuerint, nec indigent lacte materno</i>	6.14
<i>Agnorum, seu vitulorum decimus solvi debet, prout sub virga pastorali transit</i>	6.27
<i>Animalium decima cui ecclesia solvarur 4.16. Et quid de lacte, lana, & fætibus</i>	num.17
<i>Anniversaria non computantur in redditibus, seu valore beneficii, neq; in Bulla veniunt nomine proutuum, fructuum, reddituum, jurium, emolumentorum canonicatum; neq;</i>	

X 3 etiam

- etiam appellatione distributionum quotidianarum 9.85
- Anniversaria, seu mortuaria an subjaceant decima Papali* 9.84
- Appellari potest à collectore multis in casibus.* 9.267.
- Vt si nimis brevem terminum statuat ad solvendū.* 2.68. Item ubi pignoris loco capere tres notorie sacras, vel cultui divino deputatas num. 269. Regulariter autem ab eo appellari non potest 276
- Appellari potest à collectore rejiciēte exceptionem subreptionis, ubi multi impetraverunt immunitatem à decimis Papalibus non facta mentione de priori a liorū impetratōne.* 9.270.
- Item si à privilegiatis privilegium allegantibus decimam exigat* 271
- Appellatio non admittitur, cum per Rectorem à subdito decima exiguntur.* 8.58.
- Secus si alleget privilegium Pape, vel compositionem legitimam.* 59. Ratio afferatur num. 60.
- Argumentum à charitativo subsidio ad decimam Papalem valet* 9.125
- Argumentum à feudo ad*
- emphyteusim jure procedit 6.69
- Affisia quid sit.* 9.48

B.

- Baptismali ecclesia regulariter debetur decima.* 7.17.
- latius tamen distinguitur.* num. 28. & seqq.
- Baptismalis ecclesia consentiens fundationi parochia intra suos limites censetur remisisse ius decimandi,* & alia jura parochialis pro illa portione limitum, 7.30. Non potest tamen propter hunc consensum aliquid temporale accipere.

- 31
- Baptismalis ecclesia quid sit,* & an sit semper curia.

7.4

- Beneficia tenuia an subjacent decima Papali* 9.38
- Beneficia unita subjacent decima Papali, sive principiter, sive accessorie, sive alias quomodocunq; uniantur* 9.66

- Beneficiati tenentur de praediis ecclesiasticis solvere decimas parochia, intra cuius fines sita sunt pradiae ex magis communi.* 5.6. & sive pradiae illa sint dotlia sive non. num. 7.
- Beneficium benigne, & largi est interpretandum* 4.81.

Bene-

Benefi
assi
tur
Benefi
ab
xan
to,
con
Bracc
rip
infe
rita
Bracc
à ce
pali
cial
Bracc
rite
lega
ma
Canon
ma
Canon
ma
nefi
Canon
9.7
Capell
pal
Capelli
sia
Capit
soli
9.1
nir
col
gia

- Beneficium cōsuetum clericis
assignari quodnam dicatur 9.165
9.48
- Beneficium semel taxatum
ab habente potestate taxandi habetur pro taxato, nisi interveniat actus
contrarius 9.164
7.27.
- Bracchium seculare invoca-
ri potest contra pertinaces
in solutione decimariū spi-
ritualium 8.57
- Bracchium seculare nō potest
à collectore decimariū Pa-
palium invocari sine spe-
ciali mandato 9.254
- Bracchium seculare regula-
riter invocari potest à de-
legato etiam sine speciali
mandato. 9.255
- C.
- Canonicatus subjacent deci-
ma Papali 9.22. & 69
- Canonicatus subjacent deci-
ma Papali tamquam be-
neficia 9.23
- Canonici tenentur residere 9.70
- Capella subjacent decima Pa-
pali 9.20
- Capella sunt beneficia eccl-
esiastica 9.21
- Capi possunt personaliter non
solventes decimas Papales.
9.251. Imo & Rectores U-
niversitatum, & capita
collegiorum pro suis colle-
giis. 252. Nisi essent Docto-
- res acti legentes 253
- Cardinales an generali con-
stitutione comprehendan-
tur 9.118
- Cardinales an teneantur ad
generale subsidium 9.
119
- Cardinales hodie semper exi-
muntur à solutione deci-
marum Papa. 9.123
- Cardinales in materia pra-
cipue pœnali, & revocato-
ria privilegiorum non cō-
prehenduntur in generali
constitutione Papa. 9.112.
Neq; in regulis Cancella-
ria 113
- Cardinales non tenentur sol-
vere decimam Papalem de
suis beneficiis 9.110
- Cardinales sunt pars corporis
Pape. 9.114. & dicuntur
filii primi gradus. 115. & à
Papa vocantur filii, sicut
Episcopi fratres 116
- Causa decimarum Papaliū
plenarie tractari debet si
questio sit inter clericum,
& eum, cui Papa concessit
decimam beneficiorum. 9.
272. Idem ubi questio sit
inter duos clericos, puta
titularem, & pensiona-
rium 273
- Causa decimarum Papaliū
summarie tractatur, ubi
questio est inter clericum,
& Cameram 9.274

- Causa decimarum spiritu-**
lium in petitorio agitari
debet coram judice ecclae-
siastico 8. 1
- Causa decimarum spiritu-**
lium summaria est, si qua-
stio sit inter ecclesiam, cui
de jure communi deben-
tur, & laicum, qui solvere
debet 8. 41
- Causa decimarum summa-**
ria est, ubi questio sit inter
duas ecclesias de jure deci-
mandi. 8. 43. Idem si altera
natur consuetudine 43
- Causa decimarum summa-**
ria est quando agitur con-
tra Advocatos, & alios
impedientes, ne decima
solvantur. 8. 51. Contrarii
alii 52
- Causa decimarum summa-**
ria est, cum Rector agit
contra eum, qui se tuetur
a solutione privilegio in
jure scripto. 8. 53. Aut et-
iam privilegio speciali, co-
suetudine, vel prescriptio-
ne 54
- Causa decimarum summa-**
ria non est, ubi de decimis
agatur, quae solum ex pa-
clo, pollicitatione, aut voto
debentur 8. 46
- Causa decimarum summa-**
ria non est, ubi questio sit
inter laicos de jure deci-
mandi. 8. 47. Idem genera-
- liter quando decima debet
tur jure speciali. 48. Secun-
di agatur de successione fe-
di antiqui decimarum 49
- Causa decimarum**, ubi que-
stio sit meri facti agitari
potest etiam coram judice
laico 8. 5. Potest tamē eīā
coram ecclasiastico. num. 7
- Causa decimarū**, ubi de jw-
re ipso agitur, non potest in
laicum compromitti 8
20
- Causa**, ob quam decima Pa-
palis imponitur, debet esse
justa. 9. 4. In dubio autem
justa presumetur 8
- Causa possessoria decimarum**
agitari potest coram iudice
laico, ubi questio est facti
incidentis. 8. 13. Poter-
tamen etiam coram ecclae-
siastico, ubi etiam solum agi-
tur, an decimā sint soluta;
vel an hic teneatur, vela-
lius solvere. num. 14
- Causa possessoria iuris deci-**
mandi, & quavis alia spi-
ritualis, non potest tractari
coram iudice laico, quan-
do vel res inter clericos so-
lū agitur, vel reus est cle-
ricus 8
- Causa possessoriarei spiritua-**
lis, & ecclasiastica dicitur
absolute, & simpliciter
spiritualis, & ecclasiastica
8. 12

Cause

- Causa** potentior attenditur, cum duæ concurrunt. 6. 38.
- Causa** spiritualis, & ecclesiastica, ubi quæstio sit meri facti saltem incidenter cognosci potest à judice laico. 8. 6.
- Causa** spiritualis in petitorio agi debet coram judice ecclesiastico. 8. 2. Idem si possessorum mixtam habeat proprietatis rationem. n. 3. Idem si curia mixta sit ex clericis, & laicis 4
- Causa** spiritualis regulariter spectat ad forum ecclesiasticum 8. 11
- Causa** summaria quid importet, & de modo in ea procedendi 8. 55
- Cause**, ob quas decimæ spirituales introductæ sint. 1. 19.
- Censura** ferri non possunt, nisi ab habente aliquam jurisdictionem 9. 18 5
- Census**, & tributum solvi non debet ante decimam; vel si solvatur computari debet in solutione decima. 6. 37.
- Charitativum** subsidium si ab Episcopo exigatur, & generale subsidiū à Papa, utique præstandum erit. 9. 15. & si utriq; non possit, præstabitur Papa 16
- Clausula**, cuiuscunq; status, gradus, vel præminentia existant, comprehendit etiam S.R.E. Cardinales 9. 122.
- Clausula**, quorum tenores pro expressis habeantur, quam vim habeat 9. 92
- Clausula**, ex certa scientia effectus. 9. 134
- Clausula** motus proprii quæ sint effectus. 9. 133
- Clerici** tenentur ad decimas reales de bonis patrimonialibus. 5. 3. Idem quoad decimas prædiales 4. Quod tamen forte non habet locum in sacerdotibus, quæ sacra ministrant. 5
- Clericus**, & ecclesia possunt prescribere exemptionem à tota decima. 5. 106
- Clericus**, & ecclesia possunt præscriptione acquirere, etiam totam decimam in aliena parochia. 5. 107. etiam si ipsi non habeant parochiam 108
- Clericus** non potest conveniri coram judice laico 8. 19
- Clericus**, qui per alium servit ecclesia sua, quomodo solvet decimam Papalem. 9. 53.
- Collector** decimarum Papalium est judex, habetque jurisdictionem. 9. 181. est autem judex delegatus, non

- ordinarius. nu. 186
- Collector decimarum Papalium debet esse persona qualificata, juxta text. in cap. statutum, §. 1. de rescript. in 6. & clem. et si principalis, de rescript. 9. 202. Idē in subcollectore, in quem translatā sit tota potestas. 203. secus. si utriq; demandetur nudum ministerium 204.
- Collector decimarum Papalium potest excommunicare, suspendere, & interdicere non solventes decimas 9. 237.
- Collector decimarum Papalium quomodo liberare possit, & quietare solventes, aut etiam non solventes decimas 9. 263
- Collector decimarum tenetur solventi decimas, si illud petat, instrumentum liberationis facere 9. 264
- Collector Papa debet transcedisse 18. etatis annum. 9. 200. Idē in delegato. 201.
- Collector Papa deputatur cū facultate exercendi censuras. 9. 184
- Collector Papa dici potest negotiorum gestor, & quando 9. 193
- Collector Papa potest sine speciali commissione deputare subcollectorem. 9. 205.
- Imo & plures, nisi facultas limitata fuerit ad unum. 206. Quin etiam in casu poterit plures successive substituere 207, sed tūc uno substituto alter revocaretur 208
- Collector Papa non potest deputare subcollectorem, ubi in commissione essent verba, per qua colligatur electam fuisse industria personæ. 9. 211. & seq.
- Collector res notorie sacras capiens potest ab ordinario puniri. 9. 262. & an possit ei tunc violenter resisti. num. 260.
- Collectores, aliquae officiales deputati ad exigendas decimas Papales in aliquo loco non tenentur ad decimam beneficiorum, quæ ibi habent; sicut in charitativo subsidio 9. 124
- Collectores vocantur nuncii sedis Apostolicae, sed impro priæ 9. 188
- Collectoria, & subcollectoria officium confertur in invitum 9. 192
- Collectoris facultas, & officium quando censeatur transire in successorem in dignitate 9. 217
- Collectoris facultas, & potestas probanda est per literas, & nō per testes. 9. 218. lices

- licet sit persona illustris, & honesta. 220. Idem in delegato 221
- Collectoris** facultas non probatur per transuma literarum, sed solum per originalia 9. 222
- Collectoris** facultas probari potest per testes, quando collector esset deputatus in urbe, ubi moratur Papa. 9. 226. Idem forte in nudo exactore. num. 232
- Collectoris**, seu **subcollectoris** facultas probari non potest per communem hominum existimationem. 9. 232. & seq.
- Collectoris**, seu **subcollectoris** potestas extenditur ad alias quoque penas quam censuras. 9. 248. **subcollector** tamen minorem pœnam potest infligere. 249
- Colonus** cui in contractu aliqua gratia scienter non est facta, non tenetur, ad decimam Papalem, sed eam solvet proprietarius. 9. 86
- Colonus**, & dominus solvere debent decimam 6. 39
- Colonus**, & dominus unam decimam solvunt de fratribus 5. 2
- Compensatio** opponi potest in exactione decima Papalis. 9. 172. & seq.
- Compensatio** quando oppo-
- natur fisco. 9. 179
- Componere non potest collector decimarum Papalium sine speciali mandato cum iis, qui solvere debent, de certa aliqua summa. 9. 139. Nisi haberet generale mandatum cum libera. 140. Velnisi ea compositio tenderet ad commodum Camerae. 141. Idq; melius posset Camerarius. 142
- Compositio inter clericos, ut minus decima, vel de aliquib. non solvatur, valeat 5. 123. Imo ea valebit inter clericos & laicos 124. multo magis ubi approbata sit à Papa; velfiat circa modum solutionis 125
- Compositio inter personas ecclesiasticas, ut decima unicæ ecclesia debita alteri solvantur, valeat. 5. 119. Dum tamen accedat causa cognitio decretum, & consensus Episcopi. 120. Aut etiam ejus vicarii. 121
- Compositio, quod decima laicis solvantur, nisi ad tempus, & iusta de causa, non valeat 5. 122
- Compositio, ut perpetua sit, & obliget successorem, debet fieri cum auctoritate Superioris 5. 126
- Compromissum est quadam transactio. 8. 26
- Com-

- Compromitti** potest in laicū cum de fructibus decimārum. 8.24. **Idem** de fructibus cuiusvis rei spiritua-lis. 25
- Conciliū** Constantiense quid de decimus Papalibus de-cernat. 9.11
- Concilium** Lateranense de quo in cap. quamvis, &c. prohibemus, de decimis quod nam fuerit 5.67
- Confessoria** actione agitur inter duas ecclesias de pro-prietate juris decimandi. 8.39. **Quod si** agatur con-tra colentem predium, lo-cuserit condictioni ex lege 40.
- Confines** prescribi nō possunt 5.99.
- Consuetudo** attendenda est, cui ecclesia soluat colonus decimam, prædialine, an parochiali 6.43
- Consuetudo** circa quantita-tēm decimæ plurimum po-test, & attendenda est tam in prædialibus, quam personalibus decimus. 5. 87.
- Consuetudo** decennalis circa modum, & tempus solu-tionis decimarum atien-denda est 6.16
- Consuetudo** differt à prescri-ptione, & in quibus 5.85
- Consuetudo** est quadam lex
- communis 8.45
- Consuetudo**, etiam que con-tra ius est, non requirit sci-entiam, aut approbatio-nem **Principis** 5.88
- Consuetudo** indici potest, ut fructus decimales prius in propria horrea condantur, quā clerici certiores fiant. 6.3.
- Consuetudo** obtainere potest, ne decimas quis tenea-tur inferre in horrea cleri-corum 6.6
- Consuetudo** per unicū actum non inducitur 9.158
- Consuetudo** præter ius indu-citur spatio decem anno-rum 5.102
- Consuetudo** præter ius, qui tangit iura ecclesiastarum requirit spatiū quadra-ginta annorum 9.155
- Consuetudo** quantumcunq; longanullas decimas, neq; quid aliud solvendi mini-stris ecclesia indigentibus non excusat à peccato, nec valeat 5.90
- Consuetudo** quid sit 5.86
- Consuetudo** quoad solutionē decimarum observanda regulariter requiritur, & sufficit, ut sit 40. anno-rum. 5.103. **Neque** exigi-tur titulus 104
- Consuetudo**, quod decimæ et iam prædiales non solvan-tur 104

- tur statim, sed certo tempore valet 6.15
- C**onsuetudo, quod decima in agro relinquuntur monito sacerdote, antequam fieret separatio, valet 6.7
- C**onsuetudo, quod decima etiam mixta, de minutis non solvantur, valet. 9.53. Idem in decimis ex certis rebus. 94.
- C**onsuetudo, quod decima una ecclesiae debita alteri solvatur, induci potest. 5.97. secus in pradiis, quae proxima sunt limitibus 98
- C**onsuetudo, quod de pradiis ecclesiasticis decima non solvatur, valet 5.95. Idem forte in pradiis patrimonialibus clericorum 96
- C**onsuetudo solvendi decimas maxime attendi debet, ubi dubium est, ad quam ecclesiam spectent. 5.100. sufficiente decem anni, ut inducatur 101
- C**onsuetum an in pluribus dumtaxat vicibus verificetur 9.159
- C**reditor non tenetur interpellare debitorem, nisi ex urbanitate 6.23.
- D**
- D**ebitor debet portare debitum ad domum creditoris. 6.22.
- D**ebitor decimarum non po-
- test praetextu crediti decimas denegare. 8.61. Neq; propter sterilitatem 62
- D**ebitor an debeat denuntiari ut solvat. 6.23. & 9.15
- D**ecima est quota pars, hoc est, unū ex decem. 2.4. & si quando solvitur duodecima, quintadecima, vel alia quota, ea habetur pro decima 5. & cur hac potius quota, quam alia electa sit à Deo 6
- D**ecima Papalis est onus reale ecclesiarum, non praedium, impositum personis ecclesiasticis pro ipsis ecclesiis 9.68
- D**ecima Papalis est onus, seu munus extraordinarium. 9.126. & patrimoniale. nu.146.
- D**ecima Papalis imposita in una diœcesi solvetur de fundis beneficii illius diœcesis positis in aliis diœcessibus 9.67. & seqq.
- D**ecima Papalis originem habet à lege veteri, habetque similitudinem cū ejus legis precepto 9.1
- D**ecima Papalis solvitur de beneficiis 9.17. & seqq.
- D**ecima Papalis solvitur de omnibus beneficiis, atque ecclesiasticis redditibus 9. 19.
- D**ecima Papalis solvitur quo que

INDEX RERUM.

334

- que de iis, qua consistunt in jurisdictione, mero imperio, regalibus, & similibus, deductu salarius moderatus judicum, & officialium, ac similius personarum, sine quibus jurisdictionio, & alia predicta nequeunt expediri. 9. 61. sequens in expensis, qua sunt in vestibus ac viciualib. officialium, aut circa familiam Pralatorum 62
- Decima Pontifici an prestetur de his, qua consumuntur usu, vel esu animalium, & quomodo. 9. 65
- Decima quadam est, qua offeritur Deo per jejunium, & pœnitentiam. 5. 22
- Decima sequitur fructum detentorem 6. 20
- Decima sequitur quemlibet possessorem prædicti sive iustum, sive etiam injustum 4. 40.
- Decima solvi nō debet de captis in bello injusto, cum ea obnoxia sint restitutio- ni 4. 46
- Decima solvi nō debet de legato, vel hereditate. 4. 37.
- Neque de quibusvis immobilibus acquisitus, seu eorum acquisitione 38
- Decima solvit etiam ab habente privilegium novalium de agron super ad
- culturam redacto, ex quo aliquid non modicum ante perciperetur 4. 51
- Decima solvit de apibus, earumque fructu, cera & melle 4. 18
- Decima solvit de domibus, seu earum pensione. 4. 22. & quid si construatur domus in agro. numer. 23.
- Decima solvit, defœno, quod in fasciculos redigitur 4. 6. & 11
- Decima solvit de lacte, la- na, fœtu, & aliis, si qui sunt, fructib. animalium 9. 15.
- Decima solvit de lapicidiis, & quomodo. 4. 33. Idem in auri, argenti, aliorumque metallorum fodini 34.
- Decima solvit de omni ar- tificio. 4. 24. Atq; adeo de negotiatione 25
- Decima solvit de omni lu- cro. 4. 36. Atq; adeo de ad- ventitio, & profectio 4. 30.
- Decima solvit de omnibus terra fructibus, & aliis proventibus 4. 1
- Decima solvit de quovis grano. 4. 2. Idem in palea. 3. Idem in fabis, & aliis leguminibus. 4. Idem in nu- cibus, castaneis, & aliis fru-

- fructibus arborum. 5
Decima solvitur de venatione. 4. 19. *Idem de* pescatione, & pescariis. 20. *Idem in* aucupio 21
Decima solvitur de vino. 4. 9. *Idem de* oleo, & melle 10
Decima solvitur ex furnis, seu de commmodo illorum. 4. 32.
Decima solvitur ex lino, & canape. 4. 7. *Idem in* croco 8
Decima solvitur ex terra sati fertivo semine 4. 41
Decima solvitur nihil solutius, qui decimas solvere debent, quavis consuetudine non attenta 6. 47
Decima solvitur omnibus ex bonis. 22. licite tamen quavis 2. 3
Decima tamquam onus reale sequitur tam prædiis, quam fructuum detentorem. 6. 46.
Decima beneficiorum concedi possunt laicis per summum Pontificem 9. 6
Decima debentur sacerdotibus quamvis non petantur, & sine ulla prævia monitione 6. 21
Decima in nova lege præcepta sunt ad similitudinem decimarum veteris legis. 5. 21.
Decima, instituta fuerunt à
- Deo, & olim saltem sub veteri lege præcepta 1. 5. & non modo prædiales, sed etiam personales 6
Decima introducta quoque sunt ad congruam sustentationem ministrorum Dei, & ecclesie 1. 11
Decima jure divino, & naturali non debentur ministri non indigentibus. 7. 40.
Decima jure divino nunc quoq; debentur, & præcepta sunt secundum communiorum sententiam canonistarum. 1. 9. & videtur in jure probari. num. 10. Contrarium Theologi omnes. 11. & aliqui juristi 12.
Decima originem habuerunt ante legem scriptam, quando solum vigebat lex naturalis 1. 1
Decima præcepta sunt jure Pontificio 1. 18
Decima pro sustentatione quoque pauperum dantur. 7. 39.
Decima propria auctoritate capi non debent, sed per extrajudicialiter saltem ex urbanitate 6. 2 5
Decima quomodo dividi debeant in quatuor partes. 7. 8.
Decima quorumcunque na-
- scens

- scendentium in parochia Episcopi, vel ecclesia cathedralis, nisi ibi sit alius Curatus, debentur Episcopo. 7.7.
Decimæ solvenda sunt cum integritate, seu, sine diminutione 6.48
Decimæ sunt à Papa ecclesiis assignatae 5.41
Decimæ venationum, & aequiorum. Vide verb. venationum, & sic de aliis.
Decimam ex beneficiis solvere debent clerici summo Pontifici eam exigenti. 9.2.
Decimarum communis est divisio, ut alia sint praediales, seu reales, alia personales 3.5
Decimas non possunt laici obtinere in emphyteusim saltem post Concil. Lateranense 5.68
Decimas non solvens tempore legis natura non peccabat contra legem naturalem. 3. Idem in eo, qui non solvit tempore legis Evangelica. num. 4.
Decimas Papales exigere non est magnum, & arduum negotium 9.215
Decimas solvere omnes regulariter tenentur 5.1
Definitio decimæ spiritualis. 2.1. **Quæ explicatur n. seqq.**
- Delegatus potest censurare** 9.218
Delegatus potest compelli ad recipiendam delegationem 9.191.
Delegatus Principis potest subdelegare 9.109
Delegatus universitati causarum potest dici ordinarius. 9.189. secus se a universitas sit personarum, non causarum 190
Denarius numerus est primus terminus numerorum, & perfectionem significat. 2.7.
Denegare possunt laici decimas sacerdotibus, cum sibi ab illis denegantur sacramenta. 7.35. Id tamen facere non debent laici propria auctoritate, sed in iudicio excipiendo 36
Denegari non possunt decimæ clericis ex eo, quia divites sint, neque ius indigeant. 7.38. & ratio assertum seqq.
Deus O. M. reservavit sibi decimas in signum universalis dominii 1.20
Deus reservavit sibi decimam partem tamquam Levitæ sufficientem, nec populo molestam. 2.8
Dispensatio contra ius naturale, aut divinum non admittitur. 5.52

Distr.

- Distributio oneris decima
Papalis quomodo facienda
inter non exemptos 9. 144.
& seqq.
- Divina percipiens in mona-
steriis, iis non solvet deci-
mas, sed ecclesia parochia-
li, in qua est domicilium 7.
20.
- Divisio decima cōventa quo-
modo fiat inter clerum re-
missive. 9. 135
- Domicilia plura habens, sol-
vit decimas personales, ubi
est praecipuum domiciliū.
7. 21. Quid si domus sit in
cōfinio duarum parochia-
rum 22. Et quid si dubite-
tur, de qua parochia sit do-
mus. 23
- Domicilium mutans solvet
secundo Curato decimas
personales. 7. 24. Quid si
non constet de animo mu-
tandi domicilium. 25
- Dominium decimarum non
transfertur in ecclesiam
ante separationem. 8. 35.
Tunc autem agendum
est actione personali, seu
conditione ex canone. 36.
Aut conditione ex lege cō-
suetudinaria, ubi decima
debeantur ex consuetudi-
ne. 37
- Dominium usurarum, & re-
rum per usuram acquisi-
tarum transfertur in usu-
rum, quamvis detur
repetitio. 5. 48
- Ecclesia cathedralis ab Epi-
scopali in quo distingua-
tur. 7. 2
- Ecclesia cathedralis nullum
jus habet in ecclesiis sua
civitatis. 7. 15
- Ecclesia, cui de jure communi-
non debentur decima, po-
test eas remittere alteri ec-
clesiae. 5. 134
- Ecclesia quotuplex sit. 7. 1
- Ecclesia sita intra fines ba-
ptismalis quando percipiatur
decimas tam reales, quam
personales. 7. 28. & seq.
- Ecclesia, vel persona ecclesia-
stica habens donationem
decimarum à laico, nō po-
test eas prescribere etiam
tempore immemoriali. 5.
113.
- Ecclesia antiquitus constitu-
ta decimis privari non de-
bent. 5. 42.
- Ecclesia cathedralis Metro-
politana, & Patriarcha-
les subsunt decima Papali
9. 24.
- Eleemosyna, & oblationes
an & quando subsint deci-
ma Papali. 9. 51
- Episcopales decima que sunt,
remissive. 5. 131
- Episcopi, aliquae Prelati non
debent accedere ad suas

T eccl-

- ecclesiæ, in iis, ut recipi sine
 literis provisionis. 9. 219
Episcopi non solventes deci-
 mas Papales quomodo, &
 quo ordine plectantur. 9.
 239.
Episcopo debentur decima
 prædiorum, que in nullius
 parochia sita sunt. 7. 9.
 Idem ubi parochie non sint
 distinctæ. 10. secus si locus
 sit intra duas parochias,
 sed ignoretur, cuius sit 11
Episcopo debentur decima
 stante consuetudine. 7. 11.
 Item quæ donata fuerunt
 ecclesiæ cathedrali, vel a-
 lio modo ei debentur. 13
Episcopus in sua quarta de-
 cimarum est fundatus de
 jure communi. 7. 14
Episcopus non potest alicui
 concedere per viam privi-
 legii immunitatem à solu-
 tione decimarum. 5. 40
Episcopus non potest dispen-
 sare contra Concil. gene-
 rale, vel canones. 5. 43
Episcopus potest ex causa re-
 mittere decimas suæ men-
 sa debitas. 5. 44
Episcopus potest imponere, &
 exigere à beneficiatis cha-
 ritativum subsidium 9.
 10.
Episcopus potest interponere
 acretum, & conensem
 in compositione super so-
 lutione decimarum. 9.
 45.
Episcopus potest nomine u.
 justibet vacantis ecclesiæ
 agere ad decimas. 7. 16
Episcopus simul cum cleropo-
 test aliquos ad sui præjudi-
 cium eximere à solutione
 decima Papalis. 9.
 136.
Episcopus solvere decimas
 non tenetur, nisi summo
 Pontifici saltem pro mensa
 Episcopali. 5. 23. De patri-
 monialibus tamen, & aliis
 beneficiis ecclesiasticis te-
 netur. 24. Item mensa bo-
 na decimabuntur, si eam
 alium transferantur. 25
Excommunicandus est non
 solvens decimas, cum in-
 neatur. 8. 64. & 65
Excommunicatio in eos, qui
 decimas spirituales non
 solvunt, ferri debet moni-
 tione premissa 8. 69. Idem
 in quavis sententia ex-
 communicationis. 70. &
 debet esse canonica moni-
 tio, & competens, hoc est,
 tria cum aliquo dierum
 intervallo. 71
Excommunicatio lata à col-
 lectore contra pensiona-
 rum exemptum ob non so-
 lutam decimam Papalem
 est ipso jure nulla. 9. 101.
 Idem in religiosis exemptis

ab
 10
 Exco
 la
 ne
 ve
 sed
 140
 Exco
 col
 pa
 ber
 9. 2
 Exco
 ne
 sca
 per
 non
 sol
 est
 ca
 pa
 Exco
 tue
 ter
 Exco
 sus
 ma
 Exec
 ex
 9. 2
 Exem
 ru
 bu
 eto
 A
 ria
 Id

- ab hujusmodi solutione. 103.
- Excommunicatio lata à Pra-**
lato exigente procuratio-
nem contra juris formam,
vel speciale privilegium
sedis Apostolicae est nulla 9.
140.
- Excommunicatio lata per**
collectorem decimarū Pa-
palium contra non exhib-
entes vasas sacrae est nulla
9. 261.
- Excommunicatio solum ge-**
neralis ferenda est in Epi-
scopos, Abbates, aliasque
personas ecclesiasticas ho-
norabiles nō suspectas, ubi
solum de quantitate, &
estimatione fructuum cir-
ca solutionem decima Pa-
palis. 9. 240
- Excommunicationis contem-**
tus est causa proxima in-
terdicti generalis 9. 245
- Excommunicatus, & intru-**
sus an teneantur ad deci-
mam Papalem. 9. 137
- Executive an procedatur in**
exactione decima Papalis.
9. 265.
- Exempti à solutione decima-**
rum de novalibus, tene-
buntur solvere si ad id pa-
cto se adstrinxerunt. 4. 59.
Aut solvendo tacite renū-
tiaverunt privilegio. 60.
Idem, si ecclesia olim ex iis
- haberet emolumentū; aut
inde postea enormiter la-
deretur. 61
- Exempti à solutione novaliū**
solvunt decimas de nova-
libus conductis. 4. 63. Idem
de possessionibus acquisitis
post Concil. generale. 64.
- Exemptio aliquorum non li-**
berat universitatem ab o-
nere ad ratam. 9. 131
- Exemptione aliquorum uni-**
versitatem nimis gravan-
te quid faciendum. 9. 132
- Exemptus simpliciter censetur**
exemptus saltē ab oneri-
bus extraordinariis. 9.
128.
- Expensa deducenda in solu-**
tione decimarum Pa-
palium remissive 9. 180
- Expensa deducenda non sunt**
in solutione decimarum
pradalium 6. 28. Idem in
decimus mixtus. 29. & de-
ratione. numer. 31. &
34.
- Expensa ex decimis persona-**
libus cur deducantur, non
item ex realibus. 6. 34
- Expensa facta in re immobili**
deducuntur, ubi de lucro
venditionis solvenda sit
decima spiritualis. 6. 35. se-
cūs si res remaneat penes
me, & de ejus commodo
solvenda sit. 36
- Expensa monachorum, qui ex**

- pacio ab obtinentibus prioratus, grangias, & hujusmodi ex gratia, tenentur, deduci non debent in solutione decima Papalis. 9. 57. securis in obtinentibus ad justam firmam annuam. 58.
- E**xpensa necessaria, qua sunt gratia colligendorum fructuum, deducuntur in solutione Papalis decima. 9. 176.
- E**xpensa, qua sunt in castrorum custodibus, aut ad eius construendis, vel conservandis non deducuntur ex decima Papali. 9. 177. Item neq; illa, qua pro utili-
tudinis sunt in guerris, seu cavalcatu. 178. Item illa, qua sunt professari, reparationibus molendi-
norum, & similibus. 179.
- E**xtravagans inserta in corpore juris vim legis habet; & sententia contra eam lata est nulla. 9. 18
- E**xtravagans unic. de decim. in commun. qua est Bonif. VIII. an solum locum habuerit in decimis per eum impositis, & expiraverit ejus morte. 6. 27
- E**xtravagans unic. de decim. nunc quoque allegari potest pro decisione. 9. 29.
- F
- Favor fidei Christianae maximus est. 9. 110
- Favorabilis dispositio comprehendit etiam Cardinales. 9. 111
- F**ructus decimales portari debent in horrea clericorum, ubi sine magno labore, & sumiu id fieri possit. 6. 1. Neque asportari possunt fruges, donec clerici interiores siant de collectione. 2.
- F**ructus decimales portari debent in horrea publice ad id deputata, si que sint 6. 5.
- F**ructus decimales portari non debent in horrea clericorum, si id ferat consuetudo. 6. 6
- F**ructus intelliguntur deditus expensis. 6. 31
- F**ructuum arborum decima spiritualis soluenda est. 4. 5.
- F**ructuum arborum, & horitorum decima Papa exhibetur. 9. 64
- F**ructuum decimalium separatio fieri non debet, antequam moneatur sacerdos. 6. 7. Valet tamen consuetudo, quod in agro relinquantur, monito sacerdote antequam fieret separatio ibid.

Fr.

Frug
un
co
6.
Frug
ve
tu
Gene
qu
Gene
fer
tes
24
Gene
m
di
ni
ge
Gran
Groß
gr
Here
tes
ve
se
ag
lu
do
zu
su
ar
bu
ria
Hori
so
Hoff

Frugum decima solvi potest
una cum palea, quamvis
contrarium alii sentiant.
6.9.

Frugum omnium terra sol-
venda est decima spiri-
tualis. 4.2. & seqq.

G

Genera decimarum quo &
qua sint. 2.1

Generalis sententia quomodo
ferenda sit in non solven-
tes decimam Papalem 9.
247.

Generalis sententia excom-
municationis, vel interdi-
cti. Vide verbo, excommu-
nicatio, vel interdictum
generale.

Grangia quid sint. 9.55
Grossi fructus, vide mensa
grossa.

H

Heremite, & alii observan-
tes regulam SS. Dominici,
vel Francisci, si vivat per
se, tuentur ad decimas de
agris, & vineis, quas col-
lunt. 5.34. Quod si in una
domo vivant, non tenen-
tur ad decimas de hortis
suis in circuitu domus, aut
animalibus ibi pascenti-
bus, seu eorum nutrimen-
tis. 35

Hortorum decima quomodo
solvatur. 4.11

Hospitalarii, Cistercienses, &

Templarii, non tenentur
solvere decimas pradiis
suum, qua proprius ma-
nibus, seu sumptibus exco-
lunt. 5.10. secus de pradiis
conductis. 11. Item secus in
pradiis acquisitis post Con-
cil. generale. 12. Quid si
acquirantur pro monaste-
riis adificandis. 13

Hospitalia pauperum, & in-
firmorum, an subsint deci-
ma Papali. 9.31. & seq.

Hospitalia pauperum, & in-
firmorum nomine benefi-
ciorum proprie non com-
prehenduntur 9.33

Hospitalia regulariter in be-
neficii non conceduntur. 9.
34. secus in hospitalib. mi-
litarium ordinum, aut a-
liorum religiosorum. 35

I

Ignorantiam edicti allegans,
& probare volens quando
audiatur 9.266

Illicite acquisitorum decima
pradialis solvenda est. 4.
39.

Immemorabilis possessio quo-
modo probetur. 5.76

Immemorabilis præscriptio
an idem sit cum centena-
ria. 5.75

Imperator, aut alius laicus
non potest laicis concedere
immunitatem à soluzione
decimarum. 5.39

T 3

Impo-

- Impositio decima Papalis an denuntiaridebeat.* 9.12.
& seqq.
- Immunitas à solutione decimarum cur possit à Papa laicis concedi.* 5.53
- Incapaces alicujus iuris non possunt illud prascribere etiam per tempus immemorabile* 5.115
- Industria personæ electa censetur in magno, & arduo negotio.* 9.213
- Industria personæ per quæ verba electa censatur.* 9.212.
- Inhiberi potest per judicem debitori decimarum, ne fruges exportet ab agro ante quam solvatur* 6.4
- Intellectus c. 2. de his, quæ fit à Pral.* 5.63
- Intellectus cap. veniens, de transact.* 5.127
- Interdictum generale ferri non potest à collectore contra civitatem ob non solutam decimam Papalem.* 9.242. *Idem in quovis debito pecuniario.* 243. *secus, si prius lata sententia excommunicationis in singularis personas ea contenta fuit.* 244
- Iudei de terris, quas colunt, decimas solvere tenentur.* 5.36. *Idem in infideli, & hæretico.* 37. *Idem etiam in*
- decimis personalibus.* 38.
- Index laicus cognoscit de jure decimandi competente laico ex feudo, vel privilegio.* 8.15
- Ius decimandi non potest laicis concedi in emphyteusim, saltem post Concilium generale Lateranense.* 5.68.
- Ius decimandi regulariſſer non potest ab Episcopo laicus concedi.* 5.59. *Potestamen aliis ecclæſis cum liqua cauſa.* 60. *Imo & laicus ex iuſtissima cauſa poterunt ad vitam, aliudve tempus concedi fruſtū decimarum* 61
- Ius decimandi, seu potius comoditas decimarum potest ab Episcopo laicus concedi in vim alienationis cum causa cognitione, & consensu ejus, de cuius interesse agitur* 5.62
- Ius decimandi tamquam ſpirituale laicis nō competit, imo ejus iuris incapaci sunt.* 5.57
- Ius decimas percipiendi potest per Papam Principem, vel alteri laico ex cauſa concedi* 5.83
- Ius diuinum, & naturale in diffensabile est, & immutabile.* 5.47. *Ex laici*

L

- Laici compellentes Pralatos ipsis submittere jura sua ecclesia sunt excommunicati. 8.66
- Laici decimas super beneficiis imponere non possunt. 9.7. Neque inferiores Prelati. 9.
- Laici exigentes ab ecclesiis, ecclesiasticisque personis, earumve bonis taleas, collectas, aut decimam, seu aliquam partem honorum sunt excommunicati 9.8
- Laici licite possident decimas sibi ante Concil. Lateran. non autem postea concessas. 5.66
- Laici possidentes decimas in feudum ante Concil. Later. possunt eas de consensu Episcopi in ecclesiā transferre. 5.71. In alios vero laicos feudi titulo transmittere non poterunt. 7.2. Idq; procedit etiam in iis decimis, quae feudo extincto redeunt ad ecclesiam. 7.3
- Laici possunt decimas titulo conductionis percipere, & quasi possidere. 5.64. Quibus etiam locari possunt ad vitam accedente maxime superioris auctoritate. 6.5
- Laici spoliati jure percipiendi decimas, & agentes in-
- terdicto recuperanda, an sint ante omnia restituendi 5.82
- Laicus cōductō decimarum potest conveniri coram iudice laico, & debet, nisi ad sit contraria fori prescriptio 8.16
- Laicus debet conveniri a clericō corā iudice laico, nisi ad sit contraria consuetudo, maxime si non constet rem esse ecclesiasticam. 8.17
- Laicus non est capax iurisdictionis ecclesiasticae, neque potest exercere censuras. 9.195. Neque esse vicarius Episcopi. 196. & an possit ex licentia Papæ 197
- Laicus non potest esse collector Papæ cum facultate censurandi. 9.194
- Laicus num possit deputari collector cum facultate exercendi censuras ex certa scientia Papæ 9.198
- Laicus potest deputari nudus exactor decimarum Papalium 9.199
- Laicus tempore etiam immemorabili non potest prescribere decimas 5.114
- Laicus tutus erit prescriptio ne immemorabili decimarum, seu iurius decimandi accedente fama privilegiis 5.118.

Legatorum iurisdictio in omnibus concurrit cum ordinariis. 9.187

Leprosi ad decimas tenentur si colunt agros, aut vineas; vel si vivunt per se in dominibus suis. 5.33

Leprosi, Heremita, & alii hujusmodi, si simul in una domo vivant, non tenentur ad decimas de hortis suis in circuitu domus, neque de animalib. suis ibidem pascentibus, seu eorum nutrimentis. 5.35

Lex Barbarius, ff. de off. prator. quando locum habeat 9.236.

Lignorum decima solvit ecclesia, in cuius finibus creverunt. 4.13

Locus, & tempus in decimis non est de substantia. 5.81.

M

Magis dignum trahit ad se minus dignum. 9.258

Manutenendus quisq; est in sua possessione. 9.162

Matrix ecclesia qua sit; & cur ita dicatur. 7.3

*Mediocre dari debet in solutio-
ne decimarum spiritua-
lium.* 6.26

*Memoriam extare in contrarium probatur per testes,
vel instrumenta.* 5.78

Mensa grossa canonorum

*subjacet decima Papali,
ubi ea succedat loco pre-
benda, licet decima abso-
lute imponatur super be-
neficiis.* 9.74

*Mensa grossa, qua in distri-
butiones quotidianas de-
stinata est, tunc saltem
subjacet decima Papali,
cum ea imposita est super
quibuscunq; proventibus
ecclesiasticis.* 9.76

*Mensa grossa ut plurimum
distinguitur à prebenda,
& quotidianis distribu-
tionibus.* 9.71. *Aliquando
tamen succedit loco pre-
bendarum.* 72. *Aliquan-
do de ipsa mensa grossa sol-
vuntur distributiones.* 73

*Mercenarius de mercede sua
solvit decimam.* 4.31

*Meretrix, & histrio solvere
tenantur decimā persona-
lem.* 4.43. *Ecclesia tamen
ab illis eam non recipit, ni-
si poenitentiam egerint, ne
eorum delictis consentire
videatur.* num. 44. & 49

*Meretrix, quamvis turpiter
accipiat, non tenetur ta-
men restituere qua ex me-
retricio acquisivit.* 4.49.

*Milites solvere debent deci-
mam de captis in justo bel-
lo.* 4.26. *Imo etiam de sti-
pendiis.* 27

Mi.

- apali,
 o pra-
 t abso-
 er be-
 9.74
 distri-
 as de-
 saltam
 papali,
 t super
 nibus
 9.76
 imum
 benda,
 stribu-
 quando
 co pre-
 iquan-
 issa sol-
 res. 73
 edesua
 4.31
 olvere
 rsona-
 tamen
 pit, ni-
 int, ne
 sentire
 & 49
 urpiter
 ur ta-
 ex me-
 . 4.
 deci-
 to bel-
 desti-
 27
 Mi-
- Ministrorum ecclesia susten-
 tatio est de jure divino, &
 naturali 5.91
 Mixta decima cui ecclesia de-
 beantur 7.26
 Mixtarum decimarum ter-
 tia quædam species datur
 distincta, à reali & perso-
 nali 3.9
 Molendinorum, & furnorū,
 seu potius redditum, qua
 ex illis percipiuntur, deci-
 ma Papalis præstatur 9.
 63
 Molendinorum quorumcun-
 que decima spiritualis sol-
 vitur, & quomodo 4.35
 Moniales, aliiq; Regulares an-
 solvant decimam Papalem
 9.37
 Monitio debet præcedere sen-
 tientiam excommunicatio-
 nis. 8.70. & debet esse ca-
 nonica, & competens, hoc
 est, trinacum dierum in-
 tervalllo. 71
 Monitio quomodo facienda
 sit clero, vel collegio, ut sol-
 vat decimam Papalem. 9.
 246
 Monitoria excommunicatio-
 nes contra non solventes
 decimas spirituales, non
 debent necessario contine-
 re clausulam illam, nisi
 causam rationabilem vo-
 lueris allegare. 8.72. De-
 bet tamen iudex se prius in-
- formare saltem summa-
 rie, an ille, quem monet,
 subditus sit, vel literas cō-
 ditionales formabit. num.
 73.
 Moralia præcepta obligant
 etiam tempore nova leges.
 1.8.
 Motus proprius quos pariat
 effectus. 9.133
 Munera Prælatis liberaliter
 donata, an subsint decima
 Papali. 9.45
 Munus ordinarium quod sit.
 9.127.
- N.
- Negotium arduum, & ma-
 gnum, quodnam sit judi-
 cantis arbitrio relinqui-
 tur 9.214
 Nomen proventus generale
 est, & comprehendit omnē
 redditum undecunq; nobis
 obvenientem 9.78
 Nomen redditus, & obven-
 tione satus generale est 9.
 80.
 Novale quid sit, & quomodo
 definiatur 4.50
 Novales decima eodem tem-
 pore præscribūtur, quo ve-
 teres 4.86
 Novalium decima debentur,
 cum quis de ius non habet
 privilegium 4.52
 Novalium decima debentur
 parochia, in cuius finibus
 surgunt. 4.53. Quid si noval-
 ia

- lia appareant intra duas parochias, & nescitur in cuius finibus. 54. & quid si limites quoquo modo apparent. 55
- O.
- Oblationes, & eleemosyna an, & quando subjaceant decima Papali 9. 51
- Oblationes, & primitie in quo differant a decimis 2. 9
- Oblationes, que fiunt ad sacrificium, subrogata sunt loco quarundam decimorum veteris legis 3. 3
- Observatio ultima an attendatur 9. 161
- Obtinentes prioratus, grantias, domos redditus, pensiones, vel census ab ecclesiis an, & quomodo decimam Papa exhibeant 9. 56
- Obventionis, & redditus nomen satis generale est 9. 80
- Officiales, & collectores non tenentur ad decimas Papales 9. 124
- Officiales, & collectores sunt immunes ab extraordinariis oneribus 9. 129
- Originalia regulariter exhibenda sunt, non autem exempla 9. 223
- P.
- Padum inter dominium, &
- conductorem, qui eorum decimam solvat, servendum est 6. 44
- Papa est supremus iudex, ordinarius 9. 14
- Papa non tenetur decima solvere, sed ipse alius impunit 5. 10
- Papa respondendo, & defendendo super casu particuliari, canonem & legem condit 9. 14
- Parochialis ecclesia, cuiusdam personales solvuntur, que sit 7. 18
- Parochialis, & predialis ecclesia qua sit 7. 5
- Parochus non potest propriis auctoritate denegare sacramenta subditis, qui cum debeant, non solvant decimas, nisi id notorium sit 7. 37
- Pascuorum, hoc est, pastura jumentorum decima spiritualis solvitur, si locantur, aut vendantur; estque predialis decima. 4. 14
- Quid in decima Papali dicendum 9. 47. & seq.
- Pauperes tenentur decimas solvere 5. 28. & seq.
- Pauperes tenentur solvere decimas de suis eleemosynis 5. 30. Poterunt tamen unum pro alio solvere. 31.
- Item non tenentur solvere si sint in extrema necessitate

tate; aut cogantur omnia
vendere, & mendicare, si
integralam decimam solve-
re velint, quam longo tem-
pore non solverint. num.
32

Paupertatis praetextu aliena
tenere, vel alias peccare
non licet 5.29

Pensio assignata ob remune-
rationem laborum, & ob-
sequii etiam prastandi non
subjacet decima Papali 9.
100

Pensionarius Cardinalis an-
teneatur solvere decimam
Papalem 9.101. & 110

Pensionarius exemptus ab o-
nerē solvendi decimam nō
potest cogi ad solvendum
à collectore habente facul-
tatem eam exigendi à qui-
buscunq; personis, non ob-
stantibus quibusvis privi-
legiis 9.93

Pensionarius non poterit mo-
lestari à collectore, qui ex-
git integralam decimam à
Rectore beneficij 9.94

Pensionarius regulariter te-
netur pro rata pensionis
decimam Papalem exhibe-
tare ex communi contra a-
liquos. 9.87. Idem in sub-
sidio charitativo 88

Pensionarius tunc non tene-
tur ad decimam Papalem,
cum pensio constituta est

libera ab omni onere etiā
decimā. 9.89. secus si pri-
vilegiū sit solum generale.
90. aut si ei exemptioni per
Papam derogetur cū clau-
sula, quorum tenores, &c.

91
Pensionarius tunc non tene-
tur ad decimam Papalem,
ubi pensio nō excedat sum-
mam septem ducatorum.
9.97. Nisi plures pensiones
quis obtineret, qua simul
iuncta eam summam ex-
cederet. 98. Id vero proce-
dit, licet talis pensio fuerit
assignata in beneficium 99

Perceptio, & possessio decima-
rum probari potest per te-
stes singulares 15.79

Personales decima etiam nūc
debentur. 3.10. Idem &
multo magis de realibus,
& mixtis 11 & 5.92

Personales decima qua sin-
3.7

Personales decima regulari-
ter debetur deductis prius
expensis. 6.32. non modo u-
tilibus, & necessariis, sed
etiam voluntariis 33

Personales decima regulari-
ter debentur solum in fine
anni. 6.11. Tutiū tamen
est statim eas solvere. 12.
Recusari autem non pos-
sunt, si intra annum sol-
vantur 23

Per-

- Personalis decima de illicite
acquisitis solvitur, ubi do-
minium transfertur, nec
competit solventi restitu-
tio. 4. 42. secus si vel domi-
niū non transferatur; vel,
si transfertur, datur repe-
titio. num. 45*
- Petitorio agens ad decimas
prateritas, & separatas,
poterit agere rei vindica-
zione. 8. 33. secus ubi deci-
ma non est segregata 34*
- Pignorari non possunt decima
à laicis ipsis quoq; ecclesie,
nisi ad illas ea decima per-
tinerent 5. 70*
- Pisces stagnorum, & bellua-
garenarum an, & quando
decimentur à summo Pon-
tifice 9. 49*
- Pitantie monachorum non
subiacent decima Papali
9. 41*
- Pitantia quid sint 9. 42*
- Plura beneficia obtinens in
pluribus civitatibus, &
diocesibus, de omnib. sol-
vet decimam Papalem 9.
25*
- Pœna, & incommoda, quibus
afficiuntur non solventes
decimas spirituales, re-
missive 8. 63*
- Portio exemptorum à solutio-
ne decima Papali an, &
quomodo accrescat reliquo
clero ad ejus prejudicium,*
- ubi Cameracum illo eis.
venit de certa summa. 9.
130. & seqq.*
- Portio, qua datur dominio
ratione locationis, sed cen-
sus, advocationis, vel si-
miliū, decimatur ad pri-
judiciū domini. 6. 41. Idē
de ea, qua à colono alicui
gratus datur; ad prejudi-
cium enim accipientis di-
cimatur 41*
- Possessio an in novalibus ad-
mittatur 488*
- Possessio probari potest per te-
stes singulares 5. 80*
- Possidens novalia per tempus
immemoriale illa prescri-
bit. 4. 85. Imo si per 40. an-
nos cum titulo colorato.
num seqq.*
- Possidens, seu possidere volens
ius decimandi causam a-
gere potest coram judice
laico. 8. 8. Idem in posse-
sorio cuiuslibet causa spiri-
tualis juxta communio-
rem. 8. 9. Contrarium in
utroq; verius 10*
- Precepta judicialia veteris
legis non obligant nunc
1. 14*
- Precepta moralia vetera ob-
ligant etiam tempore novi
legis 1. 8*
- Præceptum decimarum an sit
morale 1. 7. & 13*
- Præceptum decimarum inter
ecclie-*

- ecclesia praecepta computa-
 tur 1.17
Preceptum decimarum spiri-
 tualium non potest tolli à
 Christiana Rep. & ibidem
 deratione 5.54
Preceptum decimarum spiri-
 tualium quoad substantiam,
 hoc est, quoad congruam
 sustentationem ministre-
 rum est de jure divino,
 quoad modum vero est de
 jure humano 1.16
Pradiales, seu reales decima
 que sint 2.6
Pralati, & clerici exules de
 suis provenientibus ecclesia-
 sticis decimas Papales per-
 solvere debent 9.16
Pralati inferiores decimas su-
 per beneficiis imponere non
 possunt 9.9
Pralati tenentur ad decimas
 pradiales, & personales
 5.9
Prascribens decimas in una
 parte fundi, percipit quoq;
 novalia in alia parte ejus-
 dem fundi 4.84
Prascribens decimas in uno
 loco, si fiant ibi novalia, nō
 habebit decimas novalium.
 4.79. Idem in prascriben-
 te decimas ex consuetudine
 83
Prascribens decimas in uno
 territorio, habebit quoq;
 novalia improprie sumta
 4.89
- Prescribere possunt laici ex-
 emtionem à solutione deci-
 marum etiam in totū, ubi
 tamen possit parochus com-
 mode sustentari 5.105
Precriptio decima unius rei
 non extenditur ad aliam
 rem, etiam ejusdem fundi.
 5.109. Neq; de decimus an-
 tiquis ad novalia. 110. Ne-
 que de persona ad personam
 111
Precriptio centenaria cur
 non requiratur in taxa de-
 cima Papali, cum alioquā
 ea necessaria sit cōtra Ro-
Permanam ecclesiam 9.156
 ascriptio, consuetudo, &
 compositio in solvendis de-
 cimis spiritualib. servan-
 da est 7.6
Precriptio immemorabilis
 vim habet privilegii. 5.116
 secus tamen ubi adest in-
 capacitas in possidēte. 117
Precriptio immunitatis, &
 juris decimandi quoad
 capaces requirit spatiū
 40. annorum cum titulo,
 vel tempus immemoriale
 etiam sine titulo 5.112
Precriptio legitima in rebus
 ecclesiasticis est quadrage-
 naria 9.154
Precriptio non est sine posse-
 sione 4.80
Precriptio odiosa est, & re-
 stringenda 4.81
Pre-

- Praterita decima, & non petit debentur clericis, easque exigere possunt 6.17
- Primitia, & oblationes in quo differant a decimis. 2. 9. & quid sint 10
- Principes non potest aliquid statuere contra ius naturale in damnum præsertim alterius 5.51
- Princeps secularis, aut Papa non possunt tollere ius divinum. 5.48. possunt tamen interpretari. 49. non vero limitare maxime in spiritualibus 50
- Princeps secularis, cui Papa concessit decimas beneficiorum sui dominii, licet potest componere cum beneficiatis super solutione decima 9.143
- Privare beneficio non potest collector non solventem decimam 9.250
- Privatio presupponit habitum 9.18
- Privilégia decimarū maxime novalium, ubi incipiunt nimis gravare Rectores, quomodo moderanda sint per locorum ordinarios 4.74
- Priviligiari potest laicus per Papam ne decimam solvat 5.46
- Priviligiatus ne solvat decimam Papalem, si solvat sponte aut sine ulla protestatione an sibi prejudicatur 9.108
- Priviligiatus, ut non solvat decimam Papalem, si à collectore cogatur solvere, & solvat cum protestatione, quod non intendit prejudicare suo privilegio, talis protestatio eū juvat. 9.105. Idem in privilegiato, ne solvat charitativum subfidiū. 106. Idem ubi nulla protestatio accessit, sed per vim extorta fuit solutio 107
- Privilgio renuntiare an quis censeatur per unicum aliam contrarium privilegio 9.109
- Privilgium concessum clericis percipiendi decimas aliena parochia, comprehendit etiam novalia. 4.65. secus si concessum fuit laicus, licet decima in feudum fuerint data 66
- Privilgium concessum di non solvendis decimis non extenditur ad eas, in quarum possessione est is, cui de jure competunt decima. 5.55. secus si possessio sit apud eos quibus de jure speciali competunt 56
- Privilgium exemptionis novalium quomodo perpetuum datur 4.62

Privi
cim
dit
vil
de
dei
Privi
cim
tur
qui
por
qui
cips
eo
fue
Privi
cim
con
ver
ext
illa
ba
ali
pri
pus
dis
poss
Privi
cim
qui
nō
dia
mo
&
Privi
cim
cor
zis
chi

Privilegium non solvēdi decimas ad novalia nō extēditur. 4. 67. secus ubi privilegiū solum concessum fuit de non solvendis decimis, de laboribus propriis. 68

Privilegium nō solvendi decimas novalium intelligitur de iis novalibus, in quib. alter non habet tempore data immunitatis quasi possessionē juris percipiendi decimas, seu que eo tempore jam proscissa fuerant. 4. 69

Privilegium percipiendi decimas novalium aliquib. concessum pro ea parte, qua veteres possidebant, non extenditur ad aliam, quam illam partem. 4. 70. probarent autem se posseditse aliquam partem tempore privilegii, si eam per tempus immemorabile se posseditse, & nunc ostenderent possidere. 71

Privilegium percipiendi decimas novalium pro parte, quas veteres possidebant, nō extenditur ultra dimidiā. 4. 72. secus ramen in monachis Cisterciensibus, & Carthusiensibus 73

Privilegium percipiendi decimas obtinens, tenetur congruam portionem ex iis assignare ecclesia parochiali 5. 84

Procedi potest ex officio cōtra non solventes decimas spirituales 8. 66

Procurationum decima an, & quando Papa sit exhibenda 9. 59

Procurationum materia remissive 9. 60

Procurator fisci utitur iurisdictione, & officio judicis 9. 182

Procurator sive generalis ad negotia, sive specialis ad aliquem actū, sive effectū potest substituere 9. 210

Proventus. Vide verb. Redditus, & Fructus.

Q.

Quarta Episcopalis, vel potius decima Papalis subrogata est loco decimā, quam olim solvebant Levita sacerdotibus 3. 2

Quota decima cur diminuit possit per cōsuetudinē 5. 89

Quotidiane distributiones nomine beneficii non veniūt. 9. 82. Neq. nomine fructū illius; aut in ejus valore computantur 83

Quotidiane distributiones res quadam distincta sunt, ut plurimum à mensa grossa. 9. 71. Ali quando ramen de ipsa mensa grossa solvuntur distributiones 73

Quotidiane distributiones subjacent decima Papali, ubi ea imposita est super omnibus beneficiis, & qui-

buscunq^z proventibus eccl^{asticis}. 9. 77. Idem ubi imponeretur sub redditibus, & proventibus eccl^{asticis}. num. 79. secus ubi dumtaxat imponeretur super beneficiis, vel eorum fructibus num. 81. Quotidianarum distributionum nomine quid veniat 9. 85

R.

Reales decima pr^{odiali} ecclesia, personales, parochiali debentur 7. 17

Rector agens ad decimas possessorio adipiscenda, recuperanda, vel retinenda quomodo concludet 8. 27. & tribus seqq.

Rector beneficii, qui integrā decimam Papalem solvit, potest uti retentione erga pensionarium 9. 66

Rector parochialis, qui necesse habet conducere plures Capellanos, an de eorum salario, & viatu solvat decimam Papalem 9. 52

Rector poterit agere interdicto, uti possidetis, quamvis etiam semel non percepit omnes decimas, sed aliquas tantum. 8. 31. Item non modo contra recusantes solvere, sed etiam contra alios Curatos, ac religiosos, & ceteros quoscum-

que cum turbantes in tali possessione 12

Rector agente contra subditos ad decimas incipiunt a praecepto 8. 13

Rectores ecclesiarum, alii clerici non tenentur decimas solvere alius, qui superiores non sint, de decimis, quas ii percipiunt 5. 8.

Redditus eccl^{asticci} non precedentes summam septim florenorum auri annuas decima Papali non subsunt 9. 39. secus, si plura qui habeat beneficia, quae singula dictam summam non attingant, collecta autem excedant 40

Redditus hospitalium militarium ordinum, aut aliorum religiosorum subjaceant decima Papali 9. 36

Redditus leprosariarum dormitorum Dei, & hospitalium pauperum non subjacent decima Papali. 9. 31. Quis vero de redditibus, qui supersunt ultra usum pauperum, & infirmorum 32

Redditum ecclesia exigitati quomodo succurratur per unionem beneficiorum, & assignationem oblationum, seu decimarum 8. 80 Reg.

- Reges, & Principes tenentur ad solutionem decimarum tam pradialium, quam personalium. 5. 26. eas tamen forte non tenentur solvere nisi Episcopo. 27
- Relicta ecclesie, ut ex iis emanatur perpetui redditus, non subjacent decima Papali. 9. 43. sicut in aliis legatis relictis Pralatis ratione ecclesiarum, vel officiorum. 44.
- Religiosi Cistercienses. Vide verb. Hospitalarii.
- Religiosi etiam exempti decimas antiquas habentes ex donatione laicorum, aut earum partem in aliquibus ecclesie, non possunt pro eadem portione, vel similiter sine alia causa novales supervenientes exigere 4. 75
- Religiosi omnes decimas de nutrimentis animalium solvunt, hoc est, de animalibus, qua ipsi nutriunt. item de hortis suis. 5. 14
- Religiosi omnes decimas solvunt de animalibus, qua alius tradunt nutrienda. 5. 15. Item de hortis, quos alii tradunt colendos. 16. Aut si eorum olera venderent. 17.
- Religiosi omnes regulariter
- tenantur de pradiis acquisitis, & acquirendis integras decimas solvere ecclesie, quibus erant decimales. 5. 18
- Religiosi omnes sunt exempti à solutione decimarum de novalibus, qua propriis manibus, seu sumtibus excolunt. 4. 56. Idem in Templariis, & Hospitalariis. 57
- secus si ab exemptis iste ea novalia traduntur aliis excolenda 58
- Religiosi non solventes decimas ecclesie debitas, aut prohibentes eas solvi, & alia hujusmodi facientes quibus paenit afficiantur. 5. 19.
- Remissio decimarum Episcopaliu[m] valet, & est large interpretanda; extenditurq[ue] ad pradia acquirenda. 5. 132. dummodo fiat juxta canonicas sanctiones. 133
- Remittens debitas sibi decimas, novales quoq[ue] remissee videtur. 4. 76. dummodo remissio fiat legitime, & secundum canonicas sanctiones, & iusta de causa. num. 77. & 78
- Remittere potest ecclesia parochialis decimas sibi de jure communis debitas eis assen-

Z assen-

assensu summi Pontificis.
5. 135. An vero possit
cum solo assensu Episcopi.
136.
Retineri non potest decima
sacerdotibus ob malos mo-
res. 7. 32. Vele etiam, quia
eius fructus in malos usus
convertant. 33. Quid vero
si sacerdos non deserviat
ecclesia, vel notorius pec-
cator sit 34
Retineri non potest decima
sacerdotibus, quia divites
sint, neq; ea indigeant. 7.
38. Ratio affertur n. seqq.
Retineri possunt à laicus de-
cima sacerdotibus, cum si-
bi ab aliis denegantur sa-
cramenta. 7. 35. Id tamen
non facient laici propria
auctoritate. 36

S

Sacramenta an denegari pos-
sint subditus non solventi-
bus decimas 7. 37
Sacramēta percipiens in plu-
ribus ecclesiis per annum
ad ratam temporis deci-
mas solvet 7. 19
Sacrilegium an committant
retinentes decimas spiri-
tuales 8. 68
Sacrilegus an sit excommu-
nicatus. 8. 77. & seq.

Semel decimatum non debet
amplius decimari, & se-
mel exactum non debet am-
plius exigi 9. 95
Semina non deducuntur ex
decimis prædialibus 6. 30
Sepultura ecclesiastica pri-
vatur non solvens deci-
mas, quas tenetur solvere
8. 74.
Sepultura ecclesiastica pri-
vatur notorie decedens in
peccato mortali. 8. 75
Solemnitates juris non neces-
sario adhibentur, ubi qua-
stio sit inter ecclesiam, cui
de jure communi debentur
decima, & laicum, quide-
bet solvere 8. 42
Solventes pro decima Papale
minus debito excommuni-
cari possunt specialiter, ex-
ceptis Episcopis, Abbatibus,
& aliis non suspectis.
9. 241.
Solutio decima Papalis fieri
debet in moneta currenii
in locis reddituum, de qui-
bus solvenda est decima. 9.
148. Neque cogetur quis
eam cambire, seu permut-
are. 149. Quid autem si
duo moneta pariter cur-
rant in eo loco, alterave
miges: aut si post tempus
impositionis, taxationis,
aut privilegii mutetur. 50
Solutio

- Solutio decima Papalis fieri debet in pecunia numerata 9.147
- Solutio decima Papalis regulariter fieri debet ad ratam beneficiorum 9.146
- Solutio decima pradialis fit statim post fructus collectorios 6.8
- Solutio decima pradialis, ubi non fiat statim, vel saltem juxta consuetudinem prae monitus non sit Curatus, res peribit debitori. 6.10
- Solutio decima spiritualis quomodo inter colonum, & dominum dividenda sit. 6.40
- Solutio veri valoris beneficiorum, cum plures decima Papales imponuntur quomodo fiat 9.145
- Species decimarum quam plurima remissive 34
- Spirituale quibus modis quid dicatur 5.58
- Spiritualia in laicum compromitti non possunt 8.22.
- Possunt tamen in laicum simul, & clericum 23
- Stagnorum, & piscariarum decima Papalis quando, & quomodo solvatur 9.50
- Stylus curiae Romanae attendens est 9.183
- Subcollector prius deputatus quando censeatur revo-
- catus, etiam non facta de eo mentione, per posteriorem deputationem. 9.216.
- Subcollectoris facultas probatur per literas collectoris cum ejus sigillo sine manu Notarii, aut subscriptione testium 9.233
- Subcollectoris facultas probari potest per testes. 9.229
- Contrarium tenent alii. 230.
- Subdelegationes probantur per sola sigilla delegatorum. 9.234.
- Subditi tenentur jure naturali, & divino congrue sustentare pastorem animalium suarum indigentem. 1.15
- Subrogatum sapit naturam ejus, in cuius locum subrogatur 9.75
- Succedens in ius alterius debet uti jure illius. 8.50
- Successor in beneficio, an vero praecessor, ejusve heredes teneantur ad decimam Papalem 9.138
- Summaria causa est, ubi res non patitur dilationem, ut in alimentis 9.276
- Summarie proceditur in exactionibus functionum fiscalium, tributorum, & collectorum. 9.275

Superiori census solvi debet
ante omnia. 9.175

Sylva an, & quomodo subja-
ceant decima Papali 9.47.
& seq.

T

Taxa attendi non debet in
solutione decime Papalis,
ubi Papa eam imponit, &
expresse colligi vult non
attenta ullataxa. 9.151.
secus ubi simpliciter impo-
natur super beneficiis, eo-
rumve fructibus, 152

Taxa consueta dicitur, que
est legitime prescripta per
quadraginta annos. 9.153.
& ratio. num. seqq.

Taxa, que non sit observata
per quadraginta annos,
neq; beneficiati, neq; Ca-
mera Apostolica in exa-
ctione decima tenetur sta-
re. 9.157

Taxari possunt a collectore
decimarum beneficia non
taxata absq; speciali man-
dato 9.171

Taxatio an procedere debeat
juramentum, vel contra.
9.169.

Taxatio facienda est in exa-
ctione decim& Papalis, ubi
non sit facta. 9.167. & quo-
modo ea fiat. 168. & seqq.

Templarii non tenentur sol-
vere decimas pradiorum
suorum, que propriis ma-
nibus, seu sumtibus exco-
lunt. 5.10. Idem in nova-
libus. 4.57. secus, si no-
valia tradant alii exco-
lenda. 4.58. Item secus de
pradiis conductus. 5.11

Tenor literarum collectoria
amissarum probari possit
per testes. 9.227. Idem in
delegato; licet aliqui con-
tra. 9.228

Testes atque instrumentare-
gulariter parem vim ha-
bent in probatione 9.231

Testes deponentes de imme-
morabili prescriptione, &
possessione debent esse mo-
res de quadraginta an-
nis. 5.77

Testes singulares admittun-
tur ad probandam perce-
ptionem, & possessionem
decimarum. 5.79

Titulus ante Concilium La-
teranense probatur ex pos-
senti ne immemorabili de-
cimarum cum fama bu-
jusmodi tituli, & conces-
sionis; neq; aliqua investi-
tura requiritur. 5.74

Titulus nō requiritur in pre-
scriptione immemorabili
immunitatis decimarum,
aut etiā juris decimandi,
quoad

- quoad ejus juris capaces. 5.
112. secus in præscriptione
quadragenaria. ibid.
Transactio de decimis futuris
non solvendis fieri potest
cum assensu superioris, si
pro decimis ecclesia com-
pensetur in aliis. 5. 129. et-
iam dando aliquid tempo-
rale, puta prædium. 130
Transactio, & compositio su-
per decimis præteritis fieri
potest sine consensu supe-
rioris. 5. 128
Transumtum literarum col-
lectoris probat ejus facul-
tatem, ubi nulla lite pen-
dente transumtum fuit
servata forma cap. fin. de
fid. instrum. 9. 224. Aut
etiam sumtum fuit ex re-
gistris Bullarum Papæ.
225. secus si simplex trans-
umtum, seu exemplum.
nu. 227.
Tributa non exiguntur à fi-
liis, sed ab alienis. 9. 117
Tributum, & census solvi
non debet ante decimam
spiritualem; vel si solva-
tur, computari debet in so-
lutione decima. 6. 37

V

- Vasa sacra, & hujusmodi or-
namenta divino cultui

- deputata capi non possunt
in exactione decima Pa-
palis. 9. 256. Idem forte in
iu, quæ sunt promiscuo u-
sui deputata. 257
Vasa sacra, & hujusmodi or-
namenta non possunt per
collectorem decimarū Pa-
palium accipi pignoris lo-
co etiam à sponte dantib.
9. 259.
Vnationum, & auctiiorum
decimæ an sint reales, per-
sonales, vel mixtae. 3. 8. &
quid de fœtibus anima-
lium. nu. seq.
Vicariorum, & coadjutorū
materia remissive. 9. 54
Visitator potest cogere subdi-
tos ad solvendas decimas
suo Rectori. 8. 77. Nisi ali-
quam causam rationabi-
lem allegarent. num. 79
Visitatori incumbit correctio
excessuum, & spiritualis
solicitudo erga clerum, &
populum. 8. 78
Vnicus actus, post quæ trans-
acti sint quadraginta an-
ni, facit taxam consuetam
9. 160. & seqq.
Vnicus actus successivus con-
suetudinem inducit. 9.
166.
Vnicus actus sufficit, ut quis
in sua possessione manute-
neatur. 9. 163
Vocandi

Vocandi sunt ad taxationem
fructuum occasione deci-
mae Papalis, per collecto-
rem faciendā omnes, quo-
rum interest. 9.170

Vota gentilium circa deci-
mas, & eorum decima re-
missive. 1.2

Usuræ an peti possint ob reten-
tionem, seu omissam per
multum temporis solutio-
nem decimorum. 6.24

Usurarum ac rerum per usu-

ram acquisitarum decima
personalis non solvitur. 4.
42. & 47. Quid de predia-
li nu. 39. & seqq.

X

Xenia Prelatis liberaliter fa-
cta, & donata non subja-
cent decima Papali. 9.
45.

Xenia quid sint, & unde di-
cantur. 9.46

FINIS INDICIS rerum singularium ad
Tractatum de Decimis.

Collegij soci. IESU Paderbornæ 1669

cima
ur.4.
edia-

erfa-
ubja-

9.

de di-
9.46

